

กำหนดการเผยแพร่

- ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
- ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
- ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

Publishing Schedule

- Number 1 (January - March)
- Number 2 (April - June)
- Number 3 (July - September)
- Number 4 (October - December)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทาง
ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์
และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหา
สังคม

Objective

1. To promote and disseminate academic works and research
results in educational science, psychology, political science,
Public Administration and interdisciplinary studies in the
humanities and social sciences.
2. To provide academic services in solving social problems.

ดุษฎีมาฆะ

วารสารวิชาการธรรมศาสตร์
Dhammathas Academic Journal

ปีที่ 24 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน กรกฎาคม - กันยายน 2567
Vol. 24 No. 3 (July - September 2024)

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความที่ตีพิมพ์จะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการ
กลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความ
เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจาก
กองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่
ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียน
บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind Peer Review)

Article Consideration

Each article will be published by a panel of two journalists with
expertise in relevant fields. And get the editorial approval before
publishing. The review is in the form of: The article's Double Blind.
To comply with copyright law The author must sign the copy
of the article submission form to the journal. In addition, the author
must confirm that the original article submitted to it. Only one
publication in the Dhammathas academic journal. If the images
or tables of other articles appearing in other publications are used. The
author must ask permission of the copyright owner. Include a book
that has been approved by the editor before the article is published.

ที่ปรึกษา

พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศาสตราจารย์ ดร.
พระราชพัฒนวัชรบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตรเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Advisors

Prof. Dr. Phra Brahmavajjarathiracha
Assoc. Prof. Dr. Phra Rajpattanavajjarabundit
Prof. Dr. Prayong Seanburan
Prof. Dr. Watchara Ngamchitcharoen
Asst. Prof. Dr. Pitch Pongsawat

Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Khon Kaen University
Thammasat University
Chulalongkorn University

บรรณาธิการ / Editor

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล / Asst. Prof. Dr. Suraphon Promgun

ผู้ช่วยบรรณาธิการ / Editorial assistant

นางสาวสาริกา ไสวงาม / Miss. Sariga Sa-waingam

กองบรรณาธิการ

พระครูสุธีคัมภีรญาณ วิ., รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.กนกพร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์สงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุตคาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.จักรพรรณ วงศ์พรพวัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรชินโรส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Editorial Board

Assoc. Prof. Dr. Phrakhu Sudhikhambhirayan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Kanokorn Somprach	Northeastern University
Assoc. Prof. Dr. Pasakorn Dokchan	Pibulsongkram Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom	Rajabhat Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Kathanyoo Kaewhanam	Kalasin University
Assoc. Prof. Dr. Aompol Buddasarn	Phranakhon Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew	Huachiew Chalermprakit University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Sasong	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Theerapong Meethaisong	Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Vitthaya Thongdee	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Chakkapan Wongpornpavan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Chanchai Hudsri	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Prayoon Saengsai	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Utain Watcharachinorot	Loei Rajabhat University

ผู้จัดการวารสาร / Journal Manager

นางสาวมารีสา ไสวงาม / Miss. Marisa Sa-waingam

ออกแบบปก : นางสาวสาริกา ไสวงาม

จำนวนพิมพ์ :

เจ้าของ : สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)
เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 085-752-1693
<http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas> E-mail: sariga.saw@mcu.ac.th

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารวิชาการธรรมสาร (Peer Review)

ปีที่ 24 ฉบับที่ 3 ประจำปี เดือน กรกฎาคม - กันยายน 2567

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีญา อรุณขจรศักดิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.นันทรัตน์ เจริญกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี มหณรงค์ชัย	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. รองศาสตราจารย์ ดร.กมลพร สอนศรี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเดียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สถาพร เรืองธรรม	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
7. รองศาสตราจารย์ ดร.อังคณา ตุงคะสมิต	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
8. รองศาสตราจารย์ ดร.คณิดา ดวงวิไล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
9. รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติสุดา นาคประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
10. รองศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ สุมิตสวรค์	วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
11. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิวัช ศรีโกคงกุล	วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
12. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลธิชา สมานิติโต	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
13. รองศาสตราจารย์ ดร.สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
14. รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎาภาณุจน์ โตพิทักษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
15. รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส	มหาวิทยาลัยศิลปากร
16. รองศาสตราจารย์ ดร.นพพร จันทรรักษ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
17. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
18. รองศาสตราจารย์ ดร.ขวัญชัย บัวแดง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
19. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด โชติวชิรา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
20. รองศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ ยะบุญธง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
21. รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงหทัย กาวิบูลย์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
22. รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ	วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
23. รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
24. รองศาสตราจารย์ ดร.เพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
25. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
26. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญารัตน์ มีสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
27. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
28. รองศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ จันทร์แดง	มหาวิทยาลัยพะเยา
29. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีร หุทัยธนาสันต์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
30. รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนพล มงคลรัตนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารวิชาการสสมทสรณ์ (Peer Review)

ปีที่ 24 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน กรกฎาคม - กันยายน 2567

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

31. รองศาสตราจารย์ ดร.ดนัย บวรเกียรติกุล	มหาวิทยาลัยบูรพา
32. รองศาสตราจารย์ ดร.สฎายุ อีระวนิชตระกูล	มหาวิทยาลัยบูรพา
33. รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข	มหาวิทยาลัยบูรพา
34. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ แสงเงิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
35. รองศาสตราจารย์ ดิเรก ควรสมาคม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
36. รองศาสตราจารย์ เอนก ชิตเกสร	มหาวิทยาลัยพายัพ
37. รองศาสตราจารย์ คำนวล คำมณี	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัชชัย เจริญปัญญาธิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสมฉาย บุญญานันต์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑาภรณ์ มาสันเทียะ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ วัฒนะ	วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรกนก สารภิรมย์	วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ไทมา	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา เฉลิมวงศาเวช	มหาวิทยาลัยรังสิต
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสมนา สดสมบุญ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
46. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวนธง ครุฑจ้อน	มหาวิทยาลัยทักษิณ
47. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จีรพรรณ พัทธประภิตี	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
49. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จินดา คงเจริญ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
50. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลพร สุจริตธรรมกุล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
51. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปทุมพร เปี้ยถนอม	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
52. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยัน เขตบรรจง	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
53. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ผลเจริญ	วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
54. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกราช บุญเรือง	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
55. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัทวี สัตยวงศ์ทิพย์	มหาวิทยาลัยบูรพา
56. พระมหาไถยน้อย ญาณเมธี, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
57. อาจารย์ ดร.อารีย์ ปินประทาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
58. อาจารย์ ดร.ศศิพัชร จำปา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
59. อาจารย์ ดร.วันวิสาข์ วรรณพิพัฒน์	วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
60. อาจารย์ ดร.เหมฤทัย บุญวรรณ	มหาวิทยาลัยมหิดล

บรรณานุกรม

วารสารวิชาการธรรมศาสตร์ฉบับนี้ เป็นปีที่ 24 ฉบับที่ 3 ประกอบด้วย **บทความวิจัย** 1) การออกแบบและสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน 2) กลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญสิกขากับพุทธวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ 3) การพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 จังหวัดปทุมธานี 4) Service Quality Improvement of Bank of China in Linyi City 5) กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม 6) การประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 7) การสร้างสรรค์พุทธจิตรกรรมล้านนาด้วยกระบวนการใช้วัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติสู่การสร้างสรรค์ศิลปกรรมร่วมสมัย 8) การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 โรงพยาบาลขอนแก่น 9) The Left-behind Children Family Education in Xianjie Community Anning City, Yunnan Province, China 10) The Effectiveness Factors in Educational Administration of Chongqing's Vocational Secondary Schools, China 11) การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลอง 12) การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐระดับตำบล ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย 13) การพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำทร้อยกรอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” 14) รูปแบบการพัฒนาผู้สูงอายุตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 15) การสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อคุณภาพบริการของสถาบันการศึกษามหาวิทยาลัยรัฐบาลและเอกชน 16) การพัฒนาหลักสูตรศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นของศูนย์อนุรักษ์พันธุกล้วย สุปรรณบุรี แบบมีส่วนร่วมของชุมชน 17) กลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 18) สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส 19) การบูรณาการหลักสัมมาปธานเพื่อพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 20) การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธธรรม 21) The Concept of the Political Philosophy of King Norodom Sihanouk 22) องค์ประกอบทักษะความเป็นสากลของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร 23) การจัดการความรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกระเหรี่ยงจากสื่อย้อมธรรมชาติ: กรณีศึกษา บ้านแม่คองซ้าย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ 24) การศึกษาวิเคราะห์ตลาดครกในฐานะเป็นอัตตาที่แท้จริงตามจารีตของนิคมยามหายาน 25) อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 26) รูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 27) ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ**บทความวิชาการ** ประกอบด้วย 1) คุณค่าแห่งสัทธา ในคัมภีร์พระอภิธรรม และ 2) การแก้ไขปัญหาดินของวัด: ศึกษากรณีการใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้อ่านจะได้รับความรู้จากความรู้จากความรู้ และบทความวิชาการ ตามที่ปรากฏและนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ตลอดถึงการดำเนินชีวิตต่อไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรมกุล)

ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้
เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย : Research Article

- การออกแบบและสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน
Design and Create Community-Based Participatory Learning Process
สิทธิชัย ธรรมชั้น, สมคิด แก้วทิพย์, พงศกร กาวิชัย, พรพิมล ทาเมา,
กาญจนาพร สายวงศ์พันธ์ และอรพรรณ ไคร้มูล
Sittichai Thummakun, Somkid Kaewthip, Pongsakorn Kawichai,
Pornpimon Tamao, Kanjanaporn Saiwongfan and Orapan Kraimool 1
- กลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญศึกษากับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุ
จังหวัดกาฬสินธุ์
The Developmental Mechanism of Integration Punnasikkha into Happiness
Multicultural Society for the Elderly in Kalasin Province
ขวัญใจ แก้วแสง, พระครูธรรมมาภิสมัย (สมัย หาสุข), วาริณี โสภารจ
และอรวรรณ แก้วมัตย์
Khwanjai Kaewsang, Phrakhru Dhammabhisamai (Samai Hasook),
Warinee Sopajorn and Orawan Kaewmat 15
- การพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 จังหวัดปทุมธานี
Developing a Set of Exercises to Practice Reading Comprehension Skills by
using the SQ4R Reading Technique of Grade 5 Students Tha Khlong 1
Municipal School, Pathumthani
มณฑา วิริยางกูร และภันทิรา กำธรสาลี
Montha Wiriyangkul and Phantira Kamthonsalee 31
- Service Quality Improvement of Bank of China in Linyi City
Chenxu Zhu, Non Napratansuk, Suriyajaras Techatunminasakul
and Pit Jitpakdee 43

- กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม

Buddhist Management Strategies to Improve the Quality of Education in
Small Schools under Mahasarakham Primary Service Area Office

ไฉน นามมุงคุณ, วิมลพร สุวรรณแสนทวี และสุเทพ เมย์ไธสง

Chanai Nammungkhun, Vimolporn Suwanseantavee
and Suthep Muiethaisonga 63
- การประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้
ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

Needs Assessment for Managing toward the Excellence of Doi Kaeo Community
Learning Center, Chom Thong District, Chiang Mai Province

ภคภัททิ์ พุ่มพวง และสุบัน พรเวียง

Prakapat Phumphuang and Suban Pornwiang 75
- การสร้างสรรค์พุทธจิตรกรรมล้านนาด้วยกระบวนการใช้วัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติสู่การ
สร้างสรรค์ศิลปกรรมร่วมสมัย

The Creation of Buddhist Lanna Paintings by Using Natural Materials and
Minerals to Create Contemporary Art

อำนาจ ขัดวิชัย, ปวิเวธ เสาว์คง, พระครูพิลาสธรรมากร (ณัฐพล ประชุมหะ)
และพระมหาธณัชพงค์ สุพรหมปญโญ (ธณัชพงค์ คัดอ่าน)

Amnat Khadvichai, Patiwet Saokong, Phrakhrui Piladdhammakorn
(Natthaphon Prachunha) and Phramaha Thanatpong Subrahmapakho
(Thanatpong Kitarn) 87
- การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 โรงพยาบาลขอนแก่น

Integrating Buddhist Ethics with Nursing Practice for COVID-19, Khon Kaen
Hospital

ประภาวดี เวชพันธ์, พระราชพัฒน์วรบัณฑิต (สุกัญญา ฮาดภักดี) และสุวิน ทองปั้น

Prapawadee Wachapan, Phrarajpatthanawatcharabundit
(Sukunya Hadpukdee) and Suwin Thongpan 103
- The Left-behind Children Family Education in Xianjie Community Anning
City, Yunnan Province, China

Cui Zhang, Non Napratansuk, Pit Jitpakdee
and Suriyajaras Techatunminasakul 123

- The Effectiveness Factors in Educational Administration of Chongqing's Vocational Secondary Schools, China

133

Fu Jun Wang, Winit Pharcharuen, Non Napratansuk and Jariya Koment
- การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลอง

147

The Development of Critical Thinking Ability and Teamwork and Collaboration Competence using the Problem-based Learning with the Simulation Based Learning for Grade 9 Students

จิตติวัฒน์ เลิศขามป้อม และคณิตา ดวงวิไล

Thitiwat Lerdkhampom and Dhanita Duangwilai
- การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐระดับตำบล ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

161

The Construction Model of People Participation Management Competency Economic Foundation on Citizen Tumbol Project of Muang Loei District, Loei Province

ชาตรี เพ็งท่า, สุรีพร ชาบุดรบุญทริก, พระมหาวัฒนา สุรจิตโต (วัฒนา ขันทะชา),
พระสิทธิชัย คมกีโร (สิทธิชัย รินฤทธิ) และพระปลัดพนมภรณ์ ฐานิสสร
(พนมภรณ์ กัปปุญ)

Chatree Pangtham, Sureephon Chabudboontarik,
Phramaha Wattana Suracitto (Wattana Khanthacha),
Phra Sitthichai Khampeero (Sitthichai Rinrit)
and Phrapalad Panomporn Thanissaro (Panomporn Kabbun)
- การพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำบทร้อยกรอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1”

175

The Development of the Student's Reading Practice set for Reading Aloud, Diphthongs and Poetry. Secondary 1, Bang Pa-in School “Rachanukroh 1”

อนันต์ ลากุล และอัมพรพรรณ ยาหอม

Anan Lakul and Ampornphan Yahom

- รูปแบบการพัฒนาผู้สูงอายุตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

The Model of Elderly Development Based on Buddhist Ethics of Khon Kaen Municipality, Mueang District, Khon Kaen Province

เดชาชัย สายเมธางกูร, จรัส ลีกา และพระครูภาวนาโพธิคุณ (สมชาย พังหมื่นไวย)

Dechachuch Saimetanggun, Jaras Leeka and Phrakhru Bhavanabodhikun (Somchai Phangmuenwai)

185
- การสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อคุณภาพบริการของสถาบันการศึกษามหาวิทยาลัยรัฐบาลและเอกชน

Exploring Students' Satisfaction on Educational Service Quality of Government and Private University in Thailand

วีระศักดิ์ จินารัตน์

Veerasak Jinarat

197
- การพัฒนาหลักสูตรศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นของศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี แบบมีส่วนร่วมของชุมชน

Development of Local Arts and Crafts Curriculum with Banana Conservation Center Community, Suphan-buri Province

ปภณ กมลวุฒิพงษ์, จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า และอริพัชร วิจิตสสถิตรัตน์

Papon Kamonwuttipong, Chakapong Phaetlak-fa and Atipat Vijitsatitrat

211
- กลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7

Strategies for Managing Quality Service in Community Hospital Region 7

ปรีชา ศรีโซ้ง, วิมลพร สุวรรณแสนทวี และเอนก ศิลปนิลมาลัย

Preecha Srisong, Vimonporn Suwanseantavee and Anek Silpanilaman

227
- สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส

The Problems and Needs in Learning Management for Mathematics Problem Solving Competencies of Lower Secondary Level Students in Educational Opportunity Expansion Schools

วรัญญา สุริยวงศ์, จำลอง วงษ์ประเสริฐ และกฤติเดช จันทวาราว

Waranya Suriyawong, Jumlong Vongprasert and Krittidej Chanthawara

243

- การบูรณาการหลักสัมมัตตปธานเพื่อพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

Integrating the Principles of Sammappadhana to Develop the Prevention of Corruption in the Election of Members of the House of Representatives

ชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์, เกษฎา ผาทอง และสมภพ ระวังบุทกข์

Chaiwit Rittipichaiwat, Ketsada Phathong and Sompop Rangabthuk 257
- การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธธรรม

The Development of Citizenship in Democracy of the People According to Buddha Drama

พระศิวกกร ปณญาวุฑฒ (ศิวกกร สังกข์ทอง) และเกษฎา ผาทอง

Phra Siwakorn Pantawoottho (Siwakorn Sungthong) and Ketsada Phathong 271
- The Concept of the Political Philosophy of King Norodom Sihanouk

Samphose Prak, Phrakhru Bhavanabodhikun (Somchai Phangmuenwai) and Chakkapan Wongpornpavan 287
- องค์ประกอบทักษะความเป็นสากลของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

The Factors of Learner Internationalization Skills in Schools under the Authority of the Bangkok Metropolitan Administration

กรชวลิต ชาบ่าเหม็ง และจันทรศัม ภูตอรียวัฒน์

Kornchawal Chabamnet and Jantarat Phutiariyawat 299
- การจัดการความรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงจากสีย้อมธรรมชาติ: กรณีศึกษาบ้านแม่คองซ้าย อำเภอยะลา จังหวัดยะลา

Knowledge Management and Product Development in Karen Weaving using Natural Dyes: A Case Study of Ban Mae Khong Sai, Chiang Dao District, Chiang Mai Province

ปลินดา รมิงคังวงศ์

Palinda Ramingwong 311
- การศึกษาวิเคราะห์ทศกัณฐ์ในฐานะเป็นอัตตาที่แท้จริงตามจารีตของนิกายมหายาน

An Analytical Study of the Tathāgata-garbha as true self in Mahayana Tradition

วรกร ชชาติชัยทัต, จรัส ลีกา และจักรพรรณ วงศ์พรพวัน

Vorakorn Chatchaithus, Jaras Leeka and Chakkapan Wongpornpavan 325

- อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรม
สร้างสรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
The Influence of Transformational Leadership and Innovative Climate Affecting
Innovative Behavior of Teacher's work under Samutsakhon Primary Education
Service Area Office
อภิษฎา ชื่นปวงธรรม และจันทรีศม์ ภูติอริยวัฒน์
Apisada Chuenpoungthum and Jantarat Phutiarayawat 337
- รูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูใน
โรงเรียนประถมศึกษาสาธารณะรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
Personal Knowledge Management Model to Enhance the Effectiveness of Teacher
Learning Management for Primary Schools in Lao People's Democratic Republic
วัฒนาวรรณ ชัยยะแสน, จตุภูมิ เขตจตุรัส และกนกอร สมปราษฎ์
Vathanawanh Sayasane, Jatuphum Ketchatturat and Kanokorn Somprach 349
- ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
Policy Recommendation Personnel Administration of the Education Service
Area Office under the Office of the Basic Education Commission
ปฐมพงษ์ สมอฝาก, ศักดินาภรณ์ นันท์ และสุชาติ บางวิเศษ
Pathompong Samorfark, Sakdinaporn Nunttee and Suchat Bangwiset 363

บทความวิชาการ : Academic Article

- คุณค่าแห่งสัทธา ในคัมภีร์พระอภิธรรม
Saddha in this Collection of Buddhist Scriptures Aims
สุดารัตน์ ต่ายธานี
Sudarat Thaithani 379
- การแก้ไขปัญหาที่ดินของวัด: ศึกษากรณีการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐ
The Temple Land Solving: a case study of Public Land Utilization
สุชาติ มวลชัยภูมิ และพระมหามิตร ฐิตปัญโญ (มิตร วันยาว)
Suchat Maulchaiyaphum and Phramaha Mit Thitapanyo (Mit Wanyao) 393

ภาคผนวก

- กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ 405
- คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ 406

การออกแบบและสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน*

Design and Create Community-Based Participatory Learning Process

สิทธชัย ธรรมัน, สมคิด แก้วทิพย์, พงศกร กาวิชัย, พรพิมล ทามา, กาญจนาวรรณ สายวงศ์พัน
และอสมรรณ ไกรมูล

Sittichai Thummakun, Somkid Kaewthip, Pongsakorn Kawichai, Pornpimon Tamao,
Kanjaporn Saiwongfan and Orapan Kraimool
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Maejo University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Sittichai.mju@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการออกแบบและสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยใช้ระเบียบเชิงคุณภาพผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ได้แก่ 1) ตัวแทนผู้รับผิดชอบ/ผู้ดำเนินการโครงการของหน่วยพัฒนาอาชีพ จำนวน 129 คน 2) ตัวแทนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 129 คน 3) คณะทำงานในพื้นที่ (พี่เลี้ยง/ที่ปรึกษา) จำนวน 60 คน 4) ผู้บริหารกำกับทิศทางโครงการฯ กสศ. จำนวน 5 คน และ 5) ผู้แทนองค์กรภาคีเครือข่าย จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 328 คน เน้นการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงใช้เครื่องมือการวิจัย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การอภิปรายกลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมและสรุปบทเรียน และการสัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเชิงพรรณนา โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงข้อมูลใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้า

ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบและสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมที่ใช้ชุมชนเป็นฐานสามารถแบ่งออก 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ 2) กระบวนการพัฒนาศักยภาพของหน่วยพัฒนาอาชีพ 3) กระบวนการติดตามหนุนเสริมระดับพื้นที่ 4) การประเมินการดำเนินงานของหน่วยพัฒนาอาชีพ และ 5) การถอดบทเรียนการเรียนรู้

คำสำคัญ: การออกแบบและสร้างกระบวนการเรียนรู้; การมีส่วนร่วมที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

*ได้รับบทความ: 1 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 9 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 26 กันยายน 2567

Received: February 1, 2024; Revised: September 9, 2024; Accepted: September 26, 2024

Abstract

The purpose of this research is to design and create community-based participatory learning process. This qualitative study employed participatory action research. Key informants consisted of: 1) 129 responsible representatives/project operators of the career development unit; 2) 129 target group representatives joining the project; 3) 60 local working group members (mentors); 4) 5 project direction management executives; and 5) 5 representatives of network partners (persons altogether), for a total of 328 participants. Data collection tools included participatory observation, focus group discussions, knowledge exchange and lesson learning forums, and in-depth interviews. Data were analyzed using content and narrative analysis. Data validity was checked using triangulation.

Results of the study revealed that: there were 5 steps of design and create community-based participatory learning process as follow: 1) learning process design; 2) process of potential development of the career development unit; 3) support and follow-up process at the area level; 4) performance appraisal of the career development unit; and 5) best practice of learning.

Keywords: Design and Create Learning Process; Community-Based Participation

1. บทนำ

จากสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำที่ทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อปัญหาทางสังคม การขาดโอกาสทางการศึกษาถือเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มคนในสังคมที่ก่อให้เกิดช่องว่างทางชนชั้นในสังคม ทั้งในแง่การขาดโอกาสเข้าถึงการศึกษา ขาดโอกาสการพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต ขาดโอกาสการเรียนรู้เพื่อการประกอบอาชีพ ถึงแม้ว่าหน่วยงานภาครัฐต่างช่วยกันแก้ปัญหาโดยการให้การสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณผ่านโครงการต่างๆ พบว่า การช่วย

เหลือในลักษณะสนับสนุนงบประมาณเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อแก้ปัญหาคือความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้น หากขาดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้การบริหารจัดการ อาทิ ความรู้ในการบริหารจัดการเงินทุนที่ได้รับมา เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ ความรู้ในด้านเทคโนโลยี เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับอาชีพของตนเอง หรือนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อทำให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งโอกาสที่จะประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนก็มีจำกัด ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าแม้จะมีเงินทุน แต่เมื่อขาดความรู้ ก็อาจนำเงินไปใช้อย่างไม่ถูกต้อง และไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจอย่างที่

ควรจะเป็น ทำให้ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำให้ลดลงได้อย่างยั่งยืน (ถาวรณ ธนาเลิศสมบูรณ์, 2564) นอกจากนี้ การศึกษายังเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ อันเป็นการช่วยลดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ การอัดฉีดเงินสู่รากหญ้าผ่านโครงการต่างๆ ควรมีการอบรมให้ความรู้ และให้คำปรึกษาแนะนำด้านการบริหารจัดการ เพื่อให้สามารถนำเงินทุนที่ได้รับไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ แม้ภาครัฐจะมีการดำเนินการอยู่ในระดับหนึ่ง แต่อาจจะพิจารณาขยายโครงการอบรมให้ความรู้เพื่อช่วยเหลือการดำเนินการของชุมชนต่างๆ ให้มากขึ้น โดยอาจจะต้องทำการสำรวจความต้องการของชุมชนว่าต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการ และการรักษาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพ และมีอัตราการขยายตัวระหว่างภาคการผลิตต่างๆ ที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งนอกจากจะช่วยลดภาวะความยากจนได้แล้ว ยังมีส่วนช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างคนในเขตเมืองกับเขตชนบทได้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

จากการวิเคราะห์ปัญหาประชากรวัยแรงงานและระบบการพัฒนาแรงงานของธนาคารแห่งประเทศไทย พบว่า 1) ด้านทุนมนุษย์ ผลผลิตภาพโดยรวมของไทยต่ำและไม่เพิ่มขึ้นในช่วงที่ผ่านมา ในขณะที่ประเทศอื่นมีพัฒนาการด้านผลิตภาพเร็วกว่าไทยมาก ปัจจุบันผลิตภาพโดยรวมของมาเลเซียสูงกว่าไทยร้อยละ 30 และอินเดียมีผลิตภาพโดยรวมใกล้เคียงกับไทย นอกจากนี้ รายงานของ World Economic Forum ปี 2017 ไทยยังมีจุดอ่อน

โดยมีสัดส่วนการจ้างงานทักษะสูงเพียงร้อยละ 14 (อันดับที่ 93) ของกำลังแรงงาน จึงยังคงมีแรงงานไร้ฝีมือและฝีมือต่ำจำนวนมาก นอกจากนี้สถานการณ์เทคโนโลยีดิสรัปชัน (Digital Disruption) จะมีผลต่อตลาดแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานทักษะต่ำทำงานซ้ำจะถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติ โดยจากการศึกษาของทีดีอาร์ไอสัดส่วนที่ถูกเทคโนโลยีดิสรัปชัน (Digital Disruption) เข้ามาแทนที่มากที่สุด คือ ภาคเกษตร คือ 3.9% (เข้ามาแทนที่ในเรื่องการนำเทคโนโลยีมาใช้กับภาคการเกษตร) นอกจากนั้น สัดส่วนของแรงงานในภาคส่วนต่างๆ ก็มีความผันแปร 2) ด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ประชากรวัยแรงงานมีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและต่ำกว่าจำนวนมากกว่า 16.1 ล้านคน แม้แนวโน้มจะดีขึ้นบ้างในกลุ่มประชากรรุ่นใหม่ โดยส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบที่ทำงานลักษณะกึ่งฝีมือหรือไร้ฝีมือต้องเผชิญกับความไม่มั่นคงทางรายได้และขาดการคุ้มครองทางสังคม 3) ด้านความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ พบว่า แรงงาน โดยเฉพาะกลุ่มนอกระบบมีรายได้ต่ำกว่าแรงงานในระบบในทุกภาคการผลิตมีรายได้เฉลี่ยเพียง 6,500 บาทหรือต่ำกว่าต่อเดือน และ 4) รูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพยังมีจำกัดที่เน้นทักษะพื้นฐานและงานฝีมือและหลักสูตรอาชีพในปัจจุบันขาดความสอดคล้องและการเชื่อมโยงกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนและตลาดแรงงาน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาทักษะแรงงานและการแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศของประเทศในอนาคต (สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วยอิ้งภากรณ์, 2563)

จากสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นกับสังคมไทย จึงเป็นประเด็นท้าทายที่ต้องการความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยเฉพาะกับกลุ่มเปราะบางที่เข้าถึงโอกาสได้ยากหรือด้อยโอกาส โดยการใช้กระบวนการศึกษาวิจัยการออกแบบและสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ผ่านการดำเนินโครงการพัฒนาทักษะอาชีพที่ให้ชุมชนเป็นฐาน ที่เป็นกระบวนการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะอาชีพที่เชื่อมโยงกับฐานเศรษฐกิจ ฐานสังคม และฐานทรัพยากรชุมชนหรือพื้นที่ท้องถิ่น ซึ่งครอบคลุมทั้งมิติข้อมูลความรู้ ทักษะสังคม จิตใจ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สุขภาพ รวมถึงการเป็นกระบวนการทำงานร่วมระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน และเกิดการพัฒนากิจกรรมเป็นผู้ประกอบการใหม่หรือแรงงานฝีมือในชุมชนที่เป็นไปตามศักยภาพและความต้องการ รวมถึงกระตุ้นและสร้างต้นแบบในการยกระดับทักษะในการประกอบอาชีพไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของกลุ่มเปราะบางที่เข้าถึงโอกาสได้ยากหรือด้อยโอกาส ได้มีโอกาสการเรียนรู้และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการออกแบบและสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การอภิปรายกลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมและสรุปบทเรียน และการสัมภาษณ์เชิงลึกที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนผู้รับผิดชอบ/ผู้ดำเนินการโครงการของหน่วยพัฒนาอาชีพ จำนวน 129 คน ตัวแทนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 129 คน คณะทำงานในพื้นที่ (พี่เลี้ยง/ที่ปรึกษา) จำนวน 60 คน ผู้บริหารกำกับทิศทางโครงการฯ กสศ. จำนวน 5 คน และผู้แทนองค์กรภาคีเครือข่าย จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 328 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง(Unstructured Interview) และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง(Semi-structured or guided interviews) ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการและการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการณ์ (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing Forum) และการจัดเวทีสรุปบทเรียน (Lesson Learned Forum)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ทีมผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ซึ่งเป็นการนำข้อมูลที่ได้มาอ่านและจับประเด็นสำคัญ และลงรหัสข้อมูลแบบอุปนัย โดยแนวทางการวิเคราะห์ประกอบด้วย การจัดระเบียบข้อมูลโดยนำข้อมูลที่

ได้จากการการสังเกต การอภิปรายกลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วม การสรุปบทเรียน และการสัมภาษณ์ บันทึกทั้งหมดให้อยู่ในรูปเอกสารที่เป็นระบบก่อนนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากการค้นคว้าจากเอกสารจากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาเรียบเรียงเชื่อมโยง และสรุปเป็นผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยนำเสนอการออกแบบและสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นการศึกษาการออกแบบและสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมให้กับหน่วยพัฒนาอาชีพ เพื่อนำกระบวนการเรียนรู้ที่ได้ไปพัฒนาการเรียนรู้แก่กลุ่มประชากรวัยแรงงานที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสในพื้นที่ชุมชนของตนเอง โดยการออกแบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นไม่ใช่เป็นเพียงแค่ชุดความรู้ของการสร้างพื้นที่การเรียนรู้เท่านั้น แต่หมายรวมถึงการสร้างความรู้ที่เชื่อมโยงการพัฒนาอาชีพบนฐานชุมชน การใช้ทรัพยากรชุมชนที่มีอยู่มาพัฒนาให้เกิดเป็นอาชีพหรือความรู้เพื่อการยกระดับทางความคิดแก่ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส โดยการออกแบบและสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน สามารถแบ่งออก 5 ขั้นตอนดังนี้

1. การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อนำกระบวนการเรียนรู้ไปใช้กับหน่วย

พัฒนาอาชีพ เพื่อพัฒนาศักยภาพหน่วยพัฒนาให้เป็นผู้สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายบนฐานการพัฒนาทักษะ 3H กล่าวคือ Head: ทักษะทางความคิด Hand: ทักษะการปฏิบัติ และ Hand: ทักษะทางจิตใจ รวมถึงการพัฒนา Hard Skill & Soft Skill ที่จำเป็นในการพัฒนาทักษะอาชีพให้แก่กลุ่มประชากรวัยแรงงานผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส เพื่อการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและมาพร้อมกับการดิสรรับชัน ซึ่งหากไม่เปิดโอกาสให้กลุ่มประชากรวัยแรงงานผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสได้มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ ก็ยิ่งจะทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้รับผลกระทบจากกระแสสังคมแห่งการเปลี่ยนผ่านมากยิ่งขึ้น โดยใช้เครื่องมือในการหนุนเสริมหน่วยพัฒนาอาชีพที่หลากหลาย เช่น การทบทวนเป้าหมายโครงการและกลุ่มเป้าหมายผ่านเครื่องมือ Body Paint การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานผ่านผังใยแมงมุมหรือประเมินผลลัพธ์ การสร้างการเรียนรู้ผ่านเกมส์ การถอดบทเรียนการเรียนรู้ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ การวิเคราะห์การทำงานเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ เป็นต้น

2. กระบวนการพัฒนาศักยภาพของหน่วยพัฒนาอาชีพ เป็นส่วนหนึ่งของการหนุนเสริมทางวิชาการ ติดตามและถอดบทเรียนการพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ภายใต้การสนับสนุนจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ด้วยการขับเคลื่อนโครงการผ่านคณะ

ทำงาน ทีม กศศ. ทีมกลาง และพี่เลี้ยงทีมภาค
ทั้ง 5 ภูมิภาค ที่ร่วมกันพัฒนาข้อเสนอโครงการ
หนุนเสริมเติมเต็มทักษะทางวิชาการ ทั้ง Soft skill
และ Hard skill รวมถึงการพัฒนาทักษะ เพื่อยกระดับ

คุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพให้แก่หน่วย
พัฒนาอาชีพ ตั้งแต่กระบวนการพัฒนาข้อเสนอ
โครงการไปจนถึงเสร็จสิ้นโครงการ (ต้นน้ำ กลางน้ำ
และปลายน้ำ) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กระบวนการพัฒนาศักยภาพของหน่วยพัฒนาอาชีพ (ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ)

กระบวนการ	การดำเนินงาน	การพัฒนาศักยภาพของหน่วยพัฒนาอาชีพ
ต้นน้ำ	1. ประกาศ สนับสนุนทุนและ รับข้อเสนอ โครงการ 2. พิจารณาและ ปรับปรุงโครงการ 3. จัดทำสัญญา และสนับสนุน งบประมาณ	พี่เลี้ยงทีมภาคแต่ละภาค ได้นำเอาเครื่องมือในการพัฒนาและ ปรับปรุงข้อเสนอโครงการมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพของหน่วย พัฒนาอาชีพ โดยให้หน่วยพัฒนาอาชีพทุกหน่วยได้เข้าร่วมพัฒนา ข้อเสนอโครงการผ่านเครื่องมือ ดังนี้ 1. การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย 2. การวิเคราะห์วัตถุประสงค์และเป้าหมายรายวัตถุประสงค์ ตลอด จนการวิเคราะห์กิจกรรมที่ตอบเป้าหมายรายวัตถุประสงค์ 3. การวิเคราะห์ประเด็นเชิงระบบ ต้นน้ำ-กลางน้ำ-ปลายน้ำ 4. การวิเคราะห์บทบาทและหน้าที่ รวมทั้งต้นทุนในการนำมาใช้ทำ กิจกรรม 5. การวิเคราะห์ผลลัพธ์การดำเนินโครงการ ซึ่งกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงข้อเสนอโครงการนี้เป็น กระบวนการที่พี่เลี้ยงทีมภาค ได้ชวนหน่วยพัฒนาอาชีพได้คิด วิเคราะห์ทุนชุมชน วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย (เพื่อให้ได้กลุ่ม เป้าหมายที่แท้จริง) ภาควิเคราะห์หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการ ขับเคลื่อนโครงการให้ บรรลุผลสำเร็จที่สำคัญเพื่อตอบโจทย์ความ ต้องการในการพัฒนา อาชีพให้แก่กลุ่มเป้าหมาย และบรรลุ เป้าหมายของ กศศ.
กลางน้ำ	1. การดำเนิน โครงการของ หน่วยพัฒนา อาชีพ	เป็นช่วงการดำเนินโครงการของหน่วยพัฒนาอาชีพในการส่งเสริม และพัฒนาทักษะอาชีพแก่กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งกระบวนการกลาง น้ำ ทางทีมพี่เลี้ยงทีมภาคได้มีการติดตาม หนุนเสริมทาง วิชาการ ให้แก่หน่วยพัฒนาอาชีพผ่านระบบ Online และการลงพื้นที่ติดตาม เพื่อการเสริมทักษะการเรียนรู้ต่างๆ ให้แก่หน่วยพัฒนาอาชีพ

กระบวนการ	การดำเนินงาน	การพัฒนาศักยภาพของหน่วยพัฒนาอาชีพ
	2. กิจกรรมการ หนุนเสริมและการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้	ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยพัฒนาอาชีพได้นำเอาเทคนิค เครื่องมือ และ ทักษะไปปรับใช้ในการพัฒนาโครงการ ดังนี้ - Hard skill เป็นทักษะความชำนาญในการทำงานเฉพาะด้าน - Soft skill เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อประสานงานกับคน และการจัดการทางด้านอารมณ์ - ทักษะเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพ ได้แก่ 1) ทักษะสุขภาพเกี่ยวกับ Covid-19 2) ทักษะอาชีพและการประกอบ การ 3) ทักษะในศตวรรษที่ 21 4) ทักษะชีวิตด้านการจัดการ เศรษฐกิจครัวเรือนและบริหารหนี้สิน
ปลายน้ำ	หน่วยพัฒนาอาชีพ ดำเนินโครงการ เสร็จสิ้นโครงการ	เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ทางพี่เลี้ยงทีมภาคใต้ชวนให้หน่วยพัฒนา อาชีพ ประเมินผลลัพธ์ของแต่ละโครงการว่าการดำเนินโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นโครงการนั้น หน่วยพัฒนาอาชีพประสบ ความสำเร็จอะไร ตลอดจนเกิดปัญหาอุปสรรคอะไร และมีแนวทาง การแก้ไขอย่างไร เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลตามที่วางไว้โดยใช้ เครื่องมือผังใยแมงมุมหรือประเมินผลลัพธ์ มาช่วยในการวิเคราะห์ ทั้งนี้ เพื่อชวนหน่วยพัฒนาอาชีพได้วิเคราะห์ถึงเป้าหมายที่หน่วยฯ ได้กำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มโครงการ และหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ เมื่อ มีการประเมินผลลัพธ์แล้วสามารถตอบโจทย์และบรรลุเป้าหมาย มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยพัฒนาอาชีพได้รู้จักการวิเคราะห์ ช่องว่างของตนเอง (Gap Analysis) และพัฒนาศักยภาพตนเองให้ ดียิ่งขึ้นไป

3. กระบวนการติดตามหนุนเสริมระดับพื้นที่เป็นส่วนหนึ่งของการการหนุนเสริมทางวิชาการ ติดตามและถอดบทเรียนการพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ภายใต้การสนับสนุนจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) โดยมีเป้าประสงค์เพื่อยกระดับฝีมือแรงงาน

ให้มีทักษะสูงขึ้น และมีรายได้มากขึ้น โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้แรงงานในทุกภูมิภาคของไทยเป็นกำลังสำคัญมีส่วนช่วยผลักดันให้เศรษฐกิจในพื้นที่และเศรษฐกิจชุมชนของประเทศมีการเติบโตอย่างยั่งยืน รวมถึงพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะกลุ่มประชากรวัยแรงงานด้อยฝีมือและด้อยโอกาสอย่างเป็นระบบนำเสนอต่อองค์กรภาครัฐ ภาคท้องถิ่นที่

เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการพัฒนานโยบายและแผนปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะกลุ่มประชากรวัยแรงงานที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส มีโครงสร้างการบริหารงานการขับเคลื่อนโครงการประกอบด้วย คณะทำงานทีม กสศ. ทีมกลาง และพี่เลี้ยงทีมภาค 5 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ตะวันตก และตะวันออก ภาคเหนือ ภาคเหนือ ตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ในการหนุนเสริมทางวิชาการ ติดตาม และถอดบทเรียนการพัฒนาทักษะอาชีพที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ผ่านกระบวนการสร้างการเรียนรู้ร่วมแก่หน่วยพัฒนาอาชีพ ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยพัฒนาอาชีพเกิดการ พัฒนา ทั้งด้านทัศนคติ ทักษะ ความรู้ การเปลี่ยนจากผู้รับสู่การเป็นผู้ให้ และส่งต่อความรู้ โอกาส การสร้างอาชีพ ตลอดจนการยกระดับคุณภาพชีวิตแก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นแรงงานขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส ให้ได้กินดี อยู่ดี มีสุข ในกระบวนการติดตามหนุนเสริมระดับพื้นที่ของพี่เลี้ยงทีมภาค 5 ภูมิภาค ได้มีการออกแบบการติดตามหนุนเสริมทางวิชาการแก่หน่วยพัฒนาอาชีพ โดยการติดตามหนุนเสริมหน่วยพัฒนาอาชีพ ให้ความสำคัญเรื่องกระบวนการออกแบบสร้างการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อฝึกทักษะการเป็นโค้ช (Coach) ยกระดับการสร้างพี่เลี้ยงให้หน่วยพัฒนาอาชีพได้ไปขยายผล เพื่อการสร้างพี่เลี้ยงที่เป็นแกนนำของกลุ่มเป้าหมายต่อไป โดยพี่เลี้ยงได้รับการโค้ชการติดตามหนุนเสริมร่วมกับทีมภาคในการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ การให้ความสำคัญกับการออกแบบการเรียนรู้ การทำกิจกรรม และการสรุป

บทเรียนหลังการเรียนรู้ (After Action Review: AAR) เพื่อยกระดับการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงาน และการจัดการความรู้โดยใช้วงจร PDCA เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการในวางแผนทำงาน โครงการหรือปฏิบัติการร่วมกัน

4. การประเมินการดำเนินงานของหน่วยพัฒนาอาชีพ ถือเป็นแนวทางการประเมินการเปลี่ยนแปลงของหน่วยจัดการเรียนรู้ที่มีความแตกต่างหลากหลาย เช่น สถานะองค์กร กลุ่มเป้าหมาย คณะทำงาน หรือบริบทพื้นที่ เป็นต้น สิ่งที่ต้องพิจารณาในความโดดเด่น ความไม่คาดคิดที่อาจจะเกิดขึ้นต่อการทำงานของหน่วยพัฒนาอาชีพที่ทำให้เกิดผลการขับเคลื่อนสู่การเปลี่ยนแปลงของการสร้างงานสร้างอาชีพสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ทั้งด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านมุมมอง/ทัศนคติ ด้านทักษะใหม่ หรือด้านการใช้ชุมชนเป็นฐาน ความหลากหลายส่วนหนึ่งถือเป็นความงาม ที่สำคัญแต่ละพื้นที่เริ่มได้เรียนรู้วิธีการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมของการทำงานในหน่วยงานตัวเองทั้งด้านลีกด้านกว้างที่สามารถไปสู่การให้ความหมายของคุณค่าการทำงานของหน่วยพัฒนาอาชีพ ทั้งนี้เครื่องมือการพิจารณาหนึ่งที่จะทำให้แก่นของการอธิบายความงอกและความงามคือ “ศักยภาพในการเรียนรู้” และ “ความสามารถในการอยู่ร่วมกัน” ของหน่วยพัฒนาอาชีพถือเป็นสิ่งที่ยังคงอยู่อย่างต่อเนื่องต่อการทำงานกับกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น การประเมินการดำเนินงานของหน่วยพัฒนาอาชีพจึงเป็นการพิจารณาบนฐานการมองการเติบโตและงอกงามของหน่วยพัฒนาอาชีพ โดยเปรียบเทียบพัฒนาการการทำงานของหน่วย

พัฒนาอาชีพเป็นเหมือนการปลูกต้นไม้ ที่ต้องมีระยะเวลาในการบ่มเพาะ ดูแลเลี้ยงดูและเอาใจใส่ เพื่อให้ต้นไม้นั้นได้มีโอกาสในการเติบโตและงอกงาม โดยเกณฑ์การประเมินการทำงานของหน่วยพัฒนาอาชีพที่ตั้งอยู่บนฐานการวิเคราะห์ “เจียบ-งอก-งาม” โดยมีกรอบเงื่อนไขพัฒนาการทำงาน of หน่วยพัฒนาอาชีพ ได้แก่

เจียบ คือ การดำเนินงานของหน่วยพัฒนาอาชีพยังคงมีกระบวนการคิด กระบวนการทำงานเหมือนเดิม กับสิ่งที่เคยปฏิบัติมา ไม่ได้มีการปรับวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ไม่เกิดเครือข่ายการทำงานในพื้นที่ชุมชน การเชื่อมโยงการทำงานกับฐานทรัพยากรชุมชนที่ไม่ชัดเจน รวมถึงการทำงาน of หน่วยพัฒนาอาชีพที่ทำ ไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของตัวกลุ่มเป้าหมาย ทั้งด้านความรู้ ด้านทัศนคติ ด้านทักษะ และด้านพฤติกรรม ที่ก่อให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย

งอก คือ การดำเนินงานของหน่วยพัฒนาอาชีพที่เกิดการพัฒนาศักยภาพแก่กลุ่มเป้าหมายบนฐานของต้นทุนความรู้ ทรัพยากรชุมชน และศักยภาพของหน่วยพัฒนาอาชีพ ที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วม และพื้นที่เรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเป้าหมาย เกิดการเชื่อมโยงการทำงานกับภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน

งาม คือ การดำเนินงานของหน่วยพัฒนาอาชีพที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ ที่เน้นการสร้าง

กระบวนการเรียนรู้ร่วมที่เป็นระบบ มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งในและนอกชุมชน ที่ทำให้เกิดกลุ่มเป้าหมายเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ ทัศนคติ ทักษะอาชีพ และพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตบนฐานการพัฒนาอาชีพที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์เพื่อการทำงานที่เชื่อมโยงกับชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง เป็นชุมชนเกื้อกูลและผูกพันบนฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

5. การถอดบทเรียนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของหน่วยพัฒนาอาชีพ เนื่องจากการถอดบทเรียนที่หน่วยพัฒนาอาชีพได้จากการดำเนินโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จนเสร็จสิ้นโครงการ โดยเป้าหมายของการถอดบทเรียน เพื่อให้หน่วยพัฒนาอาชีพได้สะท้อนบทเรียนความสำเร็จของการทำงานที่ผ่านมาบนแนวคิดการพัฒนาโครงการที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ว่าผลที่สำเร็จนั้นเกิดขึ้นกับหน่วยพัฒนาอาชีพ และกลุ่มเป้าหมายอย่างไร ตลอดจนการสะท้อนมุมมองเชิงนโยบายจากผลสำเร็จของการดำเนินโครงการแก่หน่วยงานต่างๆ เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายสู่การพัฒนาทักษะอาชีพให้กับแรงงานที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส โดยกระบวนการถอดบทเรียนและสร้างการเรียนรู้ร่วมของหน่วยพัฒนาอาชีพประกอบด้วย 1) การแบ่งการถอดบทเรียนและสร้างการเรียนรู้ร่วมของหน่วยพัฒนาอาชีพ ตามลักษณะองค์กร ได้แก่ สถาบันการศึกษา องค์กรชุมชน NGOs มูลนิธิ สมาคม เอกชน และหน่วยงานภาครัฐ อปท. สถาน

พินิจ 2) การแบ่งบทบาทการถอดบทเรียนของพี่เลี้ยงทีมภาค ทั้ง 5 ภูมิภาค และคณะทำงานทีมกลาง ในการร่วมถอดบทเรียนและสร้างการเรียนรู้ร่วมกันกับหน่วยพัฒนาอาชีพและกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งให้พี่เลี้ยงทีมภาคที่ได้รับมอบหมายในการถอดบทเรียนตามลักษณะองค์กรต่างๆ ได้ตั้งประเด็นคำถาม เพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนร่วมกันของหน่วยพัฒนาอาชีพและกลุ่มเป้าหมาย โดยการเรียนรู้มุมมองแนวคิดและการสะท้อนบทเรียนความสำเร็จในการดำเนินโครงการที่ผ่านมา ว่าเกิดผลสำเร็จกับหน่วยพัฒนาอาชีพอย่างไร กลุ่มเป้าหมายเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ตลอดจนเกิดการแลกเปลี่ยนร่วมกัน เพื่อการต่อยอดและการขยายต่อไปเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ และ 3) การถอดบทเรียนผลของการแลกเปลี่ยน ทั้งมุมมองแนวคิดและการสะท้อนบทเรียนความสำเร็จในการดำเนินโครงการที่ผ่านมาของหน่วยพัฒนาอาชีพ และกลุ่มเป้าหมาย นำไปสู่การเสนอนโยบายแก่หน่วยงานต่างๆ เพื่อการขับเคลื่อนงานเชิงพื้นที่บนแนวคิด “การใช้ชุมชนเป็นฐาน” และที่สำคัญเพื่อการสร้างโอกาสสร้างงาน สร้างชุมชนที่ดีให้เกิดขึ้นกับแรงงานที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสขยายผลไปยังพื้นที่ต่างๆ ทั่วภูมิภาคของประเทศต่อไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

แนวคิดชุมชนเป็นฐานถือเป็นแนวคิดหลักของการดำเนินโครงการ เพื่อสร้างการรับรู้และเข้าใจต่อการสร้างความเป็นเจ้าของของชุมชนโดยชุมชนและเพื่อชุมชน โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิดชุมชน กระบวนการสำคัญของการเรียนรู้ใช้

การสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้ในเนื้อหาตามหลักสูตรและเข้าใจชุมชนมากขึ้น ผ่านกระบวนการสร้างการเรียนรู้ร่วมในการแก้ปัญหาตั้งแต่กระบวนการเข้าใจปัญหา (ศึกษา) การวางแผนและออกแบบกิจกรรม (คิดสร้างสรรค์) การดำเนินการ (ปฏิบัติ) และการติดตามกำกับ (ประเมิน-ปรับ) มากกว่านั้นยังกระตุ้นให้ใช้แนวคิดพึ่งตนเอง โดยการค้นหาทุนทางสังคมและวัฒนธรรมทั้งที่เป็นบุคคล เครื่องมือ อุปกรณ์ สื่อ และวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมายร่วมกันเพื่อนำมาใช้ให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน โดยการพัฒนาอาชีพและนวัตกรรมที่ใช้ชุมชนเป็นฐานให้มีความสำคัญต่อสร้างระบบการเรียนรู้ที่ยึดโยงฐานทรัพยากร เพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพและนวัตกรรมที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งเป็นการนำเอาองค์ความรู้

ภูมิปัญญา ประเพณี ความเชื่อที่มีอยู่ในชุมชนมาต่อยอดเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะอาชีพแก่แรงงานผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส รวมถึงการนำความรู้ที่จำเป็นต่อการปรับตัวสู่โลกอนาคตมาสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่แรงงานผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส (วิจารณ์ พานิช, 2557) ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้ 4 ด้าน คือ 1) ทักษะการดูแลสุขภาพ หรือ ความฉลาดทางสุขภาพ (Health Literacy) ความสามารถและทักษะในการเข้าถึงข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจเพื่อวิเคราะห์ ประเมินการปฏิบัติและจัดการตนเอง รวมทั้งสามารถชี้แนะเรื่องสุขภาพส่วนบุคคล ครอบครัวและชุมชนเพื่อสุขภาพที่ดี 2) ทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นให้เกิดการคิดแบบ

เติบโต ปรับตัวได้ (Growth Mindset & Adaptability) คิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และความรู้พื้นฐานทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital literacy) และการหาโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) ทักษะชีวิตด้านการจัดการเศรษฐกิจครัวเรือนและการบริหารหนี้สิน ที่มีความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน การออม การจัดการรายรับรายจ่าย การจัดการความมั่นคงอาหารในครัวเรือน การวางแผนเพื่อสวัสดิการชีวิตที่มั่นคงในอนาคตเมื่อสูงวัย และ 4) ทักษะอาชีพ และการประกอบการ ที่เน้นการประกอบการเอง หรือรวมกลุ่ม การยกระดับมาตรฐานฝีมือ ตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และทิศทางการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น การเพิ่มมูลค่าให้แก่การประกอบอาชีพสอดคล้องกับต้นทุนที่มีในชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อให้ทำให้เกิดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มประชากรวัยแรงงานผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส และเกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการเรียนรู้การพัฒนาอาชีพและนวัตกรรมที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยระบบนิเวศทางปัญญาที่ใช้ชุมชนเป็นฐานที่เกิดขึ้นจากกระบวนการออกแบบการเรียนรู้และสร้างการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2566)

การออกแบบและสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมที่ใช้ชุมชนเป็นฐานทั้ง 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ 2) กระบวนการพัฒนาศักยภาพของหน่วยพัฒนาอาชีพ 3) กระบวนการติดตามหนุนเสริมระดับพื้นที่ 4) การประเมินการดำเนินงานของหน่วยพัฒนา

อาชีพ และ 5) การถอดบทเรียนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะอาชีพที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรฐานสังคม และฐานเศรษฐกิจที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งครอบคลุมทั้งมิติข้อมูล ความรู้ทุนทางสังคม จิตใจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ และเศรษฐกิจ เป็นกระบวนการทำงานที่ร่วมมือกับหน่วยงานชุมชนท้องถิ่น เช่น กลุ่มชุมชน วิสาหกิจชุมชน สภาผู้นำ องค์กรทางศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษา เป็นต้น เพื่อนำไปสู่การสร้างพื้นที่นวัตกรรมที่สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน/พื้นที่ เนื่องจากชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้หรือแหล่งการประกอบอาชีพที่สำคัญที่สุดในพื้นที่ในรูปแบบของการประกอบการเพื่อชุมชนต่อการพัฒนาให้เกิดกระบวนการเสริมศักยภาพของชุมชนที่สามารถวิเคราะห์สถานการณ์และวิเคราะห์สภาพผู้ด้อยโอกาสและขาดแคลนทุนทรัพย์ในพื้นที่ รวมถึงการดำเนินการวางแผนพัฒนาทักษะอาชีพ และปัจจัยแวดล้อมทางเศรษฐกิจ โดยประสานภาคีให้มีการดูแลต่อเนื่องให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสสามารถอยู่ได้อย่างดีในระยะยาว เพื่อนำไปสู่การค้นหากลุ่มเป้าหมายที่แท้จริงในระดับพื้นที่ โดยมีวิธีการที่หลากหลายและเชื่อถือได้ และสร้างโอกาสในการพัฒนาอาชีพแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส/กลุ่มผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ การเรียนรู้ร่วม การสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ทุกคน ทุกหน่วยพัฒนาอาชีพสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องความต้องการและพื้นที่

ชุมชนของตนเอง และมุ่งเป้าตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและชุมชน ที่สอดคล้องกับสถานะความต้องการแรงงาน การสร้างงานท้องถิ่น ร่วมไปกับการสร้างความมั่นคงของชีวิตและครอบครัวระยะยาวในฐานะผู้ประกอบการบนฐานเศรษฐกิจชุมชน การบูรณาการการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย มุ่งส่งเสริมบทบาทและเชื่อมโยงให้เกิดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นเครือข่ายการทำงานพัฒนาอาชีพในการยกระดับศักยภาพชุมชน มีการพัฒนาระบบข้อมูล ความรู้ และกำหนดเป้าหมายร่วม และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

จึงอาจกล่าวได้ว่า การจัดรูปแบบของกระบวนการสร้างการเรียนรู้สู่การพัฒนาอาชีพ สำหรับหน่วยพัฒนาอาชีพ หลักการสำคัญอยู่ที่การพัฒนาหน่วยพัฒนาอาชีพให้สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกลุ่มเป้าหมายให้เป็นผู้มีทักษะความรู้หรือผู้ประกอบการที่สามารถใช้ทุนและทรัพยากรจากชุมชนที่มีอยู่ให้กลายเป็นต้นทุนทางสังคม ยกระดับการประกอบอาชีพ พัฒนานวัตกรรมโมเดลทางธุรกิจระดับชุมชนให้เกิดผลสำเร็จ โดยอาศัยการทำงานร่วมระหว่างภาคีเครือข่ายและองค์กรต่างๆ ให้เกิดฐานข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายระดับประเทศต่อไป ด้วยการพัฒนาทักษะแรงงาน เพิ่มทักษะใหม่ที่จำเป็น (Reskill) เสริมทักษะในบริบทใหม่ (Up skill) โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาศักยภาพที่ทำให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสให้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิต และเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลควรมีการวางกลไก ระบบนโยบาย แผนบูรณาการ งบประมาณสนับสนุนงานการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

1.2 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาควรเป็นหน่วยงานหลักในการผลักดันเชิงนโยบายในการลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา และเป็นองค์กรแห่งการเหนี่ยวนำทุกภาคส่วนร่วมขับเคลื่อนการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกช่วงวัยได้มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ

2.2 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาควรเพิ่มงบประมาณและทรัพยากรเพื่อการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มประชาชนกรวัยแรงงานผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสให้สามารถเข้าถึงโอกาสในการเรียนรู้และครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาการสร้างการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่กลุ่มประชาชนกรวัยแรงงานผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส

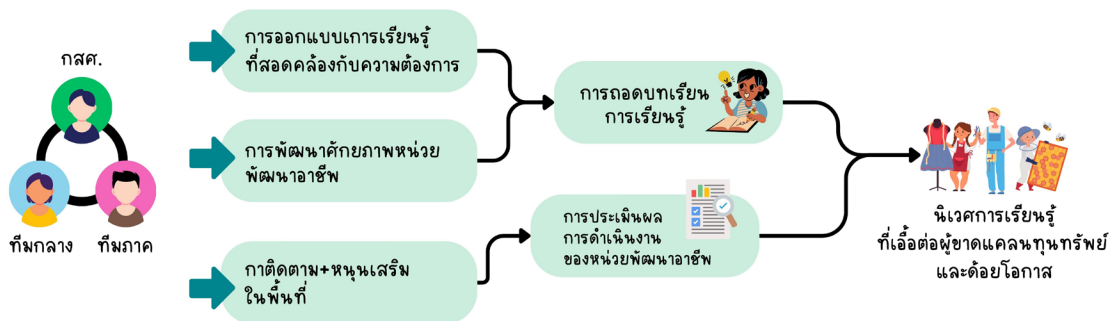
3.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการใช้ชุมชนเป็นฐานที่เอื้อต่อการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การออกแบบและสร้างกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วมที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน จากการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลจากการสังเกตแบบมี ส่วนร่วม การอภิปรายกลุ่มย่อย การจัดเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมและสรุปบทเรียน และการสัมภาษณ์ เชิงลึก สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ เพื่อทำให้เกิด การสร้างโอกาสการเรียนรู้แก่ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

และผู้ด้อยโอกาส โดยองค์ประกอบสำคัญของการ สร้างการเรียนรู้ได้แก่ 1) การออกแบบกระบวนการ เรียนรู้ 2) กระบวนการพัฒนาศักยภาพของหน่วยพัฒนา อาชีพ 3) กระบวนการติดตามหนุนเสริมระดับพื้นที่ 4) การประเมินการดำเนินงานของหน่วยพัฒนา อาชีพ และ 5) การถอดบทเรียนการเรียนรู้ นำไปสู่ การสร้างนิเวศการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ เข้าร่วมเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). พลังของ “การศึกษาใหม่” โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ดร.สมคิด แก้วทิพย์. เข้าถึงได้จาก <https://www.eef.or.th/article-150623/>
- ถาวรณ ชนาเลิศสมบูรณ์. (2564). ไชรหัสความเหลื่อมล้ำการศึกษาไทย เหตุใดความช่วยเหลือไม่ไปถึง เด็กยากจน. เข้าถึงได้จาก <https://www.eef.or.th/thai-report-education/>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). แผนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมจากผลกระทบของไวรัสโคโรนา-19. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการกลั่นกรองการใช้จ่ายเงินกู้.
- สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2563). ความเหลื่อมล้ำในตลาดแรงงานไทย: ภาพจากข้อมูล Labor Force Survey และประกันสังคม. เข้าถึงได้จาก <https://www.pier.or.th/abridged/2020/03/>
- วิจารณ์ พานิช. (2557). การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างไร. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

กลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญศึกษา กับพหุวัฒนธรรม
สังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์
The Developmental Mechanism of Integration Punnasikkha
into Happiness Multicultural Society for the Elderly in
Kalasin Province

ขวัญใจ แก้วแสง, พระครูธรรมาภิสมาัย (สมัย หาสุข), วารินี โสภารจ และอรพรรณ แก้วมาตย์
Khwanjai Kaewsaeng, Phrakhru Dhammabhisamai (Samai Hasook), Warinee Sopajorn
and Orawan Kaewmat
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: ok9khwan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการบุญญศึกษา กับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) พัฒนากลไกการพัฒนาการบูรณาการ บุญญศึกษา กับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ 3) ประเมินกลไกการพัฒนา การบูรณาการบุญญศึกษา กับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการวิจัยวิธี วิทยาแบบผสม กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 387 คน ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 13 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อการ บูรณาการบุญญศึกษา กับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ค่าความ สัมพันธ์ของตัวแปรในการใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และสร้างสมการถดถอยพหุคูณแบบ ขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สังคมพหุวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุญญศึกษาของผู้สูงอายุ อยู่ใน ระดับน้อย อย่างมีนัยความสำคัญ และสังคมพหุวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคม

*ได้รับบทความ: 25 ธันวาคม 2566; แก้ไขบทความ: 20 กันยายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 29 กันยายน 2567

Received: December 25, 2023; Revised: September 20, 2024; Accepted: September 29, 2024

สร้างสุขของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านสุขสบาย และด้านสุขสนุก อยู่ในระดับปานกลาง และด้านสุขสง่า อยู่ในระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญ

2. บุญญสิกขา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะ ด้านศีล และด้านภาวนา อยู่ในระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญ 1) ด้านศีล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมสร้างสุขด้านสุขสง่า 2) ด้านภาวนา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมด้านสุขสว่างและด้านสุขสว่าง อยู่ในระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญ

3. การสร้างสมการถดถอยพหุคูณ พบว่า สังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุจะผันแปรไปตามสังคมพหุวัฒนธรรม 3 ด้าน คือ ด้านจิต ด้านกาย และด้านสังคม และร่วมกันทำนายได้อย่างถูกต้อง (R^2) = 22.80%

คำสำคัญ: กลไกการพัฒนา; บุญญสิกขา; พหุวัฒนธรรมสังคม; ผู้สูงอายุ

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the condition and factors affecting the integration of merit and multicultural society creating happiness for the elderly in Kalasin Province; 2) to develop a mechanism for developing the integration of merit and multicultural society creating happiness for the elderly in Kalasin Province; and 3) to evaluate the mechanism for developing the integration of merit and multicultural society creating happiness for the elderly in Kalasin Province. Research is a mixture of qualitative research. The sample group used in this research consisted of 387 elderly people living in the Mueang District of Kalasin Province, 13 key informants in structured interviews, and 9 experts. Tools used in the research included structured interviews, a questionnaire about conditions and factors affecting the integration of merit and multicultural society to create happiness for the elderly. The collected data were analyzed using a ready-made program; correlation coefficients Pearson, and a stepwise multiple regression analysis.

The research results found that:

1. A multicultural society of the elderly had a positive relationship with the merit of the elderly (donations, precepts, and meditation) at a low level with statistical significance. The multicultural society of the elderly has a positive relationship with the society that creates happiness for the elderly at a moderate level. When considering each aspect, it was found that the aspect of comfort and the aspect of happiness were at a moderate level. And happiness and elegance were at a low level with statistical significance.

2. Bunyasikkha had a positive relationship with the society that creates happiness for the elderly at a low level, especially the precepts and pray/meditation were at a low level with statistical significance level of 01. While considering each aspect, it was found that 1) the precepts aspect had a positive relationship with a society that creates happiness in terms of happiness and elegance and 2) the aspect of meditation had a positive relationship with a society that creates happiness at a low level with statistical significance.

3. Constructing a multiple regression found that society creating happiness for the elderly varies according to a multicultural society in 3 aspects, namely mental, physical, and social, and together they can predict correctly ($R^2 = 22.80\%$).

Keywords: developmental Mechanism; Punnasikkha; Happiness Multicultural Society; Elderly

1. บทนำ

การพัฒนาการบูรณาการบุญญศึกษากับ พหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุ เป็นหนึ่งในสาระสำคัญสำหรับสร้างสุขให้กับผู้สูงอายุ บุญญศึกษาหรือทาน ศีล ภาวนา เป็นหลักการ พัฒนาจิตใจเบื้องต้นที่สามารถเข้าถึงและปฏิบัติได้ทุกระดับวัย แต่หากผู้สูงอายุจะสร้างสุขได้ด้วยตัวเองในยุคสมัยที่เปลี่ยนไป การให้จะทำให้ผู้สูงวัยทุกพื้นที่ได้เข้าถึงหลักการบุญญศึกษาอย่างแท้จริง สังคมทุกช่วงวัยต้องช่วยสร้างสังคมร่วมกัน หลักในการปฏิบัติเพื่อการขับเคลื่อนสังคมผู้สูงวัยอยู่อย่างไรให้เกิดสุขอย่างแท้จริง หากกล่าวถึง บุญญศึกษา (ทาน ศีล ภาวนา) ในการทาน คือ การให้ การเผื่อแผ่แบ่งปัน ช่วยเหลือกัน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวสังคม ส่งเสริมความดีงาม และการทานเป็นเครื่องเสริมการอยู่ร่วมในสังคมให้เป็นไปด้วยดี มีระเบียบ มั่นคงยิ่งขึ้น พร้อมกันนั้นก็เป็นเครื่องฝึกหัดขัดเกลาทั้ง พฤติกรรมภายนอก ทางกาย วาจา ฝึกฝนอบรมจิตใจให้เจริญยิ่งขึ้นไปในคุณธรรม ความเอื้ออาทร

เบิกบานผ่องใส ศีล คือ ความมีระเบียบในการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมสังคมหรือพูดให้ง่ายอีกอย่างหนึ่งว่า ได้แก่ความมีวินัย และการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กติกาในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม ชีวิตและสังคมจะได้เรียบร้อยราบรื่น ไม่สับสนวุ่นวายไม่ระส่ำระสาย เอื้อโอกาสต่อการที่จะทำอะไรให้สะดวกได้ผลดีและมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป (คลังเอกสารสาธารณะ, 2563)

จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นอีกหนึ่งจังหวัดในประเทศไทยที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมที่โดดเด่น และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เมื่อสังคมเปลี่ยนไป ความล้ำสมัยด้านเทคโนโลยีเข้ามา กลุ่มชนแต่ละช่วงวัยเกิดช่องว่างระหว่างวัย สังคมพหุวัฒนธรรมเปลี่ยนไป กลุ่มผู้สูงวัยต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้มีความสุขในการอยู่ร่วมกับสังคมสมัยใหม่ ครอบครัวสมัยใหม่ และอีกด้านกลุ่มของเยาวชนหรือลูกหลาน ต้องเข้าใจและเรียนรู้ที่จะปรับตัว ดูแล ผู้สูงอายุด้วยความเข้าใจ ความเป็นสังคมพุทธ เป็นสังคมแห่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

มีความเมตตาต่อกันและกัน ไม่ใช่เพียงลูกหลาน เท่านั้นเป็นผู้ดูแลผู้สูงวัย สังคมรอบข้าง หน่วยงาน ราชการ รัฐวิสาหกิจ ต่างต้องร่วมด้วยช่วยกันเห็น ความสำคัญและคุณค่าของกลุ่มผู้สูงวัย เร่งหาวิธีการ กระบวนการ หรือการวิจัยที่ช่วยให้ผู้สูงวัยมีความสุขในบั้นปลายชีวิตให้ทั่วถึง ดังที่มินักวิจัยหลายท่านได้มีการวิจัยและพัฒนาด้านความสุขของผู้สูงวัยตามหลักธรรม วิจัยโดยดวงกมล โพธิ์แก้ว (2560) ศึกษาารูปแบบความสุขของผู้สูงวัยในจังหวัดมหาสารคาม โดยสิทธิพร สุนทร และคณะ (2561) และที่สำคัญกลุ่มผู้สูงอายุในสังคมที่มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรมนั้นมียุทธการเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ปัจจัยต่างๆ ล้วนมีผลต่อความสุขของผู้สูงวัยในบั้นปลายชีวิต ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการเรียนรู้และเข้าใจในสังคมที่ก้าวสู่สังคมผู้สูงวัย การพัฒนาความสุขผู้สูงอายุนั้นต้องมีทั้งสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ และสังคมที่ดี ซึ่งมีความสำคัญกับกลุ่มผู้สูงอายุ และอุทัยวรรณ สุกิมานิล (2563, หน้า 386-402) ได้กล่าวว่า การเสริมสร้างสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต โดยการน้อมนำหลักการในพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการดูแลชีวิตบั้นปลายของผู้สูงอายุ จึงเป็นวิธีหนึ่งที่นักวิจัยได้ค้นพบว่า ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่พบกับความสุข ความสงบมีสันติสุข ซึ่งเกิดจากการพัฒนาตนเองของผู้สูงอายุให้มีความสมบูรณ์ทั้ง 4 ด้าน คือ กายภาพนา ศิลภาพนา จิตภาพนา และปัญญาภาพนา ทำให้เกิดผลดีให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีงามตามคุณลักษณะ 4 ดี คือ ร่างกายดี พฤติกรรมดี จิตใจดี และปัญญาดี ทาน ศิล ภาพนา หรือ บุญญสิกขา เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ก่อให้เกิดการ

พัฒนาความต้องการของผู้สูงอายุดังสามด้าน คือ ด้านร่างกายหรือกายภาพ (Physiological Needs) ความต้องการทางด้านจิตใจ (Mental Needs) และ ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) อีกทั้งระบบการดูแลผู้สูงวัยก็มีความสำคัญมาเช่นเดียวกัน ดังที่ Arnaert, Heuvel, & Windey (2005, pp. 366-371) ได้ทำวิจัยเรื่อง นโยบายการดูแลสุขภาพและสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ในเบลเยียม ได้แก การดูแลโดยหน่วยงานหรือสถาบันต่างๆ การดูแลโดยชุมชน และการดูแลภายในครอบครัว พบว่าข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ ขนาดของครอบครัวที่เล็กลง การจ้างงานสตรีที่เพิ่มขึ้น ระยะห่างระหว่างสมาชิกในครอบครัว และความต้องการของผู้สูงอายุที่ยังคงอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง ถือเป็นความท้าทายในการวางนโยบาย และระบบดูแลผู้สูงอายุของเบลเยียม ซึ่งนำไปสู่การริเริ่มโครงการดูแลผู้สูงอายุภายในบ้านของตนเอง ในชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมที่ผู้สูงอายุคุ้นเคยโดยการพัฒนาการประสานในการดูแลผู้สูงอายุ โปรแกรมสนับสนุนการดูแลคนชรา ตลอดจนการวิจัยเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก และการแก้ปัญหาสุขภาพในผู้สูงอายุ

ด้วยความสำคัญดังกล่าวข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาหลักการพัฒนาการบูรณาการบุญญสิกขากับพฤติกรรมธรรมสังคัมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการวิจัยเรื่องนี้ยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่สนับสนุนให้เกิดระบบการสร้างสุขสำหรับผู้สูงวัยด้วยบุญญสิกขา (ทาน ศิล ภาพนา) ซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐานที่ชาวพุทธทุกวัยทราบและปฏิบัติสืบทอดกันมา ดังนั้นคณะผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรทางการศึกษา และปฏิบัติ

งานอยู่ที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยทางด้านพระพุทธศาสนาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์บนพื้นฐานหลักธรรม ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มุ่งหวังจะนำผลการวิจัยเพื่อไปเผยแพร่สู่สังคมทุกพื้นที่ โดยการศึกษากลุ่มตัวอย่างจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นพื้นที่ที่มีสังคมพุทธธรรมมีความหลากหลาย ผลการวิจัยที่เกิดขึ้นจะเป็นฐานข้อมูลสำหรับการเผยแพร่สู่การพัฒนาสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุทั่วประเทศอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการบุญญสิกขากับพระพุทธธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อพัฒนากลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญสิกขากับพระพุทธธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อประเมินกลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญสิกขากับพระพุทธธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม (Mixed Methodology Research) เป็นการผสมผสานระหว่างวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง วิธีการศึกษา เครื่องมือวิจัย และสถิติที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 11,756 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 387 คน โดยการคำนวณขนาดตัวอย่าง โดยใช้วิธีการของยามาเน่ (Taro Yamane) (ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ, 2551)

2. ด้านเนื้อหาหลักการพัฒนาการบูรณาการบุญญสิกขากับพระพุทธธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุ มีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้ 1) หลักบุญญสิกขาหรือปญญสิกขา ได้แก่ ด้านการทาน ด้านการรักษาศีล และด้านการภาวนา 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการบุญญสิกขากับพระพุทธธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายหรือกายภาพ (Physiological Needs) ความต้องการทางด้านจิตใจ (Mental Needs) และความต้องการทางด้านสังคม วัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา (Social Needs) 3) ความสุขของผู้สูงอายุ 5 มิติ บนพื้นฐานความต้องการด้านร่างกายหรือกายภาพ ด้านจิตใจ และความต้องการทางด้านสังคม ประกอบด้วย ด้านสุขสบาย ด้านสุขสนุก ด้านสุขสง่า ด้านสุขสว่าง และด้านสุขสงบ 4) กลไกการพัฒนาการบูรณาการ ประกอบด้วย การจัดบุคลากร (Man) การจัดทรัพยากร (Materials) การจัดงบประมาณ (Money) และการบริหารจัดการ (Management)

3. ด้านพื้นที่วิจัย ได้แก่ พื้นที่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

4. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา เป็นการทำโครงการวิจัยตั้งแต่เริ่มโครงการ โดยใช้เวลา 1 ปี

หลังลงนามในสัญญาระหว่างมีนาคม 2565 ถึง มีนาคม 2566

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ 1) แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อสอบถามเกี่ยวกับศึกษาสภาพ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการบุญญสิกขากับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายหรือกายภาพ ความต้องการทางด้านจิตใจ และความต้องการทางด้านสังคม วัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา และรวบรวมนำไปวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย และขอบเขตของการศึกษาวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ลักษณะครอบครัว การเป็นสมาชิกผู้สูงอายุ การมีผู้ดูแลผู้สูงอายุ ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการบุญญสิกขากับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายหรือกายภาพ ความต้องการทางด้านจิตใจ และความต้องการทางด้านสังคม วัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเข้าใจการบูรณาการบุญญสิกขากับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ 3 ด้าน คือ ด้านการทาน ด้านการรักษาศีล ด้านการภาวนา ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสุขของผู้สูงอายุ 5 มิติ ประกอบด้วย ด้านสุขสบาย ด้านสุขสนุก ด้านสุขสง่า ด้านสุขสว่าง ด้านสุขสงบ 2) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

(Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผน จัดเตรียมชุดคำถาม และวิธีการ สัมภาษณ์อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนล่วงหน้า มีการดำเนินงานแบบเป็นทางการภายใต้กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญสิกขากับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ และ 3) แบบประเมิน กลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญสิกขากับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยใช้แบบประเมินวิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้ได้กลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญสิกขากับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ที่สมบูรณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้ ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการบุญญสิกขากับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายหรือกายภาพ ความต้องการทางด้านจิตใจ และความต้องการทางด้านสังคม วัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา รวมทั้งสิ้น 36 ข้อ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูล ในรูปแบบตาราง

ควบคู่การบรรยายผลการศึกษา กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม การนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย มีเกณฑ์ในการแปลความจากสูตร (สมโภชน์ อเนกสุข, 2552, หน้า 5)

การวิเคราะห์หาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการบุญญศึกษา กับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการพัฒนาสังคมอุดมสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation (r)) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 และการวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ Multiple Regression Analysis: MR ในการใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์ระดับความสัมพันธ์ไว้ดังนี้

ค่า r เป็น (-) หมายถึง มีความสัมพันธ์ทางลบหรือทางตรงกันข้าม

ค่า r เป็น (+) หมายถึง มีสัมพันธ์ทางบวกหรือทางเดียวกัน

ค่า r เป็น +/- 0.00 ถึง 0.31 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย

ค่า r เป็น +/- 0.32 ถึง 0.66 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

ค่า r เป็น +/- 0.67 ถึง 1.00 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก

การสร้างกลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญศึกษา กับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้ผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 เป็นฐานข้อมูลการสร้างกลไก และการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ทรง

คุณวุฒิ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และตรวจสอบกลไกและแก้ไขให้มีคุณภาพ โดยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ตอนที่ 4 ประเมินกลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญศึกษา กับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้แบบประเมินวิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด เสนอกลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญศึกษา กับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง กลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญศึกษา กับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สถานภาพทั่วไป พบว่า ผู้สูงอายุส่วนมากเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 56.60 อายุระหว่าง 60-69 ปี คิดเป็นร้อยละ 63.80 มีสถานภาพสมรสและอยู่กับคู่สมรสคิดเป็นร้อยละ 53.50 ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 78.60 สถานะรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย มีหนี้สินคิดเป็นร้อยละ 44.40 สถานะของครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย คิดเป็นร้อยละ 65.10 เป็นสมาชิกชมรมและเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ (8-12 ครั้ง/ปี) คิดเป็นร้อยละ 70.30 และผู้สูงอายุยังต้องมีผู้ดูแล คิดเป็นร้อยละ 77.50

2. สังคมพหุวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง

โดยภาพรวม ($\bar{X} = 3.16$) รายด้าน คือ ด้านสังคม วัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.77$) ด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.54$) ด้านร่างกายหรือกายภาพ ($\bar{X} = 3.52$)

3. การบูรณาการบุญญศึกษาในการสร้างสุขของผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) และอยู่ในระดับมากทุกด้านตาม ลำดับดังนี้ 1) ด้านการรักษาстил ($\bar{X} = 4.07$) 2) ด้านการภาวนา ($\bar{X} = 3.90$) และ 3) ด้านการทาน ($\bar{X} = 3.54$)

4. สังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุ 5 มิติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) และเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมสร้างสุขอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน คือ 1) ด้านสุขสง่า ($\bar{X} = 4.15$) 2) ด้านสุขสงบ ($\bar{X} = 3.80$) และ 3) ด้านสร้างสุข ($\bar{X} = 3.75$) ตามลำดับ ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง

5. ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมพหุวัฒนธรรมกับบุญญศึกษาและสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุและการสร้างสมการถดถอยพหุวัฒนธรรม ดังนี้ 1) สังคมพหุวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุญญศึกษาของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับน้อย (ภาพรวม $r = .246^{**}$ สังคม $r = .251^{**}$ และจิต $r = .200^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) สังคมพหุวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 1 Model Summary

Model	R	R ²	Adj.R ²	SEE
1	.325	.106	.104	.17309
2	.414	.172	.167	.16681
3	.177	.228	.222	.16129

มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุ ($r = .470^{**}$) อยู่ในระดับปานกลาง ด้านสุขสบาย ($r = .357^{**}$) และด้านสุขสนุก ($r = .388^{**}$) อยู่ในระดับปานกลาง และด้านสุขสง่า ($r = .210^{**}$) อยู่ในระดับน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) บุญญศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุ ($r = .215^{**}$) อยู่ในระดับน้อย ด้านстил ($r = .147^{**}$) และด้านภาวนา ($r = .149^{**}$) อยู่ในระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 และ 4) การสร้าง สมการถดถอยพหุคูณ พบว่า สังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุจะผันแปรไปตามสังคมพหุวัฒนธรรม 3 ด้าน คือ ด้านจิต ด้านกาย และด้านสังคม สมการทำนาย

การศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุในสังคมพหุวัฒนธรรม จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยมุ่งหมายที่จะศึกษาตัวแปรต้น 2 ตัวแปร คือ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อบุญญศึกษา (กาย, จิต, สังคม) และ 2) บุญญศึกษาของผู้สูงอายุ (ทาน, стил, ปัญญา) โดยตัวแปรตาม คือ สังคมสร้างสุข 5 มิติ (ด้านสุขสบาย ด้านสุขสนุก ด้านสุขสง่า ด้านสุขสว่าง ด้านสุขสงบ) โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ดังตารางที่ 1

จากการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนจะพบว่า รูปแบบสมการที่ 3 จะมีค่า R^2 (Coefficient of determination) เท่ากับ .228 และเมื่อมีการปรับค่า R^2 (Adjusted R^2) แล้วก็ได้

ค่า .222 แสดงถึงตัวแปรต้นทั้ง 3 ตัว (TA_2 (จิต), TA_1 (กาย), TA_3 (สังคม)) ช่วยกันพยากรณ์ สังคมสร้างสุข (TH) ได้ร้อยละ 22.80 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (SEE) = .161

ตารางที่ 2 ความแปรปรวนที่จะได้จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

Source of Variation	SS	df	MS.	F	Sig
Regression	2.937	3	.979	37.63	.000
Residual	9.964	383	.026		
Total	12.901	386			

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (Sig .000) แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ (TA_2 (จิต),

TA_1 (กาย), TA_3 (สังคม)) กับตัวแปร เกณฑ์ (TH, สังคมสร้างสุข) มีความสัมพันธ์กันในเชิงเส้นตรง สามารถที่จะสร้างสมการทำนายต่อไปได้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients
	B	Std. Error	Beta
Constant	1.700	.201	
TA_2 (จิต)	.167	.023	.325
TA_1 (กาย)	.140	.024	.266
TA_3 (สังคม)	.227	.043	.237

Dependent Variable: TH (สังคมสร้างสุข)

ในการสร้างสมการทำนาย ผู้วิจัยเลือกรูปแบบที่ 3 มาใช้ พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดต่อสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุยังมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ตัวแปร คือ จิต (TA_2) กาย (TA_1) และสังคม (TA_3) โดยสร้างเป็นสมการทำนาย

ได้ดังนี้

สมการทำงานในรูปคะแนนดิบ

$$TH = 1.700 + .167(TA_2 \text{ จิต}) + .140(TA_1 \text{ กาย}) + .227(TA_3 \text{ สังคม})$$

(สังคมสร้างสุข)

สมการทำนายในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$TH = .325(TA_2 \text{ จิต}) + .266(TA_1 \text{ กาย}) + .237(TA_3 \text{ สังคม})$$

(สังคมสร้างสุข)

$$R^2 = .228 = 22.80\%$$

$$\text{Adj } R^2 = .222 = 22.20\%$$

การประเมินกลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญสิกขากับพหุวัฒนธรรม สังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) และเมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านดังนี้ 1) ด้านความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.38$) 2) ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ($\bar{X} = 4.33$) 3) ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.24$) และ 4) ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.22$)

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำเป็นการศึกษาการวิจัยกลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญสิกขากับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่สำคัญ จึงขอนำมาอภิปรายดังนี้

1. สังคมพหุวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ (กาย, จิต, สังคม) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุญสิกขา (กาย ศิล ภาวนา) อยู่ในระดับน้อยและ และสังคมพหุวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุในระดับปานกลาง ความ เป็นพหุวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางสังคมแม้ว่า บางสิ่งบางอย่างจะถูกกลืน และมีการปรับตัวจนก่อให้เกิดการรวมวัฒนธรรม เป็นผลให้เกิดความเป็น

พหุวัฒนธรรมใหม่ร่วมสมัยเกิดขึ้น และมีการปรับตัวเพื่อสร้างสังคมให้มีความสุขโดยยังเห็นคุณค่าความเชื่อของพิธีกรรมต่างๆ ร่วมกัน 5 ประการดังนี้ 1) ด้านกาย ประพฤติตนอ่อนน้อมทางกาย เช่น การกราบไหว้ นอบน้อมถ่อมตน 2) ด้านจิตใจ รู้สึกสุข ความมีสติ เบิกบานทางใจ ผู้ที่ตั้งตนอยู่ในคุณงามความดีตามหลักการของพระพุทธศาสนาต่างๆ 3) ด้านสังคม เกิดความรักความสามัคคีในชุมชนมีความสุข การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข 4) ด้านวัฒนธรรม เกิดประเพณีที่ดีงามในชุมชน เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์วัฒนธรรม ศิลปะ และ ประเพณี ได้เป็นเวทีเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมแก่กัน เป็นการแลกเปลี่ยนทางสังคม 5) ด้านพระพุทธศาสนา เป็นตัวกำหนดประจำชีวิตของชุมชน โดยส่วนใหญ่ให้ความเคารพเชื่อถือ และยกย่องเทิดทูนบูชาเป็นสรณะแห่งชีวิต สืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน ดังนั้นผู้สูงอายุจึงมีการให้ทาน การรักษาศีล ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ การทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารภิกษุสามเณร ข้อความดังกล่าวเรียกว่า บุญญสิกขาหรือบุญญสิกขา ประกอบด้วยทาน ศีล และภาวนา สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2553) อธิบายว่า ทาน ศีล ภาวนา เรียกว่า บุญสิกขา มีสาระสำคัญอย่างเดียวกับไตรสิกขา ประกอบด้วย ทาน คือ การให้การเผื่อแผ่แบ่งปัน เพื่อช่วยเหลือกัน เพื่อยึดเหนี่ยวสังคม และเพื่อส่งเสริมความดีงามและการทำสิ่งที่ดี ทานเป็นเครื่องส่งเสริมการอยู่ร่วมในสังคมให้ไปด้วยดีและมีระเบียบมั่นคงยิ่งขึ้น พร้อมกันนั้นก็ เป็นเครื่องฝึกหัดขัดเกลากิเลสทั้งพฤติกรรมภายนอกทาง

กาย วาจา และฝึกฝนอบรมจิตใจให้เจริญยิ่งขึ้นไปในคุณธรรม และความเอิบอิ่มเบิกบานผ่องใส สอดคล้องกับแนวคิดพระมหาภาธร อาภาโร (2563, หน้า 99-115) ได้กล่าวว่า ศิล คือ ความมีระเบียบในการดำเนินชีวิต และในการอยู่ร่วมสังคม หรือพูดให้ง่ายอีกอย่างหนึ่งว่า ได้แก่ ความมีวินัย และการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกาในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมชีวิต และสังคมจะได้เรียบร้อยราบรื่นไม่สับสนวุ่นวาย ไม่ระส่ำระสายเอื้อโอกาสต่อการที่จะทำอะไรๆ ให้สะดวกได้ผลดี และมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปซึ่งมีหลายระดับ

สังคมพหุวัฒนธรรม (กาย จิต สังคม) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของกุลธิรา ทองใหญ่ (2562, หน้า 154-179) ที่พบว่า 1) สุขสบาย มุ่งเน้นทางด้านกายภาพของผู้สูงอายุ สร้างสรรค์กิจกรรมที่ส่งเสริมการเคลื่อนไหวร่างกายด้วยความคล่องแคล่ว แข็งแรง ไม่เกิดอุบัติเหตุง่ายในการทำกิจวัตรประจำวัน ส่งเสริมความสามารถในการทรงตัว และป้องกันการ падตกหกล้ม เช่น กิจกรรมการออกกำลังกายที่เน้นกล้ามเนื้อมัดใหญ่ การฝึกควบคุมการหายใจให้เป็นจังหวะขณะออกกำลังกาย หรือให้ใช้แรงในชีวิตประจำวัน และทำงานอดิเรกที่ชอบ เช่น ทำไร่ ทำสวน การเลี้ยงสัตว์ ซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องใช้ 2) สุขสนุก ด้านนี้ให้เกิดการพัฒนาจิตใจ อารมณ์ พลังชีวิตบวก มีความสุขสำหรับผู้สูงอายุนั้นควรเน้นกิจกรรมที่สร้างความสดชื่นแจ่มใส ส่งเสริมความกระปรีกระเปร่าช่วยคลายความเครียดและลดความซึมเศร้า 3) สุขสง่า

มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านจิตใจ เห็นคุณค่าของตัวเอง กิจกรรมควรเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง เช่น การทำกิจวัตรประจำวัน การทำงานบ้านเล็กๆ น้อยๆ กิจกรรมที่อยู่ร่วมกันกับเพื่อน เช่น การเข้าวัด ปฏิบัติธรรม การฟังธรรม การสนทนากับเพื่อนในรุ่นราวคราวเดียวกันด้านพุทธศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ที่ทำให้จิตใจเกิดความสุข 4) สุขสว่าง ควรเน้นกิจกรรมที่ชะลอความเสื่อมของสมองในด้านต่างๆ ได้แก่ การฝึกการเรียนรู้สิ่งใหม่ที่ไม่คุ้นชิน การทำกิจกรรมด้วยมือข้างที่ไม่ถนัดในกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดอันตราย การรวมกลุ่มกับเพื่อนๆ หรือกลุ่มวัยอื่นๆ เพื่อพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นการใช้เหตุผล แล้วเปิดให้มีการสื่อสารภายในครอบครัวและสังคมนอกบ้าน 5) สุขสงบ ควรเน้นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความปรีดี ความคิด และบริหารจัดการให้เกิดสติ ได้แก่ การฝึกการหายใจ การฝึกการคิดยืดหยุ่น การฝึกคิดถึงเรื่องดีๆ เช่น ประสบการณ์ชีวิตที่ดี ความสำเร็จในช่วงชีวิตที่ผ่านมา การฝึกสมาธิ เจริญสติ ภาวนา

2. บุญญสิกขา (ทาน ศีล ภาวนา) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับขอบเขตด้านศีลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมสร้างสุขด้านสุขสง่า ด้านภาวนามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสังคมสร้างสุขด้านสุขสง่าและด้านสุขสร้าง จากผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุในเรื่อง บุญญสิกขา (ทาน ศีล ภาวนา) พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการรักษาศีล ด้านการภาวนา และด้านการทาน จะเห็นได้ว่าบุญญสิกขา เป็นการฝึกฝนในเรื่องความดีหรือ

การฝึกหัดทำความดี หรือการทำให้คนเจริญ
งอกงามขึ้นในความดีต่างๆสำหรับคฤหัสถ์ เพื่อ
ความเจริญงอกงามมีความสุข ทั้งภายนอกและ
ภายใน มีความสำคัญยิ่งเดียวกับบุญกิริยา 3 และ
จะพบว่าบุญญสิกขา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ
สังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุ ดังนี้ 1) การให้ทาน คือ
การให้ การเผื่อแผ่แบ่งปัน เพื่อช่วยเหลือ การ
เคลื่อนไหวร่างกายในการเตรียมสิ่งต่างๆ เพื่อการ
ให้ทานเป็นกิจกรรมที่พัฒนาทางร่างกาย ตรงกับ
สุขสบาย ทานเป็นเครื่องส่งเสริมการอยู่ร่วมใน
สังคมให้เป็นไปด้วยดีมีระเบียบมั่นคงยิ่งขึ้น พร้อม
กันนั้นก็เป็นเครื่องฝึกหัดขัดเกลาทางพฤติกรรม
ภายนอกทางกาย วาจา และฝึก อารมณ์ จิตใจให้
เจริญยิ่งขึ้นไปในคุณธรรม และความเอื้ออímเปิก
บานผ่องใส ด้วยกิจกรรมต่างๆ เล็กๆ น้อยๆ ให้ผู้
สูงอายุได้เคลื่อนไหวและปฏิบัติที่สามารถทำให้ผู้สูง
วัยเกิด สุขสนุก 2) การรักษาศีล คือการครองตนให้
อยู่ในภาวะปกติ มีระเบียบในการดำเนินชีวิต และ
การอยู่ร่วมสังคม หรือพูดให้ง่ายอีกอย่างหนึ่งว่า
ได้แก่ ความมีวินัยและการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์
กติกากในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดี
ในสังคมชีวิตและสังคมจะได้เรียบบรรยากาศไม่
สับสนวุ่นวาย โดยศีลที่เป็นพื้นฐานของฆราวาส
ได้แก่ ศีล 5 หรือเบญจศีล การรักษาความงามด้าน
ศีลเป็นการพัฒนาด้านร่างกายทำให้ร่างกายงาม
เป็นแบบอย่างให้กับสังคม เป็นความสุขสว่างที่เกิด
ขึ้น พร้อมทั้งทำให้ผู้รักษาศีลหรือมีศีลนั้นมีจิตใจ
ที่ดี รู้รัก รู้ปล่อยวาง และมีเครื่องยึดเหนี่ยวในจิตใจ
ทำให้เกิดความสุขอีกหนึ่งประเภทคือ ความสุข
สว่าง สุขสง่า เห็นคุณค่าและของตนและภูมิใจใน

ตนเอง และ 3) การภาวนา แยกเป็นภาวนาในด้าน
สมาธิ และภาวนาในด้านปัญญา เป็นการฝึกอบรม
หรือการพัฒนาให้เจริญงอกงามบริบูรณ์ การ
ภาวนาในระดับที่เราต้องการ แยกเป็น 2 อย่าง คือ
จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา การฝึกฝนทางจิตใจ
ไม่ให้เกิดความฟุ้งซ่าน ฝึกฝนสมาธิ รู้จักปล่อยวาง
มีหลักธรรมในการครองตน มีเหตุผล บริหารจิต
เมื่อจิตใจเจริญร่างกายเจริญตาม เป็นผลให้เกิด
ความสุขอีกมิติหนึ่ง คือ สุขสงบ นั่นเอง

จากผลการศึกษาของพระราชนิพนธ์
วิสาระโท (2560, หน้า 76-91) พบว่า ในคำสอน
ทางพระพุทธศาสนากับการดำรงชีวิตอยู่อย่างมี
คุณภาพมีความสุขที่แท้จริงเป็นสิ่งสำคัญได้สอนให้
ปฏิบัติทางกายและจิตใจครบคู่กัน ไปอย่างพอดี
ตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา ในหลักภาวนา 4 เพื่อพัฒนา
พฤติกรรมทางกาย พัฒนาศีล พัฒนาจิตใจ พัฒนา
ความรู้ความเข้าใจให้สมบูรณ์พร้อมการวัดผล
การพัฒนาตามหลักเกณฑ์ อาจใช้วิธีตรวจสอบ
คุณสมบัติของบุคคลโดยหลักภาวะจิต 4 ประการ
คือ ภาวะกาย มีกายที่พัฒนาและภาวะจิตศีล มีศีล
ที่พัฒนาแล้ว และภาวะจิตปัญญามีปัญญาที่พัฒนา
แล้วซึ่งผู้สูงอายุสามารถนำมาบูรณาการเพื่อสร้าง
ความสุขในชีวิตได้โดยมีรูปแบบสำรวจ คือ
สุขสบาย สุขสนุก สุขสง่า สุขสว่าง และสุขสงบ

ในขณะเดียวกันผลงานวิจัยของอุทัยวรรณ
สุกิมานิล (2563, หน้า 386-402) พบว่า การเสริม
สร้างสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต โดยการน้อมนำ
หลักการในพระพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการ
ดูแลชีวิตบั้นปลายของผู้สูงอายุส่งผลให้ผู้สูงอายุ
มีชีวิตที่พบความทุกข์ ความสุขความสงบมีสันติสุข

มีความสมบูรณ์ทั้ง 4 ด้าน คือ กายภาวนา ศิลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา ทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีงาม ตามคุณลักษณะ 4 ดี คือ ร่างกายดี พฤติกรรมดี จิตใจดี และปัญญาดี ด้านพระครูปฐมภาวนาจารย์ วิ และคณะ (2562, หน้า 129-142) พบว่า 1) กายภาวนาเป็นกระบวนการพัฒนากายให้มีสติรู้เท่าทันในทุกขณะเวลา มีความสำรวมแสดงพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ผ่านทางกาย วาจาของตนขณะกิน ดู อยู่ ฟัง เดิน ยืน นั่ง นอน 2) ศิลภาวนา เป็น กระบวนการพัฒนา มีพฤติกรรมที่ดีงาม ตัวอยู่ในวินัย มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประกอบอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น 3) จิตภาวนา เป็นกระบวนการ พัฒนาจิตใจฝึกกำหนดสติตั้งมั่น แน่วแน่ พิจารณาเห็นจิตในจิตตามหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน เพื่อให้จิตนุ่มไปสู่กุศลจิต ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติสมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต เป็นจิตที่ประกอบด้วย คุณธรรม จริยธรรม ความดีงาม กุศลตามที่เราเฝ้าระวังอกงามภายในจิต และ 4) ปัญญาภาวนา เป็นกระบวนการพัฒนาปัญญา การอบรมพัฒนา ตนเองตามหลักจิตตภาวนา และปัญญาภาวนาจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนา ปรีชาเชิงอารมณ์ แสดงออกด้านประพจน์ที่เกื้อกูลและสร้างสรรค์

3. สังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุในพุทธวัฒนธรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน คือ ด้านความสุขสง่า ด้านความสุขสงบ และด้านสุขสว่างและอยู่ในระดับปานกลางสองด้านคือ ด้านสุขสบายและด้านสุขสนุก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิพร สุนทร และ

คณะ (2561) ที่พบว่า ภาพความสุขของผู้สูงวัยโดยอยู่ในระดับปานกลาง ดังนี้ 1) ภาพความสุขมิติสุขสง่า 2) ภาพความสุขในมิติสุขสงบ 3) ภาพความสุขในมิติสุขสร้าง และ 4) ภาพความสุขในมิติสุขสนุก และภาพความสุขในมิติสุขสบาย

จากผลการศึกษาวิจัยตัวแปรหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุห้ามติโดยการสร้างสมการถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อสังคม สร้างสุขของผู้สูงอายุ มี 3 ตัวแปรประกอบด้วยจิต กาย และสังคม ซึ่งงานวิจัยของกุลธีราทองใหญ่ (2562, หน้า 154-179) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขสำหรับผู้สูงอายุประกอบด้วย ด้านร่างกายหรือกายภาพ ความต้องการด้านจิตใจ และความต้องการด้านสังคมผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตด้านสภาพร่างกายในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านอารมณ์ ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ด้านสภาพความเป็นอยู่และด้านการรวมกลุ่มทางสังคม และสิทธิพร สุนทร และคณะ (2561) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขของผู้สูงวัยในจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการผันแปรในตัวแปรตาม ดังนี้ ปัจจัยสมรรถภาพทางจิตใจ ($\times 2 \text{ Beta} = 0.39$) ปัจจัยความสัมพันธ์ในครอบครัว ($\times 3 \text{ Beta} = 0.35$) ปัจจัยสังคมและเพื่อนฝูง ($\times 7 \text{ Beta} = 0.35$) ปัจจัยการพัฒนาจิตใจ ($\times 4 \text{ Beta} = 0.25$) ปัจจัยข้างนียมส่วนบุคคล ($\times 9 \text{ Beta} = 0.23$) ปัจจัยการรับรู้สภาวะสุขภาพของตนเอง ($\times 1 \text{ Beta} = 0.23$) และปัจจัยการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์เพื่อสังคม ($\times 6 \text{ Beta} = 0.19$) แนวปฏิบัติเกี่ยวกับหลักบุญญศึกษา (ทาน ศิล ภาวนา)

เพื่อให้สังคมสร้างสุขจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำ
ชุมชนและผู้เชี่ยวชาญซึ่งให้ความเห็นว่า 1) ศิล
ผู้สูงอายุทุกคนควรยึดมั่นในการรักษาศิลทำให้ได้
เพื่อเป็นแนวปฏิบัติตนให้เพื่อความสุขภาพใจ
2) ภาวนา ผู้สูงอายุที่ต้องการความสงบสุขทางใจ
ควรฟังเทศน์ฟังธรรมสวดมนต์ภาวนาทำสมาธิให้
จิตใจแจ่มใสเบิกบานมีการผ่อนคลายทางอารมณ์
3) การทาน การทำบุญตักบาตรการทำบุญตาม
ประเพณีต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ “การมีศีลและทำ
ประจำใจโดยยึดหลักธรรมศัลป์ห้าฝึกปฏิบัติสวด
มนต์ตามหลักไตรสรณคมน์ ฝึกสมาธิก่อนนอน
ทำให้มีการผ่อนคลายอารมณ์” (ประจำ ศรีสมชัย)
“พาครอบครัวเข้าวัดทำบุญใส่บาตรฟังธรรมรักษ
าศิลสวดมนต์ภาวนาทุกวัน”(พรสวรรค์ พรตอแก้ว)
“รักษาศิลหาในการดำเนินชีวิตภาวนาทำจิตใจให้มี
สติไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น” (ณัด สุรเสียง)
สภาพและปัญหาการบูรณาการบุญญศึกษา
กับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุที่
สำคัญคือ สุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุมีความ
อ่อนแอไม่แข็งแรงเจ็บป่วยครั้งโรคร่างกายถูกทอดทิ้ง
ให้อยู่ตามลำพังไม่มีใครดูแล สำหรับแนวทางการ
ส่งเสริมผู้สูงอายุคือ 1) การส่งเสริมการดูแลสุขภาพ
การจัดกลุ่มเพื่อคอยดูแลช่วยเหลือ เช่น อสม.
2) การจัดกลุ่ม กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของ
ผู้สูงอายุเช่นกลุ่มนันทนาการการออกกำลังกาย
การเรียนรู้ในการใช้ชีวิต 3) การจัดให้ผู้สูงอายุ
สามารถเข้าถึงการปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธ
ศาสนา การทำบุญตักบาตรสวดมนต์ ฟังเทศน์
ฟังธรรม ทำสมาธิภาวนา “ผู้สูงอายุอยากไปทำบุญ
ตามสภาพที่ต่างๆ ก็มีปัญหาด้านสุขภาพต้องอาศัย

กลุ่มต่างๆ ในการร่วมกิจกรรม” (จิรนนท์ ธารไชย)
“พยายามให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมร่วม
กันจัดนันทนาการสนุกสนานลดความเครียดมีการ
ดูแลสุขภาพ” (ณัด สุรเสียง)

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการศึกษาแนวทางในการแก้
ปัญหาเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญ
ศึกษากับพหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับ
ผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาวิจัยกลไกการพัฒนา
การบูรณาการบุญญศึกษากับพหุวัฒนธรรมสังคม
สร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

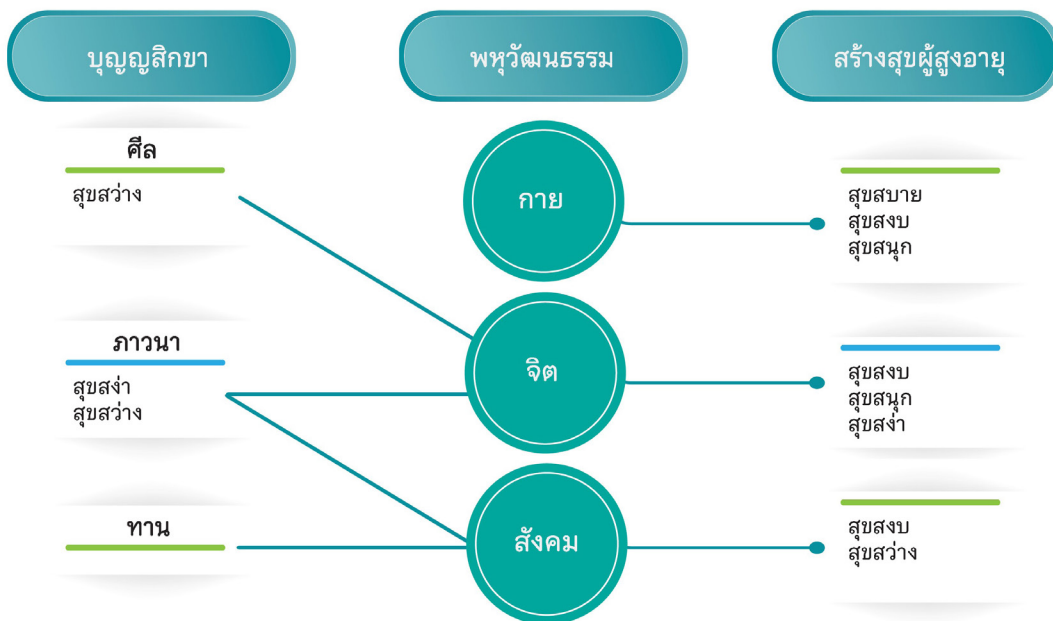
กลไกการพัฒนาการบูรณาการบุญญศึกษากับ
พหุวัฒนธรรมสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัด
กาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบที่ว่า ในสังคมพหุ
วัฒนธรรมของผู้สูงอายุ เป็นสังคมที่สงบสุข แม้จะ
มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมแต่
ก็มีแก่นให้ยึดเหนี่ยวกันคือพระพุทธศาสนาหรือ
หลักธรรมในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุญญศึกษา ทาน
ศีล และภาวนา ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมในการอยู่รวม
กันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสงบสันติสุข
การให้ความช่วยเหลือเผื่อแผ่ แบ่งปัน ความมี
ระเบียบวินัย ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในชุมชน
หรือสังคม ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์กติกา ก็จะสร้าง
สัมพันธภาพอันดีต่อกันตลอดจนการใช้หลักเหตุผล

และสติปัญญาในการพูดการคิดและการตัดสินใจ สังคมก็จะมีแต่ความสุขความเจริญ สังคมพหุวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุญญศึกษา และสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุนั้นหมายความว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรม ทางกายจะมีความประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตนมีความเคารพในผู้สูงวัยและให้ความเมตตาแก่ผู้อ่อนวัย จิตใจเป็นสุขเบิกบาน มีสติ ตั้งมั่นในคุณงามความดีไม่เบียดเบียนทำให้เกิดความรักความสามัคคีในชุมชน นอกจากนี้ยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติที่สืบทอดกันมาและส่งต่อให้ลูกหลาน การทำบุญรักษาศีลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ บุญญศึกษา ได้แก่ ทาน ศีล และภาวนา ปัจจัยที่กล่าวมาส่งผลให้เกิดสังคมสร้างสุขสำหรับผู้สูงอายุ คือ สุขสบาย

ทางกายภาพ สุขสนุก การพัฒนาทางจิตใจ สุขสง่า เห็นคุณค่าของตนเอง สุขสว่าง มีการพัฒนาสติปัญญา เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และ สุขสงบ การบริหารจัดการ การปรับแนวความคิดให้ละเว้นละวางมองเห็นแต่สิ่งดี ๆ

ดังนั้นจะพบว่า สังคมพหุวัฒนธรรม ทั้งทางกาย ทางจิตใจ และทางสังคม จะมีความสัมพันธ์กับสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุ ด้านความสุขสงบ ด้วยบุญญศึกษาที่สำคัญ คือ การภาวนา (การภาวนามีผลต่อทางจิต และสังคม ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสุขสงบ) และจากการรสร้างสมการทํานายก็จะพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดสังคมสร้างสุขของผู้สูงอายุก็คือ จิต กาย และสังคม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กุลธีรา ทองใหญ่. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของผู้สูงอายุในเขตชุมชนเก่าแก่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, 16(1), 154-179.
- คลังเอกสารสาธารณะ. (2563). *ธรรมเนียมปฏิบัติ-หลักการทั่วไปของการปฏิบัติธรรม ชุดที่ 1 พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)*. เข้าถึงได้จาก <https://www.openbase.in.th/node/3056>
- ดวงกมล โพธิ์แก้ว. (2560). *การพัฒนาวิธีการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักพุทธบริหารการศึกษา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- พระครูปฐมภุมภานาจารย์ วิ และคณะ. (2562). หลักภาวนา 4 กับการพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ของวัยรุ่นไทยในสังคมยุคดิจิทัล. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 4(1), 129-142.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2553). *วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: พิมพ์สยาม.
- พระมหาภาธร อาภาธโร. (2563). ปรัชญาชีวิตกับการปฏิบัติธรรม. *วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 4(1), 99-115.
- พระราชนนทร์ วิสารโท. (2560). บูรณาการพุทธธรรมกับระบบการดูแลสุขภาพพระเณรยาวสำหรับผู้สูงอายุของอำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 4(2), 76-91.
- สมโภชน์ อเนกสุข. (2552). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). ชลบุรี: ภาควิชาวิจัยและวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิทธิพร สุนทร และคณะ. (2561). *รูปแบบความสุขของผู้สูงอายุในจังหวัดมหาสารคาม*. (รายงานการวิจัย). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อุทัยวรรณ สุกิมานิล. (2563). แนวคิดการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุภายใต้พุทธวิธีและกฎหมาย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(1), 386-402.
- Arnaert, A., Heuvel, B., & Windey, T. (2005). Health and Social Care Policy for the Elderly in Belgium. *Geriatric Nursing*, 26(6), 366-371.

**การพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค
การอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 จังหวัดปทุมธานี***

**Developing a Set of Exercises to Practice Reading Comprehension
Skills by using the SQ4R Reading Technique of Grade 5
Students Tha Khlong 1 Municipal School, Pathumthani**

มณฑา วิริยางกูร และภันทิรา กำรสรสาลี

Montha Wiriyangkul and Phantira Kamthonsalee

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage Pathum Thani, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Phantira.kam@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการใช้ชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/7 จำนวน 43 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จากการทดสอบนักเรียนที่มีปัญหาทางการอ่านจับใจความ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านจับใจความ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เรื่อง การอ่านจับใจความ ประกอบด้วย ชุดแบบฝึกทักษะ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) การทดสอบที (t-test) ค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพของชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80.08/80.35

*ได้รับบทความ: 24 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 20 สิงหาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 5 กันยายน 2567

Received: October 24, 2023; Revised: August 20, 2024; Accepted: September 5, 2024

2. ผลสัมฤทธิ์ในเรื่อง การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ที่ใช้ชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ชุดแบบฝึกทักษะ; การอ่านจับใจความ; เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R; ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

Abstract

The purposes of this research were 1) develop a skill training package on reading comprehension using the SQ4R reading technique for 5th-grade students to achieve an effectiveness criterion of 80/80, and 2) compare the reading comprehension achievement of 5th-grade students before and after using the skill training package on reading comprehension with the SQ4R technique. The sample used in this research consists of 43 students from 5th grade, class 5/7, selected through purposive sampling from students with reading comprehension difficulties. The research tools include a lesson plan for teaching reading comprehension for 5th grade, a skill training package on reading comprehension using the SQ4R technique, and a reading comprehension achievement test. The statistical methods used for data analysis include percentage (%), mean ($\bar{X}$), t-test, efficiency (E_1/E_2), and standard deviation (S.D.).

The results revealed that:

1. The efficiency of the skill set on reading comprehension by using the SQ4R reading technique of Grade 5 students, the performance was 80.08/80.35.
2. Achievement in the story reading comprehension of Grade 5 students at Tha Khlong 1 Municipal School using a skill set on reading comprehension by using the SQ4R reading technique after learning was higher than before learning with statistical significance at the .05 level.

Keywords: Skills Exercise Set; Reading Comprehension; SQ4R Reading Technique; Grade 5

1. บทนำ

ทักษะการอ่านเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารในชีวิตประจำวัน การติดต่อข้อมูลข่าวสารสื่อสารให้บุคคลอื่น

รับทราบ อีกทั้งการอ่านยังเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีความก้าวหน้า เข้าใจในสิ่งที่กำลังศึกษามากขึ้น ในการเรียนจะต้องมีการอ่านเพื่อวิเคราะห์และทำความเข้าใจในบทเรียนเพื่อให้

เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ทักษะการอ่านถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำให้นักเรียนรู้จักหน้าทันเหตุการณ์ เพราะการอ่านนั้นทำให้นักเรียนรู้จักเข้าถึงแหล่งข้อมูลและความรู้ใหม่ๆ และพัฒนาทักษะกระบวนการคิดของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี การอ่านเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและแตกต่างกันออกไปตามจุดประสงค์การอ่านของแต่ละบุคคล การอ่านที่ดีจะต้องมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลหรือสารที่อ่านอย่างถี่ถ้วน ซึ่งทักษะการอ่านถือเป็นทักษะที่ควรต่อการส่งเสริมให้นักเรียนอย่างยิ่งในการเรียนหากจะอ่านให้ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องสามารถตีความ สรุปใจความจากเรื่องที่อ่านได้เพื่อจะได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเข้าใจอย่างชัดเจน สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549) การอ่านเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้และการพัฒนาสติปัญญาของคนในสังคม การอ่านทำให้เกิดการพัฒนาด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม และค่านิยมต่างๆ รวมทั้งช่วยในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิต พัฒนาไปสู่สิ่งที่ดีที่สุดของชีวิต การอ่านจึงมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์อย่างยิ่ง

การอ่านจับใจความเป็นกระบวนการอ่านที่เหมาะสมแก่การนำมาพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียน ให้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง เพราะการอ่านที่ถูกต้องนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากในการเรียนหรือนำไปใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน นักเรียนจะต้องสามารถสรุปใจความจากเรื่องที่อ่านได้ ว่ามีตัวละคร เหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น และจุดมุ่งหมายของเรื่องที่อ่านนั้นต้องการสื่อถึงอะไร เมื่อนักเรียนสามารถสรุปใจความได้อย่างถูกต้อง

นักเรียนก็จะเกิดการพัฒนาการเรียนรู้จากการอ่านของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

กลวิธีในการอ่านจะเห็นว่า ผู้อ่านสามารถใช้หลายๆ กลวิธีร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการอ่านซึ่งสอดคล้องกับวิธีสอนแบบ SQ4R นี้ได้ปรับปรุงมาจากการสอนแบบ SQ3R ของฟรานซิส พี.โรบินสัน (Francis P. Robinson) ผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่านแห่งมหาวิทยาลัยโอไฮโอ เป็นการอ่านเพื่อหาจุดสำคัญของเรื่องโดยการตอบคำถามที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย วิธีการสอนแบบ SQ4R มี 6 ขั้นตอน คือ Survey (S) คือ การสำรวจ Question (Q) คือ การตั้งคำถาม Read (R) คือ การอ่านอย่างรอบคอบ Record (R) คือ การจดบันทึก Recite (R) คือ การสรุปใจความสำคัญ Reflect (R) คือ การทบทวน สอดคล้องกับสุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2554, หน้า 225) ที่ช่วยสร้างนิสัยในการอ่านได้ดีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะประกอบด้วยหลายกลวิธีที่ช่วยพัฒนาให้เกิดความเข้าใจในการอ่าน เช่น การสำรวจ การตั้งคำถาม การตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านซึ่งเป็นการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนหรือการทบทวน เพื่อช่วยในการจำเรื่องที่อ่าน นอกจากนี้ วิธีสอนแบบ SQ4R ยังสามารถช่วยให้ผู้เรียนที่มีปัญหาในการอ่านได้อีกด้วย เริ่มตั้งแต่ขั้นสำรวจ ซึ่งในขั้นนี้ผู้เรียนจะได้มองภาพรวมของเรื่องที่จะอ่านเพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดถึงเรื่องที่กำลังอ่านและยังมีกลวิธีตั้งคำถามซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนฝึกหาคำตอบจากคำถามที่ตั้งไว้ ช่วยให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการอ่านเนื่องจากมีจุดประสงค์ในการอ่านที่ชัดเจนไม่ใช่เพียงแค่อ่านให้จบเท่านั้น และเมื่อผู้เรียนสามารถหาคำตอบได้จะทำให้ผู้เรียน

มีทัศนคติที่ดีต่อการอ่านว่าไม่ใช่สิ่งที่ยากเกินไป เพราะผู้เรียนสามารถตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านได้ และยังแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในการอ่าน และผู้เรียนที่มีจุดอ่อนในเรื่องของคำศัพท์ก็ยังสามารถฝึกฝนจากการอ่านซ้ำๆ เพราะวิธีการสอนแบบ SQ4R เน้นที่การอ่านซ้ำๆ อย่างละเอียดจนกว่าจะเข้าใจและจดจำเรื่องที่อ่านได้และยังแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจของตนเองได้ในขั้นเขียนสรุปใจความ ซึ่งเป็นการใช้ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนว่าสามารถทำความเข้าใจเรื่องที่อ่านได้มากน้อยเพียงใด และหากผู้เรียนได้รับการฝึกฝนจากการสอนอ่านด้วยวิธี SQ4R จนมีความชำนาญแล้ว การอ่านตำรา ก็จะไม่เป็นปัญหาสำหรับผู้เรียนอีกต่อไป

จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการจับใจความจากสิ่งที่ตนเองได้อ่านหรือฟัง นักเรียนไม่สามารถจับประเด็นสำคัญของเรื่องนั้นๆ ที่กำลังศึกษาได้ด้วยตนเอง นักเรียนบางคนขาดความมั่นใจในคำตอบเวลาที่ครูให้บอกใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านหรือฟัง นักเรียนหลายคนมีผลสัมฤทธิ์ด้านการจับใจความค่อนข้างต่ำ มีพัฒนาการในการเรียนรู้ในด้านการจับใจความสำคัญค่อนข้างช้า ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อทักษะกระบวนการเรียนรู้ด้านต่างๆ ในรายวิชาภาษาไทย เช่น ทักษะการฟัง การเขียน เป็นต้น จากปัญหาที่กล่าวข้างต้นนั้นเห็นได้ว่า นอกเหนือจากนักเรียนกลุ่มที่ไม่สามารถจับใจความได้ด้วยตนเองนั้น นักเรียนบางรายมีทักษะและความสามารถในการจับใจความที่ค่อนข้างดี

สามารถช่วยเหลือและให้คำแนะนำในการจับใจความแก่สมาชิกคนอื่นในห้องเรียนได้ ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยเหลือให้คำปรึกษาสมาชิกในกลุ่ม น่าจะเป็นวิธีที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาความสามารถการจับใจความของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาให้เกิดการเรียนรู้ในทิศทางที่ดีขึ้นได้

จากเหตุผลที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้แก้ปัญหา พัฒนาและปรับเปลี่ยนทักษะกระบวนการเรียนรู้การจับใจความสำคัญของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพของตนเองและตามทักษะที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความสามารถในการจับใจความจากกระบวนการเทคนิควิธีที่นำมาใช้ในการวิจัย ให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนและการจัดการเรียนการสอนต่อไป อีกทั้งส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้นตามศักยภาพและมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะเรื่องการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการใช้ชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบแผนการเก็บข้อมูลแบบ (One-Group Pretest-Posttest Design) โดยกลุ่ม (Group) คือ E ก่อนเรียน (Pretest) คือ O1 วิธีการสอน คือ X และหลังเรียน (Posttest) คือ O2

E หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/7

O1 หมายถึง การทดสอบก่อนเรียน

X หมายถึง การสอนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะ เรื่อง การอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

O2 หมายถึง การทดสอบหลังเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ตำบลคลองสอง อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี สังกัดเทศบาลเมืองท่าโขลง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 349 คน จาก 8 ห้องเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 ห้องเรียน คือห้อง ป. 5/7 จำนวนนักเรียนทั้งหมด 34 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงจากการทดสอบนักเรียนที่มีปัญหาทางด้านการอ่านจับใจความ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 แผน 3 ชั่วโมง ดังนี้ (1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้พื้นฐาน

การอ่านจับใจความ (2) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 การอ่านจับใจความจากบทความ (3) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การอ่านจับใจความจากบทกลอน 2) ชุดแบบฝึกทักษะ เรื่อง การอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 3 จำนวน 3 ชุด ประกอบด้วย (1) ชุดแบบฝึกทักษะที่ 1 ความรู้พื้นฐานการอ่านจับใจความ (2) ชุดแบบฝึกทักษะที่ 2 การอ่านจับใจความจากบทความ (3) ชุดแบบฝึกทักษะที่ 3 การอ่านจับใจความจากบทกลอน 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เรื่อง การอ่านจับใจความ จำนวน 1 ฉบับ แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในกลุ่มทดลอง ตามขั้นตอนดังนี้

1. ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/7 โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 จำนวน 34 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โดยจัดการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทยโดยชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R

2. ขึ้นเตรียมนักเรียนก่อนดำเนินการสอน แนะนำวิธีการศึกษา พร้อมทั้งแจ้งจุดประสงค์เงื่อนไขในการศึกษาให้ทราบ และให้ทำแบบทดสอบวัดความรู้ในเรื่อง การอ่านจับใจความก่อนเรียนและก่อนใช้ชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความ

3. ขึ้นดำเนินการสอน ดำเนินการสอนนักเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่าน

จับใจความ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้พื้นฐานการอ่านจับใจความ จำนวน 50 นาที แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 การอ่านจับใจความจากบทความ จำนวน 50 นาที และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การอ่านจับใจความจากบทกลอน จำนวน 50 นาที ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 แผน

4. ชั้นหลังสอน เมื่อดำเนินการสอนครบตามจำนวนแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว จึงดำเนินการทดสอบหลังเรียนนักเรียนกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เรื่อง การอ่านจับใจความ จำนวน 20 ข้อ เวลาในการทำแบบทดสอบ 20 นาที

5. นำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านจับใจความ มาวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

6. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เรื่อง การอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนได้รับการสอนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะ เรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เรื่อง การอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการสอนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบสมมติฐานของการวิจัย เพื่อพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ และชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เพื่อคำนวณหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เทียบกับเกณฑ์การประเมินที่กำหนดเพื่อแปลความหมาย โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของเบสต์ (Best, 1977, p. 190) การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในแต่ละรายการขององค์ประกอบของชุดแบบฝึกทักษะ เรื่อง การอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ยให้เป็นระดับความเหมาะสม (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 99-100) และการหาประสิทธิภาพของชุดแบบฝึกทักษะ เรื่อง การอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (E_1/E_2) เป็นแบบฝึกทักษะรูปแบบ Dependent วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการใช้ชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความ โดยใช้

เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ดังนี้

1. การวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เรื่อง การอ่านจับใจความกับพฤติกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ บอกความหมายของการอ่านจับใจความ อธิบาย ลักษณะของการอ่านจับใจความ สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการอ่านจับใจความมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน จำแนกชนิดของการอ่านจับใจความ และบอกประโยชน์จากการศึกษาเรื่องการอ่านจับใจความและระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูมที่ได้ปรับปรุงใหม่โดย แอนเดอร์สันและแครทวอล (Anderson & Kratwohl, 2001) ได้แก่ จำ เข้าใจ นำไปใช้ วิเคราะห์ ประเมินค่า และสร้างสรรค์ หลังจากผู้เชี่ยวชาญประเมินเรียบร้อยแล้ว ทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและนำมาเทียบกับเกณฑ์ของค่าดัชนีความสอดคล้องว่า มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ซึ่งถือว่าเป็นข้อสอบที่มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 70-71)

2. การคำนวณหาค่าระดับความยากของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เรื่อง การอ่านจับใจความ โดยเทียบกับเกณฑ์ของค่าระดับความยากที่กำหนดไว้คือ ระหว่าง 0.20-0.80 ซึ่งถือว่าเป็นแบบทดสอบที่มีระดับความยากเหมาะสม (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 96-99)

3. การคำนวณหาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เรื่อง การอ่านจับใจความ โดยเทียบกับเกณฑ์ของค่าระดับอำนาจจำแนกที่กำหนดไว้คือ ไม่ต่ำกว่า 0.20 ซึ่งถือว่าเป็นแบบ

ทดสอบที่มีระดับอำนาจจำแนกเหมาะสม (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4. การคำนวณหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เรื่อง การอ่านจับใจความ โดยเทียบกับเกณฑ์ของค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบประเมินที่กำหนดไว้คือ ไม่ต่ำกว่า 0.60 ซึ่งถือว่าเป็นแบบประเมินที่มีความเชื่อถือได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 103)

5. ในการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้จากแบบทดสอบก่อนการสอนโดยชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R กับคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เรื่อง การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการสอนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ด้วยการทดสอบค่าที่ (t-test for One Sample)

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการหาประสิทธิภาพของชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ผลการหาประสิทธิภาพของการใช้ชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การหาประสิทธิภาพของการใช้ชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

แบบฝึกทักษะระหว่างเรียน			แบบทดสอบหลังเรียน			ประสิทธิภาพ
คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E_1	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E_2	E_1/E_2
20	24.02	80.08	20	16.07	80.35	80.08/80.35

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานเท่ากับ 80.08/80.35

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนเรื่อง การอ่านจับใจความของนักเรียนก่อนและหลังการสอนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนเรื่อง การอ่านจับใจความของนักเรียนก่อนและหลังการสอนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1

ผลสัมฤทธิ์ในเรื่อง คำพ้อง ของนักเรียนก่อนและหลังเรียน						
แบบทดสอบ	คะแนนเต็ม	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	20	43	8.37	1.38	14.33	0.00*
หลังเรียน	20	43	16.07	2.84		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่าผลสัมฤทธิ์ในการเรียนเรื่อง การอ่านจับใจความของนักเรียนก่อนและหลังการสอนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 มีผลหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1

จังหวัดปทุมธานี สามารถอธิบายได้ดังนี้

จากผลการศึกษาหาประสิทธิภาพของชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ที่สร้างขึ้นพบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.08/80.35 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้สร้างชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความที่มีประสิทธิภาพซึ่งช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย อีกทั้งชุดแบบฝึกทักษะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นเป็นไปตามขั้นตอนและวิธีการที่เหมาะสม มีความหลากหลายเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รูปภาพประกอบสีสันทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่างๆ รูปแบบของการจัดกิจกรรมในชุดแบบฝึกทักษะ มีการเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก ตามหลักการของเรื่อง การอ่านจับใจความ กระตุ้นให้นักเรียนได้พัฒนาความคิดและทำความเข้าใจในเรื่องที่เรียนด้วยตนเอง ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงทำให้ผลการศึกษาประสิทธิภาพของชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิดา บุษามสาย (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบ SQ4R โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า การพัฒนาทักษะการ

อ่านจับใจความด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบ SQ4R โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 85.15/85.76 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดมาตรฐาน 80/80 สอดคล้องกับงานวิจัยของสุริวรรณ ชัยเพชร และคณะ (2558, หน้า 77-86) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเขียนสะกดคำภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ชุดกิจกรรมการเขียนสะกดคำภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพของกระบวนการและของผลผลิตเท่ากับ 84.77/82.50 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80

จากผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ระหว่างก่อนและหลังที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะ เรื่อง การอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 8.37 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 16.07 แสดงให้เห็นว่า หลังการสอนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ทำให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากเนื้อหาและกิจกรรมในชุดแบบฝึกทักษะมีความเกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนในการนำไปใช้ให้ถูกต้อง ทำให้นักเรียนได้ฝึกและทำแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความเกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้นหลังจากที่เรียนในการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่จัดทำ

ขึ้น จึงทำให้มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน พบว่า ชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 80.08/80.35 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ส่วนผลสัมฤทธิ์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยฉัตร ศรีสุราช (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแบบฝึก ทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทยสำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้าน เขาสมิง พบว่า แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 82.16/88.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ มาตรฐาน 80/80 ส่วนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจต่อแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจ ความภาษาไทยอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ งานวิจัยของทริกา สมพงษ์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดย การกำกับ ตนเองเรื่อง ชนิดและหน้าที่ของคำ กลุ่มสาระการ เรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปี ที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ เรียนด้วยชุดกิจกรรมการ เรียนรู้โดยการกำกับ ตนเองที่พัฒนาขึ้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูควรศึกษารายละเอียดของ แบบฝึกทักษะให้เข้าใจ และจัดเตรียมสื่อประกอบ

การเรียนการสอนด้วยเพื่อให้น่าสนใจ หรืออาจมี การดัดแปลงให้เหมาะสม เพื่อให้การทำกิจกรรมใน แต่ละชุดฝึกของนักเรียนดำเนินไปอย่างมีลำดับ ขั้นตอน และบรรลุวัตถุประสงค์

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควร ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการผลิตและใช้แบบฝึก ทักษะมากขึ้น เพื่อช่วยพัฒนากระบวนการจัดการ เรียนการสอน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ แต่ละกลุ่ม สาระการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมและ พัฒนาต่อยอดจากผลการวิจัย

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการสร้างชุดแบบฝึกทักษะ เรื่อง การอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคการอ่าน แบบ SQ4R ในระดับชั้นอื่นๆ ที่ยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษาไว้

2.2 ควรศึกษาการพัฒนาความรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 ในรูปแบบอื่นๆ เช่น บทเรียนสำเร็จรูป บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน รูปแบบการจัดการ เรียนการสอน เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ น่าสนใจ

2.3 ควรทำการศึกษาวิจัยการจัดการ เรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะเปรียบเทียบการ จัดการเรียนการสอนวิธีอื่นๆ เพื่อเป็นการสร้างและ พัฒนานวัตกรรมด้านการเรียนการสอนที่หลากหลาย สามารถนำไปแก้ปัญหาให้กับนักเรียน ทำให้ เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

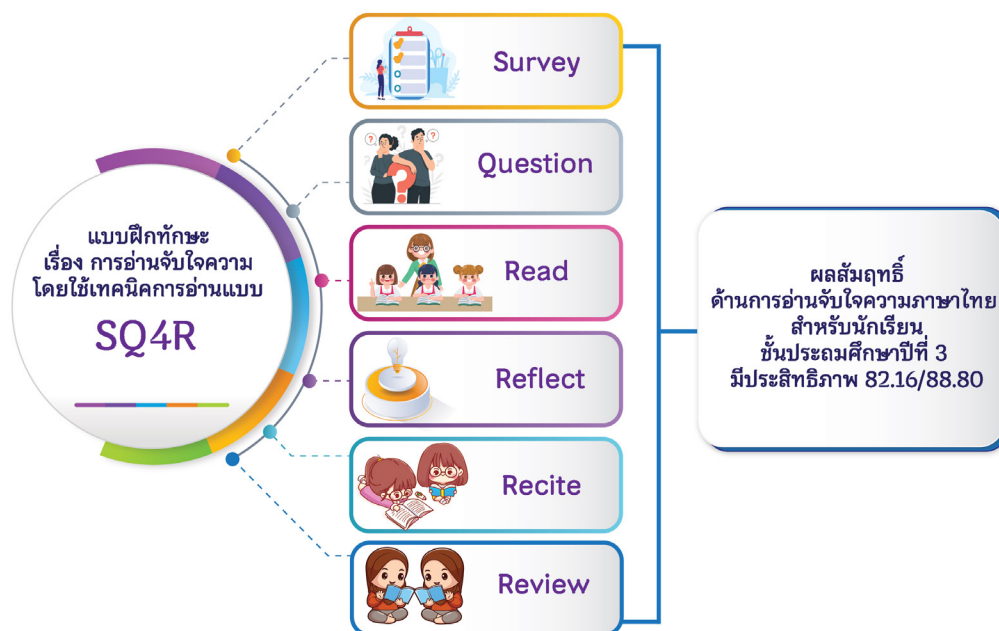
7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการทำวิจัยครั้งนี้ คือ การได้ศึกษาค้นคว้าหรือแสวงหาวิธีการในการ

พัฒนาทักษะการอ่านจับใจความให้กับนักเรียน เพราะการอ่านจับใจความสำคัญเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการเรียนรู้ในทุกสาขาวิชา ผู้วิจัยพบว่า ชุดแบบฝึกทักษะ เรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจ

ความ อีกทั้งสามารถนำไปประยุกต์และเป็นต้นแบบของชุดแบบฝึกทักษะเรื่อง การอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ให้กับนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ นับว่าองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์อย่างมากในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ทาริกา สมพงษ์. (2563). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการกำกับตนเองเรื่อง ชนิดและหน้าที่ของคำ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธิดา บุษามสาย. (2557). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบ SQ4R โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). อุดรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- _____. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปิยฉัตร ศรีสุราช. (2561). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านเขาสมิง จังหวัดตราด*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1. (2557). *ข้อมูลทั่วไป*. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaklong1.ac.th/pic/data/general.html>
- สุนทร สันธพานนท์ และคณะ. (2554). *วิธีการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริวรรณ ชัยเพชร และคณะ. (2558). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเขียนสะกดคำภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 2(2), 77-86.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). *แนวทางการประเมินตามสภาพจริง*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. New York: Longman.
- Best, J. W. (1997). *Research in Education*. (3rd ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, Inc.

Service Quality Improvement of Bank of China in Linyi City^{*}

Chenxu Zhu, Non Napratansuk, Suriyajaras Techatunminasakul and Pit Jitpakdee

School of Administrative Studies, Maejo University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: nonnaprathansuk@hotmail.com

Abstract

The purposes of this research were 1) to identify the current level of service quality at Bank of China Linyi Branch; 2) to find the main factors affecting the service quality of Bank of China Linyi Branch; and 3) to investigate the best way to improve the quality of services provided by Bank of China Linyi Branch. This study adopts a quantitative design, distributing electronic questionnaires to employees from Bank of China Linyi Branch. The quantitative research methods primarily include literature review, questionnaire survey, descriptive statistics, etc., for data collection and analysis. The main theoretical framework utilized in this research is the Service Quality Theory.

The results revealed that:

1. China Bank Linyi Branch has obvious deficiencies in service quality, especially in communication, transparency and service implementation. In order to solve these problems, banks should give priority to strengthening communication mechanism, improving service transparency, and improving response speed to enhance customer satisfaction and trust.
2. Customers believe that reliability, responsiveness, assurance, empathy and tangible assets are the key factors affecting service quality. Although the bank has performed well in personalized loan products and some service quality dimensions, there is still room for improvement in convenient network layout and reliability. By learning from the successful experience of competitors and adjusting the strategy accordingly, the bank can strategically improve the service quality, thus improving customer satisfaction and

^{*}ได้รับบทความ: 3 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 14 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 23 กันยายน 2567

Received: March 3, 2024; Revised: September 14, 2024; Accepted: September 23, 2024

enhancing competitiveness.

3. The survey results also show that there are significant differences in customers' attitudes towards different dimensions of service quality, indicating that expectations and cognition are diverse. In order to cope with these differences and improve the overall service quality, banks should focus on strengthening the professional skills training of employees and pay more attention to customer feedback. These strategies are helpful to improve the ability of employees, better meet customer needs, and ultimately improve service quality and customer satisfaction.

Keywords: Bank clients; service quality; Lack of quality of service; improvement

1. Introduction

In recent years, the Linyi Banking Association has actively played a leading and organizational role in the industry, focusing on inclusive financial services to support the construction of the Rural Revitalization Reform Pilot Zone. With an emphasis on key areas such as industrial revitalization, cultural revitalization, and talent revitalization, the association has strengthened organizational efforts, enhanced service innovation, and increased support to promote rural revitalization, achieving tangible results. As of the end of June 2024, the loan balance for small and micro enterprises in banks within the Linyi jurisdiction reached RMB 364.67 billion, an increase of RMB 35.53 billion since the beginning of the year, representing a growth rate of 10.8%. The loan balance for

inclusive small and micro enterprises stood at RMB 218.9 billion, an increase of RMB 16.76 billion since the beginning of the year, with a growth rate of 8.3%. The number of inclusive small and micro enterprises reached 258,700, an increase of 13,000 from the beginning of the year.

In recent years, the Bank of China Linyi Branch has closely followed national and local development strategies, aligning with major economic trends and focusing on the regional economic structure. The bank has adhered to its core mission, providing key support to critical links in the industrial chain and underserved areas by innovating financial products and optimizing financial services to promote local economic development. In the first half of the year, the Bank of China Linyi Branch saw an increase of RMB 5 billion in RMB and foreign

currency loans, representing an 11% growth rate, both record highs. This progress marks a new stage in the bank's financial services for the high-quality development of Linyi's economy and society. Despite the significant progress made by the Bank of China Linyi Branch in supporting local economic development and rural revitalization, it still faces several challenges. Firstly, while the loan balance for small and micro enterprises and the number of inclusive small and micro enterprises have significantly increased, maintaining a high growth rate and meeting the continuously growing financing needs remain a pressure point. Secondly, as the economic structure adjusts, the bank needs to continuously innovate financial products and optimize services in providing financial support to key links in the industrial chain and underserved areas, posing higher demands on resource allocation, risk management, and innovation capabilities. Additionally, in promoting inclusive financial services for rural revitalization, the bank must address challenges such as insufficient coverage of rural financial services and difficulties in financial product innovation, further deepening supply-side financial reforms to adapt to an increasingly

complex market environment.

In recent years, the quality of service to customers at Bank of China Linyi Branch has affected the efficiency of the local Bank of China's services, and the Chinese banking industry has become increasingly competitive with the entry of new players and the expansion of existing players. On the surface, the service quality problem is a corporate issue. It has become a central issue in the period of social transformation. In this paper, the main problem is to find the best way to improve the service quality of Bank of China Linyi Branch (No. 228, Yimeng Road, Lanshan District), and the main research objective is to find the effective strategies and suggestions to improve the service quality of Bank of China Linyi Branch (No. 228, Yimeng Road, Lanshan District). The main research objectives. 1. The question of this paper is: What is the best way to improve the service quality of Bank of China Linyi branch?. 2. The purpose of this paper is to find out the best way to improve the service quality of Bank of China Linyi branch. In short, the lack of service quality of banks will make customers easily have a lot of conflicts with banks, which will lead to the loss of a large number of customers,

and then affect the commercialization of banks and their competitive position in the market. Therefore, finding the best way to improve the service quality of banks has become a common concern for the government, media, community, and society.

The unique contribution of this study to the field of bank service quality is reflected in the following aspects. First, by integrating Service Quality Theory, Customer Relationship Management Theory, and Total Quality Management Theory, a comprehensive framework was established to systematically analyze the multidimensional factors affecting bank service quality, providing a theoretical foundation for future research. Second, the study employed a sampling survey method, conducting empirical analysis based on large-sample data, ensuring the wide applicability and credibility of the findings. Lastly, through the combination of questionnaire design and the Likert scale, the study revealed in detail customers' attitudes and perceptions towards bank services, offering practical directions for service quality improvement, especially in enhancing customer satisfaction and loyalty.

Literature Review. McClatchey used a structural equation model to sample 200 respondents from 4 banks, with an average

of 50 respondents per bank. The study found that to provide better service to customers, the quality of the customers themselves must be improved. Additionally, as consumers' knowledge increases, their commitment also rises. In order to spark consumer interest in deposits and encourage decision-making, banks need to communicate the benefits of deposits to the public, thereby promoting economic development (McClatchey et al., 2024, pp. 1-18). Chaudhry, based on electronic customer relationship management (E-CRM), which is information system-based, integrated all business processes of customer interactions. The study introduced the significance of E-CRM in enhancing customer service quality, explained the implementation status of customer relationship management, and explored the role of customers in the E-CRM process, as well as the quality of work involved. E-CRM functions to facilitate navigation in two different languages, improve information quality, enhance service quality, integrate marketing channels, meet customer needs, elevate the level of personalized services, reward customers through online social media communities, and promote website security, among other features (Chaudhry, Saeed, & Ahmed, 2021).

Meijuan, Qiaowen, & Huangfu (2022, pp. 89-92) conducted an empirical analysis of the relationship between service quality, customer satisfaction, and loyalty in the Chinese banking industry. The study found that customer satisfaction directly affects customer retention. Zhao Na (2021, pp. 126-128) used the Service Quality Gap Model (SERVQUAL) in her research to analyze the path for improving bank service quality. This model identifies the weak points in bank service quality by assessing the gap between customer expectations and actual perceptions. The main service quality gaps in banks include response speed, understanding customer needs, and the attitude of service personnel. Through enhancing staff training, optimizing business processes, and improving communication with customers, banks can effectively narrow these gaps and boost customer satisfaction. The study concluded that in addition to maintaining technological innovation, banks must also focus on improving the professional skills of service staff to increase customer loyalty and enhance service experience. Wang Jingwu (2021) explored how to systematically improve bank service quality from the perspective of Total Quality Management

(TQM). The improvement of bank service quality not only depends on technological and product innovation but also requires the participation of all employees and the optimization of internal organizational management. Banks can comprehensively enhance service quality by strengthening quality culture, optimizing management processes, and establishing service quality evaluation systems. TQM can effectively enhance the service awareness of bank employees and improve internal management systems, allowing banks to maintain consistency and continuous improvement in customer service. Additionally, banks should particularly emphasize establishing customer feedback mechanisms to promptly identify and address service issues.

2. Research Objectives

1. To assess and evaluate the current level of service quality at Bank of China Linyi Branch (228 Yimeng Road, Lanshan District).
2. To identify and analyze the main factors contributing to the service quality at Bank of China Linyi Branch (228 Yimeng Road, Lanshan District).
3. To propose effective strategies and recommendations for enhancing the

service quality at Bank of China Linyi Branch (228 Yimeng Road, Lanshan District) based on the findings and analysis.

3. Methods

This study identifies the factors affecting service quality in banks by reviewing the research on service quality theory, customer relationship management theory and total quality management theory, thus establishing a conceptual framework for designing the questionnaire. The questionnaire was mainly based on a Likert scale, where each set of statements had five responses "strongly agree, agree, neutral, disagree and strongly disagree or always, often, sometimes, rarely and never", which were recorded as 5, 4, 3, 2 and 1 respectively, and the total score for each respondent's answer was the sum of the scores obtained from his/her answer to each question, which could indicate the strength of his/her attitudes, which could then be analyzed in terms of the main status quo, influencing factors and This can then be analyzed in terms of the main current situation, influencing factors and ways of improvement.

The Bank of China Linyi Branch has over 850 employees. Due to the large

number of staff, a sampling questionnaire survey was conducted. According to common statistical sampling requirements, the sample size should represent a certain proportion of the total population, typically ranging between 10% and 50%. In this case, the sampling ratio was set at 0.47, meaning that 420 people were surveyed. The questionnaire distribution period was from August 20 to August 25, 2024, and the questionnaires were distributed through platforms like Wenjuanxing and corporate WeChat. A total of 420 questionnaires were distributed, with 410 returned and 400 valid responses, resulting in a response rate of 97.6% and an effective rate of 95.2%.

This study adopts quantitative research design. It mainly includes literature review, questionnaire survey, statistical analysis and other methods for data collection and processing. Its data collection mainly uses the sampling method, in this study, in order to obtain more information, the authors conducted a survey by means of questionnaires to all the employees and customers of Bank of China Linyi Branch (No. 228, Yimeng Road, Lanshan District), a total of 400 questionnaires were distributed to conduct the survey. After the data collection, the reliability test was conducted using SPSS26

statistical software, and the Cronbach's alpha coefficient value of the test was 0.732, which indicated that the reliability of the study was high. Then, descriptive statistics, frequency statistics and mean value analysis were performed on the data using SPSS26 and Excel software. Finally, Excel software was used to display the results supplemented with different graphs and charts.

4. Results

According to the data in Table 1, when customers have conflicts with banks, they mainly focus on bank fee disputes, account management fund disputes, loans and credit disputes. Among them, the average score of loan and credit disputes is the highest (5.62), and the standard deviation is also the largest (1.52), which indicates that customers' perception of conflicts related to loans and credit issues is relatively strong and scattered. The average value of bank expense disputes and account management fund disputes is relatively high, 5.27 and 5.49 respectively, indicating that these two types of problems are also the main sources of customer dissatisfaction. The average value of other types of conflicts is relatively low (5.23), and the standard deviation is also small,

which shows that the conflict perception of these problems is low and concentrated. The data in Table 2 shows that in terms of customer trust, the average score of customers who show high trust is 5.26, and the average score of customers who show medium trust is 5.59, and the overall trust is at the upper-middle level. However, customers with low trust and no trust have reached the average of 5.15 and 5.29 respectively, indicating that banks still have some challenges in winning the complete trust of some customers. This is consistent with Han Junwei's research results, which focuses on the application of electronic customer relationship management (E-CRM) in banking services. The research object is the customers of many banks, and the research methods include the collection and analysis of quantitative data, and the use of questionnaires to evaluate the role of E-CRM in improving bank customer relations and service quality. The research results show that by using E-CRM, banks can effectively integrate the business processes of customer interaction, thus improving service quality, especially in responding to customer needs, improving personalized service level and improving customer loyalty (Junwei, 2022, pp. 66-68).

Table 1 Types of conflicts

Conflict Type	Average	Standard deviation	Skewness	Kurtosis
Bank fee disputes	5.27	1.36	-1.09	1.23
Account management fund disputes	5.49	1.44	-1.22	1.47
Miscommunication or misunderstanding between bank and customer	5.16	1.39	-0.73	0.78
Loans and credit disputes	5.62	1.52	-0.62	2.41
Other types of conflicts	5.23	0.95	-1.11	2.39

Table 2 Customer Trust

Customer Trust	Average	Standard deviation	Skewness	Kurtosis
high confidence	5.26	1.39	-1.06	0.84
moderate confidence	5.59	1.45	-1.43	1.70
low confidence	5.15	1.50	-0.88	0.44
Total mistrust	5.29	1.54	-0.99	0.48

Table 3 Factors affecting trust

Factors affecting trust	Average	Standard deviation	Skewness	Kurtosis
Policy clarity and transparency	5.93	1.31	-1.88	3.93
Ongoing delivery of promised services	6.03	1.21	-1.98	4.82
Responding to customer needs	5.64	1.23	-1.63	3.60
Bank's reputation and history	5.22	1.31	-1.05	1.31
Other factors	5.70	0.97	-1.29	2.87

According to the data in Table 3, all the factors affecting trust show a high average value, indicating that these factors have a significant impact on customer trust.

Specifically, the "service that keeps its promise" (mean 6.03, standard deviation 1.21) has the greatest impact on customer trust, indicating that customers attach great importance to the bank's ability to fulfill its promise. The "clarity and transparency of policies" (average 5.93, standard deviation 1.31) also has an important impact on trust, reflecting the importance of transparent policies in building trust. Although the average value of "reputation and history of banks" is relatively low (5.22), it is still an important factor affecting customer trust. In addition, the negative skewness and high peak of the data show that customers generally have high evaluation of these factors, but the distribution is concentrated, reflecting a more consistent cognitive attitude. This is consistent with Selman's research results, which focuses on the

relationship between bank service quality and customer satisfaction. Through a questionnaire survey of 500 customers, she found that customer satisfaction is mainly affected by the bank's service attitude, response speed and accuracy of information transmission. The data shows that 60% of customers think that the poor service attitude of banks is the main reason for the decline in satisfaction, and another 30% think that inaccurate information transmission is the core of service quality problems. The research conclusion shows that banks should strengthen staff training, improve their communication skills and service attitude, and ensure customers get timely and accurate service information by improving the information transmission mechanism, thus improving the overall service quality (Selman, 2020).

Table 4 The source of conflict between the Bank of China and its customers

Issue	Strongly Disagree (5)	Disagree (4)	Neither agree nor disagree (3)	Consent (2)	Strongly agree (1)
Poor quality of service	15%	20%	25%	25%	15%
The account formalities are complicated	15%	10%	30%	20%	25%
Long wait times	15%	27%	16%	17%	25%

Issue	Strongly Disagree (5)	Disagree (4)	Neither agree nor disagree (3)	Consent (2)	Strongly agree (1)
Lack of transparency	15%	20%	27%	23%	15%
The attitude of the bank staff	15%	10%	25%	25%	25%

Table 5 The frequency of conflicts between Chinese banks and customers

Issue	Strongly Disagree (5)	Disagree (4)	Neither agree nor disagree (3)	Consent (2)	Strongly agree (1)
Frequently (at least every few months)	22%	23%	20%	10%	25%
Occasionally (once a year or less)	1%	25%	23%	26%	25%
Rarely (every few years or less)	15%	20%	17%	23%	25%
never	15%	10%	10%	10%	55%

Table 6 Dimensions of service quality in the banking sector

Issue	Strongly Disagree (5)	Disagree (4)	Neither agree nor disagree (3)	Consent (2)	Strongly agree (1)
reliability	15%	22%	23%	25%	15%
Responsiveness	15%	10%	23%	20%	32%
guarantee	15%	20%	15%	15%	35%
empathy	5%	20%	23%	22%	30%
Tangible assets	15%	20%	20%	20%	25%

Table 7 SERVQUAL Customer ratings in the Quality of Service dimension

Issue	Strongly Disagree (5)	Disagree (4)	Neither agree nor disagree (3)	Consent (2)	Strongly agree (1)
reliability	22%	23%	20%	10%	25%
Responsiveness	1%	25%	23%	26%	25%
guarantee	15%	20%	17%	23%	25%
empathy	15%	10%	10%	10%	55%
Tangible assets	15%	20%	20%	20%	25%

Table 8 Customer ratings in the Quality of Service dimension

Issue	Strongly Disagree (5)	Disagree (4)	Neither agree nor disagree (3)	Consent (2)	Strongly agree (1)
reliability	15%	20%	25%	25%	15%
Responsiveness	15%	10%	30%	20%	25%
guarantee	15%	27%	16%	17%	25%
empathy	15%	20%	27%	23%	15%
Tangible assets	15%	20%	20%	20%	25%

Table 9 The source of conflict between the bank and the customer

Issue	Strongly Disagree (5)	Disagree (4)	Neither agree nor disagree (3)	Consent (2)	Strongly agree (1)
Transaction processing delays	22%	23%	20%	10%	25%
The bill is incorrect	1%	25%	23%	26%	25%
Poor communication	15%	20%	17%	23%	25%

Issue	Strongly Disagree (5)	Disagree (4)	Neither agree nor disagree (3)	Consent (2)	Strongly agree (1)
channels					
Inadequate dissemination of information	15%	10%	10%	10%	55%
Tangible assets	15%	20%	20%	20%	25%
Other types of conflicts	15%	20%	20%	20%	25%

Table 10 The importance of public services in enhancing service quality

Issue	Strongly Disagree (5)	Disagree (4)	Neither agree nor disagree (3)	Consent (2)	Strongly agree (1)
Microfinance	22%	23%	20%	10%	25%
Mobile Banking	1%	25%	23%	26%	25%
community development	15%	20%	17%	23%	25%

Table 11 Comparison of the performance of U.S. community banks with large banks

Issue	Strongly Disagree (5)	Disagree (4)	Neither agree nor disagree (3)	Consent (2)	Strongly agree (1)
Customer satisfaction	15%	20%	20%	20%	25%
Personalized loan products offered	15%	20%	25%	25%	15%
Competitive interest rates are available	15%	10%	30%	20%	25%
Dimensions of Quality of Service in the SERVQUAL	15%	20%	27%	23%	15%

Issue	Strongly Disagree (5)	Disagree (4)	Neither agree nor disagree (3)	Consent (2)	Strongly agree (1)
model					
Reliability The degree to which a service provider provides services accurately and reliably	15%	10%	25%	25%	25%
Tangible The physical aspect of the offer/ service provided by the service provider	22%	23%	20%	10%	25%
Empathy is the personalized attention that the service provider provides to its customers responsiveness	1%	25%	23%	26%	25%
The speed and agility with which service providers respond to customer requests	15%	20%	17%	23%	25%

Tables 12 answer question 3 very well that the best way to improve the service quality of Bank of China Linyi Branch is to improve the professional skills of the staff and to make the staff pay more attention to the comments made by the customers. The study shows that there are subtle differences in customers' attitudes

towards various aspects of service quality, so according to the theoretical model of service quality, it is concluded that the best way to improve the bank's services should be to train and improve the professional skills of the employees, and to provide exclusive services to each and every customer.

Table 12 Examples of attitudes towards the five dimensions of service quality

Issue	Strongly Disagree (5)	Disagree (4)	Neither agree nor disagree (3)	Consent (2)	Strongly agree (1)
The staff did the job correctly and avoided mistakes	1%	25%	23%	26%	25%
I was very impressed with the professionalism and competence of the staff	15%	20%	17%	23%	25%
The facilities and equipment used in the provision of services are attractive and modern	15%	20%	20%	20%	25%
The service provider understands my needs and personalizes their services accordingly	15%	20%	20%	20%	25%
The service provider responds quickly to my request	15%	20%	20%	20%	25%

Table 13 solution

Issue	Strongly Disagree (5)	Disagree (4)	Neither agree nor disagree (3)	Consent (2)	Strongly agree (1)
Allocate adequate resources and budget for capacity-building activities	22%	23%	20%	10%	25%

Issue	Strongly Disagree (5)	Disagree (4)	Neither agree nor disagree (3)	Consent (2)	Strongly agree (1)
Implement innovative learning models	22%	23%	20%	10%	25%
Encourage best practices based on co-creation	15%	20%	17%	23%	25%
Combine diverse skill-building programs with individualized capacity-building programs tailored to specific sectors	22%	23%	20%	10%	25%

5. Discussion

The discussion of the survey results delves into a comprehensive exploration of the multifaceted dynamics that shape the customer-bank relationship with the Bank of China in Linyi. This discussion aims to illuminate key findings, their implications, and potential strategies for the bank to consider as it navigates the complex terrain of customer satisfaction, service quality, and conflict resolution.

In elucidating the importance of service quality dimensions and their impact on customer loyalty, the findings coincide with those reached in previous literature.

Cecilio argues that reliability is the cornerstone of service quality and has a profound effect on customer satisfaction and loyalty (Cecilio, Carlos, & Begona, 2007, pp. 31-37). Similarly, in this study the key role of reliability in shaping customers' perceptions and promoting their trust in banking services was found. Specifically, responsiveness, communication skills, empathy and tangibles were identified as key determinants of customer satisfaction and loyalty, which coincide well with the dimensions identified in the survey, in line with this view.

Research on service quality in the banking sector can be enriched by drawing

from the literature on customer satisfaction and service excellence. Researchers such as Parasuraman, Parasuraman, Zeithaml, & Berry (1985, pp. 41-50) emphasize the SERVQUAL model as a comprehensive framework for assessing service quality and identifying areas for improvement. By utilizing the SERVQUAL dimensions of reliability, responsiveness, assurance, empathy, and tangibility, the Bank of China can align its services with customer expectations and improve overall satisfaction. In addition, Oliver's study emphasized the importance of exceeding customer expectations in order to gain customer satisfaction and loyalty. Similarly, this study found that: by striving for excellence in service quality, Chinese banks can stand out from the fierce competition in the banking industry and build strong, long-lasting relationships with their customers.

In delving into customer attitudes and preferences, the literature provides valuable insights into the drivers of consumer behavior and decision-making processes. A study by Kotler & Armstrong (2016) emphasized the importance of understanding customer needs and preferences in developing effective marketing strategies. By conducting comprehensive market research and

segmentation analysis, companies can gain insights into customers' attitudes towards various aspects in order to tailor their product and communication strategies. Furthermore, research by Schiffman, Kanuk, & Kumar (2010) emphasized the importance of psychographic segmentation, which takes into account customers' values, lifestyles and preferences. However, in the current study, it was found that by using psychological segmentation methods, Chinese banks can gain a deeper understanding of customers' underlying motivations and preferences, but it is not possible to accurately understand customers' attitudes and preferences if employees are not adequately trained in this area; therefore, the researcher argues that enhanced employee training is a significant improvement in the quality of bank services.

The variety of recommendations for improving service quality, ranging from rigorous staff training to facility upgrades and innovative learning models, highlights the multifaceted nature of improvement measures. Implementing these recommendations in combination can create a synergistic effect, resulting in an overall enhancement of the overall customer experience. These findings demonstrate the dynamic growth of the Linyi banking sector, which also

presents challenges and opportunities for Bank of China. Recognizing the importance of continuous improvement, Chinese banks must not only meet but also anticipate their customers' changing expectations. This requires banks to be agile, adaptive, and adhere to a customer-centric philosophy. In conclusion, the discussion of the survey results reveals the richness of customer perceptions and experiences of Bank of China in Linyi. By delving into the nuances of service quality, conflict resolution, and customer attitudes, banks can develop targeted strategies that resonate with the diverse needs of their customers. As the financial industry continues to evolve, the insights gained from this survey will enable Bank of China to take its decision-making and strategy refinement to the next level, thus ensuring its continued relevance and success in the highly competitive banking industry. These findings collectively underscore the dynamic nature of the banking landscape in Linyi and present both challenges and opportunities for the Bank of China. Recognizing the importance of continuous improvement, the bank must not only meet but anticipate evolving customer expectations. This requires agility, adaptability, and a commitment to a

customer-centric ethos.

Finally, the bank can formulate targeted strategies that resonate with the diverse needs of its clientele. As the financial landscape continues to evolve, the insights gleaned from this survey position the Bank of China on a trajectory of informed decision-making and strategic refinement, ensuring its sustained relevance and success in the competitive banking sector.

6. Suggestions

The study did not explore government policies and regulations that could impact the banking sector and customer satisfaction levels at the Bank of China Linyi Branch. Ignoring this aspect may overlook significant external factors influencing customer experiences. Future research should include an analysis of government policies and regulations affecting the banking sector, particularly those related to customer protection, financial inclusion, and digital banking initiatives. Understanding the regulatory environment can provide valuable insights into how government interventions may shape customer preferences and banking practices. Collaboration with government agencies or regulatory bodies can facilitate access to relevant data and

insights into policy developments impacting the banking industry.

7. Knowledge Assets

This study on the improvement strategies for the service quality of Bank of China Linyi Branch has certain limitations. Firstly, the research primarily relies on questionnaire survey data and does not comprehensively consider the impact of external factors such as government policies and industry regulations on bank service quality and customer satisfaction. These policies and regulations could significantly influence service quality and customer satisfaction, but this study did not delve into these aspects. Secondly, although a large sample size was obtained through the questionnaire survey, the regional and structural characteristics of the sample might affect the generalizability of the research results. In practice, issues related to bank service quality may be influenced by regional economic development levels

and socio-cultural backgrounds, suggesting that future research should consider a more diverse sample and broader geographic scope to enhance the applicability and practicality of the findings.

Future research should expand its perspective by integrating factors such as government policies, industry regulations, and market environment to analyze their impact on bank service quality. Additionally, mixed research methods, including both quantitative and qualitative analyses, could be employed to gain a comprehensive understanding of customer needs and potential issues in bank services. Future studies should also focus on specific measures for employee training and service process optimization, and explore successful examples of service quality improvement through case studies. This will help banks develop more precise and effective service quality enhancement strategies, providing strong support for increasing customer satisfaction and competitiveness.

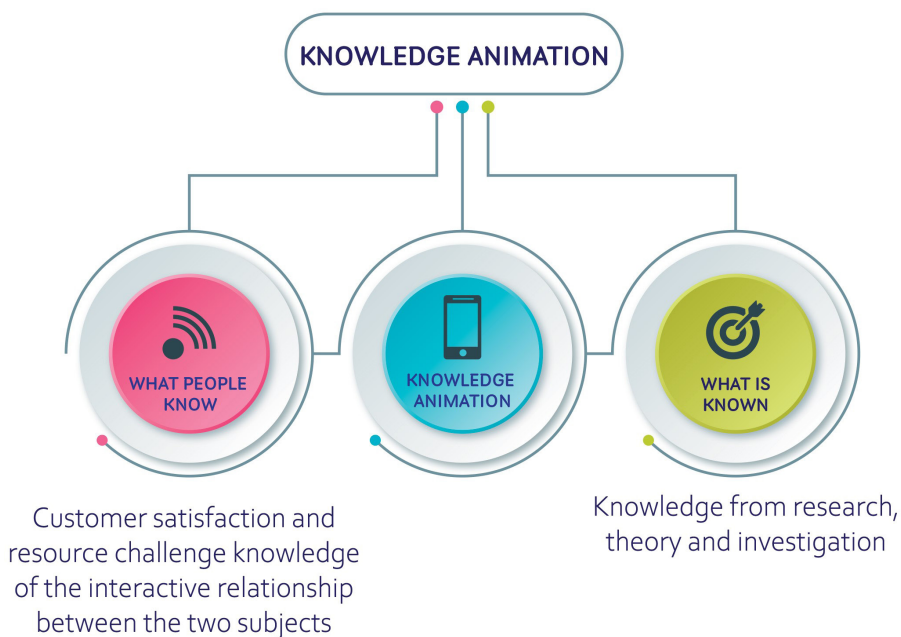

Figure 1 New knowledge

References

- Cecilio, M., Carlos, S. & Begona G. (2007). Microfinance institutions and efficiency. *Omega: The International Journal of Management Science*, 1, 31-37.
- Chaudhry, S., Saeed, A., & Ahmed, R. (2021). *Carbon neutrality: the role of banks in optimal environmental management strategies*. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0301479721016078>
- Jingwu, W. (2021). Comprehensively improving banks' risk management ability to serve high-quality development with high-quality risk control. *China Administration*, 8, 3.
- Junwei, H. (2022). How commercial banks serve the high-quality development of the economy. *The Banker*, 5, 66-68.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2016). *Principles of Marketing*. (16th ed.). Harlow England: Pearson.

- Mcclatchey, R., et al. (2024). Local government interventions for improving the health and wellbeing of tenants in private rented housing: developing initial program theory to inform evaluation in the United Kingdom. *BMC Public Health*, 24(1), 1-18.
- Meijuan, L., Qiaowen, L., & Huangfu, H. (2022). Research on commercial bank service quality based on quality cost--Taking personal business service of China Merchants Bank as an example. *Business Accounting*, 14, 89-92.
- Na, Z. (2021). An empirical study on the impact of perceived service quality on customer satisfaction and loyalty in state-owned commercial banks. *China Market*, 4, 126-128.
- Parasuraman, A., Zeithaml, A. & Berry, L. (1985). A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research. *Journal of Marketing*, 49(4), 41-50.
- Schiffman, L. G., Kanuk, L. L., & Kumar, S. R. (2010). *Consumer Behavior*. (10th ed.). New Delhi: Pearson Prentice Hall.
- Selman, C., et al. (2020). *A Strategy for SARS-CoV-2 Convalescent Plasma Collection in a Chilean Nation-Wide Blood Bank Network*. Retrieved from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/trf.16084>

กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา
ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม*

Buddhist Management Strategies to Improve the Quality of
Education in Small Schools under Mahasarakham Primary
Service Area Office

โชน นามมุงคุน, วิมลพร สุวรรณแสนทวี และสุเทพ เมย์โรสง
Chanai Nammungkhun, Vimonporn Suwanseantavee and Suthep Muiethaisong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: nammungkhunmrchanai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก 2) สร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก 3) ยืนยันกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 248 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและแบบประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเทคนิคการจัดลำดับความต้องการจำเป็น PNI^{modified}

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบการบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสมรรถนะขององค์กร 2) ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ 3) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ 4) ด้านบรรยากาศของโรงเรียน 5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

*ได้รับบทความ: 27 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 15 สิงหาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 7 กันยายน 2567
Received: November 27, 2023; Revised: August 15, 2024; Accepted: September 7, 2024

2. กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 การจัดกระบวนการเรียนรู้มี 6 มาตรการ 6 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 2 บรรยากาศของโรงเรียนมี 10 มาตรการ 10 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชน มี 9 มาตรการ 9 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 4 ภาวะผู้นำทางวิชาการมี 7 มาตรการ 7 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 5 สมรรถนะขององค์กร มี 4 มาตรการ 4 ตัวชี้วัดความสำเร็จ

3. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ทุกกลยุทธ์ ทุกมาตรการ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดที่ระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้ในโรงเรียนขนาดเล็กและหน่วยงานอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธ; คุณภาพการศึกษา; โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The purposes of this research were 1) to study Conceptual framework Buddhist management strategies to improve the quality of education in small schools, 2) to create Buddhist management strategies to improve the quality of education in small schools, 3) to confirm Buddhist management strategies to improve the quality of education in small schools. The sample group used in the research included of 248 school administrators and teachers. The instruments used in this research were questionnaires, interviews, and strategy assessments. The questionnaire had a 5 level rating scale with content validity between 0.80-1.00. The confidence value was .97. Assessment of suitability and feasibility the content accuracy was between 0.80-1.00 and the reliability was .90. The statistic used in data analysis included of frequency, percentage, mean, standard deviation, and techniques for prioritizing needs PNI_{modified}.

The results revealed that:

1. Concepts, theories, documents and related research results, and formulated a conceptual framework for research in 5 aspects, namely 1) Organizational competency, 2) Academic leadership, 3) Learning process organization, 4) School atmosphere, 5) Community participation.

2. Buddhist management strategies to improve the quality of education in small schools, it consisted of 1) Organizing the learning process, 6 measures and 6 indicators

of success. 2) School atmosphere and environment, had 10 measures, and 10 indicators of success. 3) Community participation, had 9 measures, and nine indicators of success, 4), Academic leadership, had 7 measures, and 7 indicators of success. 5), Organizational competency, had 4 measures, and 4 indicators of success.

3. Evaluation of suitability and feasibility to confirm Buddhist management strategies to raise the quality of education in small schools found that every strategy, every measure was appropriate and feasible and passed the specified criteria at the highest level. Can be used effectively in small schools and other agencies.

Keywords: Buddhist Management Strategies; the Quality of Education; Small Schools

1. บทนำ

โลกแห่งยุคหลังสมัยใหม่นิยมสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเชิงสัญลักษณ์ โดยมีเทคโนโลยีการสื่อสารและแรงงานความรู้เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภควัฒนธรรมสมัยใหม่นิยมแบบสุดขีดด้วยลัทธิสุขนิยมและบริโภคนิยม พร้อมทั้งการแผ่ขยายอิทธิพลของวัฒนธรรมร่วมสมัยตะวันตก ดังนั้น เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของการแข่งขันในสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้ จึงต้องมีกลไกทางการศึกษามาพัฒนาประชากรอันเป็นปัจจัยสำคัญให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพที่สามารถก้าวไปสู่ชนชั้นแนวหน้าได้อย่างมั่นคงซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่ให้ความสำคัญต่อการศึกษาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพด้านทักษะพื้นฐานเพื่ออุปถัมภ์แก่ชีวิตครอบครัวและสังคม ด้วยการสอนให้รู้จักคิด เกิดจิตวิเคราะห์ แก้ปัญหาได้เหมาะสมกับเหตุผลด้วยสติปัญญาและ

คุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

การจัดการศึกษานอกจากจะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว มีระบบการบริหารจัดการในแบบต่างๆ ที่หลากหลายโดยเฉพาะด้านการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายการศึกษาที่มียุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ พัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานพัฒนาครูบุคลากรทางการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาให้ทัดเทียมกับนานาชาติเพิ่มขีดความสามารถของนักเรียนเพื่อรองรับการเปิด AEC ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งในและต่างประเทศในการจัดการศึกษาเพิ่มโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงเร่งรัดการส่งเสริมสุขภาพของเด็กและเยาวชนในโรงเรียนควรเสริมสร้างความปลอดภัยของนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

สำหรับการจัดการศึกษากระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายด้านการศึกษาคือ 4

ประการ ประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้โดยการขยายการดูแลนักเรียนจากอ้อมท้องสมอด้งสู่มีวินัย เช่น โครงการเด็กอ้อม อ้อมท้อง โดยจัดอาหารเช้า อาหารกลางวัน และนมให้นักเรียนรับประทานฟรีโครงการเรียนฟรีเรียนดีอย่างมีคุณภาพ ด้านการเรียนการสอน เช่น โครงการเพิ่มโอกาสการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและด้านวินัยเช่น การมีมารยาท การเข้าแถวเข้าคิว การรู้จักประหยัด อดออม การทำบัญชีการเงินของนักเรียน โครงการโรงเรียนสีขาวหลักสูตรโตไปไม่โกง เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ดี 5 ประการ ได้แก่ ซื่อสัตย์มีจิตสาธารณะมีความเป็นธรรม รับผิดชอบและอยู่อย่างพอเพียง ด้านความปลอดภัย เช่น โครงการหมวกนิรภัยสำหรับนักเรียนที่เดินทางมาโรงเรียนโดยรถจักรยานยนต์รวมถึงการจัดรถรับส่งนักเรียนฟรีในพื้นที่เดินทางไม่สะดวก 2) การพัฒนาทักษะด้านภาษาและวัฒนธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ภาษาอังกฤษดีขึ้น เช่น โครงการโรงเรียนสองภาษา พัฒนาทักษะและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาจีนของนักเรียน โครงการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วย Data Base จัดหาโปรแกรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้คอมพิวเตอร์การฝึกอบรมครูและบุคลากรด้านการศึกษา การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยการจัดบรรยายภาคส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษ โครงการค่ายภาษาอังกฤษ 3) การพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยขยายการเข้าถึงระบบการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น โครงการพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตและระบบ WIFI ในโรงเรียน โดยการ

ติดตั้งระบบ WIFI ทุกโรงเรียน พัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตและระบบ WIFI ให้ได้มาตรฐานและเพียงพอต่อการใช้งาน การจัดบริการห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (e-Library) โดยได้พัฒนาและส่งเสริมห้องสมุดโรงเรียนจากปัจจุบันที่เป็นเพียงห้องสมุดธรรมดาให้เป็นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์และสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายระบบห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ของทุกโรงเรียนเข้าด้วยกันและเป็นมาตรฐานเดียวกัน พร้อมสร้างเครือข่ายห้องสมุดขนาดใหญ่และมีแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่าย เป็นต้น 4) การส่งเสริมการอ่าน โดยการดำเนินการตามโครงการได้รับคัดเลือกจาก UNESCO ให้เป็นเมืองหนังสือโลก เช่น การให้โรงเรียนจัดบริการห้องสมุดนอกเวลาเรียน โครงการโรงเรียนรักการอ่าน โครงการพาน้องท่องอ่านโดยศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่และนำไปสู่การเขียน โครงการมัคคุเทศก์น้อยส่งเสริมให้หาความรู้จากการอ่านและถ่ายทอดเรื่องราวศิลปวัฒนธรรมไทยสู่อาเซียน ผ่านมุมมองของนักเรียน ส่งเสริมการอ่านผ่านการแสดงละครสร้างสรรค์โครงการรักการอ่าน ร่วมสืบสานมรดกศิลป์ไทย เป็นโครงการส่งเสริมการอ่านวรรณคดีผ่านการแสดงหุ่นละคร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

นอกจากนี้ ผลการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในสังกัดจำนวน 32,879 แห่ง สถานศึกษาดังกล่าวนี้นี้เป็นสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมามากกว่า 10,000 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, หน้า 1) ทำให้ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านคุณภาพทางการศึกษาค่อนข้างด้อยกว่าสถานศึกษาอื่น

แม้ว่าโรงเรียนจำนวนหนึ่งสามารถจัดการศึกษาได้อย่างเข้มแข็ง และมีผลงานเชิงประจักษ์มากมายแต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยภาพรวมที่ได้จากผลการทดสอบระดับชาติและผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า โรงเรียนจำนวนมากยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้เป็นที่น่าพอใจได้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขาดความพร้อมในหลายปัจจัย เช่น มีครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนงบประมาณ ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ ทำให้นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กเหล่านั้นได้รับการศึกษาไม่เท่าเทียมกับสถานศึกษาขนาดอื่นที่จะเข้าไปถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล แต่การพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในสถานศึกษาถือเป็นหัวใจของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การศึกษาทางวิชาการเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้เป็นผู้มีความรู้เพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สำหรับการบริหารเชิงพุทธของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เข้ากับสภาพที่เปลี่ยนแปลงได้ในปัจจุบันให้เป็นผู้มีความรู้พื้นฐานทักษะด้านการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารโรงเรียนเป็นผู้นำและเป็นจุดรวมของบุคคลในโรงเรียนเป็นเสมือนหลักชัยในการดำเนินงานการศึกษาในเบื้องต้นพบว่า โรงเรียนและผู้บริหารโรงเรียนหลาย

พื้นที่ยังขาดการนำหลักบริหารการศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการบริหารจัดการโดยเฉพาะการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม (2565)

จากเหตุผลข้างต้นดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม โดยเป็นการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้การบริหารโรงเรียนหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์หลักพุทธธรรมตามเจตนารมณ์ของหลักธรรมที่ประกอบด้วยประโยชน์เป็นวิธีการแห่งปัญญาและแก้ปัญหาได้และหลักธรรมที่เป็นคุณเครื่องแห่งความสำเร็จเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลตามศักยภาพและมีความเหมาะสมสอดคล้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม

2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน

ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม

3. เพื่อประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างเชิงปริมาณกับเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างจากการเปิดตาราง Krejcie and Morgan (1970, pp. 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 248 คน และทำการเทียบสัดส่วน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 52 คน และครูผู้สอน จำนวน 196 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเทคนิคการจัดลำดับความต้องการจำเป็น PNI^{modified} มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม ด้วยการ ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเชิงพุทธและสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม จำนวน 3 คน และผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 1 คน เพื่อยกร่างกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์

ระยะที่ 2 สร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม และตรวจสอบกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน

ระยะที่ 3 ประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เพื่อประเมินกลยุทธ์โดยแบบประเมิน ผู้วิจัยได้ออกแบบประเมิน 2 ด้าน ประกอบด้วย

ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ โดยใช้การวิเคราะห์
หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหาร
จัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาใน
โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ
ศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม สรุปผลการวิจัย
ได้ดังนี้

1. จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสาร
และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้กำหนดองค์
ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสมรรถนะของ
องค์กร 2) ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ 3) ด้านการ
จัดกระบวนการเรียนรู้ 4) ด้านบรรยากาศของ
โรงเรียน 5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. การสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการ
เชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน
ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม
ศึกษามหาสารคาม ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 การ
จัดกระบวนการเรียนรู้ กลยุทธ์ที่ 2 บรรยากาศของ
โรงเรียน กลยุทธ์ที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชน
กลยุทธ์ที่ 4 ภาวะผู้นำทางวิชาการ กลยุทธ์ที่ 5
สมรรถนะขององค์กร

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและ
ความเป็นไปได้เพื่อยืนยันกลยุทธ์การบริหารจัดการ
เชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน
ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม พบว่า ทุกกลยุทธ์
ทุกมาตรการ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้
อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้ในโรงเรียน

ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคามและหน่วยงานอื่นได้
อย่างมีประสิทธิภาพ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหาร
จัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาใน
โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ
ศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม มีประเด็นสำคัญ
ที่ค้นพบและน่าสนใจควรแก่การนำมาอภิปรายผล
ดังนี้

1. ศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการ
เชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน
ขนาดเล็ก ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสมรรถนะ
ขององค์กร 2) ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ 3) ด้าน
การจัดกระบวนการเรียนรู้ 4) ด้านบรรยากาศของ
โรงเรียน 5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และมี
สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็น
เพราะว่า สภาพการบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยก
ระดับคุณภาพการศึกษา มุ่งเน้นไปที่บุคลากรบาง
กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการกำหนด
บทบาทของตนหลายอย่างในการบริหารจัดการ
สถานศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่การบริหาร
จัดการเชิงพุทธ โดยต้องมีการกำหนดบทบาทให้
ชัดเจนในฐานะที่เป็นผู้นำสถานศึกษา และจำเป็น
ต้องกำหนดบทบาทในการดำเนินงานกับคณะ
บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเพื่อให้มีการ
ประสานความร่วมมือในการทำกิจกรรมภายใน
สถานศึกษาร่วมกัน รวมทั้งการกำหนดบทบาทใน
การบริหารจัดการภาระงานทั้งระบบของโรงเรียน

ให้ดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบและมีความชัดเจน ในการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้นั้น คือการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งโรงเรียน โดยเฉพาะบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน เป็นด้านที่มีสภาพการปฏิบัติต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหาร ต้องสร้างความเข้าใจร่วมกันกับบุคลากรเพื่อการพัฒนาอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรินทร์ พร้อมใจ (2562, หน้า 580-593) ได้ศึกษา แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบว่า ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม อยู่ใน ระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการธวัชชัย คมกักรโต (แสงโสมณ) (2563) ได้ศึกษาเรื่อง พุทธวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถี พุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า สภาพทั่วไป การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ด้านวิชาการ พบว่า โดยเน้นรอบ การพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ผ่านกระบวนการทาง วัฒนธรรม แสวงหาปัญญา และมีเมตตา เพื่อมุ่งเน้น พัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับจุดเน้นการพัฒนา ของประเทศ คุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธ แม้จะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่บุคลากร ผู้บริหาร และครู มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นปัจจัยให้ ผู้เรียนพัฒนาได้ดี ทั้งการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ และการเป็นแบบอย่างที่ดีในวิถีชีวิตจริงในลักษณะ สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น การพัฒนาบุคลากรของ สถานศึกษามีความจำเป็นต้องดำเนินการอย่าง ต่อเนื่องหลากหลายวิธีการ มีการวางแผนการเรียน การสอน สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

เน้นการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน อย่างชัดเจนต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีบรรยากาศและ ปฏิสัมพันธ์

2. กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อกำหนดระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 การจัด กระบวนการเรียนรู้กลยุทธ์ที่ 2 บรรยากาศของ โรงเรียนกลยุทธ์ที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์ที่ 4 ภาวะผู้นำทางวิชาการกลยุทธ์ที่ 5 สมรรถนะขององค์กร จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการ วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น พบว่า ทั้ง 5 กลยุทธ์ เป็นกลยุทธ์ที่โรงเรียนขนาดเล็กใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผ่าน การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จาก การความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า ทุกกลยุทธ์ ทุกมาตรการ มีความเหมาะสมสามารถ นำไปใช้ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม ได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ทุกกลยุทธ์ มีมาตรการที่เหมาะสม และตัวชี้วัดความสำเร็จ มีความสอดคล้องกับมาตรการที่สถานศึกษา กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Davis (1977, pp. 53-65) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่มีอิทธิพล ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่ามี 4 ประการ ดังนี้ 1) บรรยากาศในชั้นเรียน ได้แก่ รูปแบบการจัดชั้นเรียน ความพึงพอใจต่อห้องเรียนความพึงพอใจต่อครู ผู้สอน 2) วิธีการหรือลักษณะของครู ได้แก่ วิธีการ

สอนของครู ลักษณะท่าทาง และบุคลิกภาพของครู
ทัศนคติต่อการทำงาน 3) การคาดหวังของครู ครูที่
มีการคาดหวังสูง จะทำให้เขามีความตั้งใจต่อการ
ทำงานสูงแสวงหาวิธีการใหม่ๆ มาให้นักเรียนอยู่
เสมอ และทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นส่งผล
ให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนได้ 4) การ
ใช้เวลาของนักเรียนที่ทุ่มเทและใช้เวลาเรียนอย่าง
เต็มที่ จะมีความสนใจ อยากจะเรียนรู้เนื้อหาการ
เรียนการสอนก็จะดีขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1 จากการศึกษาพบว่า สภาพ
ปัจจุบันของการบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยก
ระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบรรยากาศและ
สภาพแวดล้อมของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น
ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการจัดห้องเรียน
ห้องปฏิบัติการ โรงฝึกงานที่เอื้อและมีความพร้อม
ต่อการเรียนการสอน

1.2 จากการศึกษาพบว่า สภาพที่พึง
ประสงค์ ของการบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยก
ระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา
เป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน
มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ
กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการให้ข้อเสนอแนะ

เกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบ
ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1.3 สำหรับขั้นตอนการสร้างกลยุทธ์
ควรมีการประชุมเพื่อหารือกับบุคลากรและผู้มีส่วน
เกี่ยวข้องเพื่อความชัดเจนในกลยุทธ์ที่มีและการ
พิจารณาเพิ่มในส่วนที่ยังขาด จะทำให้ได้กลยุทธ์ที่
มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทำการวิจัยในประเด็น
กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคามในอนาคตเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนา

2.2 ควรมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อ
สะท้อนประสิทธิผลของกลยุทธ์ทางเลือกนอกเหนือ
จากความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอน สถานศึกษาอื่น
เช่น ผู้ปกครองของผู้เรียน ผู้บังคับบัญชาของผู้สอน
หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.3 ควรมีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง
ที่เพิ่มขึ้น เพื่อที่จะได้สรุปผลได้ชัดเจนและสามารถ
อ้างอิงได้มากขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหาร
จัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาใน
โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ
ศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม กลยุทธ์การบริหาร
จัดการเชิงพุทธ ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 การจัด
กระบวนการเรียนรู้มี 6 มาตรการ 6 ตัวชี้วัดความ
สำเร็จ กลยุทธ์ที่ 2 การจัดบรรยากาศของโรงเรียน

มี 10 มาตรการ 10 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชนมี 9 มาตรการ 9 ตัวชี้วัดความสำเร็จกลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาภาวะผู้นำ

ทางวิชาการมี 7 มาตรการ 7 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาสมรรถนะขององค์กรมี 4 มาตรการ 4 ตัวชี้วัดความสำเร็จ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและหลักสูตรแกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- พระอธิการธวัชชัย คมภีโรโต (แสงโสมณ). (2563). *พุทธวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัชรินทร์ พร้อมใจ. (2562). *แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 6(3), 580-593.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม. (2565). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2565*. มหาสารคาม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม.

Davis, L. E. (1977). Enhancing the quality of work life: Development in the United States. *International Labour Review*, 59(4), 53-65.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

การประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ
ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง
จังหวัดเชียงใหม่*

Needs Assessment for Managing toward the Excellence of
Doi Kaeo Community Learning Center, Chom Thong
District, Chiang Mai Province

ภคภักดิ์ พุ่มพวง และสุบิน พรเวียง

Prakapat Phumphuang and Suban Pornwiang

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: prakapat.pk@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) ศึกษาดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ประธานและรองประธานศูนย์ฯ จำนวน 27 คน คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 75 คน รวมทั้งสิ้น 102 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิเคราะห์ PNI

modified

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ใน

*ได้รับบทความ: 27 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 13 สิงหาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 5 กันยายน 2567

Received: February 27, 2024; Revised: August 13, 2024; Accepted: September 5, 2024

ระดับมากที่สุด

2. ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านการบริหารบุคคล มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI_{\text{modified}} = 0.45$) รองลงมา คือ ด้านการบริหารงบประมาณ ($PNI_{\text{modified}} = 0.43$) ด้านการบริหารจัดการ ($PNI_{\text{modified}} = 0.41$) และด้านการบริหารทรัพยากร ($PNI_{\text{modified}} = 0.40$) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น; การบริหารจัดการ; ความเป็นเลิศ; ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

Abstract

This research is part of the Guidelines for Managing toward the Excellence of Doi Kaeo Community Learning Center, Chomthong District, Chiang Mai Province. The objectives of this research were: 1) to examine the current situation and desired conditions of management towards excellence of Doi Kaeo Community Learning Center, Chomthong District, Chiang Mai Province, and 2) to study the modified priority needs index of Managing toward the Excellence of Doi Kaeo Community Learning Center, Chomthong District, Chiang Mai Province. It is a quantitative research. The target groups involved 102 participants, including the chairpersons, vice chairpersons, and committee members of the community learning center, with 27 chairpersons and vice chairpersons and 75 committee members research instrument was a questionnaire, which was a 5-level estimator. Analyze the data with the mean, standard deviation, and the modified priority needs index (PNI_{modified}).

The findings are as follows:

1. The overall current state situation of management towards excellence of Doi Kaeo Community Learning Center, Chomthong District, Chiang Mai Province, in all aspects is at a moderate level and the overall desired conditions state overall in all aspects is at the highest level.

2. It was found that Human Resource management had the highest priority needs index ($PNI_{\text{modified}} = 0.45$). Followed by Budget management ($PNI_{\text{modified}} = 0.43$), Management ($PNI_{\text{modified}} = 0.41$), and Resource management ($PNI_{\text{modified}} = 0.40$), respectively.

Keywords: Needs; Administration and Management; Excellence; Community Learning Center

1. บทนำ

ในปัจจุบันสถานการณ์สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากผลกระทบหลายสาเหตุ อาทิ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โรคอุบัติใหม่ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตรูปแบบใหม่ (New Normal) (Woods et al., 2024) รวมทั้งในปัจจุบันเราอยู่ในโลกของ BANI world คือ โลกที่เต็มไปด้วยความเปราะบาง (Brittle) ความกังวล (Anxious) ความไม่แน่นอนยากที่จะคาดเดา (Nonlinear) และความไม่เข้าใจ (Incomprehensible) จากสภาพสังคม การแข่งขันทางธุรกิจ การเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมอย่างพลิกผัน (Disruptive innovation) (Zachosova, 2023, pp. 80-93) ซึ่งประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ ส่งผลกระทบไปสู่ประชาชนก่อให้เกิดความลำบากในการดำเนินชีวิต เนื่องจากขาดความมั่นคงในอาชีพและรายได้ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2564) จากวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นประเทศไทยได้พยายามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่มุ่งยกระดับคุณภาพคน เน้นการพัฒนาแบบพึ่งตนเองเรียนรู้ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน พยายามให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนขึ้น เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง อันเป็นรากฐานที่มั่นคงในการเสริมสร้างประเทศชาติ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564)

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชน ซึ่งเป็นศูนย์รวมการเรียนรู้ในการสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2565) อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่างๆ ซึ่งมีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของชุมชนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเองเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน โดยเป็นศูนย์การเรียนรู้ของประชาชน ที่ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2564) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหลายแห่งทั่วประเทศรวมถึงจังหวัดเชียงใหม่จึงมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ (กองส่งเสริมและพัฒนาการบริหารการศึกษาในภูมิภาค, 2565)

จากการศึกษาสภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของแนวทางการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จากรายงานการปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา 2563 และ 2564 พบว่า การขับเคลื่อนและการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ดังกล่าวสามารถพัฒนาหลักสูตร และจัดการเรียนการสอนให้กับประชาชนและเยาวชนในพื้นที่ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ และการประกันคุณภาพภายในของการดำเนิน

งานการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และจากรายการดังกล่าว ยังพบปัญหาในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอยู่หลายด้าน เช่น ปัญหาทางด้านการบริหารจัดการและบุคลากรทางการศึกษาที่ยังไม่เพียงพอต่อการจัดการการศึกษา (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอจอมทอง, 2563) อีกทั้งบุคลากรในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ทำงานประจำศูนย์นั้นได้รับการบรรจุและแต่งตั้งในพื้นที่อื่น ส่งผลให้การดำเนินงานของการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เกิดช่องว่างในการพัฒนาระบบจัดการการศึกษาและการจัดการกิจการสอน อีกส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหาด้านการเงินและการขาดแคลนทรัพยากร ในการบริหารจัดการและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครูในศูนย์การเรียนรู้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอจอมทอง, 2564)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่ได้รับมอบหมายจากศูนย์ การเรียนรู้ชุมชนบ้านสานฝันปันสุขในการปฏิบัติหน้าที่รองประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จึงมีความต้องการที่จะศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลจากการศึกษาครั้งนี้นอกจากจะได้เป็นแนวทางการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ให้มีคุณภาพในการบริหารการจัดการและการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนที่สามารถตอบสนองความต้องการ

ของชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชน เป็นการยกระดับคุณภาพสังคมของชุมชนให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนในพื้นที่ได้เข้าถึงการศึกษาและส่งเสริมการมีอาชีพและการมีรายได้ของเยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย ประกอบด้วย ประธานและรองประธานศูนย์ฯ จำนวน 27 คน คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 75 คน รวมทั้งสิ้น 102 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามมีจำนวนทั้งหมด 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของ

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ตามรูปแบบการบริหารจัดการ 4Ms ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารบุคคล 2) ด้านการบริหารงบประมาณ 3) ด้านการบริหารทรัพยากร 4) ด้านการบริหารจัดการ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งระดับออกเป็น 5 ระดับ มีค่าความสอดคล้อง (IOC) ทั้งฉบับ = 0.99 และการนำไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน พบว่า ค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha Coefficient)

ระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.981 ซึ่งถือได้ว่าอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ หมายถึงแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้ ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น/เสนอแนะเพิ่มเติมในการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1 ความเชื่อมั่น (Reliability) การนำไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	จำนวน (ข้อ)	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)	ผลการพิจารณา
1. ด้านการบริหารบุคคล	12	0.996	ผ่านเกณฑ์
2. ด้านการบริหารงบประมาณ	11	0.952	ผ่านเกณฑ์
3. ด้านการบริหารทรัพยากร	10	0.998	ผ่านเกณฑ์
4. ด้านการบริหารจัดการ	12	0.996	ผ่านเกณฑ์
ทั้งฉบับ	45	0.981	ผ่านเกณฑ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้ ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากประธานกรรมการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษาประจำการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และ

แบบสอบถามไปยังศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อขอเก็บข้อมูลจากประธาน รองประธาน และคณะกรรมการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยแยกตามจำนวนอัตราส่วนที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละศูนย์การ

เรียนรู้ชุมชน ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาแล้วนำไปวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) วิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ 2) วิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในตำบลดอยแก้ว อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ และ 3) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) (สุวิมล ว่องวานิช, 2562) ดังนี้ $PNI_{modified} = (I-D) / D$ โดย I (Important) หมายถึง สภาพที่พึงประสงค์ D (Degree of Success) หมายถึง สภาพปัจจุบัน จากนั้นนำข้อมูลประเด็น

ปัญหาการจัดลำดับความสำคัญ ข้อมูลความต้องการ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ นำมาสรุปแล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียงของความ ต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในตำบลดอยแก้ว

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในตำบลดอยแก้ว อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในตำบลดอยแก้ว อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ภาพรวมทุกด้าน

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D) (N = 102)			สภาพที่พึงประสงค์ (I) (N = 102)			ค่า PNI modified	ลำดับ
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ		
1. ด้านการบริหารบุคคล	3.40	0.81	ปานกลาง	4.91	0.43	มากที่สุด	0.45	1
2. ด้านการบริหารงบประมาณ	3.42	0.76	ปานกลาง	4.90	0.49	มากที่สุด	0.43	2
3. ด้านการบริหารทรัพยากร	3.38	0.77	ปานกลาง	4.74	0.72	มากที่สุด	0.40	4
4. ด้านการบริหารจัดการ	3.43	0.83	ปานกลาง	4.84	0.60	มากที่สุด	0.41	3
โดยรวม	3.41	0.79	ปานกลาง	4.85	0.57	มากที่สุด	0.42	-

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในตำบลดอยแก้ว มีค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($PNI_{modified}$) โดยรวมเท่ากับ 0.42

สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบริหารบุคคล ($\mu = 3.40$, $\sigma = 0.81$) ด้านการบริหารงบประมาณ ($\mu = 3.42$, $\sigma = 0.76$) ด้านการบริหารจัดการ ($\mu = 3.43$, $\sigma = 0.83$) และด้านการบริหารทรัพยากร ($\mu = 3.38$, $\sigma = 0.77$) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบริหารบุคคล ($\mu = 4.91$, $\sigma = 0.43$) ด้านการบริหารงบประมาณ ($\mu = 4.90$, $\sigma = 0.49$) ด้านการบริหารจัดการ ($\mu = 4.84$, $\sigma = 0.60$) และด้านการบริหารทรัพยากร ($\mu = 4.74$, $\sigma = 0.72$) ตามลำดับ

เมื่อนำมาเรียงอันดับความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว จากมากไปหาน้อย ผลปรากฏดังนี้ ด้านการบริหารบุคคล ($PNI_{modified} = 0.45$) ด้านการบริหารงบประมาณ ($PNI_{modified} = 0.43$) ด้านการบริหารจัดการ ($PNI_{modified} = 0.41$) และด้านการบริหารทรัพยากร ($PNI_{modified}$)

= 0.40) ตามลำดับ

ผลการวิจัยที่ได้ ผู้วิจัยนำมากำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ในขั้นตอนต่อไป เกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีการปฏิบัติที่ดี โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสังเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยที่ได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง เพื่อนำไปสู่การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา และนำมาจัดทำแนวทางการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นต้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว พบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในตำบลดอยแก้ว ตามด้านการบริหารบุคคล โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บุคลากรให้บริการประสานงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อยู่ตลอดเวลา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารจัดการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีกระบวนการ วิธีการไม่สามารถส่งเสริมบุคลากรให้ตระหนักถึงความรับผิดชอบ ตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และมาตรฐานการปฏิบัติขององค์กรเป็นหลัก โดยต้องมีการจัดระเบียบวิธีการทำงาน รวมถึงการให้ความร่วมมือ ประสานงานในการปฏิบัติงานให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบัวบุญอุดมทรัพย์ และผดุงพันธ์ พลไชยมัตย์ (2566, หน้า 131-143) กล่าวว่า การประสานงานจะต้องเป็นการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของแต่ละคน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อองค์กร เพื่อตามกำหนดเวลาที่ตกลงและความสอดคล้องในงาน โดยจะต้องมีการสื่อสารที่เข้าใจตรงกันอย่างรวดเร็วและราบรื่น และด้านผู้ประสานงานจะต้องประสานทุกฝ่ายเข้าร่วมทำงานเพื่อตรงไปสู่จุดหมายเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องแนวคิดกับจักรวาล สุขไมตรี (2561, หน้า 263-275) กล่าวถึง การประสานงานเป็นกระบวนการ การร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่การงานของบุคลากรในองค์กรตั้งแต่สองคนขึ้นไปโดยมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันในการร่วมกันทำงานให้สอดคล้องกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของงานที่วางไว้ เป็นต้น

1.2 สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในตำบลดอยแก้ว ตามด้านการบริหารงบประมาณ โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง และ

สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การวางแผนการใช้งบประมาณ เพื่อสำหรับการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีการกำหนดเป้าหมายและการวางแผนการใช้งบประมาณ ยังไม่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของเป้าหมายที่ตั้งไว้ และไม่ตอบบริบทพื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยควรมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ และมีการติดตามตรวจสอบ ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน โดยสอดคล้องกับแนวคิดของพัชรินทร์ ยืนนาน (2560) กล่าวถึง ด้านการรายงานงบประมาณและผลการดำเนินงาน โดยมีแนวทางด้านการติดตามประเมินผลให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบแต่ละฝ่ายรายงานผล การปฏิบัติงานเป็นประจำทุกเดือน และองค์กรควรแต่งตั้ง คณะทำงาน ติดตาม ประเมินผล เพื่อส่งเสริมให้มีการติดตามประเมินผลอย่างครอบคลุมและเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของสรารักษ์ ศิริพงษ์ (2559) พบว่า ปัญหาการบริหารงบประมาณ เรียงลำดับการแก้ไขปัญหาการบริหารงานงบประมาณ ได้แก่ การบริหารบัญชี การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การจัดทำและเสนอของบประมาณการบริหารงานบัญชีการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษาการจัดสรรงบประมาณตามลำดับ เป็นต้น

1.3 สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในตำบลดอยแก้ว ตามด้านการบริหารจัดการโดย

ภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่อย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ แต่ยังไม่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ซึ่งควรเริ่มต้นด้วยการทำการวิเคราะห์ความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียนและชุมชน เพื่อระบุหัวข้อหรือพื้นที่ที่ต้องการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ โดยผู้เรียนการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนหลักสูตรและการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สามารถช่วยให้มั่นใจได้ว่าหลักสูตรและกิจกรรมตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีนวล แดงภู, เขาวฤทธิ โสภักดี และขวัญภา วงศ์ไพศาลสิริกุล (2561, หน้า 255-266) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ มีการจัดการที่ดี มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนเป็นต้น

1.4 สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในตำบลดอยแก้ว ตามด้านการบริหารทรัพยากร โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อการให้บริการและการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ขาดการสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของศูนย์การเรียนรู้และผู้เรียนในเรื่องของวัสดุและอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้และการทำงาน เพื่อให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดเวลา สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2542) และ 70 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 59 ให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการปกครองดูแล บำรุงรักษาใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุตามกฎหมาย ว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่เป็นทรัพย์สินอื่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของภานุพงษ์ หล้าแล้ (2565) ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 พบว่า แนวทางการบริหารทรัพยากร ควรจัดทำแผนควบคุมการใช้จ่ายวัสดุ อุปกรณ์ และวางแผนในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ รวมถึงแต่งตั้งคณะกรรมการหรือบุคลากร เพื่อรับผิดชอบวัสดุ ครุภัณฑ์ ทั้งหมดเพื่อทราบ สภาพการใช้งาน ตลอดจนจัดทำทะเบียนคุมทรัพย์สินที่เป็นวัสดุครุภัณฑ์ให้เป็นปัจจุบัน

2. ผลการศึกษาดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถจัดลำดับความสำคัญได้ ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการบริหารบุคคล (PNI_{modified} = 0.45) ลำดับที่ 2 ด้านการบริหารงบประมาณ (PNI_{modified} = 0.43) ลำดับ

ที่ 3 ด้านการบริหารจัดการ ($PNI_{\text{modified}} = 0.41$)
และลำดับที่ 4 ด้านการบริหารทรัพยากร ($PNI_{\text{modified}} = 0.40$)

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ควรหาแนวทางการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ตามลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดแนวทางหรือทิศทางและนโยบายในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

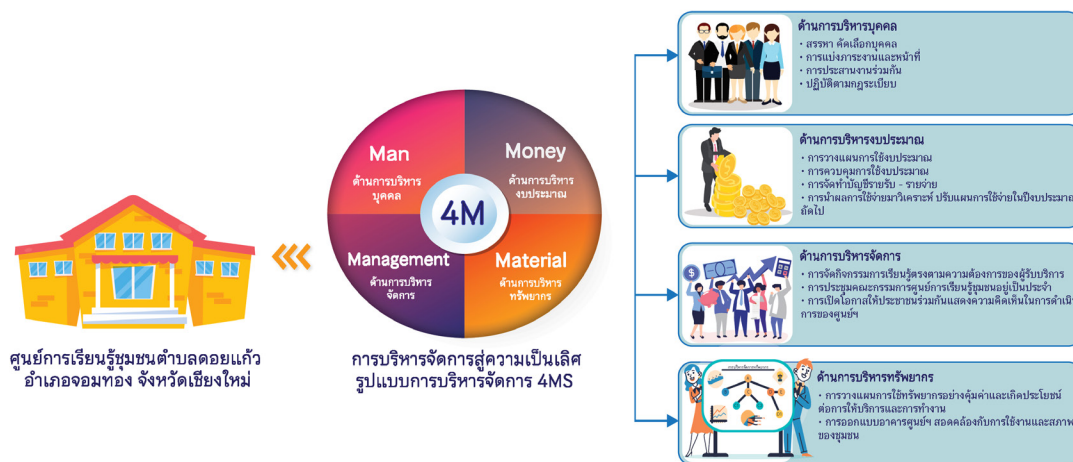
1.2 หน่วยงาน หรือคณะกรรมการบริหารที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการศึกษาค้นคว้าความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลดอยแก้ว อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางหรือทิศทางและนโยบายในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำข้อมูล ที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ครั้งนี้มาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคามของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแล้วพัฒนาเป็นกลยุทธ์การบริหารหรืออาจนำรูปแบบการวิจัยครั้งนี้ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายอื่นที่มีบริบทแตกต่างกันออกไป โดยอาจปรับเปลี่ยนตัวแปรให้เหมาะสมกับเนื้อหาและสถานการณ์

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้เกี่ยวกับด้านการบริหารจัดการ ตามรูปแบบการบริหารจัดการ 4Ms ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารบุคคล 2) ด้านการบริหารงบประมาณ 3) ด้านการบริหารจัดการ และ 4) ด้านการบริหารด้านการบริหารทรัพยากร ซึ่งเป็นกระบวนการการบริหารที่มีระบบแบบแผนที่เชื่อถือได้ โดยความรู้และผลวิจัยที่ได้จะนำไปเป็นหลักการทฤษฎี หรือข้อปฏิบัติที่ทำให้ได้รับรู้และนำไปใช้เพื่อให้อาจปฏิบัติงานในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจัดทำเป็นแนวทางขององค์กรเพื่อความสำเร็จในการบริหารจัดการ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2564). รายงานประจำปี 2564 กรมการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2564). รายงานสถานการณ์สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับประเทศ ประจำปี 2564. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กองส่งเสริมและพัฒนากิจการศึกษาศึกษาในภูมิภาค. (2565). คู่มือการประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จักรวาล สุขไมตรี. (2561). เทคนิคการประสานงานในองค์กร. วารสารวิชาการแพรวา ภาพลื่นรู้, 5(2), 263-275.
- บัวบุญ อุดมทรัพย์ และผดุงชัย พลไชยมาตย์ (2566). ผลการพัฒนารูปแบบประสานงานการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กรณีอำเภอไทรโยต จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น, 30(2), 131-143.
- พัชรินทร์ ยืนนาน. (2560). การพัฒนาแนวทางการบริหารงบประมาณในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ภาณุพงศ์ หล้าแหล่. (2565). การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- ศรินทร์า แดงภู, เขาวุธสิทธิ์ โสภักดี และขวัญนภา วงศ์ไพศาลสิริกุล. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบชุมชนบ้านร่องหมากน้อย ตำบลกลันทา อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 16(1), 255-266.
- สรารักษ์ ศิริพงษ์. (2559). การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). คู่มือการประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภोजอมทอง. (2563). รายงานการปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา 2563 ครั้งที่ 3. เชียงใหม่: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภोजอมทอง.
- _____. (2564). รายงานการปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา 2564 ครั้งที่ 1. เชียงใหม่: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภोजอมทอง.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Woods, A., et al. (2024). *Homelessness: challenges and opportunities in the “new normal”*. Retrieved from <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/MHSI-02-2024-0032/full/html?skipTracking=true>
- Zachosova, N. (2023). Management Challenges for Strategic Restoration of Financial and Economic Security of Critical Infrastructure in The Conditions of War, Bani World, Industry 4.0 and Digitalization. *Economics, Finance and Management Review*, 4(16), 80-93.

การสร้างสรรค์พุทธจิตรกรรมล้านนาด้วยกระบวนการใช้วัสดุ และแร่ธาตุธรรมชาติสู่การสร้างสรรค์ศิลปกรรมร่วมสมัย*

The Creation of Buddhist Lanna Paintings by Using Natural Materials and Minerals to Create Contemporary Art

อำนาจ ขัดวิชัย, ปฏิวร เสาวคง, พระครูพิลาธธรรม (ณัฐพล ประชุมหา)
และพระมหาธณตพงษ์ สุพสุหมบุญโญ (ธณตพงษ์ คัดอ่าน)

Amnat Khadvichai, Patiwet Saokong, Phrakhru Piladdhammakorn (Natthaphon Prachunha)
and Phramaha Thanatpong Subrahmapaภักโ (Thanatpong Kitarn)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: kingkongamnat168@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สืบเคราะห์องค์ความรู้เรื่องสี วัสดุ และแร่ธาตุธรรมชาติในงานพุทธจิตรกรรมล้านนา 2) สร้างสรรค์เทคนิค วิธีการ และกระบวนการ จากสี วัสดุ แร่ธาตุธรรมชาติ และงานพุทธจิตรกรรมล้านนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางวิชาการศิลปะแบบสร้างสรรค์ 3) นำเสนอนวัตกรรมเทคนิคสีศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในงานพุทธจิตรกรรมล้านนา เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์พุทธจิตรกรรมล้านนาจากวัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติสู่การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ และการนำเสนอนวัตกรรมเทคนิคสีศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในงานพุทธจิตรกรรมล้านนา

ผลการวิจัยพบว่า

- องค์ความรู้เรื่องสี วัสดุ และแร่ธาตุธรรมชาติที่ใช้ในงานพุทธจิตรกรรมล้านนาเป็นสีที่เกิดธรรมชาติที่มนุษย์รู้จักและนำมาประยุกต์ใช้ คือ สีที่ได้จากพืช สัตว์ ดิน และแร่ธาตุ ด้วยการศึกษาวิจัยแบบลองผิดลองถูกเพื่อให้เข้าถึงซึ่งเอกลักษณ์ของการให้สีที่แท้จริง
- กระบวนการสกัดสีและแปรรูปให้เป็นผงสี มีวิธีการสกัดน้ำสีจากสารให้สีธรรมชาติด้วยการต้ม การระเหยให้น้ำสีสกัดการโขลก ทบหรือปั่นพืชให้สี การกรองเอาน้ำสีไว้ และกระบวนการในการเตรียมผง

*ได้รับบทความ: 7 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 9 มกราคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 31 มีนาคม 2567

Received: November 7, 2023; Revised: January 9, 2024; Accepted: March 31, 2024

สีธรรมชาติด้วยวิธีการอบแห้ง การเตรียมสีผงโดยใช้เกลือดูดซับ และการเตรียมสีผงโดยวิธีการตกตะกอนด้วยเกลือ

3. นวัตกรรมเทคนิคสีศิลป์เชิงสร้างสรรค์ได้นำเสนอกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมเทคนิคสีศิลป์เชิงสร้างสรรค์ในงานพุทธจิตรกรรมล้านนาและนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่จากการสกัดสีจากพืชเศรษฐกิจในล้านนาออกมาเป็นรูปธรรม จับต้องได้ ใช้ประโยชน์ได้จริง

คำสำคัญ: พุทธจิตรกรรมล้านนา; กระบวนการใช้วัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติ; การสร้างสรรค์ศิลปกรรมร่วมสมัย

Abstract

The purposes of this research were 1) to synthesize the knowledge of color materials and natural minerals in Lanna Buddhist painting, 2) to create techniques, methods and processes from colors, materials, natural minerals and Lanna Buddhist paintings to create academic learning in creative arts, 3) to present innovative, creative art techniques in Lanna Buddhist painting. This research is action research and qualitative research to lead to the creation of Lanna Buddhist paintings from natural materials and minerals to promote learning activities and presentation of innovative creative art techniques in Lanna Buddhist painting.

The results were found that:

1. The knowledge of color Materials and natural minerals used in Lanna Buddhist painting were natural colors being known to man and applied colors derived from plants, animals, soil and minerals by using trial and error research for accessing to the uniqueness of true color reproduction.

2. The process of extracting colors and converting to be color powder there was a method for extracting colored water from natural coloring agents by boiling. Evaporation to extract color water; pounding, smashing or blending plants to produce color. Filtering the colored water and the process of preparing natural pigments by drying method Preparation of pigments using absorbent salts and the preparation of pigments by salt precipitation method.

3. Innovative creative color art techniques presented activities to learn innovative creative color art techniques in Lanna Buddhist painting and introduced new products

from the extraction of colors from cash crops in Lanna to become concrete, tangible, and usable.

Keywords: Buddhist Lanna paintings; Using natural materials and Minerals; Create contemporary art

1. บทนำ

ศิลปะล้านนาที่สร้างสรรค์ด้วยสีฝุ่นธรรมชาติที่มาจากสารสี (Pigment) ของหิน ดิน พืช และสัตว์ เพื่อให้ได้เฉดสีแบบโบราณ ซึ่งใช้การผลิตด้วยกระบวนการทำมือทุกขั้นตอนนั้นมีความสำคัญมากกว่าจะได้แต่ละสีจะต้องใช้ทั้งแรงกายและแรงใจเป็นอย่างมาก บางสีใช้เวลาหลายเดือนหรือร่วมปี ในสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องสีวัสดุและแร่ธาตุธรรมชาตินั้นเป็นการสกัดเอาสีที่มาจากแร่ธาตุต่างๆ เช่นหินต้องผ่านกระบวนการตำมือด้วยครกศิลาและบดด้วยถ้วยบดเซรามิกให้เนื้อเนียนละเอียด ถายนํ้าเป็นร้อยละ 10 เพื่อกรองเอาคราบฝุ่นและเศษผงอื่นๆ ออกให้หมด หลังจากนั้นกรองให้เหลือเพียงสารสี (Pigment) แท้ของสีเท่านั้น ก่อนจะนำไปตากแดดให้แห้ง บางสีต้องผ่านการถายนํ้า ถ่ายพืช ซึ่งต้องใช้ทั้งประสบการณ์และความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์ (ไพโรจน์ พิทยเมธี, 2551) และตัวหินบางชนิดเป็นกึ่งแร่ธาตุอัญมณีที่มีราคาแพง เช่น สีครามที่สกัดจากแร่อะซูไรต์ (Azurite) หรือแร่ลาพิสลาซูลี (Lapis Lazuli) สีชาดจากแร่ซินนาบาร์ ส่วนสีเขียวตองแซจากแร่มาลาไคต์ (Malachite) หรือจากสนิมทองแดงสีเขียวใบแคจากใบแค สีขาวจากเปลือกหอยดินขาวและปูนขาวโดยนำมาตากแห้ง เพื่อให้คลายความเค็มก่อนจะนำไปล้างและกรองนํ้าจนจืด

จากนั้นนำไปเผาและบดให้ละเอียดจะได้สีฝุ่นสีขาวที่ติดคงทน ส่วนสีขาวกระบังได้จากดินขาวที่เผาให้สุกแล้วบดละเอียด จากนั้นกรองและเอากากออก สีขาวปูนได้จากปูนขาวที่ต้องล้างให้คลายความเค็มแล้วกรองเอาแต่นํ้าปูนมาบดให้ละเอียด และกรองให้สะอาด สีเหลืองจากยางต้นรงทองและดินสีดำจากหมึกและเขม่า จากทั้งเขม่ากันกระทะที่นำมาบดให้ละเอียด และจากหมึกดำธรรมชาติของจีน

หลังจากนั้น จึงนำไปสู่การหาเทคนิควิธีการ และกระบวนการ จากสี วัสดุ แร่ธาตุธรรมชาติ (ตะวัน ตนยะแหละ, รวิเทพ มุสิกะปาน และสิริมา สัตยาธาร, 2560) เห็นได้ว่า สีธรรมชาติเป็นสีที่ได้จากวัตถุดิบธรรมชาติที่นำมาผ่านกระบวนการสกัดสีในการวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตศึกษาเฉพาะกลุ่มสีที่ได้จากวัสดุ แร่ธาตุ และพืชเศรษฐกิจทางล้านนา ซึ่งพืชแต่ละชนิดมีส่วนประกอบที่นำมาใช้ในการสกัดที่แตกต่างกัน ทั้งใบ ราก ดอก ลำต้น ผล และยาง อีกทั้งยังต้องเลือกใช้วิธีการสกัดที่เหมาะสมเพื่อให้ได้นํ้าสีที่มีความเข้มข้น (นิโรจน์ จรุงจิตวิวัฒน์, 2561) ทั้งวิธีการต้ม การหมักหรือกระแทกนำไปบดให้เป็นผง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในการสร้างสรรค์งานพุทธจิตรกรรมที่ถ่ายทอดเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา (ภาณุพงษ์ เลาหสม, 2541) รวมไปถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาการผลิตสีจากวัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติที่นำเสนอผลิตภัณฑ์

ใหม่จากการสกัดสี เป็นนวัตกรรมเทคนิคสีศิลปะเชิงสร้างสรรค์ จากพืชเศรษฐกิจของล้านนา เพื่อนำไปต่อยอดในการสร้างสรรค์พุทธจิตรกรรมล้านนาทางพระพุทธรูปเป็นต่อยอดพัฒนาสู่งานศิลปะที่ทรงคุณค่าแบบใหม่ของแผ่นดิน เป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์รักษาไว้และถ่ายทอดสู่การเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยและชุมชน และทางสามารถนำไปสู่การพาณิชย์ได้ในปัจจุบัน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยโครงการการสร้างสรรค์พุทธจิตรกรรมล้านนาด้วยกระบวนการใช้วัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติสู่การสร้างสรรค์ศิลปกรรมร่วมสมัยเพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องสีและเทคนิค วิธีการ กระบวนการ แก่เยาวชน ผู้สูงอายุ ประชาชนชาวบ้าน ชาวบ้าน นิสิตนักศึกษาและนักเรียน รวมไปถึงสถาบันการศึกษาทางด้านศิลปะ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ รวมไปถึงการสร้างตำรา คู่มือ และการเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่สาธารณชน และการรักษาผลงานพุทธจิตรกรรมล้านนา ที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านนาอย่างแท้จริงที่ไม่อาจจะหาที่ไหนศึกษาได้ เพื่อพัฒนาให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมเชิงประจักษ์บนความนิยมของโลกด้วยการเรียนรู้จริง ทำได้จริงซึ่งจะทำให้ผลงานวิจัยชิ้นนี้สมบูรณ์อย่างแท้จริงต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องสี วัสดุ และแร่ธาตุธรรมชาติในงานพุทธจิตรกรรมล้านนา
2. เพื่อสร้างสรรค์เทคนิค วิธีการ และกระบวนการ จากสี วัสดุ แร่ธาตุธรรมชาติ และงาน

พุทธจิตรกรรมล้านนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางวิชาการศิลปะแบบสร้างสรรค์

3. เพื่อนำเสนอนวัตกรรมเทคนิคสีศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในงานพุทธจิตรกรรมล้านนา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยนี้ ได้แก่ 1) กลุ่มเครือข่ายนักวิชาการ ปรมาจารย์ชาวบ้าน ศิลปิน นายช่างหรือสล่า จำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน เพื่อสอบถามเกี่ยวกับองค์ความรู้รูปแบบและเทคนิคการทำสีจากวัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติ 2) กลุ่มคณาจารย์ผู้สร้างสรรค์ผลงานพุทธจิตรกรรมล้านนา จำนวน 5 คน 3) กลุ่มนักเรียน นักศึกษา ในกลุ่มสถาบันการศึกษาทางด้านศิลปะ ในเขตภาคเหนือตอนบนจำนวน 10 รูป/คน ประเมินด้านรูปแบบ ด้านเทคนิค ด้านพัฒนา 4) กลุ่มนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จำนวน 25 รูป/คน 5) กลุ่มตัวอย่างผู้สร้างสินค้าเชิงสีศิลปะล้านนา (Sri-Silpa-Lanna) จำนวน 3 คน 6) กลุ่มตัวอย่างภาครัฐที่ส่งเสริมการทำงานวิจัย จำนวน 2 คน รวมกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ทั้งสิ้น 50 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้คัดเลือกเครื่องมือที่สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างสรรค์เทคนิค วิธีการ และกระบวนการสร้างสรรค์จากวัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทาง

วิชาการศิลปะแบบสร้างสรรค์ ดังนี้ 1) แบบการสัมภาษณ์ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างมีโครงสร้าง (Structured In-depth interview) โดยเป็นการสอบถามในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและประเด็นอื่นๆ เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์งานวิจัย 2) แบบสอบถามเพื่อใช้แบบสอบถาม วัดความพึงพอใจในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมเทคนิคศิลป์เชิงสร้างสรรค์ในงานพุทธจิตรกรรมล้านนาและในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย 3 ประเด็น ดังนี้ (1) การสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องสี วัสดุ และแร่ธาตุธรรมชาติในงานพุทธจิตรกรรมล้านนา (2) การสร้างสรรค์เทคนิค วิธีการ และกระบวนการ จากสี วัสดุ แร่ธาตุธรรมชาติ และงานพุทธจิตรกรรมล้านนา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางวิชาการศิลปะแบบสร้างสรรค์ (3) นำเสนอนวัตกรรมเทคนิคศิลป์เชิงสร้างสรรค์ในงานพุทธจิตรกรรมล้านนา และ 3) ชุดปฏิบัติการกิจกรรมถอดองค์ความรู้การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมเทคนิคศิลป์เชิงสร้างสรรค์ในงานพุทธจิตรกรรมล้านนา (Work shop)

3. การนำผลผลิตที่ได้มาเสนอร่วมกัน เพื่อสร้างนวัตกรรมเทคนิคศิลป์เชิงสร้างสรรค์ในงานพุทธจิตรกรรมล้านนา

4. การวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เมื่อได้รับข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบสอบถาม แบบประเมินผล และการนำเสนอผลการศึกษาและการวิเคราะห์

ตามประเด็นวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 3 ประเด็น คือ 1) องค์ความรู้เรื่องสี วัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติในงานพุทธจิตรกรรมล้านนา 2) ผลงานสีที่สกัดจาก วัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติ นำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ของสีโบราณล้านนา จัดกลุ่มและหมวดสี ล้านนาอย่างเป็นระบบให้เหมือนกับชุดสีในมาตรฐานสากล โดยมีการตั้งชื่อเรียกใหม่ว่า สีศิลป์ ล้านนา (Sri-Silpa-Lanna) เพื่อให้เกิดการใช้ที่สะดวก ง่าย ได้มาตรฐาน และแพร่หลายเป็นสากล 3) ผลงานสร้างสรรค์ภาพพุทธจิตรกรรมแบบร่วมสมัย โดยการใช้สีที่สกัดได้จากวัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติ ณ ศาสนสถานของวิหารวัดห้วยทรายใต้ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และวัดป่าไผ่ ศรีโขง ถนนหลวงเหนือ ตำบลหลวงเหนือ อำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ บริเวณบานประตูและ หน้าต่างพระวิหาร

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์พุทธจิตรกรรมล้านนาด้วยกระบวนการใช้วัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติสู่การสร้างสรรค์ศิลปกรรมร่วมสมัย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องสี วัสดุ และแร่ธาตุธรรมชาติในงานพุทธจิตรกรรมล้านนา จากการศึกษาวิจัยพบว่า การสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องสี วัสดุและแร่ธาตุธรรมชาตินั้นที่เกิดมาจากสีธรรมชาติ เป็นสีที่สกัดได้จากวัตถุดิบจากแหล่งธรรมชาติ เช่น พืช สัตว์ และแร่ธาตุต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นมาจากกระบวนการตามธรรมชาติ สีธรรมชาติมีบทบาทเกี่ยวข้องกับวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์มา

ยาวนานนับตั้งแต่สมัยโบราณ มนุษย์ได้เรียนรู้ที่จะนำสีจากวัสดุธรรมชาติมาใช้ในกิจกรรมต่าง เช่น ทาสีตามร่างกาย สีของภาชนะเครื่องปั้นดินเผา ย้อมสิ่งทอ เครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่ม การวาดฝาผนัง และเป็นส่วนประกอบในพิธีกรรมต่างๆ ตามความเชื่อของแต่ละท้องถิ่นสีธรรมชาติที่มีการใช้ในอดีตนั้นมักจะได้มาจาก พืช สัตว์ และแร่ธาตุต่างๆ โดยมีพัฒนาการสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น การใช้สีในการประกอบอาหาร และขนม การย้อมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม การย้อมเครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น เครื่องมือดักจับสัตว์น้ำ การใช้เขม่าหรือควันไฟรมเครื่องจักสานให้เกิดสี และเสริมความทนทาน และการใช้ทำภาพเขียนใน

ปัจจุบันมีการให้ความสนใจใช้สีจากวัสดุธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น สีธรรมชาติที่สังเคราะห์และนำมาประยุกต์ใช้ คือ สีที่ได้จากพืช สัตว์ ดินและ แร่ธาตุ ด้วยการศึกษาวิจัยแบบลองผิดลองถูกเพื่อให้เข้าถึงซึ่งเอกลักษณ์ของการให้สีที่แท้จริง อาจกล่าวได้ว่าต้นไม้แทบทุกต้นสามารถนำมาสกัดเป็นน้ำสีหรือผงสีสำหรับการวาดภาพพุทธจิตรกรรม วัสดุที่นำมาสกัดเป็นสีได้จากการแสวงหาและสังเกตทำให้ทราบว่าต้นไม้ที่ให้ความเผด ซึ่งต้องทดลองชิมหรือทดลองขยำ ถ้ามียาง ยางเผดจะติดมือ และจากการสังเกตดูความเปลี่ยนแปลงของใบไม้ ใบที่มีความเผดหรือมียางที่เราคุ้นเคย เช่น ใบฝรั่ง ใบสบู่เลือดสบู่ดำ เป็นต้น

ภาพที่ 1 ใบฝรั่งจะให้สีน้ำตาล และใบสบู่เลือดสบู่ดำ จะให้สีเขียวมะกอก

ใบที่ข้าหากทิ้งไว้สักระยะหนึ่งจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล อีกทั้งส่วนต่างๆ ของต้นไม้ที่มีความเผดสามารถนำมาทดลองสกัดเป็นน้ำสีตามที่ต้องการได้ขั้นตอนของการสกัดน้ำสีหรือผงสี

วัตถุดิบที่ใช้สกัดสีด้วยภูมิปัญญาของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการเรียนรู้ที่จะใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีสีจากวัตถุดิบธรรมชาติ

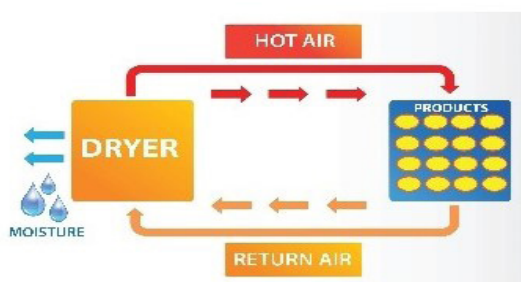
เป็นการแยกจากการสกัดออกเป็น 2 ส่วนที่สำคัญ ประการแรกเศษผงจากการสกัด และประการที่สองน้ำจากการสกัด สีธรรมชาตินั้นสามารถจำแนกตามแหล่งที่มาได้ ดังนี้ 1) สีธรรมชาติจากแร่ธาตุ (Mineral Dyes) 2) สีธรรมชาติจากสัตว์ (Animal Dyes) และ 3) สีธรรมชาติจากพืช (Vegetable Dyes) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 สีที่ได้จากแร่ธาตุ สัตว์ พืช

และวิธีการและเทคนิคการทำสีจากวัสดุแร่ธาตุธรรมชาติในปัจจุบัน เช่น การทำแห้งหรือการขจัดน้ำ ประกอบด้วย 1) การทำแห้งโดยการตากแดด 2) การใช้เครื่องอบแห้งแบบใช้ลมร้อน 3) Explosion puffing (อบด้วยให้ความร้อนในถังทรงกระบอกความดันสูง) 4) Vacuum drying (เป็นการ

ระเหยน้ำที่อุณหภูมิต่ำกว่าจุดเดือดภายใต้บรรยากาศปกติ) 5) Freeze drying (เป็นระบบการทำให้แห้งโดยใช้ความเย็น) 6) Foam-mat drying (เป็นการทำแห้ง (dehydration) ที่ใช้กับของเหลว) 7) Spray drying (เป็นการทำให้ของเหลวกลายเป็นผงโดยการพ่นของเหลวเข้าไปใน chamber)

ภาพที่ 3 การทำให้แห้งแบบ Foam-mat drying และ Spray drying

ผลสรุปการสังเคราะห์ที่เป็นองค์ความรู้ของกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้แบบล้านนา ร่วมสมัย มี 5 ข้อ ดังนี้ 1) เขียนรู้ (การเรียนรู้) 2) ดวยฮอย (การสืบทอดวิธีการ) 3) ยะจำง (การ

ปฏิบัติในการทำงาน) 4) แป้งต่อ (การพัฒนาต่อยอด) และ 5) ตำมฮิตฮอย (การถ่ายทอด)

2. การสร้างสรรค์เทคนิค วิธีการ และกระบวนการจากสี วัสดุ แร่ธาตุธรรมชาติ และงาน

พุทธจิตรกรรมล้านนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางวิชาการศิลปะแบบสร้างสรรค์ พบว่า การสร้างสรรค์เทคนิค วิธีการ และกระบวนการสร้างสรรค์จากสีผงสกัดจากธรรมชาติสีที่ใช้ในพุทธจิตรกรรมไทยโบราณ เป็นสีที่ได้จากธรรมชาติ เช่น จากแร่ ดิน หิน หรือที่ได้จากพืชและสัตว์ก็มี สีเหล่านี้มีคุณสมบัติทางเคมีและลักษณะการมองเห็นภายใต้กล้องจุลทรรศน์ด้วยแสงต่างๆ เฉพาะตัว วิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์สี ใช้วิธีดังต่อไปนี้ วิธี การวัดสีด้วยอุปกรณ์วัดสีที่นิยมใช้ในปัจจุบัน spectrophotometer อุปกรณ์ดังกล่าวจะใช้แสงจากแหล่งประดิษฐ์คือแสงที่แต่งค่าความเข้มแสงหรืออุณหภูมิของสี เนื่องจากสีที่ใช้ในการเขียนภาพนั้นเป็นสารประกอบทางเคมีที่มีสีเฉพาะตัว ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางเคมี นอกจากนี้ยังมีคุณสมบัติทางแสงต่างกันเมื่อมองดูด้วยแสงชนิดต่างๆ มีธาตุหลักเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ธาตุหลักและองค์ประกอบของสีเหล่านั้นสามารถตรวจสอบได้โดยอาศัยคุณสมบัติทางเคมีเฉพาะตัว มีความไวต่อน้ำยาที่จะนำมาทดสอบ (reagents) เฉพาะตัว สามารถจะวิเคราะห์หาธาตุหลักและองค์ประกอบทางเคมีได้ นอกจากนี้คุณสมบัติทางแร่เมื่อ

มองดูด้วยแสงกระทบและแสงสะท้อนจะต่างกัน จะมีลักษณะเฉพาะตัว เช่น มาลาไคต์ (Malachite) คาร์บอนเนตของทองแดงที่มีสีเขียวอมฟ้า ประกอบด้วย คาร์บอนเนต (Carbonate) ตรวจสอบได้ด้วยกรดจะให้ฟองฟู และทองแดงที่เป็นธาตุหลักที่เป็นองค์ประกอบก็ตรวจสอบโดยวิธีทางเคมีได้จากคุณสมบัติต่างๆ เหล่านั้น สามารถจะบอกชนิดของสีได้ดีบางชนิดอาจจะเป็นสีที่ได้มาจากพืชหรือสัตว์ เช่น สีครามที่ได้จากพืช หรือสีแดงได้จากครั่งที่ได้มาจากสัตว์ซึ่งมีองค์ประกอบทางเคมีเฉพาะตัว

กระบวนการ/วิธีการสกัดสีจากพืชในการวิจัยเรื่องการสร้างสรรคพุทธจิตรกรรมล้านนาด้วยกระบวนการใช้วัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติสู่การสร้างสรรคศิลปกรรมร่วมสมัยเป็นการศึกษาวัตถุจากธรรมชาติที่ให้สี มุ่งศึกษาสังเคราะห์กลุ่มสีที่ได้จากพืช กระบวนการสกัดสีและการผลิตผงสี โดยรวบรวมเอกสารตำรา ศึกษาวัตถุจากธรรมชาติ กลุ่มพืชที่ให้สี และความแตกต่างด้านคุณสมบัติของพืชแต่ละชนิด เพื่อคัดเลือกรุ่นสีที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น สามารถสกัดสีได้ง่ายเพื่อนำไปใช้ในการสร้างสรรคงานพุทธจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

ภาพที่ 4 สีที่ได้จากการสกัดวัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติสู่การสร้างสรรคงานพุทธจิตรกรรมล้านนา

กระบวนการสกัดสีและแปรรูปให้เป็นผงสี มีวิธีการสกัดน้ำสีจากสารให้สีธรรมชาติไว้ดังนี้ 1) นำวัสดุให้สีจากธรรมชาติมาต้ม โดยอัตราส่วนวัสดุต่อน้ำเป็น 1: 5 ต้มที่อุณหภูมิประมาณ 80 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 2 ชั่วโมง เมื่อครบกำหนดเวลาทำการกรองแยกน้ำสีออก 2) นำน้ำสีไปอุ่นที่อุณหภูมิ 80 องศาเซลเซียส เพื่อระเหยให้น้ำสีสกัดเหลือ 1 ใน 3 ปลอยให้เย็นและบรรจุเก็บใส่ภาชนะปิดเพื่อนำไปทดลองต่อไป และการสกัดสีผงจากธรรมชาติทำได้ 2 วิธี คือ วิธีที่ 1 ทำการโขลก ทบหรือปั่นพืชให้สีแล้ว ผสมน้ำประมาณ 10-20 เท่าวิธีที่ 2 การต้ม กรณีนี้เป็นเปลือกไม้ แก่น หรือเนื้อไม้ ให้ต้มกับน้ำประมาณ 10-20 เท่าโดยน้ำหนัก ต้มเดือดนาน 1 ชั่วโมง กรองเอาน้ำสีไว้ และวิธีที่นิยมมักเป็นวิธีที่ 2 และกระบวนการในการเตรียมผงสีธรรมชาติมีการเตรียมสีผงด้วยวิธีการอบแห้ง การเตรียมสีผงโดยใช้เกลือดูดซับ และการเตรียมสีผงโดยวิธีการตกตะกอนด้วยเกลือ

3. การนำเสนอนวัตกรรมเทคนิคสีศิลป์เชิงสร้างสรรค์ในงานพุทธจิตรกรรมล้านนาผลการศึกษาวิจัยพบว่า การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมเทคนิคสีศิลป์นี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความคิดที่จะถ่ายทอดความรู้ไปสู่ชุมชน นิสิต นักศึกษา และเยาวชน รวมไปถึงเยาวชนที่รักในศิลปะแต่ไม่มีทุนในการศึกษาหาความรู้สิ่งต่างๆ เหล่านี้ จึงเป็นจุดประสงค์หลักที่ผู้วิจัยและคณะต้องการจะ

ถ่ายทอดความรู้ให้กับกลุ่มเหล่านี้ เพราะสิ่งนี้จะทำให้ศิลปะมีชีวิตและมีความยั่งยืน รวมไปถึงการผสมผสานไปสู่วิถีชีวิตของผู้สนใจที่สามารถสัมผัสได้เข้าใจได้ โดยการนำผู้สนใจเข้ามามีส่วนร่วมไม่ใช่แค่ในฐานะผู้ร่วมชมหรือร่วมกิจกรรมเท่านั้น แต่ยังลึกเข้าไปถึงจิตวิญญาณของผู้สนใจที่แฝงอยู่ในวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีที่ผู้สนใจเข้าใจและคุ้นเคย และยังรวมไปถึงการจูงใจให้เยาวชนได้เข้ามาทำงานสร้างสรรค์งานศิลปะรุ่นใหม่ ๆ ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น การสร้างสรรค์ ประกอบด้วยกิจกรรมที่จะสร้างสรรค์พัฒนาต่อยอดได้ในอนาคตแบบเป็นรูปธรรม สามารถจับต้องได้ ใช้งานได้จริงนำไปสานต่อองค์ความรู้ได้ในอนาคต เป็นกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมเทคนิคสีศิลป์เชิงสร้างสรรค์ในงานพุทธจิตรกรรมล้านนาแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนต่อการเกิดองค์ความรู้ศิลปกรรมในล้านนาสู่การสร้างสรรคใหม่ในกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการศิลปะ “การเรียนรู้วัฒนธรรมเทคนิคสีศิลป์เชิงสร้างสรรค์ในงานพุทธจิตรกรรมล้านนา” และหลังจากกิจกรรมได้มีแบบสอบถามให้กับผู้เข้าร่วมอบรมกิจกรรมได้ผลลัพธ์จากการประเมินคุณภาพกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมเทคนิคสีศิลป์เชิงสร้างสรรค์ในงานพุทธจิตรกรรมล้านนา ประจำปี 2566 จำนวนผู้เข้าร่วมการอบรม 50 รูป/คนที่จะนำไปต่อยอดในการสร้างสรรค์ผลงาน ผลการประเมิน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินคุณภาพกิจกรรมการเรียนรู้วัดกรรมเทคนิคศิลป์

คุณภาพการเรียนรู้วัดกรรมเทคนิคศิลป์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความรู้ความเข้าใจ	4.75	0.45	มากที่สุด
2. กระบวนการ/ขั้นตอนการอบรมเชิงปฏิบัติ	4.83	0.43	มากที่สุด
3. เจ้าหน้าที่ผู้บรรยาย	4.86	0.45	มากที่สุด
4. สิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุ อุปกรณ์	4.85	0.45	มากที่สุด
5. การนำความรู้ไปใช้	4.84	0.43	มากที่สุด
ผลรวมค่าเฉลี่ย	4.83	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพกิจกรรมการเรียนรู้วัดกรรมเทคนิคศิลป์ พบว่าโดยรวมคุณภาพกิจกรรมการเรียนรู้วัดกรรมเทคนิคศิลป์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$) หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการอบรมเชิงปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้บรรยาย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุ อุปกรณ์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$) ด้านการนำความรู้ไปใช้อาศัยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$) และนำผลการประเมินมาต่อยอดสร้างสรรค์ผลงานพุทธจิตรกรรมล้านนา ดังนี้

1. กิจกรรมการออกแบบภาพพุทธจิตรกรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมทางศาสนาโดยการสร้างสรรค์ศิลปะแบบร่วมสมัย ณ วิหารวัดห้วยทรายใต้ ตำบลแม่ยม อำเภอมะเขย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และวัดป่าไผ่ศรีโขง ถนนหลวงเหนือ ตำบลหลวงเหนือ อำเภอต๋อยสะเก็ด

จังหวัดเชียงใหม่

2. การจัดกิจกรรมบูรณาการกับการเรียนการสอนและแนะนำความรู้เทคนิคด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะแก่นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจในงานศิลปะด้านการสร้างสรรค์งานพุทธจิตรกรรมล้านนาร่วมสมัย

3. การนำผลการวิจัยไปเข้าร่วมงานการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ในสถานศึกษา เพื่อเป็นนำผลงานไปเผยแพร่ให้กับสาธารณชนได้รับรู้ถึงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

4. การเผยแพร่ผลงานที่ได้จากงานวิจัยสู่สาธารณชนในด้านการวิจัยและสร้างสรรค์

5. ผลงานวัดกรรมเทคนิคศิลป์เชิงสร้างสรรค์ จากพืชเศรษฐกิจของล้านนา (ตลิ่งสีธรรมชาติที่ได้จากการสกัดจากกิจกรรม แล้วนำมาสร้างสรรค์ใหม่) เพื่อนำไปต่อยอดในการสร้างสรรค์พุทธจิตรกรรมล้านนาทางพระพุทธรูปศาสนา และสามารถนำไปสู่การพาณิชย์ได้ในปัจจุบัน ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมเทคนิคศิลป์เชิงสร้างสรรค์

5. อภิปรายผลการวิจัย

การสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องสี วัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติในงานพุทธจิตรกรรมล้านนาองค์ความรู้เรื่องสีจากธรรมชาติได้ให้ความหมายของสีและประเภทของสี “สี” เป็นองค์ประกอบหลักหนึ่งของงานทัศนศิลป์มีอิทธิพลอย่างยิ่งในการแสดงอารมณ์ความรู้สึก ไปจนถึงบุคลิกภาพเฉพาะตนมนุษย์รู้จักนำสีมาใช้ในชีวิตประจำวันตั้งแต่บรรพกาล โดยนำมาระบายลงบนสิ่งของภาชนะเครื่องใช้รูปแกะสลัก เพื่อให้สีของดั่งกล่าวเด่นชัด มีความหมายเหมือนจริงมากขึ้น รวมถึงการใช้สีวาดลงบนผนังถ้ำ หน้าผา ก้อนหิน หรือใช้สีเป็นสัญลักษณ์ในการถ่ายทอดความหมายหากกล่าวถึงสีก็จะมีหลากหลายแยกออกไปตามประเภทหากแยกอย่างกว้าง

ก็ได้ 2 ประเภท คือ 1) สีธรรมชาติเป็นสีที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเช่น สีส่วนใหญ่ที่นิยมนำมาสกัดสีจะเป็นสีที่ได้จากพืช ได้จากส่วนต่างๆ ของพืช ทั้งดอก ราก ใบ เปลือกไม้ผล เมล็ดหรืออาจจะได้จากดิน หิน เป็นต้น 2) สีที่มนุษย์สร้างขึ้น สีที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือได้สังเคราะห์ขึ้น เช่น สีวิทยาศาสตร์มนุษย์ได้ทดลองจากแสงต่างๆ ขึ้นมากมาย ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นสีประเภทเคมีเป็นสีที่มนุษย์สังเคราะห์ขึ้นเพื่อให้ได้สีตามคุณสมบัติเหมาะสมกับการสกัด สอดคล้องกับแนวคิดของเก่งกาจ ต้นทองคำ และจิตาภา ศรีสวัสดิ์ (2563) กล่าวว่าสีที่ใช้ในจิตรกรรมไทยโบราณ เป็นสีที่ได้จากธรรมชาติ เช่น จากแร่ ดิน หิน หรือที่ได้จากพืชและสัตว์ก็มี สีเหล่านี้มีคุณสมบัติทางเคมีและลักษณะการมองเห็นภายใต้

กล้องจุลทรรศน์ด้วยแสงต่างๆ เฉพาะตัว วิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์สี ใช้วิธีการวัดสีด้วยอุปกรณ์วัดสีที่นิยมใช้ในปัจจุบัน spectrophotometer อุปกรณ์ดังกล่าวจะใช้แสงจากแหล่งประดิษฐ์คือแสงที่แต่งค่าความเข้มแสงหรืออุณหภูมิของสี เนื่องจากสีที่ใช้ในการเขียนภาพนั้นเป็นสารประกอบทางเคมีที่มีสีเฉพาะตัว ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางเคมี นอกจากนี้ยังมีคุณสมบัติทางแสงต่างกันเมื่อมองดูด้วยแสงชนิดต่างๆ มีธาตุหลักเป็นองค์ประกอบที่สีฝุ่นหรือผงสีเป็นสีที่มีใช้มีการใช้งานมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ยังไม่เกิดคำว่าศิลปะ โดยยุคแรกของศิลปะ สีฝุ่นได้ถูกนำมาใช้กับงานจิตรกรรมฝาผนัง เพราะมีความสวยงามและทนต่อสภาพอากาศได้ดี โดยในอดีตสีฝุ่นถูกผลิตมาจากหิน ดิน พืชและสัตว์ ซึ่งมีกระบวนการผลิตที่ค่อนข้างซับซ้อนกว่าจะได้ผงสีที่ละเอียดเนียนนำมาผสมกับกาวและน้ำ ก่อนนำไปสร้างงานศิลปะ สีฝุ่นธรรมชาติจากสารสี (Pigment) ของหิน ดิน พืช และสัตว์ ให้เฉดสีแบบไทยโทนอย่างงานจิตรกรรมไทยโบราณ เรียกว่า สีฝุ่นไทย จากหลักการดังกล่าวข้างต้นทำให้เห็นได้ว่าการสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องสี วัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติในงานพุทธจิตรกรรมล้านนา เป็นการศึกษาการสร้างสรรคพุทธจิตรกรรมล้านนา ด้วยความเชื่อสู่การสร้างสรรคผ่านสีที่ได้จากการเสาะหา สกัดสีจากผู้สร้างสรรคด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจเพื่อให้เห็นคุณค่า ซึ่งคุณค่าของพุทธจิตรกรรมเปรียบประดุจคุณค่าของพระพุทธศาสนา หมายถึงว่าพุทธจิตรกรรมไทยมีความงามของสีและเส้นสายเปรียบได้กับความงามของพระพุทธศาสนา ผู้สัมผัสงานนี้ย่อมได้สุนทริยรส ได้ความรู้สึกสะเทือน

อารมณ์ อันเป็นคุณค่าทางนามธรรม และคุณค่าทางรูปธรรม รวมไปถึงคติธรรมและความเชื่อมั่นตนเอง นอกจากจะเรียงร้อยภาพผูกเป็นเรื่องราวขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

การสร้างสรรคเทคนิค วิธีการ และกระบวนการ จากสี วัสดุ แร่ธาตุธรรมชาติ และงานพุทธจิตรกรรมล้านนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางวิชาการศิลปะแบบสร้างสรรคกระบวนการ/วิธีการ สกัดสีจากพืชในการวิจัยเรื่องการสร้างสรรคพุทธจิตรกรรมล้านนาด้วยกระบวนการใช้วัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติสู่การสร้างสรรคศิลปกรรมร่วมสมัย เป็นการศึกษาวัตถุจากธรรมชาติที่ให้สี เพื่อใช้ในการสร้างสรรคงานพุทธจิตรกรรมไทย มุ่งศึกษาวิเคราะห์กลุ่มสีที่ได้จากพืช กระบวนการสกัดสีและการผลิตผงสีเพื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรคผลงานพุทธจิตรกรรมไทยโบราณ โดยรวบรวมเอกสาร ตำรา ศึกษาวัตถุจากธรรมชาติกลุ่มพืชที่ให้สีและความแตกต่างด้านคุณสมบัติของพืชแต่ละชนิด เพื่อคัดเลือกลักษณะสีที่ทำได้ง่ายในท้องถิ่น สามารถสกัดสีได้ง่ายกระบวนการ และวิธีการ สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญเสริม วัฒนกิจ และคณะ (2558, หน้า 258-269) กล่าวว่า ช่างศิลปะไทยที่ผลิตสีฝุ่นธรรมชาติจากสารสี (Pigment) ของหิน ดิน พืช และสัตว์เพื่อให้ได้เฉดสีแบบไทยโทนอย่างงานจิตรกรรมไทยโบราณ โดยนำมาผลิต สีฝุ่นไทยโทนแบบทำมือทุกกระบวนการเพื่อให้ได้เฉดสีแบบไทยโทนอย่างงานจิตรกรรมไทยโบราณซึ่งปัจจุบันมีน้อยคนที่จะทำเพราะใช้เวลานานและต้องมีความอดทนสูง และบางสีมีขั้นตอนที่ซับซ้อนยุ่งยาก สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของแฉล้ม สถาพร

(2555, หน้า 267-301) ศึกษาเรื่องการใช้สีจากพืชเพื่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ พบว่า สีธรรมชาติจากพืชสดนั้น สามารถนำเอาทุกๆ ส่วนมาใช้ในการสกัดสีได้ ทั้งส่วนที่เป็นใบ ดอก ผล ลำต้น เปลือก แก่นและราก โดยวิธีการสกัดเย็น ได้แก่ การตำ การบด การคั้น การปั่น การแช่ และการสกัดร้อน ได้แก่ การต้ม แล้วกรองเอาน้ำสี พืชที่ให้สีที่ทำการศึกษามี 8 กลุ่มสี ได้แก่ กลุ่มสีเหลือง กลุ่มสีแดง กลุ่มสีน้ำเงิน กลุ่มสีเขียว กลุ่มสีส้ม กลุ่มสีม่วง กลุ่มสีน้ำตาล กลุ่มสีเทาและสีดำ สีที่สกัดได้นี้จะมีความสดใสของสีในสภาพอุณหภูมิห้องไม่เกิน 7 วัน จะบูดเน่าเสีย แต่หากเก็บไว้ในตู้เย็น จะเก็บได้นานถึง 6 เดือน แต่หากผสมสารกันบูดในน้ำสี จะทำให้รักษาความสดของสีได้นานขึ้น ไม่บูดเน่าเสียง่าย

การนำเสนอนวัตกรรมเทคนิคสีศิลป์เชิงสร้างสรรค์ในงานพุทธจิตรกรรมล้านนาเป็นการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ชุมชน นิสิต นักศึกษา และเยาวชน นำไปสานต่อองค์ความรู้ได้ในอนาคต มีกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมเทคนิคสีศิลป์เชิงสร้างสรรค์ในงานพุทธจิตรกรรมล้านนาแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อการพัฒนาคุณภาพศิลปะประกอบด้วยการออกแบบและสร้างสรรค์ภาพพุทธจิตรกรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมทางศาสนาโดยการสร้างสรรค์ศิลปะแบบร่วมสมัย โดยการใช้สีที่สกัดได้จากวัสดุและแร่ธาตุและการจัดกิจกรรมบูรณาการกับการเรียนการสอนและแนะนำความรู้เทคนิคด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ การนำผลการวิจัยไปเข้าร่วมงานการจัดการความรู้

(Knowledge Management: KM) การเผยแพร่ผลงานที่ได้จากงานวิจัยสู่สาธารณชนในด้านการวิจัยและสร้างสรรค์รวมไปถึงผลงานนวัตกรรมเทคนิคสีศิลป์เชิงสร้างสรรค์จากพืชเศรษฐกิจ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของแฉล้ม สถาพร (2555, หน้า 267-301) ศึกษาเรื่องการสร้างสรรคผลงานศิลปะภาพพิมพ์ด้วยสีธรรมชาติจากพืชในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดทำฐานข้อมูลพืชให้สารสีสำหรับประโยชน์ในการสร้างสรรคงานศิลปะ และการสร้างสรรคผลงานศิลปะภาพพิมพ์ด้วยสีธรรมชาติจากพืช

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนำไปใช้ประโยชน์

1.1 มีการแนะนำให้การสร้างสรรค์พุทธจิตรกรรมล้านนา ในการเขียนภาพของศิลปินหรือช่างด้วยกระบวนการใช้วัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติ มากกว่าในปัจจุบันที่ใช้สีสังเคราะห์

1.2 มีการศึกษาเรื่องสี วัสดุทางธรรมชาติมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานที่ปรากฏบนพุทธศิลป์อื่นๆ ให้เป็นข้อสรุปเชิงวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ

1.3 ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยข้อมูลของพุทธจิตรกรรมของล้านนาที่สร้างสรรค์ด้วยกระบวนการใช้วัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติสู่การสร้างสรรคศิลปกรรมร่วมสมัยให้เห็นคุณค่าที่ปรากฏอยู่ในงานจิตรกรรมทุกยุคทุกสมัยนั้น

1.4 การนำผลการวิจัยไปใช้ควรปรับให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นนั้นๆ ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยอย่างต่อเนื่อง และมีการเผยแพร่

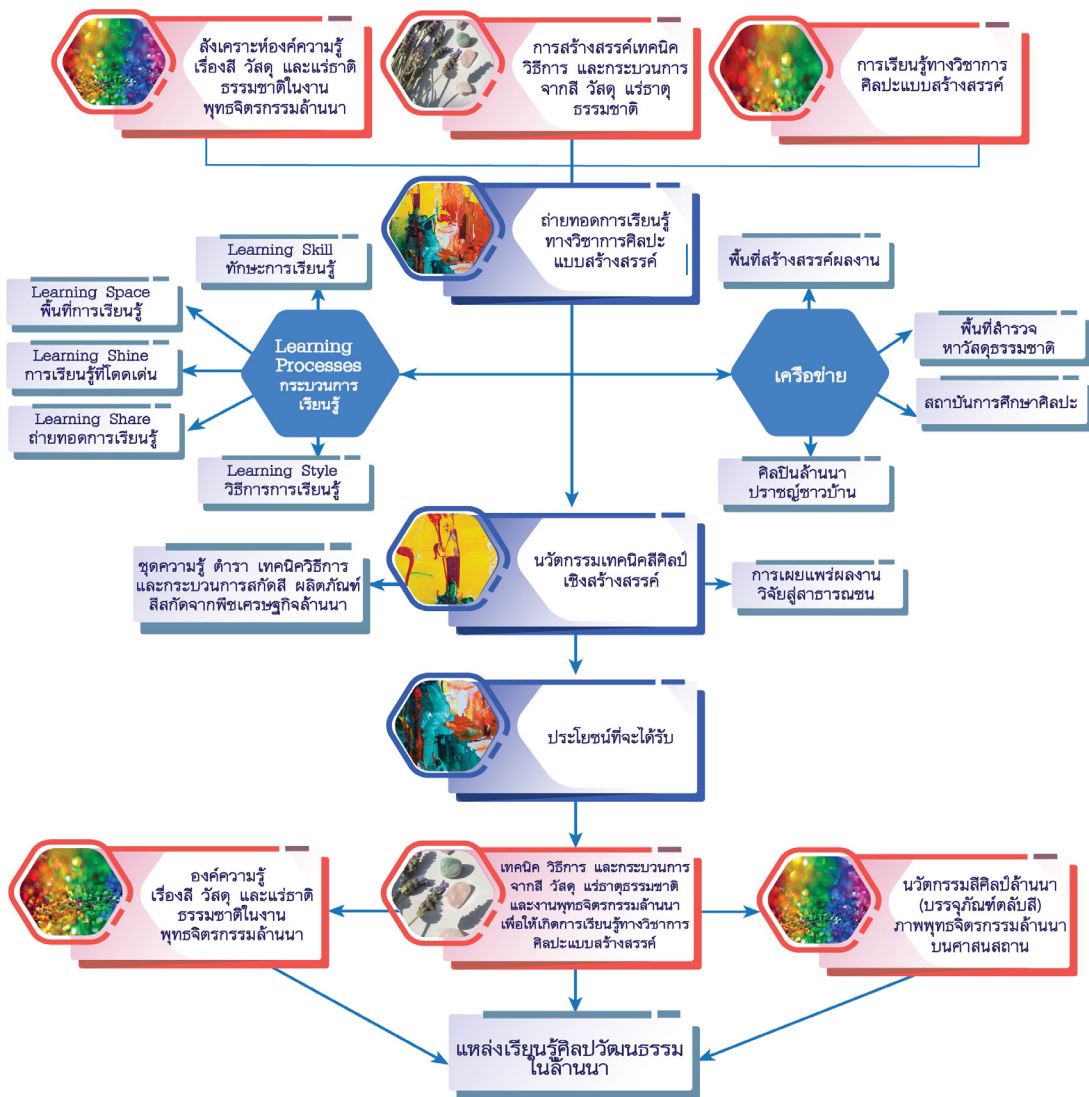

ประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงความก้าวหน้าการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จแก่ผู้เกี่ยวข้องรับทราบ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลการดำเนินกิจกรรมโครงการวิจัย

เรื่อง การสร้างสรรค์พุทธจิตรกรรมล้านนาด้วยกระบวนการใช้วัสดุและแร่ธาตุธรรมชาติสู่การสร้างสรรค์ศิลปกรรมร่วมสมัย สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาแบบเชิงรูปธรรม และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- แก่งกาจ ต้นทองคำ และจิตาภา ศรีสวัสดิ์. (2563). การศึกษาวัตถุดิบจากธรรมชาติที่ให้สี เพื่อใช้ในการ
สร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทย. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 12 ศาสตร์พระราชา และการ
วิจัยเพื่อสร้างดุลยภาพชีวิตในยุค Disruptive Technology*, 9-10 กรกฎาคม 2563, (หน้า 3626-
3634). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- แนล้ม สถาพร. (2555). การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ด้วยสีธรรมชาติจากพืชในจังหวัด
นครศรีธรรมราช. *วารสารวิจิตรศิลป์*, 3(1), 267-301.
- ตะวัน ตันยะแหละ, รวิเทพ มุสิกะปาน และสิริมา สัตยาธาร. (2560). *การสร้างสรรค์สีย้อมธรรมชาติและ
ลายผ้าเพื่อพัฒนาผ้าบาติกสู่ชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิโรจน์ จรุงจิตวิทวัส. (2561). *เทคนิคในงานจิตรกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊ค.
- บุญเสริม วัฒนกิจ และคณะ. (2558). สหบททางธรรมชาติ: รังควัตถุจากธรรมชาติโดยการบูรณาการ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีสะอาด สู่การสร้างสรรค์ทางศิลปศึกษา. *วารสารการศึกษาและ
การพัฒนาสังคม*, 11(2), 258-269.
- ไพโรจน์ พิทยเมธี. (2551). *การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบเลขศิลป์ที่แสดงเอกลักษณ์ไทย*.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภาณุพงษ์ เลหาสม. (2541). *จิตรกรรมฝาผนังล้านนา*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 โรงพยาบาลขอนแก่น*

Integrating Buddhist Ethics with Nursing Practice for COVID-19, Khon Kaen Hospital

ประภาวดี เวชพันธ์, พระราชพัฒน์วัชรบัณฑิต (สุกัญญา ฮาดถักดี) และสุวิน ทองปั้น
Prapawadee Wachapan, Phrarajpatthanawatcharabundit (Sukunya Hadpukdee)
and Suwin Thongpan
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: pwachapan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 โรงพยาบาลขอนแก่น 2) ศึกษาพุทธจริยศาสตร์ที่ใช้บูรณาการกับการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 และ 3) บูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 โรงพยาบาลขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) หัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาลเฉพาะสาขา จำนวน 1 คน 2) หัวหน้าหอผู้ป่วย จำนวน 3 คน และ 3) พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

- การปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 โรงพยาบาลขอนแก่น คือ การปฏิบัติการพยาบาลแบบองค์รวม 4 ด้าน 1) การรักษาพยาบาล 2) การป้องกันโรค 3) การส่งเสริมสุขภาพ 4) การฟื้นฟูสุขภาพ เพื่อให้มีประสิทธิภาพและความปลอดภัยตามมาตรฐาน 3 ด้าน 1) มาตรฐานการพยาบาล หมวด 2: มาตรฐานเชิงกระบวนการ 2) จรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาล 3) แนวปฏิบัติกรณีโรคโควิด 19
- พุทธจริยศาสตร์ที่ใช้บูรณาการกับการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 คือการนำเอาหลักการปฏิบัติของพระพุทธเจ้า ได้แก่ หลักพรหมวิหาร 4 (ความรัก ความสงสาร ความยินดี และการวางตนเป็นกลาง) และหลักสังคหวัตถุ 4 (การให้ การพูดสร้างสรรค์ การช่วยเหลือกัน และการมีส่วนร่วม) ไปใช้กับการปฏิบัติ

*ได้รับบทความ: 27 เมษายน 2567; แก้ไขบทความ: 3 กรกฎาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 10 สิงหาคม 2567
Received: April 27, 2024; Revised: July 3, 2024; Accepted: August 10, 2024

การพยาบาลโรคโควิด 19

3. บุรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 โรงพยาบาลขอนแก่น เป็นการนำหลักการปฏิบัติของพระพุทธเจ้า ได้แก่ พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 ไปใช้ร่วมกับการปฏิบัติการพยาบาล มิติสุขภาพ 4 ด้าน 1) การรักษาพยาบาล 2) การป้องกันโรค 3) การส่งเสริมสุขภาพ 4) การฟื้นฟูสุขภาพ ตามมาตรฐาน 3 ด้าน 1) มาตรฐานการพยาบาล หมวด 2: มาตรฐานเชิงกระบวนการ 2) จรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาล 3) แนวปฏิบัติกรณีโรคโควิด 19 โดยใช้กระบวนการพยาบาลในการพูดคุย แนะนำ ตักเตือนเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ในการปฏิบัติงานทั้งก่อน ขณะและหลังปฏิบัติงาน และส่งต่อข้อมูลการดูแลต่อเนื่องให้กับทีมดูแลเวรผลัดถัดไป

คำสำคัญ: การบูรณาการ; พุทธจริยศาสตร์; การปฏิบัติการพยาบาล; โรคโควิด 19

Abstract

The purposes of this research were 1) investigate the nursing practices for COVID-19 at Khon Kaen Hospital; 2) explore the application of Buddhist ethics in conjunction with these nursing practices; and 3) integrate Buddhist ethics into the COVID-19 nursing practices at Khon Kaen Hospital. This qualitative study utilized in-depth interviews and focus groups as research tools. The key informants included the head of the specific nursing workgroup, 1 person, the ward head, 3 person, and a professional nurse, 10 person. Data were analyzed descriptively.

Research findings were as follows:

1. COVID-19 Nursing Practice at Khon Kaen Hospital: Practices encompassed four holistic areas: (1) medical treatment, (2) disease prevention, (3) health promotion, and (4) health restoration. These were aimed at ensuring efficiency and safety according to three standards: (1) nursing standards (section 2: particularly process-oriented standards), (2) professional ethics for nurses, and (3) COVID-19 guidelines.

2. Buddhist Ethics in Nursing Practice: The integration of Buddhist ethics with COVID-19 nursing practice involved applying the principles of Buddhist philosophy. This included the four Brahmavihāra (loving-kindness, compassion, empathetic joy, and equanimity) and the four Saṅgahavatthu principles (generosity, kind speech, beneficial help, and cooperation), enhancing the nursing approach for COVID-19 care.

3. Integration of Buddhist Ethics with Nursing Practice: The application of Buddhist principles, specifically the four Brahmavihāra and four Saṅgahavatthu, was incorporated into the four dimensions of health care: (1) medical treatment, (2) disease prevention, (3) health promotion, and (4) health restoration. This integration was in line with three standards: (1) nursing standards (section 2: particularly process-oriented standards), (2) professional ethics for nurses, and (3) COVID-19 guidelines, employing a nursing process that includes communication, advice, admonition, and ethical guidance throughout the work cycle-before, during, and after nursing activities.

Keywords: Integrating; Buddhist Ethics; Nursing Practice; COVID-19

1. บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 (COVID-19) เกิดการระบาดและส่งผลกระทบต่อทั่วโลกอย่างรวดเร็ว วันที่ 30 มกราคม 2563 องค์การอนามัยโลกประกาศภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern; PHEIC) แผนกลยุทธ์ระดับโลกและแผนเตรียมความพร้อมในช่วงการระบาดของโรค โดยมีเป้าหมายในการติดตามความพร้อมของการทดสอบ วัคซีน และยาที่มีประสิทธิภาพอย่างรวดเร็ว ซึ่งสามารถใช้เพื่อช่วยชีวิตและหลีกเลี่ยงวิกฤตขนาดใหญ่ (World Health Organization, 2563) กระทรวงสาธารณสุขดำเนินการนโยบายด้านการป้องกันควบคุมโรค กล่าวคือ ปีแรก (พ.ศ. 2562) ของการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ใช้นโยบาย Zero Covid ส่วนปีที่ 2 (พ.ศ. 2563) เป็นการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับโรคโควิด 19 (Living with Covid) ปีนี้เป็นปีที่ 3 (พ.ศ. 2564) ต้องพยายามทำให้เป็นโรคประจำถิ่น (Endemic) โดยเร็วที่สุด คนและเชื้อโรค

อยู่ร่วมกันในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เพิ่มภูมิคุ้มกันจากวัคซีนเพื่อลดการติดเชื้อ เร่งการฉีดวัคซีนให้ครบและการฉีดกระตุ้นเข็มที่ 3 (กรมควบคุมโรค, 2565)

การระบาดของโรคโควิด 19 ที่เพิ่มจำนวนผู้ป่วยมากขึ้นทำให้ความต้องการการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้นในอัตราก้าวกระโดด ขณะที่ขีดความสามารถภาคสาธารณสุข และบุคลากรสุขภาพไม่ได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย การให้การดูแลรักษาพยาบาลนั้นพยาบาลจึงเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญต่อการพยาบาลผู้ติดเชื้อโรคโควิด 19 วิชาชีพการพยาบาล จึงเป็นวิชาชีพที่จะต้องดูแลบุคคลที่เจ็บป่วยหรือมีความทุกข์เรื่องสุขภาพโดยตรง ซึ่งในการดูแลบุคคลพยาบาลจำเป็นต้องมีความเข้าใจ เต็มใจ และให้ความช่วยเหลืออย่างดี เมื่อเป็นเช่นนี้การปฏิบัติงานของพยาบาลจำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะ จริยธรรมไปพร้อมกันอย่างที่ ฟลอเรนซ์ ไนติงเกล ได้กล่าวถึงหัวใจของวิชาชีพพยาบาล คือความเอื้ออาทร และความเมตตากรุณา ซึ่งเป็นจริยธรรมที่ควรมีในตัวพยาบาลและควรแสดงออกทุกครั้งที่

ดูแลผู้ป่วย (Knowlden, 1990) สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย ได้กำหนดจรรยาบรรณสำหรับพยาบาล ต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ความต้องการการพยาบาล และบริการสุขภาพ ประกอบวิชาชีพด้วยความเมตตา กรุณา เคารพในคุณค่าของชีวิต ความมีสุขภาพดี และความผาสุกของเพื่อนมนุษย์ มีปฏิสัมพันธ์ทางวิชาชีพกับผู้รับบริการ ผู้ร่วมงาน และประชาชนด้วยความเคารพในศักดิ์ศรี และสิทธิของบุคคล ยึดหลักความยุติธรรม และความเสมอภาคในสังคม ประกอบวิชาชีพโดยมุ่งความเป็นเลิศ พึ่งป้องกันอันตรายต่อสุขภาพและชีวิตของผู้รับบริการ รับผิดชอบต่อในการปฏิบัติให้สังคมเกิดความน่าเชื่อถือไว้วางใจต่อพยาบาลและต่อวิชาชีพพยาบาล พึ่งร่วมกันในการทำความเจริญก้าวหน้าให้แก่วิชาชีพการพยาบาล พึ่งรับผิดชอบต่อตนเองเช่นเดียวกันกับรับผิดชอบต่อผู้อื่น (สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, 2546)

โรงพยาบาลขอนแก่น เป็นโรงพยาบาลระดับตติยภูมิในการรับดูแลผู้ป่วยติดเชื้อจากโรคโควิด 19 และรับส่งต่อจากโรงพยาบาลทั้งในจังหวัดและโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 7 ข้อมูล ณ วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2565 พบผู้ป่วยติดเชื้อเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล จำนวน 5,812 ราย พบบุคลากรทางการแพทย์ที่ให้การดูแลผู้ป่วยในหอผู้ป่วยสามัญ หอผู้ป่วยเฉพาะในการดูแลผู้ป่วยติดเชื้อติดเชื้อโควิด 19 รวมทั้งบุคลากรหน่วยงานสนับสนุนต่างๆ มีการติดเชื้อทั้งจากการให้บริการและติดเชื้อจากชุมชน จำนวน 139 ราย (งานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล, 2565) นโยบายสำหรับบุคลากรทางการแพทย์และ

สาธารณสุขที่สัมผัสผู้ป่วยยืนยันโรคโควิด 19 ฉบับปรับปรุงวันที่ 4 ตุลาคม 2564 ไม่ต้องกักตัวเนื่องจากส่วนใหญ่ได้รับวัคซีน (กรมการแพทย์, 2564) การปรับเปลี่ยนแนวทางดูแลบุคลากรบุคลากรติดเชื้อที่ไม่ต้องกักตัว และเกิดการระบาดโรคติดเชื้อโควิด 19 ในหอผู้ป่วยสามัญเป็นวงกว้างพบบุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วยติดเชื้อโควิด 19 ในหลายหน่วยงานซึ่งจำเป็นต้องหยุดยั้งการระบาดและควบคุมการแพร่กระจายเชื้อโดยใช้มาตรการ Bubble and Seal เมื่อพบว่ามีผู้ป่วยและบุคลากรที่ติดเชื้อต้องย้ายไปในหอผู้ป่วยเฉพาะในการดูแล แต่บุคลากรและผู้ป่วยอีกจำนวนหนึ่งที่ยังเข้าข่ายสงสัยต้องเฝ้าระวังการติดเชื้อ (PUI) ต้องกักตัวหรือจำกัดพื้นที่ในหอผู้ป่วยสามัญและติดตามจนกระทั่งปลอดภัยต่อการรับเชื้อเป็นระยะเวลา 14 วัน บุคลากรบางท่านก็มีความวิตกกังวลต่อการจะแพร่เชื้อให้ครอบครัว ต้องแยกตัวและปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัดหรือถ้าไม่สามารถแยกได้ก็ต้องเข้าพักในสถานที่ทางโรงพยาบาลจัดสรรให้ ทั้งยังวิตกกังวลว่าตนเองและครอบครัวจะติดเชื้อหรือไม่ในช่วงที่เฝ้าระวังสังเกตอาการ 14 วัน รวมทั้งต้องขึ้นปฏิบัติงานปกติและต้องปฏิบัติตามแนวทางในการป้องกันและควบคุมการติดเชื้ออย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะการสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันร่างกายส่วนบุคคล (Personal Protective Equipment: PPE) จากปรากฏการณ์ดังกล่าวมีประชาชนทั่วไปและบุคลากรทางการแพทย์ติดเชื้อโรคโควิด 19 ทำให้สถานบริการสาธารณสุข โดยเฉพาะภาคโรงพยาบาลรับดูแลผู้ป่วยติดเชื้อโรคโควิด 19 นำมาสู่สภาวะที่ก่อให้เกิดความทุกข์ทั้งด้านร่างกายและ

จิตใจ ทั้งตัวผู้ป่วย และครอบครัว รวมทั้งบุคลากร ด้านสุขภาพที่ให้การดูแล

การระบาดของโรคโควิด 19 ในโรงพยาบาล ขอนแก่น โรงพยาบาลจึงเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อ เพราะเป็นกลุ่มที่จะต้องดูแลผู้ป่วยโควิดโดยตรง ซึ่งในสถานการณ์อย่างนี้การปฏิบัติการพยาบาลจะต้องมีประสิทธิภาพสูงและเป็นไปตามมาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุขในมิติสุขภาพ 4 ด้าน 1) การรักษาพยาบาล 2) การป้องกันโรค 3) การส่งเสริมสุขภาพ และ 4) การฟื้นฟูสุขภาพ ตามมาตรฐานของโรงพยาบาล 3 ด้านดังนี้ 1) มาตรฐานการพยาบาล หมวด 2: มาตรฐานเชิงกระบวนการ 2) จรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาล และ 3) แนวปฏิบัติการณ์โรคโควิด 19 สำหรับการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิดให้มีประสิทธิภาพสูงในมิติสุขภาพ 4 ด้านและเป็นไปตาม 3 มาตรฐานของโรงพยาบาล เมื่อเป็นเช่นนี้บุคลากรทางการแพทย์จำเป็นต้องมีคุณธรรม จริยธรรมสูง เมื่อใดบุคลากรทางการแพทย์มีคุณธรรม จริยธรรมสูงการปฏิบัติการพยาบาลก็จะมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงตามไปด้วย ในสถานการณ์นี้จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะทำการวิจัยโดยการนำหลักพุทธจริยศาสตร์ ว่าด้วยหลักประพจน์ปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์ อันได้แก่ พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 มาบูรณาการกับการปฏิบัติการพยาบาลเพื่อให้เป็นฐานของบุคลากรทางการแพทย์ในการเข้าใจโลกทัศน์และชีวทัศน์อย่างถูกต้อง (พระเทพวชิรบัณฑิต, 2565) เมื่อบุคลากรทางการแพทย์มีพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา) ก็จะแสดงออกผ่านสังคหวัตถุ 4 (ทาน ปิยวาจา

อตถจริยา สมานัตตา) ในการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 ให้แก่ผู้ป่วยและญาติ เมื่อได้รับการดูแลตามมาตรฐานการดูแลแบบองค์รวม ร่วมทุกข์ ร่วมสุข และเห็นอก เห็นใจบุคลากร ในช่วง Bubble and seal ทำให้เกิดความมั่นใจถึงความปลอดภัย และท้ายที่สุดของกระบวนการดูแลผู้ป่วยและญาติ สามารถกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างต่อเนื่องในชุมชนโดยสวัสดิภาพ

จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมานั้นผู้วิจัยเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการวิจัยเรื่องการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 โรงพยาบาลขอนแก่น เพื่อจะได้นำองค์ความรู้จากการวิจัย ไปใช้กับพยาบาลในการดูแลมิติด้านจิตใจให้มีการเอาใจใส่และสร้างจิตสำนึกในขณะปฏิบัติการพยาบาลร่วมกับปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 โรงพยาบาลขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ที่ใช้บูรณาการกับการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19
3. เพื่อบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 โรงพยาบาลขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประเภทการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยเลือกบุคลากรที่ปฏิบัติงานหอผู้ป่วยใน แผนกรังสีรักษาและเคมีบำบัด โรงพยาบาลขอนแก่น เนื่องจาก หอผู้ป่วยใน แผนกรังสีรักษาและเคมีบำบัด เกิดสถานการณ์การระบาดโควิด 19 เป็นวงกว้างในช่วงเวลาระหว่างเดือนตุลาคม 2564 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2565 และใช้มาตรการ Bubble and Seal มีผู้ป่วย ญาติ และบุคลากรติดเชื้อ และกลุ่มผู้สัมผัสเสี่ยงสูงต้องกักตัวและเฝ้าระวังความปลอดภัยในการติดเชื้อโควิด 19 ในกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อโควิด 19 ในกลุ่มผู้ป่วยที่เป็นกลุ่มเปราะบางมีภูมิคุ้มกันต่ำไวต่อการรับเชื้อ ญาติที่ต้องเฝ้าเพื่อดูแลผู้ป่วย และบุคลากรสำหรับเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) หัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาลเฉพาะสาขา จำนวน 1 คน 2) พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย จำนวน 3 คน และ 3) พยาบาลระดับผู้ปฏิบัติ จำนวน 10 คน ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลมี 3 เกณฑ์ คือ 1) เป็นพยาบาลวิชาชีพ 2) เป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการในช่วงสถานการณ์การระบาดโรคโควิด 19 3) เป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นจริงได้และยินยอมเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และแบบสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) การหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธจริยศาสตร์ 2 ท่าน แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคโควิด 19 จำนวน 1 คน

และผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาล 2 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยวิธีการสัมภาษณ์รายบุคคลและกระบวนการกลุ่ม กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มงานการพยาบาลเฉพาะสาขา 2) พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย 3) พยาบาลระดับผู้ปฏิบัติ

3. การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีสามเส้า (Triangulation) โดยการนำข้อมูลที่ได้จาก 3 กลุ่ม 1) หัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาลเฉพาะสาขา 2) พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย และ 3) พยาบาลระดับผู้ปฏิบัติ มาตรวจสอบแล้วเลือกเอาข้อมูลที่ตรงกันทั้งสามกลุ่ม มาจัดหมวดหมู่ แล้วทำการตีความแปลความหมาย แล้วจึงวิเคราะห์ด้วยวิธีการพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

4. สรุปผลการวิจัย

สถานการณ์การระบาดโรคโควิด 19 ในโรงพยาบาลขอนแก่น ซึ่งมีสถานะเป็นโรงพยาบาลศูนย์ระดับ A (Advance-Level Referral Hospital) ในการรักษาพยาบาลขั้นตติยภูมิระดับสูง พื้นที่ศึกษาวิจัย คือหอผู้ป่วยรังสีรักษาและเคมีบำบัด ชั้น 3 ระยะเวลาการระบาดดำเนินการสอบสวนโรค ค้นหาผู้ป่วยและผู้สัมผัสเสี่ยงสูง และควบคุมหยุดยั้งการระบาด โดยใช้มาตรการ Bubble and seal ระหว่างวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2565 - วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 รวมระยะเวลา 19 วัน หลังจากติดตามเฝ้าระวังครบตามแนวปฏิบัติไม่พบการติดเชื้อโรคโควิด 19 เพิ่มในผู้ป่วยและผู้ดูแล

และ 3) ผู้สัมผัสร่วมบ้านบุคลากร ภายหลังจาก เชื้อโรคโควิด 19 ไม่พบการติดเชื้อโรคโควิด 19 ติดตามเฝ้าระวังครบตามแนวปฏิบัติไม่พบการติด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 Timeline สถานการณ์การระบาดโรคโควิด 19 หอผู้ป่วยรังสีรักษาและเคมีบำบัด

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุป ดังนี้ 1) การปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 โรงพยาบาลขอนแก่น จากกรณีศึกษา สถานการณ์การระบาดโรคโควิด 19 ณ หอผู้ป่วยรังสีรักษาและเคมีบำบัด ชั้น 3 เป้าหมายหลักเพื่อความปลอดภัยจากโรคโควิด 19 โดยใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรม

ในมิติสุขภาพ 4 ด้าน คือ 1) การรักษาพยาบาล 2) การป้องกันโรค 3) การส่งเสริมสุขภาพ 4) การฟื้นฟูสุขภาพ ครอบครัวมองคร่อม (กาย จิตใจ อารมณ์ สังคม จิตวิญญาณ) ทั้งผู้ป่วย ยาติ บุคลากร และผู้สัมผัสร่วมบ้านบุคลากร สรุปการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 โรงพยาบาลขอนแก่น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 โรงพยาบาลขอนแก่น

การปฏิบัติการดูแลโรคโควิด 19	จรรยาบรรณวิชาชีพ พยาบาล 9 ข้อ	มาตรฐานการพยาบาล หมวด 2: มาตรฐานเชิงกระบวนการ 5 มาตรฐาน
การปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 ในโรงพยาบาลขอนแก่น โดยนำแนวปฏิบัติของกรมการแพทย์ 2 ส่วน คือ แนวทางเวชปฏิบัติ การวินิจฉัย ดูแลรักษา และป้องกันการติดเชื้อในโรงพยาบาล	1. เสริมสร้างสุขภาพ การป้องกันความเจ็บป่วย การฟื้นฟูสุขภาพ และการบรรเทาความทุกข์ทรมาน 2. มีความเมตตากรุณา เคารพในคุณค่าของชีวิตความ	มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้กระบวนการพยาบาล ในการปฏิบัติการพยาบาลแบบองค์รวม คำนึงถึงหลักมนุษยธรรมและยึดผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง มาตรฐานที่ 2 การรักษาสิทธิผู้ป่วยโดยยึด

การปฏิบัติการดูแลโรคโควิด 19	จรรยาบรรณวิชาชีพ พยาบาล 9 ข้อ	มาตรฐานการพยาบาล หมวด 2: มาตรฐานเชิงกระบวนการ 5 มาตรฐาน
กรณีโรคโควิด 19 และแนวทางการปฏิบัติสำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขที่สัมผัสผู้ป่วยยืนยันโรคโควิด 19 ร่วมกับแนวปฏิบัติสภาการพยาบาลเพื่อควบคุมและป้องกันการติดเชื้อโรคโควิด 19 สำหรับวิชาชีพพยาบาล เพื่อให้การดูแลโรคโควิด 19 ในมิติสุขภาพ 4 ด้านดังนี้ 1. การรักษาพยาบาล ดำเนินการคัดกรองตามนิยามและ ตรวจวินิจฉัยด้วยวิธีการตรวจหาสารพันธุกรรมของเชื้อ SARS-CoV-2 ยืนยันโรคโควิด 19 แบ่งเป็นผู้ป่วยสัมผัสเสี่ยงสูง และผู้ป่วยโรคโควิด 19 ซึ่งให้การดูแล รักษาผู้ป่วยโรคโควิด 19 แบ่งตามอาการรุนแรง 4 กลุ่ม คือ 1) มีอาการไม่รุนแรงหรือไม่มีอาการ 2) อาการปานกลางไม่มีปัจจัยเสี่ยงและโรคร่วมสำคัญ 3) อาการปานกลางมีปัจจัยเสี่ยงและโรคร่วมสำคัญ และ 4) มีอาการรุนแรงวิกฤต 2. การป้องกันโรค โดยการเตรียมบุคลากร ด้านความรู้ด้านการป้องกันการติดเชื้อในระดับที่สามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง และมีวินัยในการปฏิบัติตามหลัก	มีสุขภาพดี และความผาสุกตลอดชีวิต 3. เคารพในศักดิ์ศรี สิทธิมนุษยชน 4. ยึดหลักความยุติธรรม ความเสมอภาค 5. มุ่งความเป็นเลิศ พัฒนาความรู้ทุกด้านด้วยมาตรฐานสูงสุด 6. ป้องกันอันตรายต่อสุขภาพ และชีวิตของผู้ใช้บริการในการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูง 7. ปฏิบัติให้สังคมเกิดความเชื่อถือว่าไว้วางใจต่อพยาบาล และวิชาชีพการพยาบาล มีคุณธรรม จริยธรรม ประกอบวิชาชีพด้วยการยึดมั่นในจรรยาบรรณและเคารพกฎหมาย 8. ทำความเจริญก้าวหน้าร่วมกับผู้นำทางการปฏิบัติ การพยาบาลหรือทางการศึกษา ทางการวิจัยหรือการบริหาร 9. รับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่น รักษาความสมดุลมั่นคงของบุคลิกภาพ เคารพในคุณค่ามนุษย์	หลักคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ มาตรฐานที่ 3 การพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติการพยาบาลให้ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่อสถานการณ์การระบาดโรคโควิด 19 มาตรฐานที่ 4 การจัดการดูแลต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาความสามารถในการดูแลตนเองของผู้รับบริการ และผู้เกี่ยวข้อง สามารถกลับสู่ชุมชนและใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างปลอดภัย มาตรฐานที่ 5 การบันทึกและรายงานการพยาบาล ในการติดตามและประเมินผลลัพธ์เพื่อผู้ป่วยและญาติได้รับการบรรเทาอาการ รบกวน ความทุกข์ทรมาน มีความรู้และทักษะในการดูแลตนเอง เกิดความปลอดภัยและบุคลากรเกิดความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน

การปฏิบัติการดูแลโรคโควิด 19	จรรยาบรรณวิชาชีพ พยาบาล 9 ข้อ	มาตรฐานการพยาบาล หมวด 2: มาตรฐานเชิงกระบวนการ 5 มาตรฐาน
การป้องกันการติดเชื้อ และการ เฝ้าระวังการติดเชื้อในโรง พยาบาล เพื่อให้สามารถตรวจ จับการติดเชื้อในกลุ่มเสี่ยงต่อ การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ร่วมกับการดำเนินการควบคุม โรคโควิด 19 3. การส่งเสริมสุขภาพ เพื่อ ป้องกันภาวะลองโควิด (Long COVID) เน้นส่งเสริมการฟื้นฟู หายและลดโอกาสที่จะพัฒนา ไปสู่อาการ Long COVID ต้อง เน้นส่งเสริมการฟื้นฟูโดยเร็ว ลดระยะเวลาการเจ็บป่วยเรื้อรัง และภาวะแทรกซ้อนที่อาจ เกิดขึ้น 4. การฟื้นฟูสุขภาพ ผู้ป่วย สามารถสังเกตสัญญาณเตือนที่ ต้องได้รับการดูแลจากบุคลากร ทางการแพทย์อย่างเร่งด่วน เนื่องจากผู้ป่วยโรคโควิด 19 อาจมีอาการแทรกซ้อนสามารถ เกิดขึ้นได้ระหว่างที่ผู้ป่วยฟื้นตัว จากภาวะโควิด 19 ซึ่งจำเป็น ต้องไปพบแพทย์เพื่อเข้ารับการ ตรวจรักษา		

พุทธจริยศาสตร์ที่ใช้บูรณาการกับการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 ผู้วิจัยตระหนักถึงสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 เป็นปัญหาเชิงสังคม เนื่องจากเป็นโรคอุบัติใหม่ และสถานการณ์เชื้อโควิดสายพันธุ์โอไมครอนที่ส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง ก่อให้เกิดความหวาดวิตกและตื่นตระหนกของประชาชน และบุคลากรด้านสาธารณสุข สิ่งที่จะทำให้เกิดความสงบสุขและปลอดภัยในภาคสาธารณสุข โดยเฉพาะโรงพยาบาลในการให้การดูแลและการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องนำหลักพุทธจริยศาสตร์ ได้แก่ พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักการให้ความเคารพความเป็นมนุษย์ มีจิตใจเอื้ออาทรต่อมนุษย์ในฐานะเป็นเพื่อนที่มีศักดิ์ศรีอย่างเท่าเทียมกัน

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำหลักพุทธจริยศาสตร์ มาส่งเสริมให้พยาบาลเกิดสองส่วนส่วนที่หนึ่งเป็นการส่งเสริมด้านคุณธรรมในจิตใจ คือพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา ปราบณาให้เขาหายจากโรค กรุณา เห็นอกเห็นใจเมื่อเขาทุกข์ลำบากเพราะโรค มุทิตา ยินดีให้การรักษเพื่อให้เขาหายจากโรค อุเบกขา เมื่อรักษาอย่างเต็มที่แล้วเขาจะหายหรือไม่หาย ก็วางใจได้ไม่เกิดความเครียดทวน แบ่งปันความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโรค

ปียาจา สื่อสารให้เขาเข้าใจโรคด้วยการให้เกียรติสุภาพ อุตถจริยา ทำประโยชน์ด้วยการช่วยเหลือ/สงเคราะห์/แนะนำให้เข้าถึงสวัสดิการเกี่ยวกับสุขภาพจากแหล่งช่วยเหลือต่างๆ สมานัตตาวางตน เสมอต้นเสมอปลายกับผู้ป่วยทุกคน/เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ให้เกียรติทุกคนอย่างเท่าเทียมในการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติการพยาบาลต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมคุณภาพของการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 เพื่อก่อให้เกิดความปลอดภัยสูงสุดของผู้ป่วย ญาติและบุคลากรในมิติสุขภาพ 4 ด้าน ครอบคลุมองค์รวม คือ กาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ

บูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 โรงพยาบาลขอนแก่น หลักพุทธจริยศาสตร์ คือหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือหลักการปฏิบัติส่งเสริมให้มนุษย์บรรลุคุณธรรมส่วนบุคคลและจริยธรรมคือความดีงามทางสังคม นำไปสู่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน ความยุติธรรม และความเสมอภาคในการพึ่งพาอาศัยกันอย่างแยกจากกันไม่ได้ อันประกอบด้วย พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 ซึ่งนำมาใช้บูรณาการกับการปฏิบัติการพยาบาลในสถานการณ์โควิด 19 สามารถสรุปดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 โรงพยาบาลขอนแก่น

แนวทางการปฏิบัติในการดูแลโรคโควิด 19 (3 มาตรฐาน)	หลักพุทธจริยศาสตร์ในการจัดการโรคโควิด 19 (2 หลักธรรม)	การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19
ปฏิบัติการพยาบาลใน	1. หลักพุทธจริยศาสตร์	การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการปฏิบัติการ

แนวทางการปฏิบัติ ในการดูแลโรคโควิด 19 (3 มาตรฐาน)	หลักพุทธจริยศาสตร์ ในการจัดการโรคโควิด 19 (2 หลักธรรม)	การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการปฏิบัติการ พยาบาลโรคโควิด 19
ในการดูแลโรคโควิด 19 ครอบคลุมมิติสุขภาพ 4 ด้าน โดยนำใช้มาตรฐาน 3 มาตรฐานดังนี้ 1. แนวทางในการปฏิบัติ ในการดูแลโรคโควิด 19 2. หลักจรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาล 9 ข้อ 3. มาตรฐานการพยาบาล (Nursing Standard) หมวด 2: มาตรฐานเชิง กระบวนการ 5 มาตรฐาน	ความปรารถนาดี อยากให้ เขามีความสุขสบาย 1.2 กรุณา คือความสงสาร ปลดปล่อยให้พ้นความทุกข์ 1.3 มุทิตา คือความพลอย ยินดีคอยสนับสนุนส่งเสริม เมื่อผู้อื่นมีสุข 1.4 อุเบกขา คือการวางใจ เป็นกลางมั่นคง พร้อมทั้งจะ แก้ไขสถานการณ์ 2. หลักพุทธจริยศาสตร์ ด้านจริยธรรม คือสังคห วัตถุ 4 2.1 ทาน คือ การให้ การ แบ่งปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อ แผ่ เสียสละ สำหรับการให้ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท (1) อามิสทาน คือการให้ วัตถุสิ่งของ เช่น อาหาร ยา รักษาโรค เป็นต้น (2) วิद्याทานหรือธรรมทาน คือการให้ความรู้ ให้ คำ แนะนำ (3) อภัยทาน คือ การให้อภัยเมื่อเกิดข้อผิด พลาดในการทำงานหรือ ล่วงเกินซึ่งกันและกัน 2.2 ปิยวาจา คือ พูด	พยาบาลโรคโควิด 19 ในโรงพยาบาลขอนแก่น ในมิติสุขภาพ 4 ด้าน คือ 1. การรักษาพยาบาล คือ การคัดกรอง คัดแยก เพื่อวินิจฉัยและให้การดูแลรักษาตามนิยามผู้ป่วย ผู้ติดเชื้อ COVID-19 และผู้สัมผัสเสี่ยงสูง สถานการณ์ ผู้ที่รู้ว่าติดเชื้อโควิด 19 และกลายเป็น ผู้สัมผัสเสี่ยงสูงนำมาสู่ความหวาดกลัว หวาดระแวง ขาดความเชื่อมั่นและไว้วางใจกับ การรักษา การนำพรหมวิหาร 4 โดยการวาง อุเบกขา วางใจเป็นกลางมั่นคง พร้อมทั้งจะแก้ไข สถานการณ์ เกิดสติและมีปัญญา นำสู่การนำ สังคหวัตถุ 4 ในการให้ทาน เช่น อามิสทาน การ ตรวจคัดกรองและตรวจหาเชื้อ SAR-CoV-2 ยืนยันการติดเชื้อโรคโควิด 19 เมเมื่อป่วยโรคโค วิด 19 หรือเข้าข่ายผู้สัมผัสเสี่ยงสูงต้องกักตัวดูแล กักตัว อาหาร เครื่องบริโภค อุปโภค และยา รักษาโรค สะท้อนจากข้อมูล “ช่วงก่อนการ ระบาด ชั้น 3 ห้อง พิเศษคนไข้ 1 ญาติ 1 จะได้ รับการ support อาหารทำให้เขาไม่ต้องออกไป ซื้อข้าวกิน จึงไม่เกิดการระบาดโควิด 19” วิद्याทานหรือธรรมทาน คือ ให้ความรู้โรคโควิด 19 และการมีปิยวาจา พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล “การทำงานกับผู้ป่วยทั้งกลุ่มสัมผัส เสี่ยงสูงหรือกลุ่มที่ป่วยด้วยโรคโควิด 19 ต้องใส่ ชุดอวกาศและทำงานแข่งกับเวลา ใส่ชุดเหงื่อ ออกแทบเป็นน้ำ มองขึ้นเพดานเห็นพัดลมพัดแต่ ไม่ทำไม่รู้สึกเย็นเลย การพูดคุยให้ข้อมูล หรือ

แนวทางการปฏิบัติ ในการดูแลโรคโควิด 19 (3 มาตรฐาน)	หลักพุทธจริยศาสตร์ ในการจัดการโรคโควิด 19 (2 หลักธรรม)	การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการปฏิบัติการ พยาบาลโรคโควิด 19
	สุขภาพ พุดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ 2.3 อุตถจริยา คือ การช่วยเหลือเกื้อกูล และทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ 2.4 สมานัตต คือ การปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอ การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย การวางตนเหมาะสม ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน	ให้กำลังใจผู้ป่วยยาวๆ แทะจะไม่ได้พูดคุยอะไรกับผู้ป่วยเลยแต่ใช้คำพูดสั้นๆ ให้ผู้ป่วยเข้าใจ พูดเมื่อต้องทำกิจกรรมอะไรให้คนไข้ เช่น ทานยานะคะ เคี้ยวทำแผลให้คนไข้” และ อุตถจริยาเป็นการทำประโยชน์ ช่วยเหลือเกื้อกูล เมื่อเกิดกรณีอาการ เช่น มีไข้ก็เช็ดตัวลดไข้ให้ เป็นต้น 2. การป้องกันโรค คือ การเฝ้าระวัง การป้องกัน และควบคุมการแพร่กระจายเชื้อ (Isolation precautions) ที่สำคัญในการนำพรหมวิหาร 4 ในการวางอุเบกขา เพื่อเกิดความพร้อม มีสติและปัญญา ป้องกันการเกิด Cross infection และให้การดูแลด้วยความกรุณา เพื่อปลดปล่อยทุกข์และมฤติดา พลอย ยินดีเมื่อมีสุข “ในด้านการพยาบาลผู้ป่วยด้านจิตใจ มีทีมที่ดีที่เข้าใจ มีหมอจำที่ให้กำลังใจคนไข้ใกล้ชิด พยาบาลก็ไม่กลัวคนไข้ใส่ PPE ไปให้การพยาบาลและพูดคุยให้ข้อมูลและให้กำลังใจ” การนำสมานัตตตา ในการเสมอในสุขทุกข์ของทีมให้การพยาบาลผู้ป่วยร่วมสุขร่วมทุกข์ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน “การทำงานต้องช่วยกัน ใครไม่ไหวให้ออกมา ต้องสังเกตและเตือนกัน สิ่งสำคัญต้องวางแผนก่อนที่จะเข้าไปดูแลผู้ป่วย ถ้ามีปริมาณงานเยอะทำนานไม่ไหว ก็เตือนกันให้พอไว้ก่อนออกมา เคี้ยวมีอีกทีมเข้าไปทำต่อแต่ละครั้งที่เข้าไปดูแลจะใช้เวลาไม่เกิน 2 ชั่วโมง” 3. การส่งเสริมสุขภาพ โดยการส่งเสริมการหาย

แนวทางการปฏิบัติ ในการดูแลโรคโควิด 19 (3 มาตรฐาน)	หลักพุทธจริยศาสตร์ ในการจัดการโรคโควิด 19 (2 หลักธรรม)	การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการปฏิบัติการ พยาบาลโรคโควิด 19
		ของโรค และการป้องกันความเสี่ยงที่จะพัฒนาไปสู่ภาวะ Long COVID ครอบคลุมองค์รวม คือ ด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ การนำพรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 ไปใช้ร่วมกับการส่งเสริมสุขภาพโรคโควิด 19 ในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด 19 ในหอผู้ป่วยรังสีรักษาและเคมีบำบัด ชั้น 3 พยาบาลต้องปฏิบัติการด้านส่งเสริมสุขภาพ 2 กรณี คือ 1) กรณีผู้ที่ยังไม่ติดเชื้อโรคโควิด 19 ต้องมุ่งเน้นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อให้ร่างกายมีความแข็งแรงในการป้องกันการติดเชื้อโควิด 19 การการปฏิบัติตัวตามมาตรการการป้องกันโรค การรับวัคซีน โดยต้องอัปเดตให้ทันสมัยและตรงกับนโยบายและองค์ความรู้ใหม่ที่เข้ามาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้ที่ยังไม่ ติดเชื้อโรคโควิด 19 สามารถดูแลและป้องกันตนเองได้อย่างมีความสุขท่ามกลางวิกฤตโควิด 19 และการใช้ชีวิตตามปกติวิถีใหม่และวิถีถัดไป ยกตัวอย่าง การนำสังคหวัตถุ 4 โดยการให้ทาน ทั้งอาวาสถานวิทยาทาน“การจัดสิ่งแวล้อมเพื่อการเยียวยาการจัดมุม จัดน้ำอุ่นให้ จัดกล้วยให้ 4. การฟื้นฟูสุขภาพ โดยการวางแผนดูแลต่อเนื่องอย่างมีส่วนร่วมในการเตรียมผู้ป่วย ญาติ คิณสู่ชุมชนอย่างปลอดภัย รวมทั้งบุคลากรสามารถ กลับสู่สถานการณ์การปฏิบัติงานปกติได้ปลอดภัย โดยการฟื้นฟูและลดโอกาสที่จะ

แนวทางการปฏิบัติ ในการดูแลโรคโควิด 19 (3 มาตรฐาน)	หลักพุทธจริยศาสตร์ ในการจัดการโรคโควิด 19 (2 หลักธรรม)	การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการปฏิบัติการ พยาบาลโรคโควิด 19
		พัฒนาไปสู่อาการ Long COVID บุคลากร ทางการพยาบาลต้องใช้หลักธรรม 2 ส่วน คือ หลักพรหมวิหาร 4 (ความรัก ความสงสาร ความ ยินดี และการวางตนเป็นกลาง) และหลักสังคห วัตถุ 4 (การให้ การพูดสร้างสรรค์ การช่วยเหลือ กัน และการทำตัวให้เข้ากันได้) เพื่อร่วมวางแผน กับผู้ป่วยและญาติในการกลับไปใช้ชีวิตในสังคม หรือกลับไปทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งท้าทายหลังหาย ป่วยจากโรคโควิด 19 จำเป็นต้องมีการวางแผน และจัดการอย่างละเอียดเพื่อให้แน่ใจว่าผู้ป่วย พร้อมกลับไปทำงาน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์กับการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 โรงพยาบาลขอนแก่น ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญสามารถนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

การปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 เป็นการให้การดูแลในสถานการณ์โรคระบาดโรคโควิด 19 สายพันธุ์โอมิครอน ซึ่งเป็นการกลายพันธุ์ชนิดที่ 5 สามารถแพร่กระจายเชื้อได้ทั้งทางอากาศ ทางเสมหะ น้ำมูก น้ำลาย และทางสัมผัส ซึ่งองค์การอนามัยโลกจัดอยู่ในกลุ่มสายพันธุ์ที่น่ากังวล แม้ว่าอาการป่วยจากการติดเชื้อโอมิครอนจะไม่รุนแรงเท่าสายพันธุ์เดลตา แต่ยอดผู้เสียชีวิตจากเชื้อโอมิครอนก็ถือว่าไม่น้อย และการแพร่เชื้อสายพันธุ์โอมิครอน

ก็แพร่ได้ง่ายและรวดเร็ว และยังสามารถหลบเลี่ยงภูมิคุ้มกันของคนได้เช่นกัน ดังนั้น พยาบาลมีบทบาทในการดูแลผู้ป่วยและผู้สัมผัสเสี่ยงสูง และอาจกลายเป็นผู้สัมผัสเสี่ยงสูงร่วมด้วยที่ยังคงปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ ดังนั้น การปฏิบัติการพยาบาลในสถานการณ์ดังกล่าว ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานตั้งแต่การเฝ้าระวัง การประเมินอาการ การรักษา และการพยาบาลในทุกระยะ และทุกระดับของระบบบริการจำเป็นต้องปฏิบัติงานตามอุดมการณ์ของวิชาชีพที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้ป่วย ประชาชนมากกว่าตนเอง แม้ในสภาพที่อาจไม่มีความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจ แต่พยาบาลต้องมีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันและควบคุมการแพร่

กระจายเชื้อ และสามารถปฏิบัติได้อย่างเชี่ยวชาญ เพื่อไม่ให้เกิดการระบาดของโรคโควิดเป็นวงกว้างมากขึ้น และสามารถให้การพยาบาลผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพตามสมภาวะความรุนแรงของโรคตามอาการ เช่น อาการน้อย อาการปานกลาง และอาการวิกฤติ เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลรักษาอย่างถูกต้อง ครบคลุม 4 มิติ คือ การพยาบาลด้านการรักษา การป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ และการฟื้นฟูสุขภาพ เพื่อความปลอดภัยสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยรัชนี้ย์ วงศ์แสน, สมรรถเนตร ตะริโย และธัญญารัตน์ จันทร์ตา (2564, หน้า 5-19) กล่าวถึงบทบาทพยาบาลในการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในการดูแลผู้ป่วยโรคโควิด 19 ต้องมีบทบาทร่วมดูแลผู้ป่วยในภาวะวิกฤต บทบาทในการดูแลประคับประคองจิตใจผู้ป่วยติดเชื้อที่อยู่ในภาวะวิกฤตและถูกแยกกักตัว บทบาทในการประคับประคองจิตใจบุคลากรทีมสุขภาพ บทบาทในการประสานงานเพื่อป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อ และบทบาทในการติดตามประเมินผล การจัดการดูแล และการศึกษางานวิจัยวาระภรณ์ สมดี (2564, หน้า 69-79) การพัฒนาแนวทางการดูแลและการพยาบาลผู้ป่วยโควิด 19 ในการรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ในโรงพยาบาลจนไม่พบการติดเชื้อและไม่พบการแพร่กระจายเชื้อในกลุ่มบุคลากร ผู้ป่วยและชุมชนสิ่งสำคัญในการดำเนินงานนั้น บุคลากรทุกระดับจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ แนวทางการดูแลรักษาและมีระบบการควบคุมและป้องกันการติดเชื้อที่มีประสิทธิภาพ และการศึกษาของ Huang et al. (2020) เสนอแนวคิดในการรับมือ

กับความกดดันที่ต้องเผชิญของบุคลากรทางการแพทย์พยาบาลทำให้เกิดภาวะวิกฤตทางด้านสุขภาพจิต ดังนั้น โรงพยาบาลควรให้ความสำคัญในการดูแลด้านสภาพจิตใจของพยาบาล โดยให้ความช่วยเหลือด้านจิตใจอย่างทันทั่วทั้งที่และมีการฝึกอบรมกลยุทธ์การเผชิญปัญหา เพื่อเสริมสร้างความสามารถของพยาบาลในการควบคุมอารมณ์และกลยุทธ์การเผชิญปัญหา เพื่อเป็นการการันตีสำหรับการรับมือในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พุทธจริยศาสตร์ที่ใช้บูรณาการกับการปฏิบัติทางการแพทย์โรคโควิด 19 ในสภาวะที่บุคลากร ผู้ป่วยและญาติต้องเผชิญกับความหวาดกลัวและตื่นตระหนกต่อการติดเชื้อโควิด 19 การนำหลักพุทธจริยศาสตร์ที่ว่าด้วยหลักประพจน์ปฏิบัติเพื่อให้เกิดคุณธรรม และจริยธรรมอันเป็นความดีงาม หรือกุศลกรรมและความถูกต้อง หรือความรู้สึกผิดชอบชั่วดีมาใช้ในการดำเนินชีวิต การที่จะดูแลหรือจัดการโรคโควิด 19 พยาบาลจำเป็นต้องการปฏิบัติทางการแพทย์ภายใต้ความสมดุลของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณสามารถดำรงอยู่และดำเนินไปได้ในภาวะที่ครบถ้วนสมบูรณ์ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีบูรณาการ ของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2540) ในกรณีที่การวินิจฉัยและรักษาโรคต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั้งทางร่างกายและจิตใจของคนไข้ พร้อมปัจจัยทางสังคมและธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้ นำหลักพุทธจริยศาสตร์ได้แก่พรหมวิหาร 4 คือ 1) เมตตา คือความรัก ความปรารถนาดี อยากให้เขามีความสุขสบาย 2) กรุณา

คือความสงสาร ปลดปล่อยให้พ้นความทุกข์ 3) มุทิตา คือ ความพลอยยินดีคอยสนับสนุนส่งเสริมเมื่อผู้อื่นมีสุข 4) อุเบกขา คือ การวางใจเป็นกลางมั่นคง พร้อมที่จะแก้ไขสถานการณ์ และสังคหวัตถุ 4 คือ 1) ทาน คือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน ซึ่งทานมีอยู่ 3 อย่าง (1) อามิสทาน ได้แก่ การให้วัตถุสิ่งของ เช่น อาหาร ยารักษาโรค เป็นต้น (2) วิททานหรือธรรมทาน คือ ให้ความรู้โรคโควิด 19 ครอบครัวมีดีสุขภาพ 4 ด้าน เช่น การรักษาพยาบาล การป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ และการฟื้นฟูสุขภาพ (3) อภัยทาน คือการให้อภัยเมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการทำงานหรือล่วงเกินกัน (2) ปิยวาจา คือพูดสุภาพ พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ (3) อุตถจริยา คือการทำประโยชน์ ช่วยเหลือเกื้อกูลทำตนให้เป็นประโยชน์และทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ (4) สมานัตตตา คือการปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอ การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย การวางตนได้เหมาะสม ร่วมสุขร่วมทุกข์ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

สรุป พุทธจริยศาสตร์ในการบูรณาการกับการปฏิบัติการพยาบาลมี 2 ด้านคือด้านคุณธรรมกับด้านจริยธรรม สำหรับด้านคุณธรรมใช้พรหมวิหาร 4 ในการส่งเสริม ส่วนด้านจริยธรรมใช้สังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริม ในการทำหน้าที่ประสานซึ่งกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ พร้อมทั้งสามารถดำรงอยู่และดำเนินไปได้ในภาวะที่ครบถ้วนสมบูรณ์ โดยมีเป้าหมายเพื่อความปลอดภัยจากโรคโควิด 19 เพื่อให้เกิดการปฏิบัติ

การพยาบาลแบบ “คุณ คน โรค ใจ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้บุคลากรทางการพยาบาลเกิดสติน้อมนำให้เกิดปัญญา สามารถปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 ภายใต้มาตรฐานการพยาบาล หมวด 2: มาตรฐานเชิงกระบวนการในการใช้กระบวนการพยาบาล รวมทั้งผสมผสานหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ 9 ข้อ และมาตรฐานการดูแลรายโรคโควิด 19 เพื่อออกแบบและจัดระบบการดูแลผู้สัมผัสเสี่ยงสูงและผู้ป่วยโรคโควิด 19 ได้อย่างลงตัวตามสภาพการณ์ที่ต้องเผชิญเพื่อให้เกิดคุณภาพในการดูแลสูงสุดและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของมนัสพันธ์ ประภัสสรพิทยา (2564, หน้า 24-33) ประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 เพื่อดูแลสภาวะจิตใจในช่วงโควิด 19 ทำให้ผู้ปฏิบัติตามสามารถบำบัดทุกข์และเกิดความสุขได้ จากการลดความหวาดกลัวและวิตกกังวลที่เกิดขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญแนวคิดทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับความรัก ความเมตตา และความกรุณา ในช่วงการระบาดของโควิด 19 เป็นหนทางแห่งพระพุทธศาสนา ทำให้จิตใจของเราไม่หวั่นไหว ช่วยรักษาความทุกข์ใจและตื่นสู่ความเป็นจริง การเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมเพื่อให้เรียนรู้และเน้นการแก้ปัญหาความทุกข์ในช่วงโรคระบาดนี้ และพยายามเห็นอกเห็นใจหรือมีความกรุณาร่วมกับความเมตตาอันยิ่งใหญ่โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติใดๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตน ทองแจ่ม และพระครูภาวนาโพธิคุณ (2563, หน้า 29-44) การพัฒนาพยาบาลให้มีคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลโดยการนำพรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 มาเป็นเครื่องกำกับควบคุมความประพฤติ เพื่อให้เกิด

ความเมตตา อันนำไปสู่การปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผู้ป่วยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ ทางจิตใจ พยาบาลต้องมีความเมตตา เป็นอย่างสูง ในการปฏิบัติต่อผู้ป่วยด้วยการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ช่วยเหลือผู้ป่วยในด้านต่างๆ ช่วยทำกิจวัตรประจำวันหรือกิจกรรมที่ผู้ป่วยไม่สามารถปฏิบัติได้เอง พุดจาไพเราะเหมาะสม พุดให้กำลังใจ เพื่อให้ผู้ป่วยหายจากความเจ็บป่วย พยาบาลต้องมีความกรุณา มุ่งหวังให้ผู้ป่วยพ้นจากความทุกข์จากการเจ็บป่วย และได้รับความสุขสบายขึ้น ให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมเพื่อให้อาการเจ็บป่วยทุเลาลง หรือดีขึ้น มีมุกตาในการแสดงความยินดีที่ผู้ป่วยมีความสุขจากการได้รับการพยาบาลและการดูแลรักษาแล้วมีอาการดีขึ้นเรื่อยๆ และหายเป็นปกติ สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติพยาบาลมีความรู้สึกยินดี และให้การช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำกับผู้ป่วยในการดูแลตนเองในด้านสุขภาพ ให้ดีขึ้นต่อไป และสิ่งสำคัญ คือการวางอุเบกขา ช่วยเหลือผู้ป่วยอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง และเมื่อพยาบาลให้การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับ ความทุกข์ทรมานที่มีอาการหนักรุนแรงมาก ทुरนทुरาย ไม่ประสบผลสำเร็จตามที่ปรารถนา พยาบาลผู้ให้การพยาบาลต้องเป็นผู้ที่มีความหนักแน่น และสามารถให้การพยาบาลต่อไปได้ด้วย ความรัก ตามความรับผิดชอบของตนอย่างเต็มที่ แม้สุดท้ายผู้ป่วยรายนั้นต้องเสียชีวิตลง พยาบาลก็ต้องมีความหนักแน่น แจ่มแจ้งกับญาติผู้ป่วยถึงผลของการพยาบาลนั้น ด้วยความเห็นใจ และแสดงความ

เสียใจพร้อมกับปลอบใจญาติๆ อย่างสงบ แต่ไม่เศร้าโศกเสียใจ และสามารถให้การพยาบาลรวมถึงให้คำแนะนำต่างๆ หลังการเสียชีวิตต่อไปได้

ผลลัพธ์ในการปฏิบัติการพยาบาลที่สำคัญ ที่ก่อให้เกิดภาวะสมดุลองค์รวม ประกอบกับการนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาส่งเสริมให้มนุษย์เข้าถึงคุณธรรมจริยธรรม คือคุณงามความดี เข้าถึงอิสรภาพและเสรีภาพ นำไปสู่การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน ความยุติธรรม และความเสมอภาคในการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยการนำพุทธจริยศาสตร์มาใช้ในการปฏิบัติการโรคโควิด 19 ประเด็นสำคัญ คือสมานัตตตา ในหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รับรู้ปัญหา และปฏิบัติการแก้ไขเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน ในส่วนบุคคลนั้น อุเบกขา ในหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นพุทธจริยศาสตร์ที่เปี่ยมเฉพาะสภาวะจิตให้แข็งแรงสมบูรณ์ ทำให้เกิดการวางใจเป็นกลางมั่นคง จิตมีสมาธิ นำมาซึ่งปัญญา พร้อมทั้งจะแก้ไขสถานการณ์ ในข้ออื่นๆ ที่เหลือในหลักพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา หลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา ก็จะผสมผสาน กลมกลืนอย่างแนบเนียนเพื่อนำมา เป็นองค์ประกอบรวมในด้านการปฏิบัติการพยาบาลทั้ง 3 ส่วน คือ มาตรฐานการพยาบาลเชิงกระบวนการ หลักจรรยาบรรณวิชาชีพ และแนวปฏิบัติการกรณีโรคโควิด 19 สถานการณ์การระบาดโรคโควิด 19 ในพื้นที่ศึกษาคือ หอผู้ป่วยรังสีรักษาและเคมีบำบัด ชั้น 3 จึงสามารถสร้างความปลอดภัยและปลอดภัยสถานการณ์ Bubble and seal ได้ตามเกณฑ์การเฝ้าระวังและไม่พบผู้ติดเชื้อเพิ่มและ

สามารถเปิดทำการได้ตามปกติ ผู้ป่วยที่รับการรักษาด้วยการฉายแสง และผู้ป่วยที่ต้องรับการรักษาด้วยยาเคมีก็ได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้มะเร็งลุกลาม ส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การผลักดันนโยบายการพัฒนาบุคลากรในด้านคุณภาพการให้บริการด้วยความเต็มใจ ความเป็นมนุษย์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ และกำหนดนโยบายหรือระเบียบวิธีปฏิบัติในการดูแลบุคลากรในสถานการณ์การระบาดของโรคอุบัติใหม่ อุตุนิบัติ ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มภารกิจด้านการพยาบาล และคณะกรรมการบริหารโรงพยาบาล

2. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

การนำผลงานวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการบริหารกลุ่มภารกิจด้านการพยาบาล เพื่อนำใช้ผลการศึกษาวิจัยในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 และถอดชุดความรู้จากงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการรับมือกับสถานการณ์การระบาดของโรคอุบัติใหม่ อุตุนิบัติ

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยในการพัฒนาสมรรถนะพยาบาลควบคุมการติดเชื้อในหอผู้ป่วยในการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อด้วยหลักพุทธ

จริยศาสตร์ และศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการพยาบาลในการบริหารงานด้วยหลักพรหมวิหาร 4 และหลักสังคหวัตถุ 4

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 ในสถานการณ์ที่ต้องดำเนินการควบคุมการระบาดด้วยมาตรการ Bubble and seal ส่งผลกระทบทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ ดังนั้น พยาบาลจึงมีบทบาทสำคัญในทีมสุขภาพที่ให้การดูแลใกล้ชิด จึงจำเป็นต้องนำหลักการในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม นำสู่การปฏิบัติการพยาบาลในมิติสุขภาพแบบองค์รวม ทำให้เกิดความปลอดภัยจากโรคโควิด 19 โดยอาศัยการปฏิบัติการพยาบาล ตามมาตรฐานการพยาบาลเชิงกระบวนการ โดยหลักจรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาล และแนวทางปฏิบัติการกรณีโรคโควิด 19 นำมาบูรณาการเข้ากับพุทธจริยศาสตร์ คือ พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักจริยศาสตร์ที่ส่งเสริมให้มนุษย์เข้าถึงคุณธรรม จริยธรรม คือคุณงามความดี มีอิสรภาพ และเสรีภาพ นำไปสู่การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน ความยุติธรรม และความเสมอภาค เพื่อให้พยาบาลนำไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลโรคโควิด 19 ในการขับเคลื่อนและยกระดับการดูแลผู้ป่วย และญาติ รวมทั้งเพื่อนร่วมงานให้ผ่านพ้นวิกฤติ สามารถสรุปดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการแพทย์. (2564). แนวทางการปฏิบัติสำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขที่สัมผัสผู้ป่วยยืนยัน COVID-19 (ฉบับปรับปรุง วันที่ 4 ตุลาคม 2564). เข้าถึงได้จาก https://covid19.dms.go.th/backend///Content//Content_File/Covid_Health/Attach/25641008093025AM_COVID_HCW_n_20211004.3.pdf
- กรมควบคุมโรค. (2565). สถานการณ์ผู้ติดเชื้อ COVID-19 อัปเดตรายวัน. เข้าถึงได้จาก <https://ddc.moph.go.th/covid19-dashboard>
- งานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล. (2565). ข้อมูลเฝ้าระวังการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. ขอนแก่น: โรงพยาบาลขอนแก่น.
- รัชניים วงศ์แสน, สมรรถเนตร ตะริโย และธัญญารัตน์ จันทรรต. (2564). กรณีศึกษาผู้ป่วยโรคโควิด-19: บทบาทพยาบาลป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ. วารสารการปฏิบัติการพยาบาลและผดุงครรภ์ไทย, 8(1), 5-19.

- รัตนา ทองแจ่ม และพระครูภาวนาโพธิคุณ. (2563). จริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 7(1), 29-44.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2540). *การศึกษาพัฒนาการหรือบูรณาการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระเทพวัชรบัณฑิต. (2565). *หลักจริยศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา*. เข้าถึงได้จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/35388>
- วรารณ สมดี. (2564). การพัฒนาแนวทางการดูแลและการพยาบาลผู้ป่วย COVID-19 โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม. *วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10*, 19(2), 69-79.
- มนัสนันท์ ประภัสสรพิทยา. (2564). การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 เพื่อดูแลสภาวะจิตใจในช่วงวิกฤตโควิด-19. *วารสารนวัตกรรมการพัฒนาจิตและปัญญา*, 1(1), 24-33.
- สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย. (2546). *จรรยาบรรณพยาบาล ฉบับปีพุทธศักราช 2546*. นครปฐม: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Huang, L., et al. (2020). Emotional responses and coping strategies in nurses and nursing students during Covid-19 outbreak: A comparative study. *PLoS ONE*, 15(8), e0237303.
- Knowlden, V. (1990). The virtue of caring in nursing. In Leinger, M. (Eds.), *Ethical and moral dimension of care*. Detroit: Wayne State University.

The Left-behind Children Family Education in Xianjie Community Anning City, Yunnan Province, China^{*}

Cui Zhang, Non Napratansuk, Pit Jitpakdee and Suriyajaras Techatunminasakul

School of Administrative Studies, Maejo University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: winit.phacharuen@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the current situation of the left behind children's family education in the Xianjie community of Anning, City Yunnan Province, China; 2) to investigate factors that rural parents spend less on home education; and 3) to find ways for parents of left-behind children to improve the lack of family education in the Xianjie community of Anning City. This study utilizes a quantitative design by distributing electronic questionnaires to the left-behind children of XianJie Middle School in the XianJie Community of Anning City, Yunnan Province. The research methods employed include literature review, questionnaire, and descriptive statistics for data analysis. The researcher used random sampling to determine the number of students and selected 244 left-behind students from low-income families aged 12-17 years old who have been studying at XianJie Middle School in XianJie Community for three months and above for the questionnaire survey. This study confidently employed social support theory as the primary theory and equal educational opportunity theory as the secondary theory.

The results revealed that: prolonged absence of parents due to work significantly affects the living and learning habits of left behind children in the Xianjie community, leading to a lack of supervision and care. Economic pressures on families contribute to the neglect of family education, and insufficient educational resources further exacerbate the situation. The findings suggest that creating a supportive and fair educational environment, enhancing parental education, and increasing community and

^{*} ได้รับบทความ: 3 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 24 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 29 กันยายน 2567

Received: March 3, 2024; Revised: September 24, 2024; Accepted: September 29, 2024

governmental involvement are crucial steps in improving the well-being and educational outcomes of left-behind children. Therefore, it is essential for policymakers to collaborate with schools, communities, and social organizations to establish community-based support mechanisms that ensure equal educational opportunities and resources for these children and their families.

Keywords: Left-behind children; Family education; Lack of family education; Educational opportunity

1. Introduction

According to the Chinese government website, as of August 3, 2023, the number of left-behind children in China is as high as 66.83 million. The education of left-behind children is crucial for the future and development of the country. Their healthy growth is of great significance to the country's prosperity and stability. Despite facing numerous challenges, including psychological problems, academic difficulties, and social barriers, due to the lack of family education and insufficient social care, left-behind children have the potential to overcome these obstacles and thrive with the right support and resources. If left unsolved, these issues could have a significant impact on future development and even become an unstable factor in society. Studying the issue of left-behind children is of great significance in promoting comprehensive child development, improving national quality, and promoting social

harmony. The education of left-behind children has become a shared concern of the government, schools, communities, families, and society.

Anning is located on the eastern edge of the Central Yunnan Plateau, with a total area of 1,313 square kilometers. Anning is 32 kilometers from Kunming, a central transportation hub connecting to eight western Yunnan prefectures and directly to Myanmar via Wanming. Anning XianJie Middle School is 10 kilometers from downtown Anning, located at No. 24, Anden Road, XianJie community. XianJie Middle School is a public secondary school. This means that all school development decisions will be left to government ownership (People's Government of Anning City News, 2023).

This article addresses the question of how parents of left-behind children in the XianJie community of Anning City can

enhance family education. The primary objective of this research is to identify strategies for enhancing family education in the XianJie community of Anning City. This article seeks to elucidate potential avenues for parents of left-behind children to address the deficit in family education within the aforementioned community.

2. Research Objectives

1. To study the current situation of the left behind children's family education in the Xianjie community of Anning City, Yunnan Province, China.

2. To investigate factors that rural parents spend less on home education in the Xianjie community of Anning City, Yunnan Province, China.

3. To find ways for parents of left-behind children to improve the lack of family education in the Xianjie community of Anning City, Yunnan Province, China.

3. Methods

This study presents a confident conceptual framework for designing a questionnaire that effectively identifies the factors influencing rural parents to spend less on home education. The framework is based on a thorough review of studies on

educational equity and social support theory. The questionnaire used the Likert scale, with each set of statements offering five response options: 'strongly agree,' 'agree,' 'neutral,' 'disagree,' and 'strongly disagree,' or 'always,' 'often,' 'sometimes,' 'rarely,' and 'never,' which were assigned scores of 5, 4, 3, 2, and 1, respectively (Likert, 1932, pp. 5-55). The total score for each respondent was calculated by summing the scores for each question, providing a clear indication of the strength of their attitudes. This score was then analyzed to determine the current status quo, influencing factors, and potential areas for improvement.

This study employs a quantitative research design, which includes a literature review, questionnaire, and statistical analysis methods for data collection and processing. The data collection primarily uses the sampling survey method to randomly sample the total number of left-behind students in XianJie Middle School. The study selected 244 left-behind students aged 12-17 from low-income families at XianJie Middle School in XianJie Community, Anning City, Yunnan Province. The data for this study were obtained mainly through face-to-face questionnaires.

A random sampling method was used to conduct the questionnaire survey. The survey was sampled based on the total number of students left behind in XianJie Middle School.

This analysis was conducted using spss26 statistical software for the reliability test, and the Cronbach alpha coefficient was used to test the internal consistency. The value of the reliability coefficient was below 0.6, corresponding to unacceptable reliability; in the 0.6-0.7 table, acceptable; in the 0.7-0.8 table, reliability is good; in the 0.8-0.9 table, reliability is excellent. The

reliability test produced a Cronbach's alpha coefficient value of 0.842, demonstrating the high reliability of the results. The data were analyzed using SPSS26 and Excel software for descriptive statistics, frequency statistics, and mean values. The results were presented using Excel software and supplemented with various graphs.

4. Results

By analyzing the different sections of the questionnaire, we obtained some results:

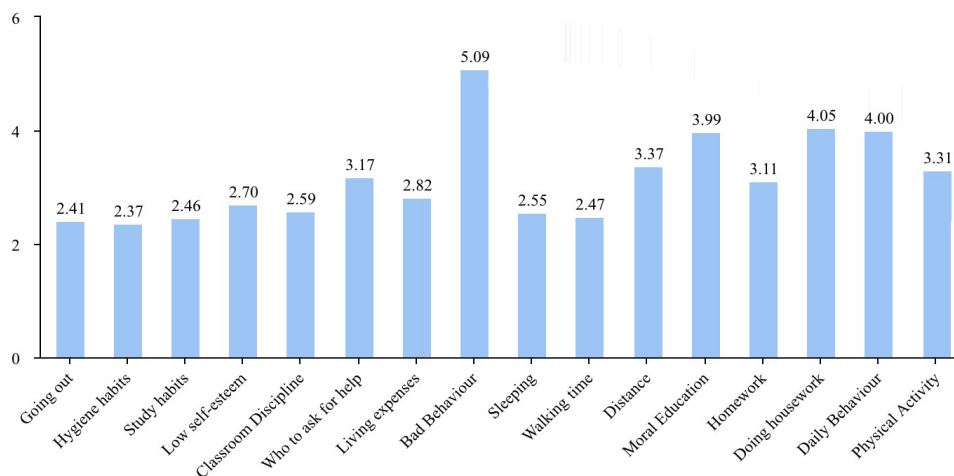

Figure 1 Current situation

Through the analysis of the questionnaire data, it was found that the left-behind children's own behavioural habits, the parents' teaching of the left-behind

children's household chores as well as the parents' moral education of the left-behind children were very poor, this result reflects that the parents work for a long time, which

reduces the supervision and accompaniment of their children, resulting in the left-behind children's poor living and

learning habits and lack of love and care. This result answers the first question of the study.

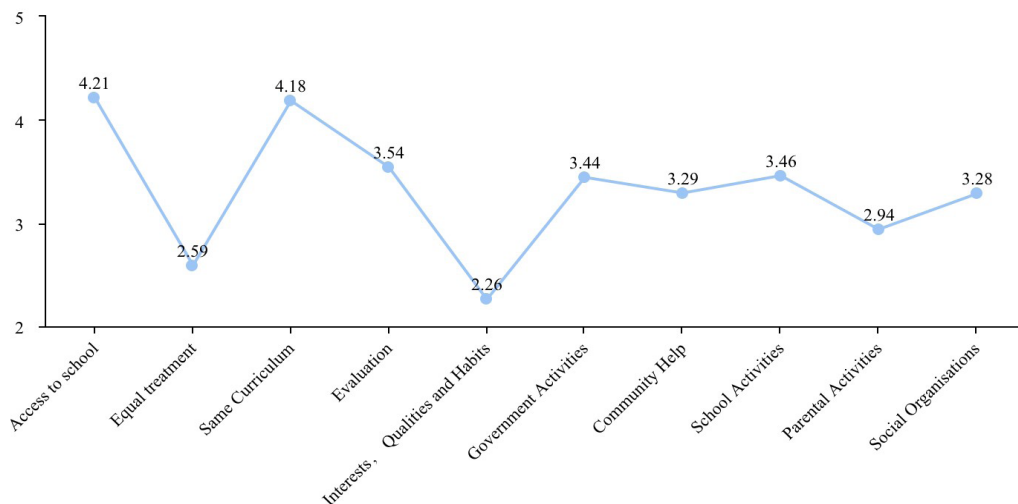

Figure 2 Impact Factors

By analyzing the influencing factors in Figure 2, the second research question is answered. This is to identify the factors influencing rural parents to reduce their expenditure on family education. These factors were found to be: insufficient resources for school education; students who do not perform well or have poor

grades being treated unfairly; and insufficient care for left-behind children by the government, community and social organisations. This leads some parents to believe that the current situation can be solved only by increasing their economic income. As a result, they reduce their investment in family education.

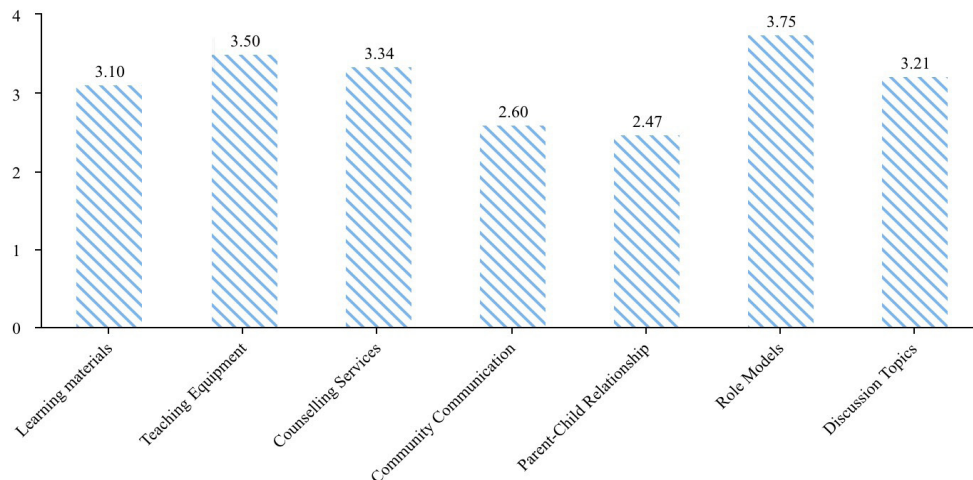

Figure 3 Improvement methods

As illustrated in Figure 3, the data indicates that the mean score for school and community improvement methods for children who have been left behind is relatively low. The mean scores for Community Communication and P-C Relationship are 2.60 and 2.47, respectively, indicating a low level of proficiency. It is therefore recommended that community services be reinforced in order to facilitate coordination and communication with the local population. Furthermore, it is advised that parents dedicate as much time as possible to the care and nurturing of their children, with a view to enhancing the quality of the parent-child relationship.

5. Discussion

To address the issues faced by left-behind children due to working parents, the government should provide educational resources and policy support, society and the community must develop caring actions, schools need to offer personalized education, families should provide emotional care, and parents must set good examples. These measures will create a favorable environment for left-behind children to learn, live, and grow. To cope with the lack of family education, this paper will analyze the discussion results from the perspective of the impact of parental absence on left-behind children, educational equity, and social support. The re-

sults of the analyses will be provided to the research department of Anning Municipal Government's policy, which will complement the current Anning Municipal Government's policy for the care of left-behind children.

According to Luo Jie's (2016, pp. 275-277) research, parental absence due to working outside the home hurts the learning status of left-behind children. This finding confirms the detrimental effect of parental absence on left-behind children. While Jingzhong et al. (2006, pp. 57-65) argued that the effect of parents working outside the home on left-behind children is insignificant, it is important to note that Luo Jie's (2016, pp. 275-277) study provides evidence to the contrary. However, In this study, it was found that when parents go out to work for a long time, the supervision and accompaniment of their children is reduced which leads to poor living and learning habits and lack of care for left-behind children. Therefore, The researcher's opinion is the effect of parents going out to work on left-behind children is significant.

Chen Jian (2014) asserts that migrant workers' children exhibit distinct differences from local students in manners, etiquette, and behavior, and argues in favor

of providing more comprehensive guidance and education to better support the development of left-behind children. Despite external pressures, schools must prioritize the needs of these students and take a more proactive approach to ensure equal educational opportunities for all. Dou Bengang (2022) and Xia Xiao (2018) also discuss the education of left-behind children in the community. Dou Bengang (2022) asserts that urban left-behind children require more attention from the community. He argues that the community is neglecting to contact the guardians of left-behind children and failing to play a role in family education. Xia Xiao's (2018) research found that 89% of current guardians of left-behind children desire guidance from scientific knowledge on family education. Furthermore, 95% believe that parent-teacher meetings in schools are helpful to some extent. In the same way, the Study found that families are under tremendous economic pressure, parents do not pay attention to family education, school education resources are insufficient, and government, community, and social organizations need to provide more support. Therefore, the researcher's viewpoint is the same as previous research. Zhan Liping's (2021) article outlines the

different types of social support available in China, including government and formal organization support, social professional and civil society organization support, community support, and personal networks. The author presents a confident and authoritative tone in discussing this important topic. According to the Notice of Changxing County Education Committee on the Use of 'Education Vouchers' issued by the Education Bureau of Changxing County, Zhejiang Province, the education voucher system has effectively addressed the issue of imbalanced local education resources, promoted the development of private education and vocational training, and successfully overcome the bottleneck of enrolling impoverished students. According to Wen and Zhu (2013), utilizing social support theory in practice can effectively connect the resources available to service recipients. These social resources can fulfill the needs of the recipients, aid in resolving their current issues, enable them to develop problem-solving skills, and promote their ongoing growth. In the same way, It was found in this study that an equitable teaching environment and resource support in schools, good parental education, and sufficient attention from

society can effectively promote left-behind children to develop good living and learning habits. Therefore, The researcher's viewpoint is the same as previous research.

6. Suggestions

The government should develop policies to address the issue of left-behind children in the community. These policies must clearly define the responsibilities and obligations of all parties involved and ensure that left-behind children have equal access to educational opportunities and resources. Collaboration between the government, school communities, and social organizations is necessary to establish a support mechanism for left-behind children and family education in the community. This can include organizing volunteer services and support groups for parents to provide resources and support for left-behind children and their families.

To identify the best practices and experiences, this study recommends conducting comparative cross-regional and cross-cultural studies to explore the differences in models and practices of family education for left-behind children in different communities.

7. Knowledge Assets

The research offers a distinctive perspective and contributes to the existing literature on the survival and development of rural children left behind by their parents. This paper examines the factors that influence rural parents to spend less on family education, thereby providing valuable insights into the factors that influence the family education of left-behind children. The findings of this study are presented with confidence and authority, emphasising the necessity of comprehending the factors that impact family education in the contemporary context.

This new understanding necessitates a re-evaluation of mental health education for left-behind children, with a focus on both internal and external factors. It is imperative that future research prioritises the mental health of left-behind children, with a view to understanding their psychological conditions and implementing appropriate preventive and therapeutic measures. In southwestern China, where the situation is similar to that in Anning City, it would be beneficial to complement government measures with initiatives in the areas of mental health education and intervention for left-behind children.

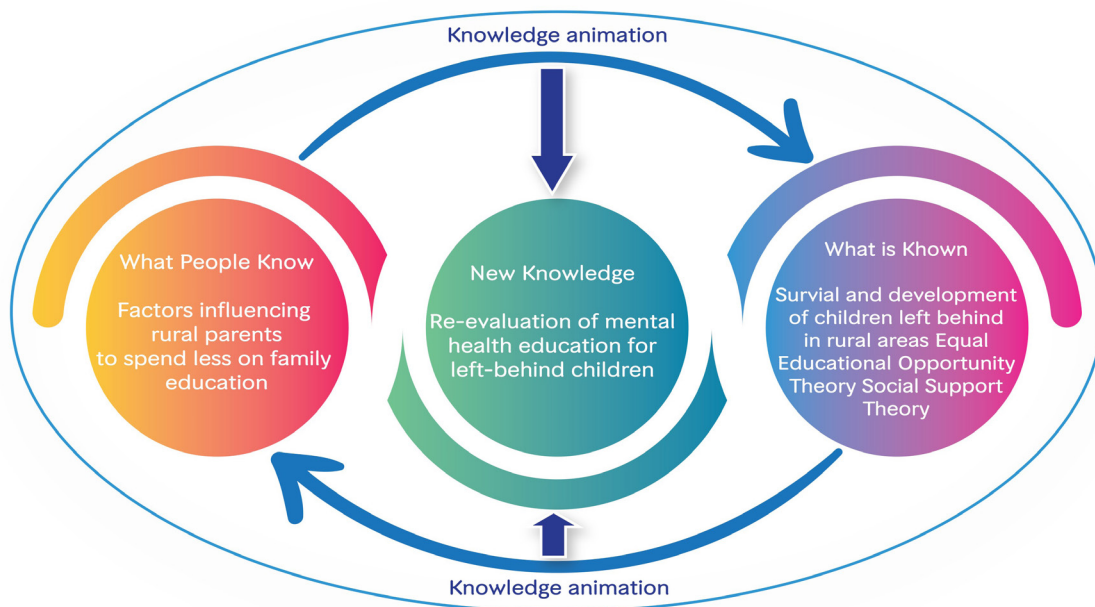

Figure 4 New knowledge

References

- Bengang, D. (2022). *Family Education and Social Work Intervention Strategies for Urban Left-behind Children under the Perspective of Social Support Theory*. Shandong: Shandong University.
- Jian, C. (2014). *Study on Equalisation of Compulsory Education for Children of Migrant Workers in Fuqing City*. Fujian: Fujian Agriculture and Forestry University.
- Jie, L. (2016). Research on education problems of rural left-behind children. *Journal of Kaifeng College of Education*, 1, 275-277.
- Jingzhong, Y., et al. (2006). Lifelong Effects of Parents Going out for Work to Left-Behind Children [In Chinese.] *Chinese Rural Economy*, 1, 57-65.
- Likert, R. (1932). A technique for measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 5-55.
- Liping, Z. (2021). *A Practical Study on Social Work Intervention in Family Education of Rural Left-behind Children*. Zhangzhou: Minnan Normal University.
- People's Government of Anning City News. (2023). *Statistical Bulletin on the Development of Education in Anning 2022*. Retrieved from <http://www.kman.gov.cn/c/2023-03-17/6582595.shtml>
- Wen, J. and Zhu, M. (2013). *The Handbook of Social Work Practice*. Chinese: Social Sciences Literature Publishing House.
- Xiao, X. (2018). *Research on Social Work Intervention in Family Education Problems of Rural Left-behind Children*. Qinghai: Qinghai Normal University.

The Effectiveness Factors in Educational Administration of Chongqing's Vocational Secondary Schools, China^{*}

Fu Jun Wang, Winit Pharcharuen, Non Napratansuk and Jariya Koment

School of Administrative Studies, Maejo University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: winit.phacharuen@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the current situation of quality of education in Chongqing's vocational secondary schools, Chongqing, China, 2) to investigate the factors impact quality of education in Chongqing's vocational secondary schools, Chongqing, China, and 3) to discover the approaches improving administrative efficiency to enhance the quality of education in Chongqing's Vocational Secondary Schools, Chongqing, China; This research article adopts quantitative design, 440 questionnaires were distributed to secondary vocational schools in Chongqing Municipality, and the quantitative research methods applied mainly included literature review, questionnaire survey, descriptive statistics for data collection as well as processing. This study used theories and concepts, namely, systems theory as the main theory and human relationship management, organizational theory, and quality of education as the secondary theories and concepts.

The results revealed that:

1. Low administrative effectiveness, low teacher motivation and insufficient teaching resources in secondary vocational school education in Chongqing.
2. Three factors influence the quality of efficacy: school physical facilities, school financial resources, self-efficacy, and quality of education.
3. Improvement modalities Increased self-efficacy can contribute to increased efficiency in educational administration. Increasing physical facilities in schools can improve the efficiency of educational administration, increasing financial resources in schools can

^{*}ได้รับบทความ: 20 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 14 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 23 กันยายน 2567

Received: February 20, 2024; Revised: September 14, 2024; Accepted: September 23, 2024

improve the efficiency of educational administration, and improving the quality of education can improve the efficiency of educational administration. Therefore, the study suggests that we should continue to pay attention to the improvement of the quality of education and actively explore effective ways to improve the administrative efficiency of education, to contribute to the prosperity of education and the development of our country.

Keywords: Educational Administrative Effectiveness; Effective Factors; Chongqing Secondary Vocational Schools

1. Introduction

The principal of school education administration is the guiding principle and guide to action that must be followed in the process of school education administration, the basic requirement for school education administration, and the basis for determining the structure and operation of the entire school management system. Effective management refers to the management of high efficiency, high efficiency means that the output of education should be greater than the input. With the development of modern education management science, the realization of effective management of school education administration is of great significance in improving the efficiency of education administration, realizing the industrialization of education and giving full play to the social function of education. Nowadays, many secondary vocational schools have neglected to pay attention

to the level of educational administration and pay little attention to it.

How to realize the efficient operation of educational administration in secondary vocational schools has also become an urgent problem driven by the new era. This study takes the administrative inefficiency of secondary vocational schools in Chongqing Municipality as the main problem, and how to improve the efficiency of educational administration of secondary vocational schools in Chongqing Municipality to improve as the main problem.

In summary, in the current China's economy into high-speed development, industrial restructuring, the new college entrance examination background, how to better improve the efficiency of educational administration and management issues have also become a secondary vocational school leader, education departments, and other common issues for discussion. How

to improve administrative efficiency to enhance the quality of education in Chongqing's Vocational Secondary Schools, Chongqing, China?

2. Research Objectives

1. To study the current situations of quality of education in Chongqing's vocational secondary schools, Chongqing, China.

2. To investigate the factors impact quality of education in Chongqing's vocational secondary schools, Chongqing, China.

3. To provide recommendations on how to enhance the quality of education in Chongqing's Vocational Secondary Schools, Chongqing, China.

3. Methods

This study analyses four aspects of factors of educational administrative effectiveness in secondary vocational schools in Chongqing Municipality through a review of three theoretically related studies and a questionnaire survey. Through a review of studies related to educational quality, we determine the measurement indicators of educational quality as well as the factors affecting administrative effectiveness and construct a conceptual framework so

as to design a questionnaire. The questionnaire was mainly based on a Likert scale, which consists of a set of statements with five responses, namely, strongly agree, agree, not necessarily, disagree and strongly disagree.

This study adopts a quantitative design, which mainly includes literature review method, questionnaire survey method and statistical analysis method for data collection and processing. Five hundred questionnaires were distributed to school leaders and teachers of secondary vocational schools in Chongqing Municipality, the actual sample size was determined using Taro Yamane's sample size formula, and finally 440 questionnaires were extracted for data analysis.

In this research the 440 questionnaires were equally divided among the schools the management team (i.e., principals and general management), thus obtaining 2 samples allocated to each school. In order to avoid invalid questionnaires, 500 questionnaires were planned to distributed to respondents.

In this study, paper and electronic questionnaires were distributed directly to headmasters and teachers who were willing to answer the questionnaires in 127 secondary vocational schools in Chongqing.

Data were collected on one randomly selected day from 29 August to 5 September 2023, between 9:00 am and 14:00 pm. To determine the sample size of headmasters, the researchers designed a sufficient number of samples to produce a 95% confidence interval that predicted the proportion of repeat headmasters within plus or minus 5%.

4. Results

The main finding of this study is that the status of educational administrative effectiveness in secondary vocational schools in Chongqing, as derived from the answers to Question 1: low teacher motivation, low administrative effectiveness, and insufficient teaching resources.

Table 1 Factors affecting the quality of education in secondary vocational schools in Chongqing Municipality

Need to improve School physical facilities	N	Percentage (100 %)
1. Strongly disagree	0	0
2. Disagree	95	21.6
3. Undecided	208	47.3
4. Agree	109	24.8
5. Strongly agree	28	6.4
Total	220	100%
Need to improve School Financial resources	N	Percentage (100 %)
1. Strongly disagree	0	0
2. Disagree	30	6.8
3. Undecided	240	54.5
4. Agree	117	26.6
5. Strongly agree	53	12.0
Total	440	100%
Need to improve Quality of Education	N	Percentage (100 %)
1. Strongly disagree	0	0
2. Disagree	91	20.7

Need to improve Quality of Education	N	Percentage (100 %)
3. Undecided	202	45.9
4. Agree	120	27.3
5. Strongly agree	27	6.1
Total	440	100%
Need to improve Self-efficiency	N	Percentage (100 %)
1. Strongly disagree	0	0
2. Disagree	96	21.8
3. Undecided	203	46.1
4. Agree	114	25.9
5. Strongly agree	27	6.1
Total	440	100%

Table 1, it can be concluded that the sample responded to Question 2 with four factors affecting administrative effectiveness: school physical facilities, school financial resources, self-efficacy, and quality of education.

Table 2 Descriptive analysis of factors affecting educational administration and factors associated with improvement of enhancement

Basic indicators						
name	sample size	minimum value	maximum values	average value	standard deviation	Median
physical facility						
1. Staff houses are adequate	440	1.000	5.000	2.914	1.893	3
2. School laboratories are adequate	440	1.000	5.000	2.914	1.099	3

Basic indicators						
name	sample size	minimum value	maximum values	average value	standard deviation	Median
3. Classrooms in the school are adequate	440	1.000	5.000	3.786	3.043	4
Financial resources						
4. The school has received adequate budgetary support from alumni contributions	440	1.000	5.000	3.352	2.434	3
5. The school has generated sufficient funds from various income-generating activities	440	1.000	5.000	2.702	1.629	3
6. The school has received adequate government grants	440	1.000	5.000	2.675	1.824	3
Quality of education						
7. The school has performed well in co-curricular activities	440	1.000	5.000	2.914	2.002	3

Basic indicators						
name	sample size	minimum value	maximum values	average value	standard deviation	Median
8. There has been a steady transition of students from one grade to the next	440	1.000	5.000	2.686	1.811	3
9. The performance of the school in Chongqing has improved tremendously	440	1.000	5.000	3.027	1.811	3
Self-efficiency						
10. Compared to other our Education Administrative Efficiency is relatively strong	440	1.000	5.000	3.418	2.707	3
11. I believe we have ability to solve problems of Education Administrative Efficiency	440	1.000	5.000	2.675	1.837	3

Basic indicators						
name	sample size	minimum value	maximum values	average value	standard deviation	Median
12. I believe we have ability to achieve Education Administrative Efficiency	440	1.000	5.000	2.620	1.571	3
13. The Teaching and learning resources is good	440	1.000	5.000	2.841	2.088	2
14. The Teacher motivation is good	440	1.000	5.000	3.159	2.493	2
15. The Education Administrative Efficiency is good	440	1.000	5.000	2.843	1.931	2
16. Need to improve Self-efficiency	440	1.000	5.000	3.163	2.481	2
17. Need to improve Quality of Education	440	1.000	5.000	3.188	2.526	2
18. Need to improve School Financial resources	440	1.000	5.000	3.438	2.972	2
19. Need to improve School physical facilities	440	1.000	5.000	3.159	2.493	2

According to above table 2 Thus, we can answer Question 3: Administrative effectiveness can be improved by increasing the physical facilities of the school, increasing the financial resources of the school, increasing self-efficacy, and improving the quality of education.

5. Discussion

Systems theory is also an important framework for understanding and improving educational management in Chinese secondary vocational schools. The theory is applicable to the study of schools. Applying systems to the educational management of secondary vocational schools in China requires examining the relationships between students, teachers, curricula, policies, resources, and the broader social and cultural context (UNESCO, 2015). systems theory emphasises the importance of adapting curricula and teaching strategies to meet the diverse needs of students, ensuring that resources are allocated effectively, and creating a supportive and inclusive learning environment (Kuuskorpi et al., 2011, pp. 1-7) So I think, Systems theory is a multi-factor co-participation of subjects, which fits with the need for effectiveness of educational administration

in secondary vocational schools, the combination of school physical facilities, school financial resources, self-efficacy, and quality of education. According to the author, the researcher also agrees that systems theory is applicable to improving administrative effectiveness and thus the quality of education in the same way Therefore, the researcher's view is consistent with previous studies. Xie et al. (2018, pp. 114-123) highlights the importance of understanding and addressing the needs, motivations and relationships of individuals within organizations to increase productivity and overall satisfaction. They noted that relationship management becomes particularly important in the context of educational management as it focuses on building positive relationships between educators, administrators, students and parents. Their findings suggest that by adopting an interpersonal approach, educational administrators in China can improve communication channels, foster a sense of belonging among students, promote collaboration among staff, and create an environment conducive to learning. In line with the research Nilkaw, Panyaweeratat, and Munmee (2023, pp. 70-4) It was found that the effectiveness of elderly welfare

management according to the theoretical concepts of Gibson and Others in all 5 areas, namely, quantity and quality of production, efficiency, satisfaction, adaptability, development and living. survive Results of each study Overall, it is at the highest level.

Their findings suggest that by adopting an interpersonal approach, educational administrators in China can improve communication channels, foster a sense of belonging among students, promote co-operation among staff, and create an environment conducive to learning in the same way Therefore, the researcher's view is consistent with previous studies. According to the author, the researcher also agrees Theories of Human Relationship Management (Theory X and Theory Y) is applicable to improving administrative effectiveness and thus the quality of education in the same way Therefore, the researcher's view is consistent with previous studies. Deng et al. (2020, pp. 1261-1267) state that effective organisational structures and systems are essential to ensure the smooth functioning of vocational education institutions in China and to promote positive outcomes in terms of quality of education. They noted that schools with well-developed administrative processes are more likely to

achieve efficient resource allocation, clear communication channels and effective decision-making processes. This leads to improved teacher-student interactions, better implementation of the curriculum and enhancement of the overall educational experience for students (Muninde, 2016). For example, organizations that follow the rational principles of organizational theory can implement a classroom scheduling system that optimizes the use of available rooms, thereby increasing productivity and streamlining operations.

Therefore, I believe that organizational theory is applicable to this study and that when aiming to improve administrative effectiveness, schools can identify and provide the necessary resources to optimize the learning experience for both teachers and students. The researcher agrees with this view.

6. Suggestions

This study is supported by systems theory, organizational and interpersonal theories, and the concept of quality of education, and the questionnaire method was used to come up with the answer to question 3, the ways to improve administrative effectiveness are going to be

started by the four areas of physical facilities of the school, financial resources of the school, self-efficacy, and the quality of education, and the author is going to give the suggestions from these four areas, and also to the future scholars as follows:

1. Increasing the physical facilities of schools can improve the efficiency of educational administration. (that is, the school buildings, classrooms, library, laboratories, toilet facilities, offices and other materials and infrastructures that would likely motivate students towards learning).

2. Increasing school financial resources can improve the efficiency of educational administration. (Financial resources can also include the resources such as teachers, educational managers, students and nonhuman resources like educational materials, buildings, different machineries and equipment that are required for the normal functioning of the teaching-learning process in a school).

3. Improving one's own efficiency can improve the efficiency of educational administration. (The concept of self-efficacy is a person of their ability to succeed the firm faith, is also a people a feeling of his abilities).

4. Improving the quality of education can improve the efficiency of educational administration. (Defines quality education as education addressing desirable characteristics of learners, processes, facilities, learning materials, context, governance and management, and learning outcomes).

7. Knowledge Assets

In the existing research, scholars mainly focus on the quality of education, while this paper mainly studies the influencing factors of educational administrative efficacy, combined with the current new era, the study of the influencing factors of educational administrative efficacy in secondary vocational schools provides a new perspective. As a result, the new understanding adds more influencing factors, and the evaluation of administrative efficacy will be more accurate rather than focusing only on education quality.

Construct a diversified evaluation system: Combine quantitative and qualitative research methods to construct an evaluation system for the effectiveness of educational administration that includes multiple dimensions, such as student development, teacher growth, school

management, and community participation, to more comprehensively and objectively reflect the actual effectiveness of educational administration.

Strengthening contextualized research: Contextualized and customized research on the effectiveness of education administration is carried out in different regions and schools to improve the relevance and practicality of the findings.

Focusing on dynamic change mechanisms: Adopting longitudinal tracking or case study methods to explore the dynamic change process of educational administrative effectiveness and the influencing factors behind it, to provide a scientific basis for formulating more effective educational policies and management strategies.

Enhancing stakeholder participation: Establishing an effective communication

mechanism to encourage the active participation of stakeholders such as teachers, students, parents and the community in the research and evaluation process of educational administrative effectiveness, to ensure the comprehensiveness and fairness of the research results.

Promote the integration of theory and practice: Strengthen the transformation and application of the research results on administrative effectiveness in education, explore the specific paths and strategies for transforming the research results into educational practice, and promote the continuous improvement of administrative effectiveness in education. At the same time, we will strengthen the reflection and summarization of educational practice, to provide rich empirical materials for theoretical research.

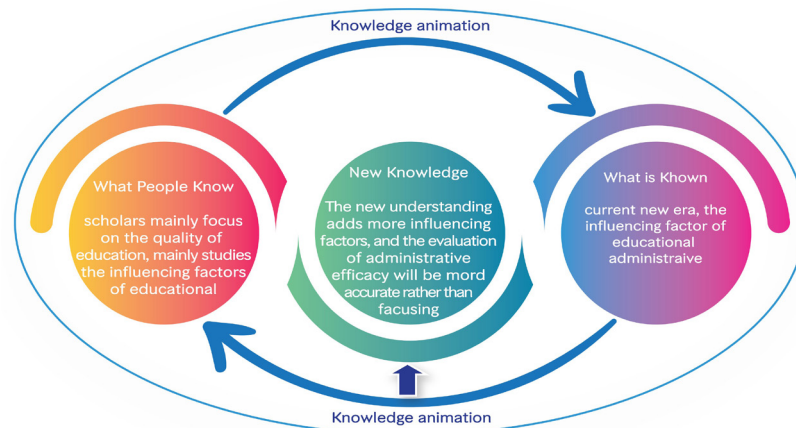

Figure 1 New knowledge

References

- Deng, Y., et al. (2020). Clinical Characteristics of Fatal and Recovered Cases of Coronavirus Disease 2019 in Wuhan, China: A Retrospective Study. *Chinese Medical Journal*, 133, 1261-1267.
- Kuuskorpi, M., et al. (2011). The future of the physical learning environment: school facilities that support the user. *CELE Exchange, Centre for Effective Learning Environments*, 11, 1-7.
- Muninde, M. P. (2016). *Gender stereotypes in teachers running of co-curricular activities at Rhodes Park and Silver Spring schools*. (Master's Dissertation). Zambia: University of Zambia.
- Nilkaw, D., Panyaweerat, N., and Munmee, T. (2023). Effectiveness of Elderly Welfare Management of Pa Daet Subdistrict Municipality Mueang Chiang Mai District, Chiang Mai Province. *Journal of Social Sciences and Modern Integrated Sciences*, 4(2), 70-84.
- UNESCO. (2015). *EFA global monitoring report. Education for all 2000-2015: achievements and challenges*. Paris: UNESCO Publishing.
- Xie, J., et al. (2018). Effect of carbon tax on the industrial competitiveness of Chongqing, China. *Energy for Sustainable Development*, 47, 114-123.

การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสมรรถนะ
การรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
ร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลอง*

The Development of Critical Thinking Ability and Teamwork
and Collaboration Competence using the Problem-based Learning
with the Simulation Based Learning for Grade 9 Students

ธิตัตถ์ เลิศงามป้อม และคณิตา ดวงวิไล

Thitiwat Lerdkhampom and Dhanita Duangwilai

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: thitiwat_tlp@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและพัฒนาสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลอง โดยนักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ขึ้นไป กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 โรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 40 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากนักเรียนกลุ่มดังกล่าวมีคะแนนความสามารถในการอ่าน การเขียน และการคิด และคุณภาพของผู้เรียน ด้านการทำงานของผู้เรียน ไม่เป็นไปตามค่าเป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งการวิจัยนี้เป็นเชิงปฏิบัติการ จำนวน 3 วงจรปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเชิงปฏิบัติการ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลเชิงปฏิบัติการ และ 3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์

*ได้รับบทความ: 26 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 14 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 22 กันยายน 2567

Received: March 26, 2024; Revised: September 14, 2024; Accepted: September 22, 2024

เนื้อหา และสรุปเป็นความเรียงด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนร้อยละ 82.50 มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดเป็นร้อยละ 80.92 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
2. นักเรียนร้อยละ 85.00 มีสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม คิดเป็นร้อยละ 79.15 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ; สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม; การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน; การจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง

Abstract

These objectives of this research were 1) to develop the critical thinking ability of grade 9 students through problem-based learning and the simulation based learning to enable 80% of students to pass 75% or more of the criteria, and 2) to develop the teamwork and collaboration competence of grade 9 students through problem-based learning and the simulation based learning to enable 80% of students to pass 75% or more of the criteria. The target group comprised 40 students grade 9 at Nongbuadaengwittaya School studying in the second semester of the 2023 academic year. The study included action research comprising 3 cycles. The research tools can be divided into 3 types including. 1) action research tools involving action-level learning plans that emphasize critical thinking ability and teamwork and collaboration competence, with problem-based learning and the simulation based learning. 2) the tools used to reflect on the operational results, consisting of the assessment of student performance in critical thinking ability. Final test also used to measure critical thinking ability. After completed ; by using student teamwork competency assessment form, learning management record form, teacher behavior observation form, student behavior observation form and student interview form. 3) tools to assess the development of critical thinking ability and teamwork and collaboration competence. Quantitative data were analyzed using basic statistics, namely mean ($\bar{X}$) standard deviation (S.D.) and percentage. Data were analyzed by content analysis and summarized in the essay with the analytical description.

The research results found that:

1. Students have the development of critical thinking ability, accounting for 80.92 percent, which pass the criteria. Accounted for 82.50 percent, according to the specified criteria.
2. Students have the development of teamwork and collaboration competence, accounting for 79.15 percent, which pass the criteria. Accounted for 85.00 percent, according to the specified criteria.

Keywords: Critical thinking ability; Teamwork and collaboration competence; Problem-based learning; Simulation based learning

1. บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน อีกทั้งต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วตามกระแสโลกาภิวัตน์ ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นที่จะเตรียมความพร้อมให้คนไทยมีทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (อารีย์ นัยพินิจ และคณะ, 2557, หน้า 1-12) สำหรับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้จักวิธีเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รู้จักใช้สิ่งที่เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ ซึ่งทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นไปที่ การอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น รวมทั้งทักษะพื้นฐาน ด้านการทำงาน การคิดเชิงวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร และทักษะเฉพาะอาชีพ

เมื่อสังคมโลกเปลี่ยนไป ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้จากโรงเรียนเพียงแห่งเดียว แต่สามารถเรียนรู้ได้

จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกที่เป็นสังคมรอบตัว บทบาทของครูไทยในศตวรรษที่ 21 จึงต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยครูต้องช่วยแก้ไข และชี้แนะความรู้ที่ผู้เรียนได้รับจากสื่อภายนอก รวมทั้งสอนให้รู้จักการคิดวิเคราะห์ กลั่นกรองความรู้อย่างมีวิจารณญาณ ก่อนนำข้อมูลมาใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) ได้กล่าวว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสมรรถนะการคิดขั้นสูง หมายถึง การคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลที่มีจุดประสงค์เพื่อตัดสินว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือควรกระทำ โดยอาศัยการใช้ทักษะหรือกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อเพิ่มความเป็นไปได้ของผลลัพธ์จากการตัดสินใจที่ดี ซึ่งมีความสำคัญมากเพราะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสติปัญญาให้รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา และรู้จักตัดสินใจประเมินค่าสารต่างๆ อย่างถูกต้อง (วณิชชา แม่นยำ, 2556, หน้า 195-207) อีกทั้งสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมก็เป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญที่ครูต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

เนื่องจากสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม หมายถึง สามารถจัดระบบและกระบวนการทำงาน กิจกรรม และการประกอบการใดๆ ทั้งของตนเอง และร่วมกับผู้อื่น โดยใช้การรวมพลังทำงานเป็นทีม มีแผน ขั้นตอน ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย มีความสำคัญต่อกระบวนการทำงานของในทุกระดับ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัยความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น มีเจตคติที่ดีที่จะเป็นส่วนหนึ่งของทีม เกิดความสามารถในการสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีจากการร่วมมือกัน (ธีระเดช รุ่งมงคล, 2555)

ผลของการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (Program for International Student Assessment) หรือ PISA ในปี 2561 พบว่า ผลการวัดความสามารถด้านการคิดของเด็กไทยอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD ซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญสำหรับการพัฒนานุชนในศตวรรษที่ 21 (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2563) สอดคล้องกับข้อมูลของ World Economic Forum ในปี 2562 พบว่าการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันของไทยลดลงจากอันดับที่ 38 เป็น 40 ในการจัดอันดับทั้งสิ้น 141 ประเทศ ปัจจัยสำคัญข้อหนึ่งที่ไทยได้คะแนนต่ำเป็นผลจากการจัดการเรียนการสอนของไทยที่ฝึกให้นักเรียนคิดอย่างมีวิจารณญาณต่ำสุดในทุกประเทศที่อยู่ในการจัดอันดับ โดยได้เพียง 37 คะแนนจาก 100 คะแนนเต็ม (สิทธิพล วิบูลย์ธนากุล, 2563) นอกจากนี้ จากผลรายงานโครงการนวัตกรรม

เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Innovative Project for Change) พบว่า การใช้สื่อที่ไม่เหมาะสมและขาด วิจารณญาณ ด้วยการผลิตซ้ำหรือทำตามกระแส ต่างๆ ของเด็กโดยขาดการยั้งคิด กลั่นกรอง ไม่ตระหนักถึงผลที่ตามมาทั้งด้านดีและด้านเสีย ส่งผลให้เกิดผลกระทบทั้งด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต รวมถึงผลกระทบด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินอีกด้วย (คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2565)

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน โรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ความเจริญด้านเทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามากขึ้น ส่งผลให้ปัจจุบันมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กันน้อยลง โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ต้องดำเนินการในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งผู้เรียนต้องพึ่งพาตนเองเป็นหลัก มากกว่าการทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีม จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนพบว่าผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์แบบซึ่งหน้ากันน้อยลง ภายหลังเมื่อกลับสู่ภาวะปกติส่งผลให้ผู้เรียนมีปัญหาเรื่องการเข้าสังคม หรือการทำงานร่วมกับผู้อื่น คือรู้สึกไม่มั่นใจ กลัว หรือกังวล เมื่อต้องเข้าเรียน ทำงาน หรือทำความรู้จักคนใหม่ๆ ส่งผลให้เกิดเป็นปัญหาการปรับตัวเข้าสังคม และการขาดทักษะการบริหารจัดการกระบวนการกลุ่มแก่ผู้เรียนในระยะยาว นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2563-2565 มีระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่น่าเป็นห่วง นักเรียนขาด

ทักษะการคิดวิเคราะห์ ตัดสินคุณค่า ใช้สื่อที่ไม่เหมาะสมและขาดวิจารณญาณ ขาดการยั้งคิด หรือกลั่นกรอง และไม่ตระหนักถึงผลที่ตามมาทั้งด้านดีและด้านเสีย ส่งผลให้เกิดผลกระทบทั้งด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต รวมถึงผลกระทบด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักเรียน

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการต่างๆ พบว่า ปัจจุบันครูใช้วัตรกรรมในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างหลากหลาย และทันสมัย ทั้งนี้พบวัตรกรรมที่น่าสนใจในการนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้นั้นคือ การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานและการใช้สถานการณ์จำลองซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับความสนใจ สามารถพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณควบคู่กับสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมได้เนื่องจากเป็นวิธีสอนที่ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกทักษะกระบวนการต่างๆ เช่น กระบวนการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น กระบวนการสื่อสาร กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการแก้ปัญหา และกระบวนการคิด ซึ่งต้องใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดขั้นสูง เกิดกระบวนการแก้ไขปัญหารวมทั้งส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมให้กับผู้เรียน (Seybert et al., 2012, pp. 162-165)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการนำการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลอง ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่

ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยสร้างองค์ความรู้จากปัญหาหรือสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันผ่านกระบวนการทำงานกลุ่มซึ่งผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจปัญหา สืบค้นข้อมูล ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยเหตุผล ในขณะที่ลงไปเล่นในสถานการณ์ที่มีบทบาทสะท้อนความเป็นจริง มาใช้ในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนภาษาไทย โดยมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ขั้นที่ 2 ผู้เรียนทำความเข้าใจกับปัญหาที่ต้องการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ผู้เรียนดำเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีหลากหลาย ขั้นที่ 4 ผู้เรียนร่วมกันสังเคราะห์ความรู้ ขั้นที่ 5 ผู้เรียนแต่ละกลุ่มตรวจสอบผลงานของกลุ่มตนเองอย่าง และขั้นที่ 6 ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้มานำเสนอเป็นผลงานในรูปแบบของสถานการณ์จำลอง และประเมินผลงาน ผลการวิจัยจะช่วยให้เกิดการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียน ซึ่งเป็นสมรรถนะที่สำคัญตามแนวคิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลอง โดยนักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ระดับสมรรถนะหรือร้อยละ 75 ขึ้นไป

2. เพื่อพัฒนาสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ

การใช้สถานการณ์จำลอง โดยนักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ระดับสามารถหรือร้อยละ 75 ขึ้นไป

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1988) มีขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ PAOR ได้แก่ ขั้นตอนวางแผน (Planning) ขั้นปฏิบัติการ (Action) ขั้นสังเกต (Observation) และขั้นการสะท้อนผล (Reflection) โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 โรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การทดสอบเชิงปฏิบัติการการสะท้อนผลเชิงปฏิบัติการ และการประเมินผลการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) การทดสอบเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 แผน 12 ชั่วโมง โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลอง โดยแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ คือมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.82 2) การสะท้อนผลเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ (1) แบบประเมินผลงานนักเรียนด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้เกณฑ์พิจารณาองค์ประกอบ ได้แก่ การตีความ ประเมินวิเคราะห์ สรุปความ และอธิบาย เมื่อตรวจสอบความสอดคล้องของพฤติกรรมที่ประเมินกับ

องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้ (2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนท้ายวงจร ซึ่งได้หลังจากการเรียนการสอนในแต่ละวงจรปฏิบัติงานเสร็จสิ้นลง ซึ่งผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้ และมีความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และความเชื่อมั่นที่มีความเหมาะสม (3) แบบประเมินสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียน โดยใช้การสังเกตและวัดโดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ การเป็นสมาชิกทีมที่ดีและมีภาวะผู้นำ กระบวนการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังอย่างเป็นระบบ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการจัดการความขัดแย้ง กำหนดเกณฑ์การวัดแบบ Scoring Rubric ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้ (4) แบบบันทึกการจัดการเรียนรู้ (5) แบบสังเกตพฤติกรรมของครู (6) แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน (7) แบบสัมภาษณ์นักเรียน และ 3) การประเมินผลการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน โดยเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ และแบบวัดสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม โดยใช้แบบทดสอบวัดแบบปรนัย จำนวน 20 ข้อ ซึ่งผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้ และเมื่อได้ทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง (Try out) พบว่ามีความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และความเชื่อมั่นที่มีความเหมาะสมสามารถใช้ในการวิจัยได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้พัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลองจำนวน 12 แผน 12 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 3 วงจรปฏิบัติการวงจรปฏิบัติการละ 4 ชั่วโมง 2) เก็บรวบรวมข้อมูลจากทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้น โดยมีผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้บันทึกพฤติกรรมของครูและนักเรียน ในขณะที่ผู้วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในแต่ละครั้ง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไข เพื่อใช้ในการวิจัยในวงจรปฏิบัติการต่อไป 3) หลังดำเนินการเสร็จสิ้นในแต่ละวงจรปฏิบัติการ ผู้วิจัยจะดำเนินการบันทึกผลจากเครื่องมือต่างๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลรายคาบ รวมทั้งใช้แบบสัมภาษณ์นักเรียนท้ายวงจรปฏิบัติการแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณท้ายวงจรแล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และแปลผลเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วงจรปฏิบัติการต่อไป และ 4) เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ ผู้วิจัยประเมินนักเรียนกลุ่มเป้าหมายโดยการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทำแบบทดสอบวัดสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมหลังสิ้นสุดกิจกรรมทั้งหมด จากนั้นนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์และอภิปรายผลในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งวิเคราะห์

ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมโดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการคำนวณร้อยละ เทียบกับเกณฑ์การประเมินคือให้นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ระดับสามารถหรือร้อยละ 75 ขึ้นไป และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งวิเคราะห์หาจุดเด่นจุดที่ควรพัฒนาและข้อเสนอแนะโดยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลองได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลอง พบว่า การเปรียบเทียบผลการประเมินผลงานนักเรียนด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลอง วงจรปฏิบัติการที่ 1-3 พบว่าคะแนนของนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น และในวงจรปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนมีคะแนนการประเมินผลงานนักเรียนด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.56 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน

และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.06 คิดเป็นร้อยละ 82.81 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การเปรียบเทียบผลการทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลอง ทำวงจรปฏิบัติการที่

1-3 พบว่าคะแนนของนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น และในวงจรปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนมีคะแนนแบบทดสอบด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.88 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนนและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.53 คิดเป็นร้อยละ 88.75 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังสิ้นสุดกิจกรรม

จำนวน นักเรียน	คะแนนที่ได้			จำนวนนักเรียน ที่ผ่านเกณฑ์		จำนวนนักเรียน ที่ไม่ผ่านเกณฑ์	
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่า S.D.	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
40	24.28	2.76	80.92	33	82.50	7	17.50

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเสร็จสิ้นทุกกิจกรรมที่นักเรียนเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลอง มีคะแนนการทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.28 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนนและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.76 คิดเป็นร้อยละ 80.92 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 82.50 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลองสามารถพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้กับผู้เรียนได้

2. ผลการพัฒนาสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม การพัฒนาสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลอง มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบผลการประเมินนักเรียนด้านสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลอง วงจรปฏิบัติการที่ 1-3 พบว่า คะแนนของนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น และในวงจรปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนมีคะแนนการประเมินผลงานนักเรียนด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.50 จากคะแนนเต็ม 8 คะแนน และมีค่าส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐานเท่ากับ 0.51 คิดเป็นร้อยละ 93.75 40 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน ที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบวัดสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมหลังสิ้นสุดกิจกรรม

จำนวน นักเรียน	คะแนนที่ได้			จำนวนนักเรียน ที่ผ่านเกณฑ์		จำนวนนักเรียน ที่ไม่ผ่านเกณฑ์	
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่า S.D.	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
40	15.83	0.61	79.15	34	85.00	6	15.00

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวัดสมรรถนะการรวมพลังทำงานหลังเสร็จสิ้นทุกกิจกรรมที่นักเรียนเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลอง มีคะแนนการทดสอบสมรรถนะการรวมพลังทำงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.83 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 คิดเป็นร้อยละ 79.15 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 85.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลองสามารถพัฒนาสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมให้กับผู้เรียนได้

จากการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลอง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) นักเรียนร้อยละ 80.92 มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

คิดเป็นร้อยละ 82.50 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และ 2) นักเรียนร้อยละ 79.15 มีสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมคิดเป็นร้อยละ 85.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

5. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลองในครั้งนี้สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของวิจัยได้ดังนี้

ผลวัตถุประสงค์ของวิจัยข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนร้อยละ 80.92 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลองมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดเป็นร้อยละ 82.50 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้โดยนักเรียนได้รับการพัฒนาความสามารถในทางด้านภาษาไทย รวมทั้งพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้เป็นอย่างดี

มีส่วนช่วยให้นักเรียนได้ฝึกพัฒนากระบวนการคิดขั้นสูงอีกด้วย นอกจากนี้ นักเรียนสามารถนำกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณและกระบวนการแก้ปัญหาต่างๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของสิรินาถ จันทวงษ์ (2566) ซึ่งได้การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 44 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 เหลือเป็นร้อยละ 83.98 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยนักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นผ่านการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนสามารถใช้ทักษะแก้ไขปัญหามาใช้ในการแก้ปัญหาที่ครูจัดขึ้น เกิดการส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ในกระบวนการตัดสินใจของนักเรียน อีกทั้งนักเรียนยังมีส่วนร่วมกับการนำเสนอแนวคิดของตนเอง ปัญหาที่ซับซ้อน จนนำไปสู่การคิดเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง อีกทั้งผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการวิจัยของสุตารัตน์ สันจรรัตน์ และจุฑาเดือนไชยพิชิต (2564, หน้า 160-175) ซึ่งได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้การจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับผังกราฟิกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ที่มีผลการวิจัยคือ ช่วยพัฒนาความสามารถในทางด้านภาษาไทย รวมทั้งพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้เป็นอย่างดี นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการคิดและกระบวนการแก้ปัญหาต่างๆ ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกพัฒนากระบวนการคิดเพื่อแก้ปัญหาได้อย่างดีอีกด้วย

ผลวัดประสิทธิภาพของวิจัยข้อที่ 2 พบว่า นักเรียนร้อยละ 79.15 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลองมีสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมคิดเป็นร้อยละ 85.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นักเรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม นักเรียนสามารถเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ โดยสร้างองค์ความรู้จากปัญหาหรือสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันผ่านกระบวนการทำงานเป็นทีม ซึ่งนักเรียนได้ทำความเข้าใจปัญหา สืบค้นข้อมูลตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยเหตุผล สอดคล้องกับผลการวิจัยของวรวิศรา ปลายชัยภูมิ (2566) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยโครงงานเป็นฐานร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน พบว่า นักเรียนมีสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม คิดเป็นร้อยละ 85.65 และมีจำนวนนักเรียนคิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยนักเรียนแสดงพฤติกรรมในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มโดยการให้ความร่วมมือในการทำงานความตั้งใจในการทำงาน ร่วมแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น อย่างมีความริเริ่มสร้างสรรค์เป็นระบบ

และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันส่งผลให้งานประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของอรธิดา ประสาร, วิมลวรรณ เปี่ยมจาด และเอกชัย ดวนใหญ่ (2565, หน้า 13-31) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่มีชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความคิดขั้นสูง และสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนได้ใช้ประโยชน์นำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไปได้ เกิดการพัฒนากระบวนการทำงานเป็นทีมให้กับนักเรียน โดยนักเรียนแต่ละกลุ่มจะร่วมกันแก้ปัญหาและสร้างผลงานได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้
จากผลการวิจัยดังกล่าว พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลอง สามารถพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมได้ ซึ่งผู้สอนควรนำไปปรับใช้โดยพิจารณาถึงระดับความสามารถ ตลอดจนบริบทของนักเรียน ตามขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การกำหนดปัญหา หรือสถานการณ์เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมอย่างสูงสุด นอกจากนี้ควรใช้หลักการทางจิตวิทยาเข้ามาช่วยในการกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น หรือแสดงออกถึงการคิด และครูควรพยายามเสริมแรงในทางบวกให้กับนักเรียนที่ตอบคำถามเพื่อสร้างความภูมิใจในตนเอง

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการนำการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลองมาใช้ในชั้นเรียน

- 2.2 ควรมีการเปรียบเทียบนักเรียนกลุ่มที่ไม่ใช้การจัดการเรียนรู้กับกลุ่มที่มีการใช้การจัดการเรียนรู้ รวมทั้งทดสอบสมมติฐานการวิจัย และใช้เครื่องมือทางสถิติในการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย เช่น t-test

- 2.3 ควรพัฒนาความสามารถด้านการคิดขั้นสูงของนักเรียนด้านอื่นๆ โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลอง โดยที่ผู้ดูแลที่เน้นทักษะการคิดที่หลากหลายตามสมรรถนะการคิดขั้นสูง

- 2.4 ควรนำนวัตกรรมไปปรับใช้ในกลุ่มสาระอื่นๆ และศึกษาเกี่ยวกับการช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเนื่องจากพบว่านวัตกรรมสามารถปรับใช้ได้หลากหลาย และตัวนวัตกรรมสามารถสอดแทรกได้กับทุกชั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งยังสามารถก่อให้เกิดลักษณะของการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการคิดได้ตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปจนถึงกระทั่งการคิดขั้นสูง ตามความมุ่งหมายของผู้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลองพบองค์ความรู้

สำหรับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้ ครูควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคมของนักเรียน เพื่อกำหนดประเด็นปัญหาให้สอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียนได้ ครูต้องทบทวนความรู้ ทักษะหรือเชื่อมโยงความรู้ ประสบการณ์เดิมของนักเรียน โดยช่วยเหลือนักเรียนที่ยังมีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์เดิมไม่เพียงพอที่จะเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ใหม่ครูต้องส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเปิดกว้างทางความคิดและรับฟัง

ความคิดเห็นจากผู้อื่นเป็นผู้ให้คำปรึกษาและให้การสนับสนุน และส่งเสริมความมั่นใจในแนวความคิดของนักเรียนกระตุ้นให้นักเรียนมั่นใจ มีอิสระด้านการคิดหรือทดลอง และรับรู้ความสามารถของตนเองกระตุ้นให้นักเรียนสร้างผลงานให้ทันเวลาที่ครูกำหนดไว้ให้ข้อเสนอแนะ และตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของนักเรียนทุกทีมรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2565). *การขาดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (MEDIA LITERACY) และการคิดวิจารณ์ญาณ (CRITICAL THINKING) ของเยาวชน*. เข้าถึงได้จาก <https://lsed.tu.ac.th/published-message-content-09>
- ธีระเดช รุ่งมงคล. (2555). *การทำงานเป็นทีม TEAMWORK*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วณิชชา แมนย่า. (2556). เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 5(4), 195-207.

- วริศรา ปลายชัยภูมิ. (2566). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยโครงงานเป็นฐานร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2563). ผลการประเมิน PISA 2018. เข้าถึงได้จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/issue-2019-48/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). โครงการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (หลักสูตรฐานสมรรถนะ). เข้าถึงได้จาก <https://cbethailand.com>
- สิทธิพล วิบูลย์ธนากุล. (2563). ในวันที่เด็กไทยขาด Critical Thinking. เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/866840>
- สิรินาถ จันทพงษ์. (2566). การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุดารัตน์ สันจรรรัตน์ และดุจดเดือน ไชยพิชิต. (2564). การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความสามารถในการแก้ปัญหา โดยใช้การจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับผังกราฟิกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(7), 160-175.
- อรธิดา ประสาร, วิมลวรรณ เปี่ยมจาด และเอกชัย ดวนใหญ่. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่มีชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความคิดขั้นสูงและสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(7), 13-31.
- อารีย์ นัยพินิจ และคณะ. (2557). การปรับตัวภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ Adjustment under Globalization. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา*, 7(1), 1-12.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planner*. (3rd ed.). Victoria: Deakin University Press.
- Seybert, A. L., et al. (2012). Simulation-Based Learning Versus Problem-Based Learning in an Acute Care Pharmacotherapy Course. *Simulation in Healthcare: The Journal of the Society for Simulation in Healthcare*, 7(3), 162-165.

การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการโครงการ
เพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ
ระดับตำบล ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย*

The Construction Model of People Participation Management
Competency Economic Foundation on Citizen Tumbol Project
of Muang Loei District, Loei Province

ชาตรี เพ็งท่า, สุริพร ชานุตรบุญทริก, พระมหาวัฒนา สุรจิตโต (วัฒนา ขันทะชา),
พระสิริชัย คมภิโร (สิริชัย รินฤทธี) และพระปลัดพนมกรณ์ ฐานิสฺสโร (พนมกรณ์ กับบุญ)

Chatree Pangtham, Sureephon Chabudboontarik,

Phramaha Wattana Suracitto (Wattana Khanthacha),

Phra Sitthichai Khampeero (Sitthichai Rinrit)

and Phrapalad Panomporn Thanissaro (Panomporn Kabbun)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Mahamakut Buddhist University, Sri Lanchang Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: chatree_mbu@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างรูปแบบ และ 2) ประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐระดับตำบลในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายในการร่างรูปแบบ จำนวนทั้งสิ้น 15 คน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เจริญฤทธิ และกรรมการกลุ่มเกษตรกร กลุ่มเป้าหมายสำหรับการตรวจสอบรูปแบบ จำนวนทั้งสิ้น 7 คน ประกอบด้วย ตัวแทนภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และกลุ่มเป้าหมายสำหรับการประเมินรูปแบบ จำนวนทั้งสิ้น 5 คน ประกอบด้วย เกษตรจังหวัด/ผู้แทน พัฒนาการจังหวัด/ผู้แทน อาจารย์ประจำสาขาพัฒนาชุมชน ผู้แทนบริษัทประชารัฐสามัคคี จำกัด และผู้แทนภาคประชาชน โดยคุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมาย คือ เป็นผู้ดำรงตำแหน่งบริหาร

*ได้รับบทความ: 28 ตุลาคม 2564; แก้ไขบทความ: 9 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 16 กันยายน 2567

Received: October 28, 2021; Revised: September 9, 2024; Accepted: September 16, 2024

กลุ่ม และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประเด็นการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบประเมินรูปแบบ และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการสร้างรูปแบบ พบว่า การดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจฐานราก ตามแนวทางพระราชรัฏฐ์ ทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเกษตร กลุ่มแปรรูป กลุ่มท่องเที่ยว มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม 5 ด้าน ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ นอกจากนี้กลุ่มยังมีการนำหลักการบริการจัดการ 4 ด้าน ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) และการบริหารจัดการ (Management) มาใช้ในการอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด นำไปสู่การสร้างรายได้ สร้างความมั่นคงอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน

2. ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า อยู่ในระดับระดับดี และสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบผลสำเร็จในการเป็นระบบเศรษฐกิจของชุมชนที่เน้นการพึ่งตนเอง มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันได้นั้นคือการมีภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง คอยติดตาม ประสานงาน สนับสนุนช่วยเหลือการดำเนินงานในด้านต่างๆ ของกลุ่ม

คำสำคัญ: รูปแบบการมีส่วนร่วม; การจัดการโครงการเพิ่มความเข้มแข็ง; เศรษฐกิจฐานราก

Abstract

The objectives of the research were to generate and to assess the model of the public participation in organizing the civil state project of subdistrict-level grassroots economy enhancement in Mueang Loei district, Loei province. The study was engaged in the qualitative approach. The target group was a total of fifteen key informants; a chairman, a deputy chairman, a secretary, a treasurer, and representatives of agricultural groups. The target group for the model examination accounted for seven representatives from state, academic, civil, and private sectors, including the civil society; the target group for the model assessment made up of five representatives; Director of Loei Provincial Agricultural Extension Office, Director of Loei Provincial Community Development Office, a lecturer on Community Development, a representative from Pracharath Rak Samakkee Co., Ltd., and a civil society representative, whose qualifications were executive-level persons of involved agencies. The research instruments comprised the in-depth interview, the model assessment, and the non-participant observation. the content analytics was utilized for data analysis.

The research findings were as follows:

1. The model creation revealed that the grassroots economy activities, oriented to the civil state, were operated in three groups of agriculture, agricultural product processing, and tourism. There were more opportunities for people to participate in five operational aspects of the groups: co-thinking, co-planning, co-operation, co-assessment, and co-benefit. In addition, all the groups utilized the 4M principle: Man, Money, Materials, and Management, to provide the community with money, stability, and sustainability.

2. The model assessment was found to be at a good level. The most important thing leading to the groups' success was the economic system of the community with self-dependence, mutual-assistance and hospitality. Specially, the community was firmly packed with good network partners to monitor, coordinate, cooperate, support and assist the groups' operations.

Keywords: Participation Model; Project Organization; Strengthen Local Economy

1. บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในจุดที่เปราะบางอย่างที่สุด (Extremely Vulnerable Position) ทั้งนี้ หากมองย้อนกลับไปเพียงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมาพบว่าสิ่งที่ทำให้ประเทศไทยอยู่ในจุดที่เปราะบางมีสาเหตุอันเนื่องมาจากการประสบกับภาวะ “วิกฤติซ้ำซาก” ถึง 3 ครั้ง เริ่มต้นจากวิกฤติต้มยำกุ้งในปี 2540 วิกฤติทางการเมืองระหว่างปี 2551-2554 และการเผชิญกับมหาอุทกภัย ในช่วงปลายปี 2554 จะเห็นได้ว่า ระดับความรุนแรงและความเสียหายเพิ่มระดับมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) เมื่อประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤติครั้งแล้วครั้งเล่า สะท้อนประเด็นปัญหาด้านความมี “เสถียรภาพ” ของการเป็นประเทศที่มีความเปราะบางอย่างที่สุด ซึ่งสะท้อนปัญหาทางด้านความยั่งยืนและการเผชิญ

กับความเสี่ยงทั้งระบบสะท้อนประเด็นปัญหาทางด้าน “ความมั่นคงปลอดภัย” ในการดำรงชีวิตและทรัพย์สินของผู้คน ชุมชนซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดและเป็นฐานที่สำคัญของประเทศ จึงได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากภายนอก ได้แก่ การก่อเกิดพลวัตการแข่งขันกันในทางเศรษฐกิจและสังคมโลกๆ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงภายใน “ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และระดับความเจริญที่แตกต่างกันระหว่างสังคมเมืองกับชนบท” กล่าวคือช่องว่างในทางเศรษฐกิจการส่งเสริมการเกษตรที่พึ่งพิงปัจจัยการผลิตจากภายนอกและพึ่งพาตลาดภายนอกเป็นหลักการเข้าไม่ถึงการศึกษาหาความรู้ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนา รวมถึงความเท่าเทียมกันในกระบวนการพัฒนาของ

ประชาชนในเมืองและชนบท (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2553)

จากการพัฒนาประเทศหรือนโยบายของรัฐที่ผ่านมามุ่งเน้นความเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยได้เปลี่ยนโครงการทางการเกษตรไปสู่การปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่ใช้สารเคมีเป็นหลัก ทำให้ดินเสื่อมสภาพและต้องลงทุนสูงขึ้น มีการบุกรุกป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่เพาะปลูก ทำลายป่าชายเลนเพื่อเลี้ยงกุ้ง เป็นการทำลายทรัพยากร ความอุดมสมบูรณ์ลดลง อีกทั้งราคาผลผลิตก็ขึ้นอยู่กับตลาดโลก ทำให้เกษตรกรประสบภาวะขาดทุนเป็นหนี้เป็นสิน หลายรายต้องเสียที่ดินทั้งบ้านช่องเปลี่ยนแปลงสภาพมาขายแรงงานในเมือง และอีกจำนวนมากไม่มีทางออกต้องทนอยู่กับภาวะหนี้สินที่พอกพูนมากขึ้นประการถัดมาคือระบบเศรษฐกิจหลักในอดีตดังกล่าวข้างต้น ยังก่อให้เกิดภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นนับแสนชนิด เช่น ภูมิปัญญาด้านการปลูกพืชที่หลากหลายในลักษณะเกษตรกรรมยั่งยืน การประมงที่ใช้เครื่องมือที่เหมาะสม ภูมิปัญญาด้านการอนุรักษ์พันธุกรรม ภูมิปัญญาการถนอมอาหาร ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม ฯลฯ ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้ในอดีตไม่ได้หวังสร้างขึ้นมาเพื่อค้าขาย แต่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติ เช่น การถนอมอาหารไว้กินนานๆ สานเสื้อผ้าไว้ใช้หรือแลกเปลี่ยนกัน เป็นต้น นี่คือนั่นที่มีอยู่คู่กับสังคมไทยมานาน และเป็นปัจจัยที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจฐานรากมั่นคงแข็งแรง ดังนั้นแล้วการจะทำให้เกิดความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจฐานราก จะต้องให้ความสำคัญกับทุนเดิมทั้ง 3 ประการที่ชุมชนมีอยู่ นั่นคือฐานทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นที่มาของอาชีพหลัก

ฐานภูมิปัญญาอันเป็นที่มาของอาชีพรอง และฐานองค์การการเงินของชุมชน ซึ่งชุมชนสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือ และเป็นที่พักทางเศรษฐกิจแบบพึ่งพากัน

อำเภอเมือง จังหวัดเลย นับได้ว่าเป็นอีกอำเภอหนึ่งที่ได้รับผลพวงจากการพัฒนาและนโยบายของรัฐบาลดังกล่าวมาแล้วนั้นเป็นอย่างมาก จนก่อให้เกิดการพัฒนาที่มุ่งเน้นวัตถุและความเจริญของสิ่งของมากกว่า “คน” ดังจะเห็นได้จากรายงานโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐระดับตำบลของอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่า โครงการดังกล่าวขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง จนเกิดปัญหาคือยิ่งขาดคนมาที่จะมาดูแล ไม่มีภาครัฐมาใส่ใจ มีเพียงให้ชุมชนทำรายงานแล้วก็รายงานต่อในระดับที่สูงขึ้นไป ทำให้ชุมชนไม่เกิดความเข้มแข็ง

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงได้จัดทำขึ้นเพื่อค้นหาตัวชี้วัดเพื่อนำไปสู่การพัฒนา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองเป็นหลัก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตามแนวนโยบายแห่งรัฐบาลที่มุ่งเน้นการสร้างเสริมความ “มั่นคง มั่งคั่ง เศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน” ก่อให้เกิดแนวทางของ “ประชารัฐรักสามัคคี” ซึ่งประชารัฐ คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ช่วยกันแก้ปัญา และคิดหาทางสร้างอนาคตให้กับประเทศไทย ผ่านโครงสร้างการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศที่มุ่งมั่นลดความเหลื่อมล้ำ พัฒนาคุณภาพคน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยมียุทธศาสตร์ที่แน่นอน และหนึ่งในนั้น

คือคณะทำงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและ
ประชารัฐ โดยมีเป้าหมายคือเศรษฐกิจชุมชน
เข้มแข็ง ประชาชนมีความสุข และมีรายได้เพิ่มขึ้น
โดยสิ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้ 3 อย่าง
ได้แก่ การทำการเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และ
การท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่มความเข้มแข็ง
ของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐระดับ
ตำบล ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

2. เพื่อประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่มความเข้ม
แข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ
ระดับตำบล ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพกับ
กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะวิจัยได้
แบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเป้าหมาย
ในการร่างรูปแบบ จำนวนทั้งสิ้น 15 คน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิก
และกรรมการ กลุ่มเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มสับปะรด
ไร่ม่วง กลุ่มท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มทอผ้าไทเลยบ้าน
ก้างปลา และกลุ่มแปรรูป ได้แก่ นำนมข้าวกล้อง
งอกและผลิตภัณฑ์แปรรูปถั้วพืช กลุ่มละ 1 คน
กลุ่มเป้าหมายสำหรับการตรวจสอบรูปแบบ จำนวน
ทั้งสิ้น 7 คน ประกอบด้วย ตัวแทนภาครัฐ ตัวแทน
ภาควิชาการ ตัวแทนภาคประชาชน ตัวแทนภาค

เอกชน และตัวแทนภาคประชาสังคม และกลุ่ม
เป้าหมายสำหรับการประเมินรูปแบบ จำนวนทั้งสิ้น
5 คน ประกอบด้วย เกษตรจังหวัด/ผู้แทน พัฒนาการ
จังหวัด/ผู้แทน อาจารย์ประจำสาขาพัฒนาชุมชน
ผู้แทนบริษัทประชารัฐสามัคคี จำกัด และผู้แทน
ภาคประชาชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
ประเด็นการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก
แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และแบบประเมิน
การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา โดยมี
ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์บริบทของ
กลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่ม แล้วนำข้อมูลมาจัดทำร่าง
รูปแบบการมีส่วนร่วมโดยคณะวิจัย จัดสนทนากลุ่ม
เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย พิจารณาแก้ไข และเพิ่มเติม
รูปแบบ พร้อมบันทึกการสังเกต

ขั้นตอนที่ 2 นำรูปแบบการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่มความเข้มแข็ง
ของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐระดับ
ตำบล ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ที่ได้ไป
สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวนทั้งสิ้น 7 คน
เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสม
ของรูปแบบ พร้อมปรับแก้ไขและจัดทำรูปแบบที่
สมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบประเมินรูปแบบการ
มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่ม
ความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทาง
ประชารัฐระดับตำบล ในเขตอำเภอเมืองเลย
จังหวัดเลย ให้กลุ่มเป้าหมาย จำนวนทั้งสิ้น 5 คน
ประเมินความเป็นไปได้ และความง่ายต่อการ
ปฏิบัติ

4. สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐระดับตำบล ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย คณะวิจัยขอสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการสร้างรูปแบบ พบว่า สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบผลสำเร็จในการเป็นระบบเศรษฐกิจของชุมชนคือ เน้นการพึ่งตนเอง มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันได้นั้นซึ่งมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1.1 การมีส่วนร่วม โดยกลุ่มต้องเปิดโอกาสและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม ดังต่อไปนี้ร่วมคิด กลุ่มมีการประชุมกันเป็นประจำทุกเดือน เพื่อสรุปและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมา ร่วมกันคิดรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ร่วมกันคิดในเรื่องของการตลาดร่วมวางแผน กลุ่มมีการวางแผนร่วมกันอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพรักษาระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ โดยมีการวางแผนการทำงาน วางแผนการผลิต วางแผนการแปรรูป โดยคำนึงถึงความต้องการของตลาดเป็นหลักร่วมดำเนินการ กลุ่มให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการโดยเน้นการทำงานตามหน้าที่ประจำ รวมถึงการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มการเรียนรู้ในการทำงานอื่นๆ นอกจากงานประจำของตน เป็นการเพิ่มทักษะความสามารถในด้านอื่นๆ เพื่อลดปัญหาการขาดแรงงานเมื่อมีสมาชิกป่วยไม่สามารถมาทำงานได้ร่วมประเมินผล กลุ่มมีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างน้อยเดือนละ

1 ครั้ง เพื่อประเมินว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร แล้วนำผลการประเมินมาพัฒนาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ และร่วมรับผลประโยชน์ กลุ่มมีสวัสดิการให้กับสมาชิกที่หลากหลายและมีรายได้ที่มั่นคงแก่สมาชิกกลุ่ม

1.2 การบริหารจัดการ การดำเนินงานกลุ่มมีการนำหลักการบริหารจัดการมาใช้ให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีคน (Man) กลุ่มมีการพัฒนาคนอย่างต่อเนื่อง โดยมีการอบรมให้ความรู้กับสมาชิกกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยปีละ 1-2 ครั้ง เพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถ และให้มีทักษะเพิ่มมากขึ้นเงิน (Money) กลุ่มมีการทำบัญชีเพื่อให้รู้ถึงต้นทุนการผลิต รายรับรายจ่ายของกลุ่ม รวมถึงผลกำไร เพื่อสามารถนำข้อมูลมาวางแผนการดำเนินงานต่อไปวัสดุอุปกรณ์ (Materials) กลุ่มมีการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยเน้นการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าการนำวัสดุที่เหลือจากการแปรรูปมาทำผลิตภัณฑ์เพิ่มเติม รวมถึงการลดต้นทุนการผลิตด้วยวิธีการต่างๆ จากการศึกษาวิจัย และการบริหารจัดการ (Management) กลุ่มมีการควบคุมการดำเนินงานโดยการติดตามผลจากการประชุมประจำเดือน มีการวิจัยผลผลิตอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัดเพื่อให้ทุกคนได้ปฏิบัติตามเพื่อไม่ให้สินค้าและผลิตภัณฑ์ล้นตลาด รวมถึงมีการควบคุมผลผลิตให้มีคุณภาพอยู่เสมอ และมีการประสานงานกันระหว่างกลุ่มและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

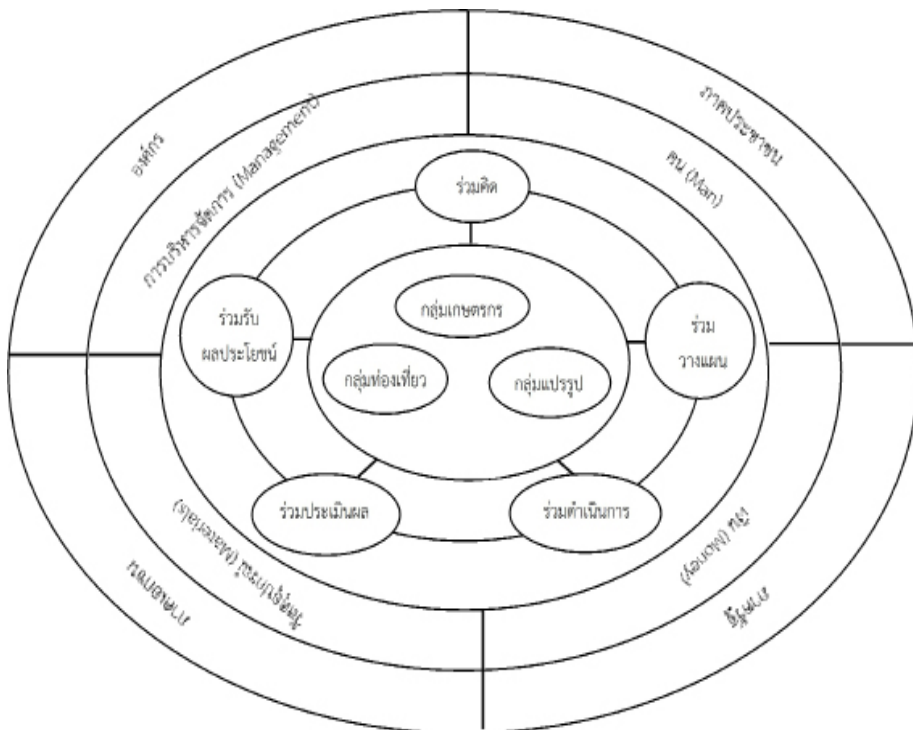
2. ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า รูปแบบมีความเป็นไปได้และความง่ายต่อการปฏิบัติ

มีคะแนนประเมินในระดับระดับดี โดยมีคะแนน 80% ขึ้นไป นอกจากรูปแบบมีสาระสำคัญประกอบด้วย การมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงหลักการบริหารจัดการแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการคือ ภาศิเครือข่าย ได้แก่ ภาคประชาชน จุดเด่น คือ มีฝีมือ มีความสามารถผลิตสินค้า รักบ้านเกิด ภาครัฐ จุดเด่น คือ มีองค์ความรู้ เทคโนโลยี การค้นคว้าวิจัยเพื่อต่อยอด ภาคเอกชน จุดเด่น คือ ทันสมัย บริหารจัดการเก่ง มีทุนที่คล่องตัว และองค์กร จุดเด่น คือ ทำงานเชิงลึก เกาะติด มีเครือข่ายมาก จากจุดเด่นของแต่ละภาคส่วนจะส่งเสริมในเรื่องการให้ความรู้ และการดำเนินการต่างๆ ของกลุ่ม เช่น การแลกเปลี่ยนสินค้า การต่อรอง การพัฒนาคุณภาพ

ผลผลิต การแปรรูป การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การขอมาตรฐานต่างๆ การทำบรรจุภัณฑ์ การจัดการทางการตลาดที่เหมาะสม เป็นต้น การที่กลุ่มมีภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง คอยติดตาม ประสานงาน สนับสนุนช่วยเหลือการดำเนินงานในด้านต่างๆ ของกลุ่ม จะช่วยให้กลุ่มประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ สามารถยกระดับรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

ดังนั้น คณะวิจัยขอเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐระดับตำบล ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐระดับตำบล ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐระดับตำบล ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย คณะวิจัยขอเสนอการอภิปรายผลดังนี้

1. การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐระดับตำบล ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย สิ่งสำคัญคือ กลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ ทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแปรรูป กลุ่มท่องเที่ยว มีการเปิดโอกาสและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม 5 ด้าน ได้แก่ ร่วมคิด กลุ่มมีการประชุมกันเป็นประจำทุกเดือน เพื่อเปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นของทุกคน ร่วมวางแผน กลุ่มมีการวางแผนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการวางแผนนี้คำนึงถึงความต้องการของตลาดเป็นหลัก ร่วมดำเนินการ กลุ่มมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน ทุกคนปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยกลุ่มจะเน้นมอบหมายงานตามความถนัดและความสามารถของบุคคล ร่วมประเมินผล กลุ่มมีการประเมินทุกเดือนจากการประชุมประจำเดือน ว่าผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นอย่างไรบ้าง มีอะไรที่ต้องเพิ่มเติมหรือปรับปรุง แล้วนำผลการประเมินมาพัฒนาปรับปรุงผลผลิตและผลิตภัณฑ์ ร่วมรับผลประโยชน์ กลุ่มมีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และมีสวัสดิการต่างๆ เช่น

สวัสดิการรักษายาบาล สวัสดิการงานศพ เป็นต้น นอกจากนี้กลุ่มยังมีการนำหลักการบริการจัดการ 4 ด้าน ได้แก่ คน (Man) กลุ่มมีการพัฒนาคนอย่างต่อเนื่อง โดยการอบรมเพื่อให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะเพิ่มขึ้น เงิน (Money) กลุ่มมีการจัดการเงินทุนของกลุ่ม โดยมีการทำบัญชีเพื่อให้รู้ถึงต้นทุนการผลิต รายรับรายจ่ายและกำไร วัสดุอุปกรณ์ (Materials) กลุ่มมีการนำวัสดุมาใช้อย่างคุ้มค่า และมีการลดต้นทุนการผลิต มีการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า และการบริหารจัดการ (Management) กลุ่มมีการควบคุมการดำเนินงาน โดยการติดตามผลจากการประชุมประจำเดือน มีการวิจัยอย่างต่อเนื่อง มีการตั้งคณะทำงานนำไปสู่การสร้างรายได้ สร้างความมั่นคง อย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากสู่เป้าหมายการมีรายได้ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน กลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจฐานรากต้องสร้างความเข้มแข็งภายในกลุ่มก่อน ดังนั้นการเปิดโอกาสและการกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงการเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ เป็นการสร้างความรู้สึกความเป็นเจ้าของทำให้เกิดความรัก ห่วงแหน เต็มใจที่จะเข้าร่วมและพัฒนากลุ่มอย่างเต็มกำลัง นอกจากนี้การนำหลักการบริการจัดการมาใช้ในการอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด จึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้กลุ่มดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับธนรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546, หน้า 4) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจึงมิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริง

ยิ่งขึ้นและการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรก จนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ สอดคล้องกับงานวิจัยของเพชรสุดา เขียรเทียนทอง และประทีป มากมิตร (2562, หน้า 68-78) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการประชารัฐของหมู่บ้านดงไม้แดง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมโครงการประชารัฐของหมู่บ้านดงไม้แดง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี สามารถสรุปได้ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ควรมีการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงคนในชุมชน อาทิ เสียงตามสาย เวทีประชาคม ใช้ผู้นำชุมชนเป็นสื่อกลางสร้างความตระหนักให้ประชาชนเห็นประโยชน์ในการร่วมกันวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ภาครัฐควรเป็นหลักในการประสานและอำนวยความสะดวกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวของผู้นำชุมชนขอความร่วมมือ ตลอดจนสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วม อาทิ ค่าตอบแทน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ สร้างความเป็นธรรมและโอกาสที่ประชาชนจะได้รับผลประโยชน์จากโครงการอย่างเท่าเทียม และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ควรสร้างกลไกหรือวิธีที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนเข้ามาตรวจสอบโครงการตั้งแต่เริ่มโครงการ ตลอดจนเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่สามารถตรวจสอบการดำเนินการของโครงการได้ และสอดคล้องกับสมคิด บางโม (2542, หน้า 61) กล่าวว่า การจัดการสามารถประยุกต์ใช้ได้กับองค์กรทุกประเภท สามารถประยุกต์ใช้ได้กับผู้บริหารทุกคน การจัดการจึงเป็นศิลปะที่ว่าด้วยการใช้คน เงิน วัสดุ

อุปกรณ์ขององค์กร และนอกองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐระดับตำบล ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่า รูปแบบมีความเป็นไปได้และง่ายต่อการปฏิบัติ มีคะแนนประเมินในระดับระดับดี โดยมีคะแนน 80% ขึ้นไป โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐระดับตำบล ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย นอกจากมีสาระสำคัญประกอบด้วย การมีส่วนร่วม 5 ด้าน คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์ โดยคำนึงถึงหลักการบริหารจัดการ ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) การบริหารจัดการ (Management) แล้ว สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบผลสำเร็จในการเป็นระบบเศรษฐกิจของชุมชนที่เน้นการพึ่งตนเอง มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันได้นั้น คือการมีภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า จุดเด่นของแต่ละภาคส่วนส่งผลต่อประสิทธิภาพของกลุ่ม เพราะภาคีเครือข่ายคอยติดตาม ประสานงาน สนับสนุนช่วยเหลือการดำเนินงานของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นด้านการพัฒนาผลผลิต การแปรรูปการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ การขอมาตรฐานต่างๆ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค การทำบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย การจัดการตลาดที่เหมาะสม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิทธิพงษ์

นาครอด (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบนโยบายประชารัฐกับการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร พบว่า รูปแบบนโยบายประชารัฐกับการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร ประกอบด้วย การให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพการจัดการแก้ไขความขัดแย้งในสังคมด้วยสันติ วิธีการสร้างเสริมสมรรถนะของประชาชนและพลังทางสังคม การสร้างภาคีเพื่อการพัฒนาการปรับคุณภาพการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การส่งเสริมท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและการเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชน

ทั้งนี้จังหวัดชุมพรควรมีการพัฒนายุทธศาสตร์ด้านอื่นๆ เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยว การพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรและเกษตรอุตสาหกรรม การส่งเสริมการลงทุนพาณิชย์กรรม และการท่องเที่ยว การเชื่อมโยงองค์กรเครือข่ายชุมชนและการบริหารจัดการของสมาชิกกลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน การบริหารจัดการด้านสาธารณูปโภคการบำรุงรักษา การซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐานและภาครัฐควรมีนโยบายมาร่วมสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนขนาดย่อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ หทัยชนก คะตะสมบุรณ์ (2562, หน้า 474-488) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า เศรษฐกิจฐานรากต้องสร้างความร่วมมือในทุกระดับและทุกมิติ เพื่อให้เกิด

ความร่วมมือให้บรรลุเป้าหมาย สัมพันธภาพที่ดีทั้งระดับกลุ่มต่อกลุ่ม กลุ่มกับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค เวที หรือรวมตัวกันเป็นเครือข่าย ประเด็นต่างๆ ได้ เช่น เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เครือข่ายข้าว เครือข่ายประมง พื้นบ้าน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน เครือข่ายภูมินิเวศน์ วิถีวัฒนธรรม หรือการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานต่างๆ และสอดคล้องกับศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 18) กล่าวว่า 4 M's ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ใช้ในการบริหาร เพราะการบริหารจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพมีปริมาณเพียงพอ ต้องได้รับงบประมาณสนับสนุน การดำเนินการเพียงพอ ต้องมีวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับความต้องการของแผนงานและโครงการและต้องมีระบบการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ที่กล่าวว่า การจัดการเป็นงานที่ต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ ในการดำเนินการ ซึ่งการบริหารจัดการทุกประเภทจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหรือทรัพยากรทางการบริหารจัดการที่สำคัญ ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) สอดคล้องกับวิสูตร จิระดำเกิง (2543, หน้า 5) การจัดการโครงการ (Project Management) จึงเป็นการจัดการที่ใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่อย่างเหมาะสมและสมบูรณ์ที่สุดเพื่อให้การดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยทรัพยากรในที่นี้หมายถึง บุคลากร รวมถึงความเชี่ยวชาญ และความสามารถที่มีอยู่ ความร่วมมือของทีมงานเครื่องมือเครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ตลอดจนข้อมูลระบบงานเทคนิค เวลา

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐอย่างจริงจัง

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรลงพื้นที่เพื่อติดตามการดำเนินงานกลุ่ม เพื่อนำข้อมูลศักยภาพ ปัญหาอุปสรรค และความต้องการของกลุ่มมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาช่วยเหลือกลุ่มต่อไป

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ ฐานราก และประชารัฐโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนจริงๆ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐระดับตำบล ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เพราะจะทำให้มีการพัฒนาเชิงลึกมากขึ้น

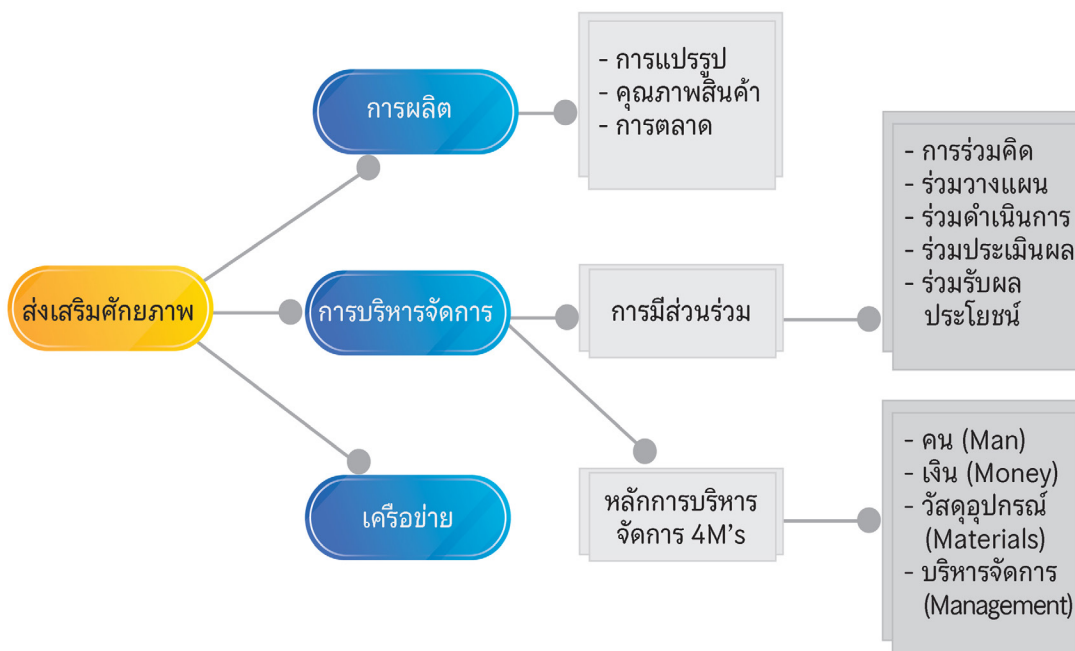
2.2 ควรมีการทำการศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐระดับตำบล ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เพราะถ้าทราบปัจจัย

ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐระดับตำบล ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ทำให้สามารถลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม ซึ่งสามารถนำไปวางแผนการพัฒนาได้ดีขึ้น

2.3 ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐในเขตจังหวัดเลย เพราะจะทำให้เศรษฐกิจฐานรากของจังหวัดเลยมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาพบว่า การศึกษาการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐระดับตำบล เป็นการสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ชุมชนในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย มีส่วนช่วยส่งเสริมศักยภาพทั้งด้านการผลิต การบริหารจัดการ การกระตุ้นให้ประชาชนเกิดตระหนักถึงความสำคัญ และประโยชน์ที่ตนพึงได้รับจากการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ นอกจากนี้เป็นการสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงช่วยเหลือด้านการผลิต การแปรรูป การแลกเปลี่ยนสินค้า การต่อรอง คุณภาพผลผลิต และรูปแบบผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). *การมีส่วนร่วม: หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สิริลักษณ์การพิมพ์.
- เพชรสุตา เขียรเทียนทอง และประทีป มากมิตร. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพระราชดำริของหมู่บ้านดงไม้แดง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*, 14(1), 68-78.
- วิสูตร จิระคำเกิง. (2543). *การบริหารโครงการ*. ปทุมธานี: วรณกวี.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). *การวิจัยธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: เพชรจรัสแสงแห่งโลกธุรกิจ.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2553). *ปัจจุบัน/ปฏิวัติกษ์/ปฏิรูป ชุมชนท้องถิ่น จัดการตนเองสู่การปฏิรูปประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- สมคิด บางโม. (2545). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). รายงานผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ 3 ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

หทัยชนก คะตะสมบุรณ์. (2562). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(2), 474-488.

อธิพงษ์ นาครอด. (2561). รูปแบบนโยบายประชารัฐกับการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร. (ดุษฎีนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำหรือยกรง
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปะอิน
“ราชานุเคราะห์ 1”*

The Development of the Student's Reading Practice set for
Reading Aloud, Diphthongs and Poetry Secondary 1,
Bang Pa-in School “Rachanukroh 1”

อนันต์ ลากุล และอัมพวรรณ ยาหอม

Anan Lakul and Ampornphan Yahom

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage Pathum Thani, Thailand

Corresponding Author, E-mail: anan.la@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 และ 2) เปรียบเทียบคะแนนทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำหรือยกรง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” จำนวน 30 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุดแบบฝึกการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนบางปะอินราชานุเคราะห์ 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 74.63/80.00
2. ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำหรือยกรง พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ 80.00 โดยคะแนนหลังการใช้แบบฝึกทักษะ

*ได้รับบทความ: 20 มิถุนายน 2566; แก้ไขบทความ: 27 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 29 กันยายน 2567

Received: June 20, 2023; Revised: September 27, 2024; Accepted: September 29, 2024

การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำเพิ่มสูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 30.33

คำสำคัญ: คำควบกล้ำ; ชุดฝึกการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ; นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

Abstract

The purposes of this research were 1) develop a set of exercises for improving the pronunciation skills of diphthongs for Secondary education 1/5 students at Bang Pa-in "Rachanukroh 1" School to meet the 70/70 criteria, and 2) compare the scores of diphthong pronunciation skills of students before and after learning with the set of exercises for diphthong pronunciation. This is quantitative research with a target group of 30 Secondary education 1/5 students at Bang Pa-in "Rachanukroh 1" School. The statistics used in data analysis include percentage, mean, and standard deviation. Data is analyzed using content analysis.

The results revealed that:

1. The set of exercises for diphthong pronunciation developed for Secondary education 1/5 students is effective at 70/70. The results obtained are 74.63/80.00, meeting the 70/70 criteria.
2. The comparison of diphthong pronunciation skills scores of students before and after learning with the set of exercises for diphthong pronunciation in poetry for Secondary education 1/5 students, shows that students have higher diphthong pronunciation skills scores after learning than before learning. The analysis of the average scores of the pre-test and post-test shows that the quality meets the specified criteria. Students scored a total of 149 points before using the set of exercises for diphthong pronunciation, with an average of 4.96, representing 49.67%. After using the set of exercises for diphthong pronunciation, students scored a total of 240 points, with an average of 8.00, representing 80.00%. This indicates an increase of 30.33% in the scores after using the set of exercises for diphthong pronunciation.

Keywords: Diphthongs; a set of practice reading aloud diphthongs; Grade 1 student

1. บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการสื่อสาร ทำให้มนุษย์สามารถติดต่อและเข้าใจกันได้ ในสังคมหนึ่ง หากใช้ภาษาผิดไป ก็จะทำให้การสื่อความหมายไม่ตรงตามที่ต้องการ ในภาษาไทยก็เช่นกัน ซึ่งในปัจจุบันประเด็นปัญหาที่พบส่วนมากในการอ่านออกเสียงภาษาไทย ก็คือการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ ดังที่หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้อธิบายในการประชุมวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ เมื่อ 29 กรกฎาคม 2505 ว่า “สิ่งที่น่าห่วงใยที่สุด คือ การที่ภาษาไทย กำลังสูญเสียพยัญชนะเสียงหนึ่งไปจากภาษา คือ เสียง ร ถ้าสังเกตคนไทย อายุ 30 ลงมา มีน้อยคนที่จะใช้เสียง ร เป็นเสียงที่ใช้ตามปกติในเวลาพูด จะใช้เมื่อระมัดระวังเป็นพิเศษ”

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงห่วงใยในเรื่องนี้ และทรงมีพระราชปรารภว่า “ปัญหาการอ่านออกเสียงนั้นเป็นอันตรายยิ่ง...ต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในการออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน” (คณะอักษรศาสตร์, 2504, หน้า 5) ซึ่งปัญหาการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำผิดพลาดนั้นถือเป็นปัญหาสำคัญ ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจาก “การอ่านทำให้มนุษย์รับรู้ข่าวสารข้อมูลต่างๆ และเมื่อผู้รับสารต้องการส่งสารต่อ การสื่อสารที่ออกเสียงคำควบกล้ำในข้อมูลผิดพลาดจะทำให้ความหมายของข้อมูลที่ถูกส่งไปยังผู้รับสารผิดพลาดไปด้วย นอกจากนี้ปัญหการอ่านยังส่งผลต่อการพัฒนาตนเอง คือ พัฒนาการศึกษา พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต และพัฒนาประเทศชาติ” (ฉวีวรรณ คูหาภินนธ์,

2542, หน้า 11) ด้วยเหตุข้างต้นที่กล่าวมานั้นถือว่ามีความสำคัญกับผู้เรียนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” ที่กำลังมีการเรียนเรื่องคำควบกล้ำจากการฝึกประสบการณ์สังเกตการณ์เรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนแห่งนี้ ผู้วิจัยสังเกตพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 อ่านออกเสียงคำควบกล้ำผิดเพี้ยน ทำให้สื่อความหมายคลาดเคลื่อน ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ครูผู้สอนควรเร่งแก้ไข ดังที่ พยุง ญาณโกมุท (2501, หน้า 625) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ในหนังสือข้อคิดในการสอนภาษาไทยว่าด้วยการพูดหรือการอ่านออกเสียงควบกล้ำว่า “ถ้าครูผู้สอนไม่สนใจฝึกทักษะในการอ่านออกเสียงก็จะทำให้ผู้เรียนอ่านออกเสียงได้ผิดความหมาย ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาสืบเนื่องไปในระดับชั้นต่อไปหรือตลอดชีวิตของผู้เรียนก็ได้”

การแก้ไขปัญหาการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำนั้นผู้เรียนจะต้องสนใจอ่านหนังสือ และครูผู้สอนจะต้องหาวิธีการที่จะสามารถทำให้นักเรียนอ่านคำควบกล้ำได้ถูกต้องไปพร้อมๆ กัน โดยวิธีการสร้างแบบฝึกหัดนั้นก็ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการสอนเพราะการฝึกฝนบ่อยๆ และหลายๆ ครั้ง ย่อมทำให้เกิดความคล่องแคล่วได้ ดังที่ คิง (ศรีประภา ปาลสุทธิ, 2523, หน้า 13) ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ถึงแม้การเรียนการสอนโดยยึดแบบเรียนเป็นหลัก จะช่วยให้นักเรียนมีความแม่นยำในการอ่านก็ตาม แต่ถ้าต้องการให้นักเรียนมีความคล่องแคล่วด้านการพูด การเขียน ครูจำเป็นต้องมีแบบฝึกหัดอื่นๆ ประกอบด้วย” มีผู้เห็นสอดคล้องกันคือ วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2549, หน้า 32) ได้แสดงความคิดเห็นว่า

“การสอนเฉพาะแต่บทเรียนอย่างเดียวไม่เพียงพอ ครูจะต้องคิดนวัตกรรมเพื่อฝึกฝนทักษะการอ่านให้กับผู้เรียน”

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำบทร้อยกรอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนโรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อช่วยแก้ปัญหาการอ่านคำควบกล้ำที่ทำให้ความหมายในการสื่อสารเปลี่ยนแปลงไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดแบบฝึกการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ สำหรับนักเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำบทร้อยกรอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน คัดเลือกโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive

Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ บทร้อยกรองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 จำนวน 1 ชุด 4 แบบฝึกใช้เวลา 4 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน เป็นแบบปรนัย (เลือกตอบ) จำนวน 1 ชุด 10 ข้อ 10 คะแนน และ 3) แบบวัดทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ 1 ชุด 20 คำ 20 คะแนน

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียง คำควบกล้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 จำนวน 1 ชุด 4 แบบฝึกใช้เวลา 4 ชั่วโมง ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทยและธรรมชาติของผู้เรียน 2) วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย 3) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ 4) ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำจากหนังสือเรียน รายวิชา พื้นฐานภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 5) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียง คำควบกล้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 จำนวน 1 ชุด 4 แบบฝึกใช้เวลา 4 ชั่วโมง 6) นำแผน

การจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมเชิงเนื้อหา และให้ข้อเสนอแนะ ในด้านสาระมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระ การเรียนรู้ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล โดยใช้หลักเกณฑ์การให้คะแนนตามแบบประเมิน IOC ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.89 ซึ่งมีความมากกว่า 0.6 ขึ้นไป แสดงว่าผ่านเกณฑ์สามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาได้ 7) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้

2. จัดทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนเป็นแบบปรนัย (เลือกตอบ) จำนวน 1 ชุด 10 ข้อ 10 คะแนน ดังนี้ 1) ศึกษาหลักสูตร คู่มือครู หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้ และจุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่องการอ่านออกเสียง คำควบกล้ำ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยเป็นข้อสอบแบบปรนัย จำนวน 1 ชุด 10 ข้อ 10 คะแนน 4) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย

เรื่อง การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของแบบทดสอบ และนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามข้อเสนอแนะ 5) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณลักษณะของแบบทดสอบ เพื่อดูความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ การเรียนรู้ โดยใช้หลักเกณฑ์การให้คะแนนตามแบบประเมิน IOC ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.88 ซึ่งมีความมากกว่า 0.6 ขึ้นไป แสดงว่าผ่านเกณฑ์สามารถนำไปใช้ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ 6) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนบางช้างวิทยา เนื่องจากโรงเรียนแห่งนี้ มีการฝึกการอ่านออกเสียง คำควบกล้ำด้วยบทร้อยแก้ว และบทร้อยกรองอยู่เป็นประจำ โดยเลือกจำนวน 1 ห้องเรียน เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ และนำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนที่หาค่าความเชื่อมั่นแล้ว มาจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล จากการบันทึกผลการทดสอบการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำก่อนเรียนและหลังเรียน โดยนำมาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และ

จากนั้นจึงหาค่าที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์คุณภาพ

4. สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำบทร้อยกรองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ชุดแบบฝึกการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 ที่ถูกพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ 74.63/80.00 และผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำสำหรับนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำบทร้อยกรอง นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำสูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 80.00 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. พัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 การพัฒนาชุด

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประสิทธิภาพ ของแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำแบบร้อยกรอง

แบบฝึกทักษะ	ผลคะแนนรวม	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
แบบฝึกทักษะชุดที่ 1	402	67.00	13.40	1.85
แบบฝึกทักษะชุดที่ 2	517	71.81	17.20	1.85
แบบฝึกทักษะชุดที่ 3	498	87.90	16.60	2.16
แบบฝึกทักษะชุดที่ 4	822	69.17	27.40	1.79
รวม	2239	74.63	18.62	1.91

แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 สามารถพัฒนาชุดฝึกทักษะได้จำนวน 4 ชุด ได้แก่ 1) แบบฝึกทักษะชุดที่ 1 การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ ร 2) แบบฝึกทักษะชุดที่ 2 การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ ล 3) แบบฝึกทักษะ ชุดที่ 3 การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ ว และ 4) แบบฝึกทักษะชุดที่ 4 การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำไม่แท้ โดยชุดแบบฝึกทักษะ การอ่านมีประสิทธิภาพเท่ากับ 74.63/80.00 เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 70/70

จากการพัฒนาชุดแบบฝึกการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนรวมแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำบทร้อยกรองจากแบบฝึกทักษะจำนวน 4 ชุด ดังกล่าว พบว่ามีผลคะแนนรวม ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย () ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตารางแสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยจากคะแนนรวมแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียง คำควบกล้ำบทร้อยกรอง ดังตารางที่ 1

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนในแบบฝึกทักษะชุดที่ 4 นักเรียนสามารถทำคะแนนเฉลี่ยได้เท่ากับ 13.40 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.85 และคะแนนในแบบฝึกทักษะที่ 2 นักเรียนสามารถทำคะแนนเฉลี่ยได้เท่ากับ 17.20 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.85 แบบฝึกทักษะชุดที่ 3 นักเรียนสามารถทำคะแนนเฉลี่ยได้เท่ากับ 16.60 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.16 และแบบฝึกทักษะชุดที่ 1 นักเรียนสามารถทำคะแนนเฉลี่ยได้เท่ากับ 13.40 มีค่าส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐานเท่ากับ 1.85 ตามลำดับ ปรากฏว่าชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 18.62 คะแนน มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.91

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำบทร้อยกรอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” อำเภอบางปะอิน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน

การทดสอบ	ผลคะแนนรวม	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน	เกณฑ์
ก่อนเรียน	149	4.96	49.67	1.22	ควรปรับปรุง
หลังเรียน	240	8.00	80.00	1.17	ดีมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 มีคะแนนการทดสอบการอ่านออกเสียงควบกล้ำก่อนเรียนรวมทั้งห้อง 149 คะแนน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.96 คิดเป็นร้อยละ 49.67 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.22 ซึ่งอยู่ในระดับเกณฑ์ควรปรับปรุง และหลังจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 ได้รับการสอนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำบทร้อยกรองแล้ว มีคะแนนการทดสอบการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำหลังเรียนรวมทั้งห้อง 240 คะแนน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 8.00 คิดเป็นร้อยละ 80.00 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.17 ซึ่งอยู่ในระดับเกณฑ์ดีมาก

5. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำบทร้อยกรองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” เพื่อพัฒนาชุดแบบฝึกการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 และเพื่อเปรียบเทียบคะแนนทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำของนักเรียนระหว่างก่อน-หลังเรียนด้วยชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำบทร้อยกรอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาพัฒนาชุดแบบฝึกการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 โดยผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนรวมแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำบทร้อยกรองจากแบบฝึกทักษะจำนวน 4 ชุด คือ แบบฝึกทักษะชุดที่ 1 แบบฝึกทักษะชุดที่ 2 แบบฝึกทักษะชุดที่ 3 และแบบฝึกทักษะชุดที่ 4 พบว่า แบบฝึกทักษะทั้ง 4 ชุด ใน 1 ชุด มีประสิทธิภาพ 74.63 และผลทดสอบหลังเรียนมีประสิทธิภาพ 80.00 จะเห็นได้ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งผลที่ได้ คือ 74.63/80.00 เพราะมีการจัดกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน รวมถึงการสร้างกิจกรรมให้นักเรียนเล็งเห็นถึงความสำคัญของการออกเสียงทำให้ผู้เรียนมีความใส่ใจในการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำมากขึ้นและยังแสดงให้เห็นว่าชุดแบบฝึกทักษะเหล่านี้ ได้ผ่านการพัฒนาที่เป็นระบบตามขั้นตอนจากการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำที่เริ่มจากร ล ว และคำควบกล้ำแท้ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียนภายในกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งกลุ่มเป้าหมายมีการกระจายของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนเรียนอยู่ที่ 1.22 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานหลังเรียนอยู่ที่ 1.17 ซึ่งห่างกันเพียงเล็กน้อยแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” สอดคล้องกับงานวิจัยของฤตถณ สุวรรณรักษ์ (2556) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแบบฝึกการออกเสียงคำควบกล้ำสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดพุทธบูชา โดยใช้

แบบฝึกทักษะที่ผู้รายงานได้ศึกษาวิธีการและขั้นตอนการสร้างแบบฝึกทักษะ ได้ผ่านการตรวจแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องและประเมินความถูกต้องเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ผ่านการทดลองใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการทำแบบฝึกทักษะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น และสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ รวมทั้งพัฒนาความรู้ทักษะและเจตคติด้านต่างๆ ของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

การศึกษาเปรียบเทียบคะแนนทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำของนักเรียนระหว่างก่อน-หลังเรียนด้วยชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำบทร้อยกรอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนรวมการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนนักเรียนมีคะแนนก่อนใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำรวมทั้งหมด 149 คะแนน ค่าเฉลี่ย 4.96 และคิดเป็นร้อยละ 49.67 และเมื่อนักเรียนได้ใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำแล้วนั้น นักเรียนมีคะแนนหลังการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำรวมทั้งหมด 240 คะแนน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 8.00 และคิดเป็นร้อยละ 80.00 ซึ่งคะแนนหลังการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำนั้นเพิ่มจากเดิมร้อยละ 30.33 แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” สอดคล้องกับงานวิจัยของฤตถณ

สุวรรณรักษ์ (2556) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแบบฝึกการออกเสียงคำควบกล้ำสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดพุทธบูชา โดยใช้เครื่องมือคือ แบบทดสอบก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคำควบกล้ำระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใช้ประเมินก่อนและหลังเรียน (Pretest-Posttest) ซึ่งเครื่องมือที่ใช้นั้นเหมือนกันแต่แตกต่างกันตรงที่เกณฑ์การประเมินของผู้วิจัยคือ E_1/E_2 70/70 แต่งานวิจัยของธฤตถณ สุวรรณรักษ์ เกณฑ์การประเมินคือ E_1/E_2 80/80 เนื่องจากนักเรียนโรงเรียนวัดพุทธบูชา มีปัญหาในการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำไม่คล่องอย่างมาก

จากการศึกษาการพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำบทร้อยกรองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” อำเภอบางปะอิน ดังกล่าวจึงนำไปสู่การสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำบทร้อยกรองทั้งหมด 4 ชุด และหลังจากการทดลองใช้ชุดฝึกทักษะสามารถแก้ปัญหาการอ่านออกเสียงควบกล้ำให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

การจัดกิจกรรมในช่วงแรกๆ นักเรียนยังขาดความเข้าใจในการทำแบบฝึกทักษะครูจึงควรให้คำแนะนำ โดยการให้นักเรียนอ่านคำชี้แจง

ให้เข้าใจก่อนทำแบบฝึกทักษะการออกเสียงคำควบกล้ำและให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมให้สำเร็จไปได้ด้วยดี และนักเรียนมีระดับการเรียนรู้ที่ต่างกันจึงทำให้ผู้ที่รับรู้เข้าใจไม่เข้าใจการทำแบบฝึกทักษะ ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน และรีบดำเนินการสอนเสริมนักเรียนที่เรียนรู้ไม่ทันอย่างเร่งด่วน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรใช้งานเขียนประเภทร้อยกรองในการทำแบบฝึกเรื่องอื่นๆ เช่น คำใหม่ คำที่มักเขียนผิด คำที่มีกาวินต์ คำพ้อง คำประสม คำคล้องจอง ฯลฯ เนื่องจากการใช้งานประเภทร้อยกรองในการท่องจำนั้น สามารถทำให้นักเรียนจดจำได้ง่าย และเกิดความสนใจในการเรียนรู้ว่าการท่องจำงานเขียนประเภทบทร้อยแก้ว

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำบทร้อยกรองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” ครูสามารถในการนำไปเป็นแนวทางการกำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์การเรียนรู้สื่อการเรียนการสอนตลอดจนการวัดและประเมินผลในการเรียนรู้ให้สามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์และเป็นพื้นฐานในการเรียนชั้นสูงต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- คณะอักษรศาสตร์. (2504). *บันทึกเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานกระแสพระราชดำริเรื่องปัญหาการใช้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2542). *การอ่านและส่งเสริมการอ่าน*. กรุงเทพฯ: ศิลปะบรรณาคาร.
- ธฤตภณ สุวรรณรักษ์. (2549). *การพัฒนาแบบฝึกการออกเสียงคำควบกล้ำสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดพุทธบูชา*. (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พยุง ญาณโกมุท. (2501). *ข้อคิดในการสอนภาษาไทยว่าด้วยการพูดหรือการอ่านออกเสียงอักษรควบ*. กรุงเทพฯ: ประชาศึกษา.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2549). *นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ช้างทอง.
- ศรีประภา ปาลสุทธิ. (2523). *การสร้างแบบฝึกการอ่าน ร ล ว ควบกล้ำ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รูปแบบการพัฒนาผู้สูงอายุตามหลักพุทธจริยศาสตร์
ของเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*

The Model of Elderly Development Based on Buddhist
Ethics of Khon Kaen Municipality, Mueang District,
Khon Kaen Province

เดชาชัช สายเบธางกูร, จรัส สีกา และพระครูภาวนาโพธิคุณ (สมชาย พังหมื่นไวย)

Dechachuch Saimetanggun, Jaras Leeka

and Phrakhru Bhavanabodhikun (Somchai Phangmuenwai)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: kaiau001@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาผู้สูงอายุ 2) ศึกษา
รูปแบบการพัฒนาผู้สูงอายุของเทศบาลนครขอนแก่น 3) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้สูงอายุตามหลักพุทธ
จริยศาสตร์ของเทศบาลนครขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์
เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 20 รูป/คน กลุ่มปฏิบัติการ จำนวน 20 คน และ
กลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักพุทธจริยศาสตร์เป็นหลักการที่นำมาเป็นวิธีการเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตใน
3 ด้านคือ สุขภาพ การมีส่วนร่วม ความมั่นคงในชีวิต ประกอบด้วย ภาวนา 4 อิทธิบาท 4 และธรรมสมาธิ 5
นำไปสู่การพัฒนาอย่างสมบูรณ์และยั่งยืน

2. รูปแบบการพัฒนาผู้สูงอายุในเทศบาลนครขอนแก่นใน 3 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านการมี
ส่วนร่วม และด้านความมั่นคง เป็นรูปแบบที่เทศบาลได้ดำเนินการแต่ผู้สูงอายุควรได้รับการพัฒนาศักยภาพ
ด้านร่างกายและจิตใจไปพร้อมกันเพื่อเกิดความสุขและเกิดความสุขครอบคลุมในมิติการดูแลสุขภาวะที่พึง
ประสงค์ มีความมั่นคง และยั่งยืน

*ได้รับบทความ: 18 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 16 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 21 กันยายน 2567

Received: July 18, 2024; Revised: September 16, 2024; Accepted: September 21, 2024

3. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า ภาวนา 4 คือ เป็นการพัฒนาด้านกาย จิตใจ และปัญญา ให้ความสำคัญพร้อมในการดำรงชีวิตที่สมดุล และมีคุณภาพชีวิตที่ดี อิทธิบาท 4 เป็นวิธีการเสริมแรงเพื่อให้ผู้สูงอายุมีอายุที่ยืนยาวด้วยความพอใจและปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพ ปราศจากโรคภัยต่างๆ และธรรมสมาธิ 5 ที่นำมาใช้เพื่อการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีศักยภาพหรือมีภาวะพลพลังในการดูแลตนเองด้านร่างกายและจิตใจไม่เกิดการเจ็บป่วย สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตัวเองลดการพึ่งพาผู้อื่น ลดการแยกตัวออกจากสังคมโดยการร่วมกิจกรรมในชุมชน ชมรม เกิดความพึงพอใจและความผาสุกในชีวิตเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา; ผู้สูงอายุ; พุทธจริยศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were 1) to study Buddhist ethics in developing the elderly, 2) to study the elderly development model of Khon Kaen Municipality, 3) to present the Buddhist ethics development model for the elderly of Khon Kaen Municipality. It is qualitative research. Research tools were in-depth interviews. Key informants were academic groups of 20 figures/person, action group of 20 persons, and elderly group of 20 persons. Descriptive data were analyzed by inductive method.

The results revealed that:

1. Buddhist ethics is a principle used as a method for developing the elderly to have a quality of life in three aspects: health, participation. Stability in life consists of 4 cultivations, path of accomplishment (4powers), and concentration of the Dhamma (5 samadhis), leading to complete and sustainable development.

2. Models for the development of the elderly in Khon Kaen municipality in 3 aspects: health, participation and security it is a model that the municipality implement but the elderly should be developed in terms of both physical and mental potential at the same time to create balance and coverage in the dimensions of health care that are desired, stable, and sustainable forever.

3. The model for developing the quality of life for the elderly according to Buddhist ethics of Khon Kaen Municipality, it was found that the 4 meditations, namely body, mind, and wisdom, There are recreational activities to develop good mental health for

the elderly and being aware of the conditions of the world and life. The 4 Iddhibādas are methods of reinforcing the longevity of the elderly with satisfaction and following the advice of physicians in order to free themselves from various diseases. Elderly people who have the potential or have the ability to perform their functions in the physical able to perform daily activities by themselves, reducing dependency on others and also to reduce social isolation by participating in activities in the community, clubs, resulting in more satisfaction and more well-being in life.

Keywords: Model of Development; The Elderly; Buddhist ethics

1. บทนำ

การเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุเป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจในระดับโลก โดยองค์การสหประชาชาติคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2544-2643 จะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 10 ของประชากรโลก (United Nations, 2001) และในปี พ.ศ. 2560 จำนวนประชากรผู้สูงอายุทั่วโลกจะเพิ่มขึ้นเป็น 962 ล้านคน จาก 382 ล้านคนในปี พ.ศ. 2523 (ค.ศ. 1980) ซึ่งคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2593 (ค.ศ. 2050) จำนวนผู้สูงอายุจะขยายเพิ่มจำนวนเป็น 2.1 พันล้านคน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบสังคม เศรษฐกิจ และความต้องการในการบริการด้านสุขภาพและการคุ้มครองสิทธิทางสังคม (World Health Organization, 2002)

ในประเทศไทย การพัฒนาสำหรับผู้สูงอายุสะท้อนผ่านแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ซึ่งมียุทธศาสตร์หลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมสำหรับวัยสูงอายุ 2) การส่งเสริมผู้สูงอายุ และ 3) การจัดระบบคุ้มครองสิทธิทางสังคม ยุทธศาสตร์การส่งเสริม

ผู้สูงอายุมุ่งสร้างความตระหนักรู้ในสังคมเกี่ยวกับคุณค่า และศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ รวมถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ และการดูแลตนเอง ส่วนระบบคุ้มครองทางสังคมเน้นการสร้างควมมั่นคงทางการเงิน การพัฒนาที่อยู่อาศัย และระบบบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ การดำเนินการเหล่านี้มุ่งสร้างสังคมที่สนับสนุน และดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2545) และพบว่า ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ซึ่งมีสัดส่วนผู้สูงอายุร้อยละ 10.3 ของประชากรทั้งหมด แนวโน้มนี้ทำให้สังคมสูงวัยกลายเป็นประเด็นสำคัญ เนื่องจากคาดการณ์ว่าภายในปี พ.ศ. 2575 ประเทศไทยจะกลายเป็น "Super aged society" ที่มีประชากรผู้สูงอายุถึงหนึ่งในสี่ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2560, หน้า 18-20)

จากการศึกษาเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุที่จะเป็นปัญหาในการดูแลใน

เรื่องต่างๆ จึงควรมีการเสริมความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกมิติด้วยการเสริมพหุพลังแก่ผู้สูงอายุในประเทศไทยให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งพบว่า พหุพลังผู้สูงอายุในประเทศไทยมีดัชนีด้านพหุพลังลดลงในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากความมั่นคงทางรายได้และความเพียงพอของรายได้ลดลงโดยการสำรวจปี พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2550 ใช้ตัวชี้วัด 15 ตัว แบ่งเป็น 3 ด้านหลัก สุขภาพ (6 ตัว) การมีส่วนร่วม (3 ตัว) และความมั่นคง (6 ตัว) (กุศลสุนทรธาดา และกมลชนก ขำสุวรรณ, 2553, หน้า 26-38) และจากข้อมูลในการสำรวจปี พ.ศ. 2554 พบว่า ระดับพหุพลังของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นระดับปานกลาง โดยมีดัชนีด้านสุขภาพ 6 ตัว การมีส่วนร่วม 2 ตัว และความมั่นคง 3 ตัว (สุกัจจ์แสงประจักษ์สกุล, 2558, หน้า 139-167)

ในปัจจุบันเทศบาลนครขอนแก่นกำลังเผชิญปัญหาในการส่งเสริมพหุพลังของผู้สูงอายุมารวมถึง การเข้าถึงบริการที่จำกัด เช่น สุขภาพและการศึกษา การขาดบริการและการสนับสนุนทางการเงินที่เหมาะสม ส่งผลต่อความมั่นคงทางการเงินและคุณภาพชีวิต การขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกโดดเดี่ยวและมีปัญหาสุขภาพจิต การขาดโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ๆ ซึ่งสำคัญต่อการส่งเสริมพหุพลังและการปรับตัว จากปัญหาดังกล่าวมานี้ เทศบาลนครขอนแก่นได้ดำเนินการมาแล้วอย่างต่อเนื่อง แต่เพื่อเป็นการเสริมความเข้มแข็งและยั่งยืนในการส่งเสริมพหุพลังของผู้สูงอายุในเทศบาลนครขอนแก่นควรใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

เป็นแนวทางหลัก โดยการนำหลักท้าว 4 ประการ (กาย ศีล จิต และปัญญา) มาประยุกต์ใช้ช่วยเสริมสร้างสุขภาพร่างกายและจิตใจ การพัฒนากายส่งเสริมสุขภาพ การรักษาศีลส่งเสริมความสัมพันธ์และสุขภาพจิต การมีความรู้และเข้าใจสภาวะของตนเองช่วยให้ปรับตัวได้ดีขึ้น อิทธิบาท 4 (การตั้งใจจริง ความพากเพียร ความตั้งใจแน่วแน่ และการพัฒนาตนเอง) ช่วยเสริมแรงให้มีอายุยืนยาวและความพอใจในชีวิต การใช้ธรรมสมาธิ 5 ประการ (ปราโมทย์ ปีติ ปัสสัทธิ สุข และสมาธิ) ช่วยพัฒนาจิตใจให้มีความสงบและมีกำลังในการดำเนินชีวิต โดยใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาผู้สูงอายุ ช่วยให้พวกเขามีชีวิตที่มีคุณภาพในวัยสูงอายุได้อย่างเต็มที่ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2562, หน้า 8-9)

จากการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในเทศบาลนครขอนแก่นเกี่ยวกับการส่งเสริมพหุพลังของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาผู้สูงอายุตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ครอบคลุมทั้งสองมิติหลัก ได้แก่ ด้านร่างกาย และด้านจิตใจ โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถมีชีวิตที่สมดุลและมีพละพละพละในการดำเนินชีวิตในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม และงานวิจัยนี้เมื่อเสร็จสมบูรณ์แล้วจะเป็นข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้สนใจ และเป็นแผนการดำเนินงานของเทศบาลนครขอนแก่นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาผู้สูงอายุของเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้สูงอายุตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อการวิจัยถึงการพัฒนาผู้สูงอายุตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยมีวิธีการศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงพรรณนาด้วยอุปนัยวิธี

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยโดยมีเกณฑ์การคัดเลือกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มนักวิชาการ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการอบรมเพื่อเติมเต็มในคุณภาพด้านจิตใจ และบุคลากรผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 2) กลุ่มปฏิบัติการ ได้แก่บุคลากรในหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุประกอบด้วย ผู้นำชุมชน และอสม.ประจำชุมชนต่างๆ และ 3) กลุ่มผู้สูงอายุ ที่ผ่านการประเมินความสามารถใน

การดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ ซึ่งมีคะแนนเต็ม 20 คะแนน โดยผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองได้ช่วยเหลือผู้อื่น ชุมชน และสังคมได้มีผลรวมคะแนน ADL ตั้งแต่ 12 คะแนนขึ้นไปรวมทั้งสิ้น จำนวน 60 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) มุ่งเน้นการสัมภาษณ์พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่เทศบาล เจ้าหน้าที่ศูนย์แพทย์ และผู้สูงอายุ (ชาย/หญิง) โดยมีเนื้อหาสำคัญ ดังนี้ (1) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผนจัดเตรียมชุดคำถามและวิธีการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนล่วงหน้ามีการดำเนินงานแบบเป็นทางการภายใต้กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานเดียวกันโดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้เป็นฐาน เช่น หลักพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาผู้สูงอายุ ประวัติความเป็นมาของรูปแบบการพัฒนาผู้สูงอายุของเทศบาลนครขอนแก่น (2) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผนการสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อสัมภาษณ์บริบทชุมชนหรือสภาพปัญหาทั่วไปของชุมชน เช่น อาณาเขตพื้นที่ ชุมชนใกล้เคียง อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกในชุมชน เป็นการสัมภาษณ์ถึงสภาพภูมิประเทศทั่วไปที่ไม่ได้ระบุไว้ในแบบสัมภาษณ์ จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย (3) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับคำถามและลำดับขั้นตอนของการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าเป็นการพูดคุยสนทนาตาม

ธรรมชาติ (Naturalistic Inquiry) และเพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกโดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นฐานในการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลักเฉพาะในบางประเด็นที่ได้ข้อมูลไม่ชัดเจนครบถ้วน เช่น การพัฒนาผู้สูงอายุตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น (4) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Co-observation) เพื่อสังเกตการณ์การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น การเจริญพระพุทธมนต์เพื่อเสริมขวัญกำลังใจแก่ผู้ป่วย และกิจกรรมการสนทนากลุ่ม (5) สมุดจดบันทึกข้อมูลภาคสนามเพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มและบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์แก่อุปกรณ์การทำวิจัย (6) เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายภาพ เป็นการบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรม และการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อตรวจสอบและยืนยันข้อมูลจากการจดบันทึกในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และ 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (key informant) ในพื้นที่วิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ บุคลากรในหน่วยงานราชการ ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ โดยมีเนื้อหาสำคัญเกี่ยวกับหลักพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาผู้สูงอายุ การพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุของเทศบาลนครขอนแก่น และการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของเทศบาลนครขอนแก่น

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์จนได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์การพัฒนาผู้สูง

อายุตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของเทศบาลนครขอนแก่น จากนั้นนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาสร้างเป็นคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus group) และสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นฐาน 2) นำแบบคำถามในการสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อขอคำแนะนำ และตรวจสอบความเหมาะสมของคำถามเพื่อใช้ในการวิจัย 3) ปรับปรุงแบบคำถามในการสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน โดยพิจารณาและตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้องตามเนื้อหา ภาษา และความสอดคล้องเกี่ยวกับประเด็นคำถามและระเบียบวิธีวิจัย 4) นำแบบคำถามในการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติม 5) ปรับปรุงแบบคำถามในการสนทนากลุ่มแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษางานวิจัย 6) จัดพิมพ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย โดยกำหนดขั้นตอนไว้ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร จะดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม และเอกสารที่แสดงถึงสภาพปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ หลักพุทธจริยศาสตร์

และการนำหลักพุทธจริยศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้สูงอายุของเทศบาลนครขอนแก่น โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุและความหมายของผู้สูงอายุ แนวคิดทางพุทธจริยศาสตร์และความหมาย ความสำคัญของพุทธจริยศาสตร์ ประเภทของพุทธจริยศาสตร์ หลักการปฏิบัติของพุทธจริยศาสตร์ เกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์ การใช้พุทธจริยศาสตร์ในการดูแลผู้สูงอายุ และแนวคิดเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธศาสนา เช่น แนวคิดและหลักการดำเนินชีวิต ตัวชี้วัดความสุขตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นต้น

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ จะดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) การลงพื้นที่ เข้าไปในเทศบาลนครขอนแก่นเพื่อรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์ บุคลากรในหน่วยงานราชการ ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ โดยทำการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ 2) การสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ดำเนินการสัมภาษณ์และจัดการสนทนากลุ่มกับพระสงฆ์ บุคลากรในหน่วยงานราชการ ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเทศบาลนครขอนแก่น 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก 4) การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คัดเลือกจำนวน 60 รูป/คน ซึ่งประกอบด้วยพระสงฆ์ บุคลากรในหน่วยงานราชการ ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ โดยมีเกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 5) การนัดหมาย

นัดหมายเพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 60 รูป/คน 6) การจัดสนทนากลุ่ม จัดการสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและการนำหลักพุทธจริยศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 7) การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วเพื่อรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ครบถ้วนและชัดเจน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจะดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) อบรมผู้ช่วยวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการวิจัย พร้อมอธิบายขั้นตอนการเก็บข้อมูลและขอความร่วมมือจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2) สืบหาข้อมูลภาคสนาม เลือกรวมชนเป้าหมายแบบเจาะจง 3) สำหรับการรวบรวมข้อมูลเชิงกายภาพในเทศบาลนครขอนแก่น โดยทำจดหมาย และประสานงานเพื่อขออนุญาตทำวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ตามหลักเกณฑ์ดังนี้ สถานที่ต้องเหมาะสม และได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักพุทธจริยศาสตร์ สถานที่ต้องมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง สถานที่ต้องมีการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น การนั่งสมาธิ และการสวดมนต์ 4) ขออนุญาตดำเนินการวิจัย เสนอโครงการวิจัยต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขออนุญาตทำการวิจัยและลงพื้นที่ 5) ชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการเก็บข้อมูล ทำกิจกรรมกลุ่ม การสนทนากลุ่มย่อย และสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 6) นัดหมายวัน

เวลา และสถานที่ กำหนดวันและเวลาในการทำกิจกรรมกลุ่ม การสนทนากลุ่มย่อย และสัมภาษณ์เชิงลึก ระยะเวลาเก็บข้อมูลระหว่างเดือน พฤษภาคม 2565 ถึง ธันวาคม 2566

4. สรุปผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาผู้สูงอายุตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. หลักพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) หลักภavana 4 ได้แก่ กายภavana ศิลภavana จิตตภavana ปัญญาภavana 2) หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และ 3) หลัก ธรรมสมาธิ 5 ได้แก่ ปาโมทย์ ปิตี ปัสสัทธิ สุข สมาธิ หลักพุทธจริยศาสตร์ทั้ง 3 นี้ มีความเหมาะสมในการนำมาพัฒนาผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นเนื่องจากสามารถนำไปประยุกต์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทั้ง 3 มิติ คือ สุขภาพ การมีส่วนร่วม และความมั่นคง สอดคล้องกับแนวคิดการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะขององค์การอนามัยโลก (WHO)

2. รูปแบบการพัฒนาผู้สูงอายุในเทศบาลนครขอนแก่นใน 3 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านความมั่นคง เป็นรูปแบบที่เทศบาลได้ดำเนินการแต่ผู้สูงอายุควรได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านร่างกายและจิตใจไปพร้อมกันเพื่อเกิดความสุขและเกิดความคลอบคลุ้มในมิติการดูแลสุขภาวะที่พึงประสงค์ มีความมั่นคง และยั่งยืน

3. รูปแบบการพัฒนาผู้สูงอายุตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอ

เมือง จังหวัดขอนแก่น มีดังนี้

3.1 การพัฒนาผู้สูงอายุด้วยหลักภavana 4 จากมุมมองทางปรัชญาสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้ 1) กายภavana การพัฒนาทางร่างกายสะท้อนถึงหลักปรัชญาของสุขภาพที่ดี ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ การดูแลร่างกายเป็นการยอมรับความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายและจิตใจและเป็นการปฏิบัติที่ส่งเสริมความสมดุลภายใน ตามหลักปรัชญาของสุขภาพองค์รวม ที่เห็นว่าร่างกายและจิตใจมีความเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้ง การพัฒนาทางร่างกายที่ดีจะสนับสนุนการมีชีวิตที่สมดุลและมีสุขภาพดี 2) ศิลภavana การรักษาศีลเป็นการปฏิบัติตามหลักการทางศีลธรรมที่ส่งเสริมความสงบและความเป็นธรรมในชีวิต มันสะท้อนถึงปรัชญาของการดำรงชีวิตที่มีความรับผิดชอบและเมตตา ศีลธรรมช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมและสนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การพัฒนาศีลทำให้ผู้สูงอายุมีความสงบและอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีคุณค่า 3) จิตตภavana การพัฒนาจิตใจที่เข้มแข็งและมีสุขภาพจิตดีสะท้อนถึงการบรรลุเป้าหมายในปรัชญาของการมีชีวิตที่เต็มไปด้วยความสุขและความสงบ ความเมตตาและความกรุณาเป็นคุณลักษณะที่ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเป็นมิตรกับผู้อื่น การพัฒนาจิตใจให้แข็งแกร่งสามารถนำไปสู่การมีความสุขที่ยั่งยืนและการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า 4) ปัญญาภavana การพัฒนาปัญญาคือการเพิ่มพูนความเข้าใจและการพิจารณาอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาการรู้แจ้งและการตระหนักรู้ในตนเอง ปัญญาช่วยให้ผู้สูงอายุ

เข้าใจและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้ดีขึ้น การพัฒนาปัญญาทำให้ผู้สูงอายุสามารถเผชิญกับความท้าทายและความทุกข์ได้อย่างมีสติและประสบผลสำเร็จในชีวิต

3.2 รูปแบบการพัฒนาผู้สูงอายุตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า การพัฒนาผู้สูงอายุตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยหลักการที่เชื่อมโยงและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน เพื่อส่งเสริมความสมดุลในชีวิตของผู้สูงอายุ เริ่มจากฉันทะหรือความพอใจในสุขภาพดีและการมีอายุยืนยาว ซึ่งสร้างแรงบันดาลใจ และความตั้งใจในการพัฒนาตนเอง ปรัชญาของความพอใจนี้ช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขและมีความหมายในชีวิต จากนั้น วิริยะ หรือความเพียรในการรักษาสุขภาพ สะท้อนถึงการมุ่งมั่นและการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกที่เกิดจากความพยายามอย่างต่อเนื่อง เพื่อบรรลุเป้าหมายด้านสุขภาพดี การมีจิตตะหรือความตั้งใจที่มั่นคงช่วยให้เกิดนิสัยดีและการดูแลตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่วนวิมังสาหรือการพิจารณาและการใช้เหตุผลในการตัดสินใจสะท้อนถึงการใช้อนุปัญญาในการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดในการพัฒนาตนเอง กระบวนการทั้งหมดนี้เชื่อมโยงกันอย่างลงตัวเพื่อให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่ดีและสมบูรณ์ด้วยการตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาในแต่ละด้าน

3.3 รูปแบบการพัฒนาผู้สูงอายุด้วยหลักธรรมสมาธิพบว่า ปรามิทธิ (ความร่าเริง) ส่งเสริมการมองโลกในแง่ดีและลดความวิตกกังวล ช่วยให้เกิดความสงบภายในจิตใจ เป็นปรัชญาของการสร้างสุขภาพจิตที่ดีและความพอใจในชีวิต เมื่อมีปัสสัทธิ (ความสงบ) ตามมาจากการร่าเริง

การผ่อนคลายทางกายและใจช่วยให้เกิดสุข (ความสุขทางกายและใจ) เป็นผลจากการลดความเครียดและการมีจิตใจที่สงบ การมีสมาธิ (จิตที่มั่นคง) จากความสุขช่วยให้เกิดปัญญาและความสามารถในการรับมือกับปัญหาได้ดีขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมีสติและความสมดุล

5. อภิปรายผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาผู้สูงอายุตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. พุทธพลังคือการเสริมสร้างศักยภาพของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีกรอบการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การมีสุขภาพที่ดี การมีส่วนร่วม และความมั่นคง ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตอย่างอิสระในสังคมได้อย่างเหมาะสม แนวคิดนี้สอดคล้องกับระวี สัจจโสภณ (2556, หน้า 471-490) ที่เห็นว่า พุทธพลังเป็นภาวะสุขสมบูรณ์ของผู้สูงอายุและเป็นเป้าหมายในการจัดการกับผลกระทบจากการเพิ่มจำนวนผู้สูงอายุทั่วโลกและสอดคล้องกับกุศล สุนทรธาดา และกมลชนก ขำสุวรรณ (2553, หน้า 26-38) ที่เห็นว่า ดัชนีพุทธพลังของผู้สูงอายุไทยลดลงเนื่องจากความมั่นคงทางรายได้ลดลง ดัชนีพุทธพลังประกอบด้วย 15 ตัวชี้วัด แบ่งเป็น 3 ด้าน: สุขภาพ (6 ตัวชี้วัด) การมีส่วนร่วม (3 ตัวชี้วัด) และความมั่นคง (6 ตัวชี้วัด) ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญในการสร้างความสมดุลในชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ

2. หลักพุทธจริยศาสตร์ที่มีความเหมาะสมและสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างครอบคลุมในหลายมิติ รวมถึงด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่มีการศึกษาและการวิเคราะห์ถึงผลกระทบของหลักพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ หลักภavana 4 มุ่งเน้นการพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับพรพงศ์ สุขประเสริฐ (2556, หน้า 45-60) ที่กล่าวว่า การดูแลสุขภาพร่างกายและการฝึกปฏิบัติทางจิตใจเพื่อให้เกิดความสงบและความเข้าใจในธรรมะเช่น การฝึกภavanaเพื่อรักษาศีลและพัฒนาจิตใจให้แข็งแกร่งสามารถช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดีและเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้ ซึ่งสอดคล้องกับอุดมศักดิ์ รัศมีวิชัย (2562, หน้า 123-136) ที่เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักภavanaในผู้สูงอายุช่วยเสริมสร้างความสมดุลทั้งในด้านร่างกายและจิตใจสามารถเตรียมพร้อมในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในชีวิต และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม อิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีความตั้งใจและความพยายามในการพัฒนาตนเอง ตัวอย่างเช่น ความพอใจในชีวิต (ฉันทะ) ส่งผลให้เกิดความเพียร (วิริยะ) และการตั้งใจทำอย่างต่อเนื่อง (จิตตะ) นำไปสู่การพิจารณาที่ดี (วิมังสา) ทำให้เกิดความสุขและความสามารถในการปรับตัวได้ดีขึ้น สอดคล้องกับสมคิด ลิขิตกิจสมบูรณ์ (2561, หน้า 75-85) ได้แสดงให้เห็นว่าการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้สามารถเพิ่มดัชนีพหุผลในผู้สูงอายุและช่วยลดปัญหาที่เกิด

จากการลดลงของความมั่นคงทางรายได้และสุขภาพ และธรรมสมาธิ 5 ประกอบด้วย ปาโมทย์ ปิตี ปัสสัทธิ สุข และสมาธิ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้เกิดความสงบและสมาธิในชีวิต การฝึกธรรมสมาธิช่วยสร้างสุขภาพจิตที่ดีและการมีชีวิตที่มีความสุข ทำให้สามารถรับมือกับความท้าทายต่างๆ ได้อย่างมีสติ สอดคล้องกับวรวิมล นพพร (2565, หน้า 89-100) และพงษ์เทพ พัฒนกิจ (2564, หน้า 101-115) พบว่า การใช้หลักธรรมสมาธิในการพัฒนาผู้สูงอายุช่วยเพิ่มความสุขทางจิตและการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้ดีขึ้น

3. การพัฒนาผู้สูงอายุของเทศบาลนครขอนแก่นสอดคล้องกับแนวทางสากลและหลักพุทธจริยศาสตร์ โดยมุ่งเน้นสุขภาพ การมีส่วนร่วม และความมั่นคง ช่วยให้ผู้สูงอายุปรับตัวและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การพัฒนาในทุกมิติ ร่างกาย จิตใจ และสังคมช่วยลดความเครียดและความเหลื่อมล้ำ พร้อมสร้างความสมดุลและยั่งยืนในชีวิต

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1.1 การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบของกิจกรรมสังคมต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ

1.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงทางการเงินและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

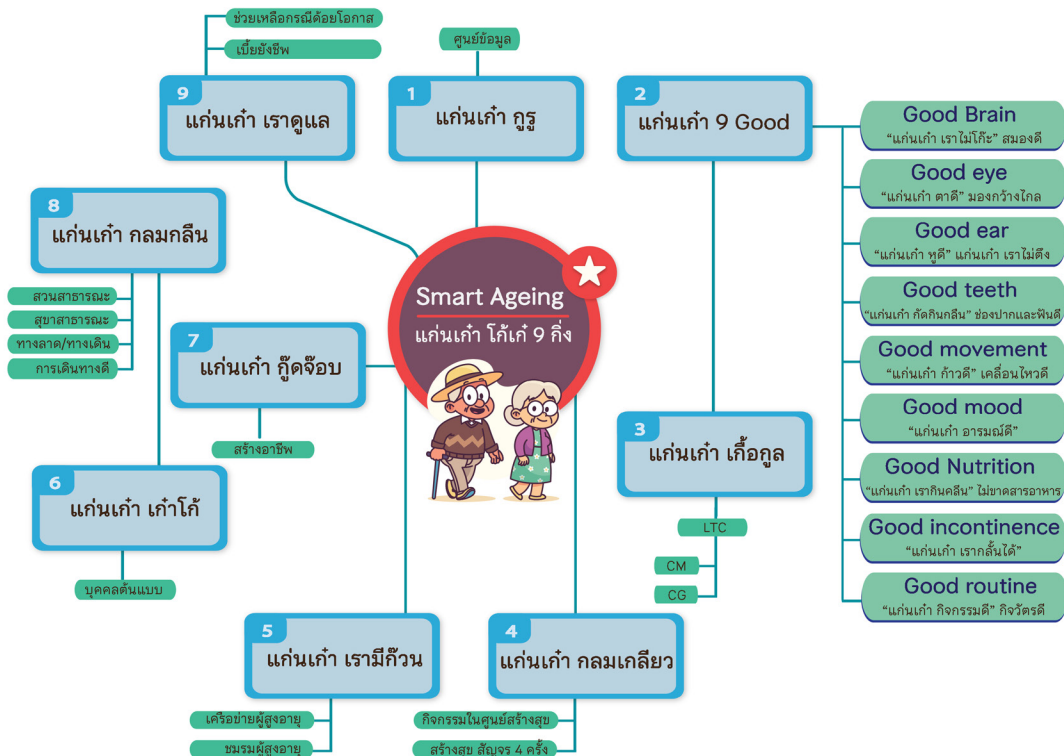
1.3 การประเมินประสิทธิผลของการนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในโปรแกรมพัฒนาผู้สูงอายุ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาผู้สูงอายุ ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของเทศบาลนคร ขอนแก่น ได้นำไปสู่การพัฒนาโครงการ Smart Ageing แก่นเกล้าไก่อเก๋ 9 กิ่ง ซึ่งรวมหน่วยบริการ เทศบาลและภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมคุณภาพ ชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการ เชื่อมโยงบริการด้านสาธารณสุข สวัสดิการ และ

การติดตามปัญหาสุขภาพรายบุคคล การพัฒนานี้ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์การพัฒนาสังคมแห่ง ความสุข และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยบูรณาการหลักเหตุผลและพุทธจริยศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างความสมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ผ่านการจัดบริการและกิจกรรม ที่ครอบคลุมทั้ง 95 ชุมชนในเขตเทศบาลนคร ขอนแก่น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2545). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กุศล สุนทรธาดา และกมลชก ขำสุวรรณ. (2553). *ระดับและแนวโน้มควมมีพฤฒิพลังของผู้สูงอายุไทย*. กรุงเทพฯ: สมาคมนักประชากรไทย.

- พงษ์เทพ พัฒนกิจ. (2564). การนำหลักธรรมสมาธิมาประยุกต์ใช้กับผู้สูงอายุ. *วารสารการวิจัยและพัฒนา*, 13(2), 101-115.
- พรพงศ์ สุขประเสริฐ. (2556). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในฐานะพุทธศาสนา. *วารสารพุทธศาสนา*, 12(1), 45-60.
- ระวี สัจจโสภณ. (2556). แนวคิดทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาภาวะพหุพลังในผู้สูงอายุ. *วารสารวิทยาศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์*, 34(3), 471-490.
- วรวิมล นพพร. (2565). ธรรมสมาธิและผลกระทบต่อสุขภาพจิตในผู้สูงอายุ. *วารสารวิจัยสุขภาพจิต*, 11(1), 89-100.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2562). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 53). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- สมคิด ลิขิตกิจสมบูรณ์. (2561). อิทธิบาท 4 และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. *วารสารพัฒนาชุมชน*, 9(2), 75-85.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2560). *ดัชนีพหุพลังผู้สูงอายุไทย*. กรุงเทพฯ: เทกซ์แอนด์เจอร์นัลพับลิเคชั่น.
- สุภจักษ์ แสงประจักษ์สกุล. (2558). ปัจจัยกำหนดระดับภูมิวัยของผู้สูงอายุไทย. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 21(1), 139-167.
- อุดมศักดิ์ รัศมีวิชัย. (2562). ผลของการฝึกภาวนาในการเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. *วารสารสุขภาพและการแพทย์*, 29(4), 123-136.
- United Nations. (2001). *World Population Situation Report*. New York: United Nations Publications.
- World Health Organization. (2002). *Geneva Policy Framework: World Health Organization*. Geneva: World Health Organization.

การสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อคุณภาพบริการ
ของสถาบันการศึกษามหาวิทยาลัยรัฐบาลและเอกชน*

Exploring Students' Satisfaction on Educational Service
Quality of Government and Private University in Thailand

วีระศักดิ์ จินารัตน์

Veerasak Jinarat

มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น

The Eastern University of Management and Technology, Thailand

E-mail: veerasakji@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ได้ศึกษาอิทธิพลขององค์ประกอบคุณภาพบริการของสถาบันที่มีต่อความพึงพอใจของนักศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ความพึงพอใจของนักศึกษาเป็นเหตุผลที่สำคัญสำหรับนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพบริการของสถาบันรัฐและเอกชน ซึ่งจากเหตุผลนี้ผู้วิจัยนำเอาแบบสอบถามไปรวบรวมความเห็นนักศึกษาจำนวน 709 คน และนำกลับมาวิเคราะห์ผลด้วยสถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบคุณภาพบริการของมหาวิทยาลัยมีอิทธิพลทำนายผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบของคุณภาพบริการในด้านการรับรอง ความเห็นอกเห็นใจ ความน่าเชื่อถือ การจับต้องได้ และความรับผิดชอบมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพึงพอใจของนักศึกษาที่ความแปรปรวนร่วมกันที่ค่า $F = 122.07$ (Sig. 000) กับมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ร่วมกันที่ค่า $R^2 = .46$ มีความคลาดเคลื่อนสะสมร้อยละ 52

คำสำคัญ: การสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษา; คุณภาพบริการของสถาบันศึกษา

*ได้รับบทความ: 23 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 16 สิงหาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 5 กันยายน 2567

Received: September 23, 2023; Revised: August 16, 2024; Accepted: September 5, 2024

Abstract

This research article is to study the influence and prediction of educational service quality elements on students' satisfaction. Students' satisfaction currently is a major reason for improving the development approach of educational service quality of government and private university in Thailand. Consequently, the researcher used a questionnaire and collected 709 of the university students and analyzed the data by multi-regression analysis.

The research results revealed that: the elements of university service quality influenced and predicted significantly to students' satisfaction. Moreover, the elements of service quality in terms of assurance, empathy, reliability, tangible and responsibility influenced significantly and simultaneously to students' satisfaction at $F = 122.07$ (Sig. 000), $R^2 = .46$ and accumulation error = 52%.

Keywords: Exploring Students' Satisfaction; Educational Service Quality

1. บทนำ

การแข่งขันของสถาบันการศึกษามีความเข้มข้นขึ้นทั่วโลกในด้านการรักษานักศึกษาเอาไว้ และสร้างความสนใจให้แก่นักศึกษาใหม่ ทำให้คุณภาพบริการการศึกษาเป็นที่สนใจของสถาบันการศึกษาในการทำความเข้าใจความต้องการของนักศึกษาและกำหนดวิธีการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่ความพึงพอใจของนักศึกษา (Students' Satisfaction) เนื่องจากการศึกษาทำให้นักศึกษามีการยอมรับเชิงบวก (Positive Perception) ในคุณภาพบริการ (Service Quality) นำไปสู่ภาพลักษณ์เชิงบวกของสถาบัน ความพึงพอใจทั้งหมดและพฤติกรรมตั้งใจเรียนรู้เชิงบวก (Hwang & Choi, 2019) อย่างไรก็ตาม คุณภาพบริการ (Service Quality) เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นของสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็น

แนวคิด (Concept) ที่มีการโต้เถียงมากมาย คุณภาพบริการการศึกษา (Education Service Quality) จึงถูกขับเคลื่อนโดยผู้บริโภคที่เป็นนักศึกษา ซึ่งเป็นการยุ่งยากในการทำความเข้าใจ และปฏิบัติของสถาบันการศึกษา (Sharif & Kassim, 2012)

ขณะที่ Silvestri, Aquilani, & Ruggieri (2017, pp. 55-81) อธิบายเกี่ยวกับคุณภาพบริการ (Service Quality) ว่าเป็นการประเมินหรือทัศนคติ (Attitude) ที่มีความสัมพันธ์กับการบริการเฉพาะ และเป็นการแสดงออกทั้งหมดของลูกค้า อย่างไรก็ตาม คุณภาพบริการในภาคการศึกษา (Service Quality in Education Sector) มีการวัดในด้านต่างๆ ที่แตกต่างกันและมีผลที่ไม่คงที่ (Oliveira & Ferreira, 2009) และ Leonnard (2018, pp. 16-

21) ได้ใช้ SERQUAL เพื่อวัดและพยากรณ์ความพึงพอใจ (Satisfaction) ของนักศึกษา นอกจากนี้แล้ว Gruber et al. (2010, pp. 105-123) อธิบายความพึงพอใจ (Satisfaction) ว่าเป็นความสุข (Happiness) ที่เกิดขึ้นหลังจากการได้รับบริการ (Service) ตามความคาดหวัง (Expectation) ของการยอมรับของแต่ละบุคคล (Individual's Perception) ความพึงพอใจจึงเป็นการประเมินคุณภาพบริการ (Service Quality) จากประสบการณ์ของนักศึกษา และ Sapri, Kaka, & Finch (2009, pp. 34-51) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า นักศึกษามีความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจขึ้นอยู่กับจิตสำนึก (Mind Set) เกี่ยวกับคุณภาพบริการ เนื่องจากประสบการณ์ชีวิตของนักศึกษาในระหว่างที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในคุณภาพบริการ (Hasan et al., 2008, pp. 163-175) อย่างไรก็ตามความพึงพอใจของนักศึกษา (Students' Satisfaction) ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ความแตกต่างด้านพื้นฐาน (Background) วัฒนธรรม (Culture) (Tian & Wang, 2010, pp. 62-72) รวมถึงความพึงพอใจของนักศึกษา (Students' Satisfaction) ที่มีผลต่อคุณภาพบริการ (Service Quality) ของการบริการการศึกษา (Educational Service) ขึ้นอยู่กับการยอมรับ (Perception) ของการบริการการศึกษาที่นักศึกษาได้รับ (Setya, 2015) การยอมรับเป็นการเรียนรู้ (Cognitive) หรือกระบวนการเชิงจิตวิทยา (Psychological Process) ที่อธิบายความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและได้รับผลกระทบต่อการอารมณ์และความคิด (Trihardini, Asrori, & Syukri, 2019,

pp. 31-39)

ดังนั้น การปรับปรุงคุณภาพการให้บริการของสถาบันอุดมศึกษาโดยยึดเอาความพึงพอใจของนักศึกษาเป็นหลักย่อมส่งผลให้การจัดการศึกษาบรรลุผลความสำเร็จได้เช่นเดียวกันและสำหรับบทความนี้ Parasuraman, Zeithaml, & Berry (1988, pp. 12-40) ได้กล่าวว่าในบริบทของการศึกษา (Education Context) คุณภาพบริการ (Service Quality) มีความจำเป็นอย่างยิ่งของสถาบันการศึกษาทั่วโลกโดยผ่านการสื่อสารปากต่อปาก (Word-of-Mouth) เนื่องจากคุณภาพบริการสถาบันการศึกษาขึ้นอยู่กับ การยอมรับของนักศึกษาหลังจากที่ได้รับบริการ (Alves & Raposo, 2010, pp. 73-85) สถาบันการศึกษาจึงต้องเน้นการจัดการคุณภาพบริการให้น่าประทับใจ (Affection) เพราะคุณภาพบริการเป็นแหล่งของแรงจูงใจที่ทำให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในด้านวิชาการ (Ahmad et al. 2010, pp. 2527-2533) และได้กำหนดตัวชี้วัดในรูปแบบของ SERQUAL ประกอบด้วย 1) การจับต้อง (Tangible) ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์ บุคคลและเครื่องมือการสื่อสาร 2) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) เช่น วิธีการปฏิบัติงานขององค์กรที่เป็นไปตามความต้องการของลูกค้าและ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร 3) การรับรอง (Assurance) เป็นความสามารถของพนักงาน ในการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในการบริการขององค์กร 4) ความรับผิดชอบ (Responsiveness) เป็นความปรารถนาในการให้ความร่วมมือและการบริการลูกค้าด้วยความรู้สึกที่

ดีต่อความต้องการหรือข้อเรียกร้องของลูกค้า 5) ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) หมายถึง ความตั้งใจส่วนบุคคลในการเสียสละเวลาที่เหมาะสมของพนักงานเพื่อทำความเข้าใจลูกค้าอย่างอ่อนโยน ขณะที่ Pedro, Mendes, & Lourenço (2018, pp. 165-192) อธิบายเกี่ยวกับคุณภาพบริการ (Service Quality) ว่าเป็นการประเมินหรือทัศนคติ (Attitude) ที่มีความสัมพันธ์กับการบริการเฉพาะและเป็นการแสดงออกทั้งหมดของลูกค้า อย่างไรก็ตาม คุณภาพบริการในภาคการศึกษา (Service Quality in Education Sector) มีการวัดในด้านต่างๆที่แตกต่างกันและมีผลที่ไม่คงที่ Leonnard (2018, pp. 16-21) ได้ใช้ SERQUAL เพื่อวัดและพยากรณ์ความพึงพอใจ (Satisfaction) ของนักศึกษาส่วน Gruber et al. (2010) อธิบายความพึงพอใจ (Satisfaction) ว่าเป็นความสุข (Happiness) ที่เกิดขึ้นหลังจากการได้รับบริการ (Service) ตามความคาดหวัง (Expectation) ของการยอมรับของแต่ละบุคคล (Individual's Perception) ความพึงพอใจจึงเป็นการประเมินคุณภาพบริการ (Service Quality) จากประสบการณ์ของนักศึกษา และ Sapri, Kaka, & Finch (2009, pp. 34-51) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า นักศึกษามีความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจขึ้นอยู่กับจิตสำนึก (Mind Set) เกี่ยวกับคุณภาพบริการ เนื่องจากประสบการณ์ชีวิตของนักศึกษาในระหว่างที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในคุณภาพบริการ อย่างไรก็ตาม ความพึงพอใจของนักศึกษา (Students' Satisfaction) ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ความแตกต่างด้านพื้นฐาน (Background)

วัฒนธรรม (Culture) เพราะฉะนั้น ความพึงพอใจของนักศึกษา (Students' Satisfaction) ที่มีผลต่อคุณภาพบริการ (Service Quality) ของการบริการการศึกษา (Educational Service) ขึ้นอยู่กับการยอมรับ (Perception) ของการบริการการศึกษาที่นักศึกษาได้รับ การยอมรับเป็นการเรียนรู้ (Cognitive) หรือกระบวนการเชิงจิตวิทยา (Psychological Process) ที่อธิบายความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและได้รับผลกระทบต่ออารมณ์และความคิด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพบริการของสถาบันและความพึงพอใจของนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการของสถาบันและความพึงพอใจของนักศึกษา
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลพยากรณ์ขององค์ประกอบคุณภาพบริการของสถาบันที่มีต่อความพึงพอใจนักศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน จำนวน 154 สถาบัน และกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการสุ่มตัวอย่างไม่เกินร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 111 สถาบัน และเก็บข้อมูลสถาบันละ 5 ตัวอย่าง

รวมขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้เท่ากับ 555 คน และผู้วิจัยเก็บเพิ่มอีก 154 ตัวอย่างรวมจำนวนทั้งสิ้น 709 คน (วีระศักดิ์ จินารัตน์, 2564a)

วิธีสุ่มตัวอย่าง (Random sampling) ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนเริ่มต้นจากจับ

สลากรายชื่อสถาบันอุดมศึกษาในแต่ละภาคตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างแล้วประชาสัมพันธ์ไปยังเครือข่ายเพื่อรับสมัครอาสาสมัครให้ข้อมูลสำหรับนำมาจัดทำบัญชีรายชื่อและนำไปจับสลากรายชื่อผู้ให้ข้อมูล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากรและขนาดตัวอย่าง

ภาค	จำนวนมหาวิทยาลัย	ขนาดตัวอย่าง
เหนือ	35	25
ตะวันออกเฉียงเหนือ	34	25
กลาง	63	48
ใต้	19	14
รวม	151	111

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยคำนึงถึงความสมัครใจในการให้ข้อมูลของอาสาสมัครและดำเนินการเก็บข้อมูลโดยปราศจากเงื่อนไขหรือประโยชน์ใดใดต่อตรง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความจริงมากที่สุดเท่าที่จะควบคุมได้

เครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถามจากการนำเอาผลของการสรุปสาระสำคัญมาตามเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำไปร่างเป็นแบบสอบถาม นำไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์มากที่สุดก่อนนำไปใช้รวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนาแบบสอบถามต่อไปนี้ ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire construct) เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำเอาสาระสำคัญ คำสำคัญและตัวบ่งชี้ที่สรุปได้จากการทบทวนวรรณกรรมไปร่างเป็นข้อคำถามและแบบสอบถาม

โดยมีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตรวัด 5 ระดับตามตัวเลข 1 ถึง 5 กับมีความหมายกำกับตัวเลขว่า น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด โดยแบ่งออกเป็นหลายตอนต่อไปนี้ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 สอบถามความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพบริการของสถาบัน จำนวน 37 ข้อ ตอนที่ 3 สอบถามความเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อบริการจำนวน 3 ข้อ ต่อจากนั้น ผู้วิจัยนำไปขอความร่วมมือจากคณาจารย์ในสถาบันได้ร่วมกันตรวจสอบและแสดงความเห็นสำหรับนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง และเชื่อมั่นว่าสามารถนำไปสู่คำตอบได้ตรงตามวัตถุประสงค์วิจัยอันเป็นหัวใจสำคัญของการทำวิจัยทุกชนิด (วีระศักดิ์ จินารัตน์, 2564b) ซึ่งเมื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

ดีแล้วผู้วิจัยจึงได้นำไปทดลองใช้เพื่อทดสอบคุณภาพของแบบสอบถามนี้

ขั้นตอนการพัฒนาคุณภาพแบบสอบถาม (Quality development) เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำเอาร่างแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วตามขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นเพื่อนำเอาผลมาทดสอบความตรงและความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ต่อไปนี้ 1) เกณฑ์ทดสอบความตรง ผู้วิจัยทดสอบความตรงตามค่า KMO มากกว่า .80 ค่า Extraction มากกว่า .50 และค่า Variance มากกว่าร้อยละ 50 (วีระศักดิ์ จินารัตน์, 2564a) 2) เกณฑ์ทดสอบความเชื่อมั่น ผู้วิจัยกำหนดค่า Alpha มากกว่า .80 กับความเที่ยงตรงรายข้อมากกว่า .40 ขึ้นไปเป็นเกณฑ์ทดสอบ (ประสพชัย พสุนนท์, 2557, หน้า 144-163) และมีผลทดสอบ แบบสอบถามนี้มีค่า KMO ที่ .96 และ .71 มีค่า Extraction ระหว่าง .47-.78 กับค่า Variance ร้อยละ 61.60 และร้อยละ 75.29 ส่วนความเชื่อมั่นมีค่า Alpha ที่ .96 และ .83 กับมีความเที่ยงตรงรายข้อระหว่าง .53-.73

การเก็บข้อมูลร่วมกับเครือข่ายในแต่ละพื้นที่โดยเริ่มจากการประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยและเปิดรับสมัครผู้ให้ข้อมูลแล้วดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามไปตามบัญชีรายชื่ออาสาสมัครพร้อมทั้งกำชับเครือข่ายในการติดตามแบบสอบถามและนำส่งกลับคืนผู้วิจัยตามขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นตอนการเตรียมการ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยจัดเตรียมแบบสอบถามและติดต่อประสานงานไปยังเครือข่ายในแต่ละพื้นที่ที่จัดส่งรายการชื่อสถาบันได้เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์วิจัยพร้อมตอบข้อสงสัยในการ

ตอบแบบสอบถาม 2) ขั้นตอนการประกาศรับสมัครผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยไปยังพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง และรับสมัครอาสาสมัครให้ข้อมูลสำหรับนำไปจัดทำบัญชีรายชื่อ 3) ขั้นตอนการแจกแบบสอบถามและชี้แจงข้อสงสัยกับกำชับการจัดส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัย โดยส่งแบบสอบถามผ่านไปรษณีย์ในแต่ละพื้นที่พร้อมกับกำชับการจัดส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยภายในระยะเวลาที่ตกลงกันได้ 4) ขั้นตอนการติดตามผล ผู้วิจัยใช้โทรศัพท์ติดตามผลการเก็บแบบสอบถามกลับคืนจากเครือข่ายและแก้ไขปัญหาทันทีเมื่อพบว่าไม่ได้รับแบบสอบถามกลับคืน และ 5) ขั้นตอนการตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาโดยแยกเอาแต่เฉพาะแบบสอบถามที่มีคำตอบครบทุกข้อไว้สำหรับนำไปวิเคราะห์ผล ผู้วิจัยใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise คัดตัวแปรอิสระเข้าสมการพยากรณ์

4. สรุปผลการวิจัย

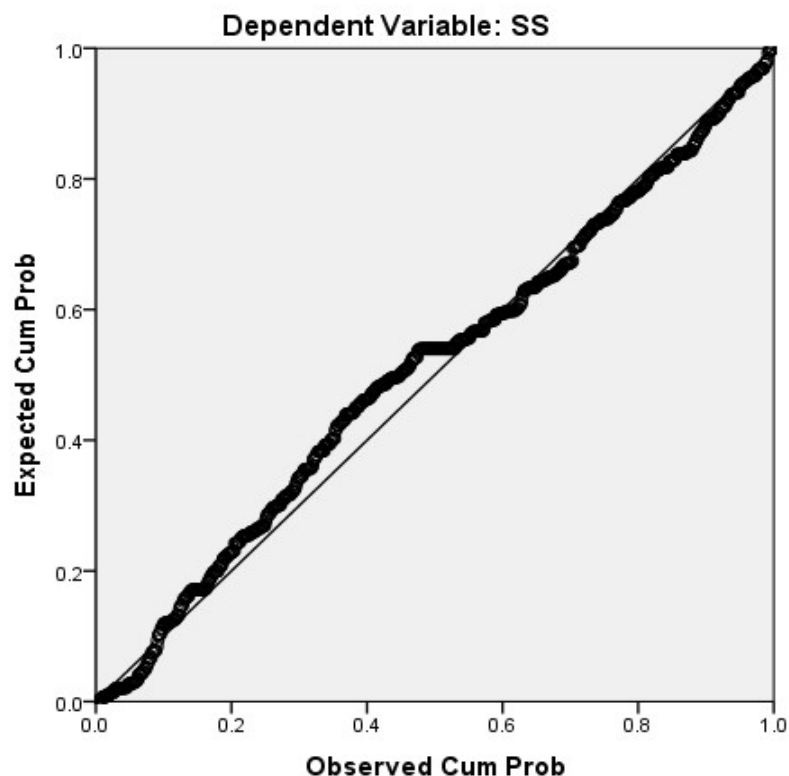
ผลวิจัยพบว่า องค์ประกอบคุณภาพบริการของมหาวิทยาลัยมีอิทธิพลทำนายผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างใดก็ตาม องค์ประกอบของคุณภาพบริการในด้านการรับรอง ความเห็นอกเห็นใจ ความน่าเชื่อถือ การจับต้องได้ และความรับผิดชอบมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพึงพอใจของนักศึกษาที่ความแปรปรวนรวมกันที่ค่า $F = 122.07$ (Sig. 000) กับมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รวมกันที่ค่า $R^2 = .46$ มีความคลาดเคลื่อนสะสมร้อยละ 52 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 อิทธิพลทำนายขององค์ประกอบคุณภาพบริการของสถาบัน

Independent	Beta	t-test	Sig	Collinearity statistics
ค่าคงที่	-	4.11 ***	.000	Tolerance .26-.50 VIF 1.99-3.77 Collinearity .00-.92 Durbin-Watson 1.84
ความเห็นอกเห็นใจ	.15	2.82 **	.005	
การรับรอง	.24	6.34 ***	.000	
สิ่งจับต้องได้	.13	3.19 **	.001	
ความน่าเชื่อถือ	.14	2.94 **	.003	
ความรับผิดชอบ	.11	2.34 *	.018	

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual

$R^2 = .46$, Std error .52 $F = 122.07$ Sig. .000

และเมื่อนำเอาคะแนนมาตรฐานมาสร้าง
เป็นสมการพยากรณ์จะได้รูปสมการต่อไปนี้ ความ

พึงพอใจนักศึกษา = ความเห็นอกเห็นใจ (.15) +
การรับรอง (.24) + สิ่งจับต้องได้ (.13)

+ ความน่าเชื่อถือ (.14) + ความรับผิดชอบ (.11)

นอกจากนี้ ผลวิจัยพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้งของรัฐและเอกชนมีความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพบริการของสถาบันและความพึงพอใจต่อคุณภาพบริการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่พบว่าในภาพรวมของคุณภาพบริการรัฐมากกว่าเอกชนเล็กน้อยยกเว้นคือมีค่าเฉลี่ยที่ 3.29 (S.D. = 46) และ 3.27 (S.D. = 43) ขณะที่ความพึงพอใจต่อบริการของเอกชนมากกว่าของรัฐเล็กน้อยเช่นเดียวกันคือมีค่าเฉลี่ยที่ 4.22 (S.D. = 68)

และ 4.19 (S.D. = 73) กับทุกองค์ประกอบของคุณภาพบริการสถาบันรัฐมากกว่าสถาบันเอกชนเล็กน้อยเช่นเดียวกัน และ Zeeshan (2010, pp. 10-12) อธิบายว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสถาบันการศึกษาเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ความพึงพอใจ (Satisfaction) ผันแปรตามลักษณะที่แตกต่างของนักศึกษา ซึ่งขึ้นอยู่กับความคาดหวัง (Expectation) ของนักศึกษาที่ได้รับบริการ (Brown & Mazzarol, 2009, pp. 81-95) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลทดสอบคุณภาพบริการและความพึงใจจำแนกตามสถาบันรัฐกับเอกชน

Dependent	Independent	Normality	Mean	S.D.	t-test	.Sig
สิ่งจับต้องได้	รัฐ	.000	4.03	.67	1.04	.296
	เอกชน	.000	3.97	.71		
รับผิดชอบต่อ	รัฐ	.000	4.08	.68	1.15	.247
	เอกชน	.000	4.01	.66		
ความน่าเชื่อถือ	รัฐ	.000	4.21	.65	1.07	.285
	เอกชน	.000	4.15	.60		
ความเห็นใจ	รัฐ	.000	4.16	.62	.605	.545
	เอกชน	.000	4.13	.59		
การรับรอง	รัฐ	.000	4.19	.70	-.779	.436
	เอกชน	.000	4.23	.64		
คุณภาพบริการ	รัฐ	.000	3.29	.46	.587	.558
	เอกชน	.010	3.27	.43		
ความพึงพอใจ	รัฐ	.000	4.19	.73	-.394	.694
	เอกชน	.000	4.22	.68		

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลวิจัยอภิปรายผลได้ว่า นักศึกษาของสถาบันรัฐและเอกชนให้ความสำคัญกับการรับรองมากกว่าองค์ประกอบอื่น โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับผู้สอนมีเวลาในการตอบคำถามและอธิบายการศึกษานอกชั้นเรียน อาจารย์มีความรู้พิเศษเฉพาะทาง และอาจารย์มีเวลาเพียงพอเพื่อให้นักศึกษาได้ปรึกษาหารือ ซึ่งจะเห็นได้ว่าคุณภาพอาจารย์เป็นตัวชี้วัดสำคัญต่อคุณภาพบริการของสถาบันที่นำไปสู่ความพึงพอใจของนักศึกษาอันเป็นเหตุผลความสัมพันธ์แบบใกล้เคียงกว่าองค์ประกอบอื่น ทั้งนี้เพราะ Gruber et al. (2010, pp. 105-123) อธิบายความพึงพอใจ (Satisfaction) ว่าเป็นความสุข (Happiness) ที่เกิดขึ้นภายหลังจากการได้รับบริการ (Service) ตามความคาดหวัง (Expectation) ของการยอมรับของแต่ละบุคคล (Individual's Perception) ความพึงพอใจจึงเป็นการประเมินคุณภาพบริการ (Service Quality) จากประสบการณ์ของนักศึกษา และ Sapri, Kaka, & Finch (2009, pp. 34-51) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า นักศึกษามีความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจขึ้นอยู่กับจิตสำนึก (Mind Set) เกี่ยวกับคุณภาพบริการ เนื่องจากประสบการณ์ชีวิตของนักศึกษาในระหว่างที่ทำการศึกษาล้วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในคุณภาพบริการ (Hasan et al., 2008, pp. 163-175) อย่างไรก็ตาม ความพึงพอใจของนักศึกษา (Students' Satisfaction) ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ความแตกต่างด้านพื้นฐาน (Background) วัฒนธรรม (Culture) (Tian & Wang, 2010, pp. 62-72) ขณะที่ ความพึงพอใจของนักศึกษา (Students'

Satisfaction) ที่มีผลต่อคุณภาพบริการ (Service Quality) ของการบริการการศึกษา (Educational Service) ขึ้นอยู่กับการยอมรับ (Perception) ของการบริการการศึกษาที่นักศึกษาได้รับ (Setya, 2015) การยอมรับเป็นการเรียนรู้ (Cognitive) หรือกระบวนการเชิงจิตวิทยา (Psychological Process) ที่อธิบายความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและได้รับผลกระทบต่ออารมณ์และความคิด (Trihardini et al., 2019, pp. 31-39)

นอกจากนี้แล้ว Silvestri, Aquilani, & Ruggieri (2017, pp. 55-81) อธิบายเกี่ยวกับคุณภาพบริการ (Service Quality) ว่าเป็นการประเมินหรือทัศนคติ (Attitude) ที่มีความสัมพันธ์กับการบริการเฉพาะและเป็นการแสดงออกทั้งหมดของลูกค้า อย่างไรก็ตาม คุณภาพบริการในภาคการศึกษา (Service Quality in Education Sector) มีการวัดในด้านต่างๆ ที่แตกต่างกันและมีผลที่ไม่คงที่ (Oliveira & Ferreira, 2019) และ Leonnard (2018, pp. 16-21) ได้ใช้ SERVQUAL เพื่อวัดและพยากรณ์ความพึงพอใจ (Satisfaction) ของนักศึกษา รวมถึง คุณภาพบริการ (Service Quality) เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นของสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นแนวคิด (Concept) ที่มีการโต้เถียงมากมาย คุณภาพบริการการศึกษา (Education Service Quality) จึงถูกขับเคลื่อนโดยผู้บริโภคที่เป็นนักศึกษา ซึ่งเป็นการยุ่งยากในการทำความเข้าใจและปฏิบัติของสถาบันการศึกษา (Sharif & Kassim, 2012, pp. 35-54) รูปแบบของ SERVQUAL ของ Parasuraman, Zeithaml, & Berry (1988, pp. 12-40) เป็นเครื่องมือที่ได้รับ

การพัฒนาการยอมรับ (perception) และความคาดหวัง (Expectation) ในทัศนะของคุณภาพบริการการศึกษามาติดกับการบริการการศึกษา เพื่อสร้างความน่าสนใจของนักศึกษาใหม่ และรักษานักศึกษาเก่า (Pedro, Mendes, & Lourenço, 2018, pp. 165-192)

ดังนั้น แนวทางพัฒนาสำคัญของการยกระดับคุณภาพบริการของสถาบันควรเริ่มต้นจากการพัฒนาคุณภาพครู การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อนักศึกษาไปจนถึงการพัฒนากิจกรรมการให้คำปรึกษาที่ดีแก่นักศึกษา

จากผลวิจัยที่สรุปได้นี้แสดงเหตุผลสำคัญของการปรับปรุงคุณภาพบริการของสถาบันโดยนำเอาความพึงพอใจของนักศึกษาเป็นตัวกำหนด ทั้งนี้ เพราะ การศึกษาวิจัยของ Jabbar, Hashmi, & Ashraf (2019, pp. 27-40) เปรียบเทียบการจัดการคุณภาพบริการ (Service Quality Management) ที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษา (Students' Satisfaction) ระหว่างโรงเรียนของรัฐและเอกชน พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างคุณภาพบริการในด้านความรับผิดชอบ (Responsiveness) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) และความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ระหว่างโรงเรียนของรัฐและเอกชน โรงเรียนเอกชนเน้นการจัดการคุณภาพบริการมากกว่าโรงเรียนของรัฐ ขณะที่ Hwang & Choi (2019) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพบริการการศึกษา (Education Service Quality) และความพึงพอใจของนักศึกษา (Students' Satisfaction) แสดงให้เห็นว่า คุณภาพบริการ (Service Quality) ของรูปแบบ SERVQUAL ทุกด้าน

มีผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์ (Image) ของสถานศึกษาและความพึงพอใจของนักศึกษา (Students' Satisfaction) ทั้งนี้ การยอมรับคุณภาพบริการของนักศึกษามีผลโดยตรงต่อความพึงพอใจแต่คุณภาพบริการไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญในการพยากรณ์พฤติกรรมความตั้งใจ (Behavioral Intention) ของนักศึกษา ส่วนการศึกษาวิจัยของ Budiyanthi et al. (2019, pp. 41-55) ได้พบว่า คุณภาพบริการ (Service Quality) ของการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในประเทศอินโดนีเซีย ในด้านการจับต้องได้ (Tangible) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) ความรับผิดชอบ (Responsiveness) ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และการรับรอง (Assurance) มีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจ (Satisfaction)

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำไปใช้ประโยชน์

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์ ประกอบด้วยแนวทางพัฒนาคุณภาพบริการของสถาบันให้มีผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษานั้นมีความเป็นไปได้ทั้ง 5 แนวทาง ประกอบด้วย 1) แนวทางพัฒนาสิ่งที่จับต้องได้ 2) แนวทางพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ 3) การพัฒนาการรับรอง 4) การพัฒนาความน่าเชื่อถือ 4) การพัฒนาความรับผิดชอบ รวมถึงการนำไปทดลองใช้แล้วนำไปพัฒนาเป็นแนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาไทย

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับนำไปทำวิจัยครั้งต่อไป มีความเป็นไปได้มากกว่าควรนำไป

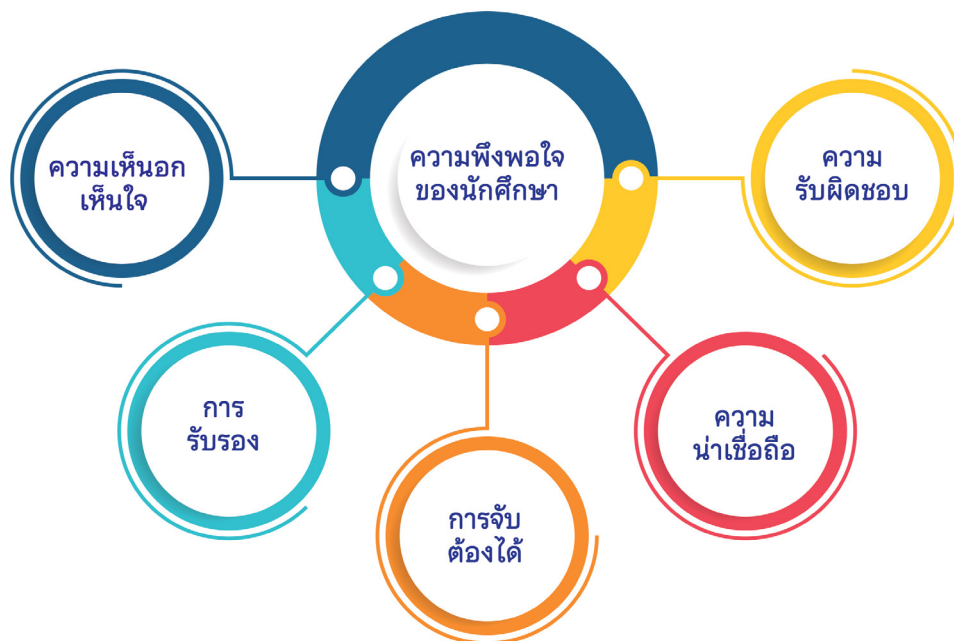

พัฒนางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพครูของสถาบันทั้งในรูปของการทำวิจัยเชิงคุณภาพหรือการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพบริการของสถาบันให้แสดงผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาสามารถดำเนินการได้ทั้ง 5 แนวทางเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย การพัฒนาการ

รับรอง ความเห็นอกเห็นใจ ความน่าเชื่อถือ สิ่งที่ต้องได้และความรับผิดชอบ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการรับรองมีผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาได้มากกว่าองค์ประกอบอื่นและอาจเป็นองค์ประกอบเดียวที่ส่งผลให้องค์ประกอบอื่นมีความสำคัญต่อความพึงพอใจของนักศึกษา และอาจเป็นได้หลายกรณีโดยเฉพาะที่ปรากฏในสังคมไทยยุคปัจจุบัน ทำให้การรับรองเป็นปัจจัยเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาและสังคม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางพัฒนาคุณภาพบริการของสถาบัน

เอกสารอ้างอิง

- ประสพชัย พสุนนท์. (2557). ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในงานวิจัยเชิงปริมาณ. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 27(1), 144-163.
- วีระศักดิ์ จินารัตน์. (2564a). *ระเบียบวิธีวิจัยสมัยใหม่*. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์ อินเตอร์กรุป จำกัด.
- _____. (2564b). *มาตรฐานงานวิจัยเชิงปริมาณและการพัฒนา*. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์ อินเตอร์กรุป.

- Ahmed, I., et al. (2010). Does service quality affect students' performance? Evidence from institutes of higher learning. *African Journal of Business Management*, 4(12), 2527-2533.
- Alves, H., & Raposo, M. (2010). The influence of university image on students' behavior. *International Journal of Educational Management*, 24(1), 73-85.
- Brown, R., & Mazzarol, T. (2009). The importance of institutional image to student satisfaction and loyalty within higher education. *Higher Education*, 58(1), 81-95.
- Budiyanti, H., et al. (2019). Does Service Quality in Education and Training Process Matters? Study of Government's Human Resource Agencies in Indonesia. *Journal on Efficiency and Responsibility in Education and Science*, 13(1), 41-55.
- Gruber, T., et al. (2010). Examining student R satisfaction with higher education services using a new measurement tool. *International Journal of Public Sector Management*, 23(2), 105-123.
- Hasan, H. F. A., et al. (2008). Service quality and student satisfaction: A case study at private higher education institutions. *International Business Research*, 1, 163-175.
- Hwang, Y. S. & Choi, Y. K. (2019). Higher education service quality and student satisfaction, institutional image, and behavioral intention. *Social Behavior and Personality*, 47(2), e7622.
- Jabbar, M. N., Hashmi, A. M. & Ashraf, M. (2019). Comparison between Public and Private Secondary Schools regarding Service Quality Management and its Effect on Students' Satisfaction in Pakistan. *Bulletin of Education and Research*, 41(2), 27-40.
- Leonnard, L. (2018). The Performance of SERVQUAL to Measure Service Quality in Private University. *Journal on Efficiency and Responsibility in Education and Science*, 11(1), 16-21.
- Oliveira, O. J., & Ferreira, E. C. (2009). Adaptation and application of the SERVQUAL scale in higher education. *Proceedings of POMS 20th Annual Conference, 1-7 May, 2009*, (page 1-20). USA: Orlando, Florida USA.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A Multiple-Item Scale for Measuring Client Perceptions of Service Quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.

- Pedro, E., Mendes, L., & Lourenço, L. (2018). Perceived service quality and students' satisfaction in higher education: The influence of teaching methods. *International Journal for Quality Research*, 12, 165-192.
- Sapri, M., Kaka, A., & Finch, E. (2009). Factors that influence student's level of satisfaction with regards to higher educational facilities services. *Malaysian Journal of Real Estate*, 4(1), 34-51.
- Setya, O. F. (2015). *The Influence of Rewards and Perceptions of Work on the Organizational Commitment of Public High School Teachers in North Jakarta*. Jakarta: Education Management Study Program Postgraduate Program, Jakarta State University.
- Sharif, K., & Kassim, N. M. (2012). Non-academic service quality: Comparative analysis of students and faculty as users. *Journal of Marketing for Higher Education*, 22, 35-54.
- Silvestri, C., Aquilani, B. & Ruggieri, A. (2017). Service quality and customer satisfaction in thermal tourism. *The TQM Journal*, 29(1), 55-81.
- Tian, R. G., & Wang, C. H. (2010). Cross-cultural customer satisfaction at a chinese restaurant: The implications to china food service marketing. *International Journal of China Marketing*, 1(1), 62-72.
- Trihardini, I. M., Asrori, & Syukri, M. (2019). The Effect of Perception about the Educational Services Quality and Organizational Environment on Students' Achievement Motivation in Environmental Health Department. *Journal of Education, Teaching and Learning*, 4(1), 31-39.
- Zeeshan, A. (2010). The Uses and Properties of Almond Oil. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, 16, 10-12.

การพัฒนาหลักสูตรศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นของศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุพรรณบุรี แบบมีส่วนร่วมของชุมชน*

Development of Local Arts and Crafts Curriculum with Banana Conservation Center Community, Suphanburi Province

ปภาณ กมลวุฒิปพงศ์, จักรพงษ์ ภาณุหลักฟ้า และอริพัทธ์ วิจิตสทิตรัตน์
Papon Kamonwuttipong, Chakapong Phaetlakfa and Atipat Vijitsatirat
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: yangpare15@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุพรรณบุรี เพื่อสร้างช่างใหม่ และนำเสนอขั้นตอนกระบวนการพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น โดยความร่วมมือของชุมชน รูปแบบการดำเนินงานวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ 1) การศึกษา สำรวจปัญหาความต้องการ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้นำจากชุมชนต้นแบบที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศจำนวน 2 ชุมชน และเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักของชุมชนศูนย์กล้วย สุพรรณบุรี จำนวน 15 คน 2) การสร้างรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชนตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

ผลการวิจัยพบว่า ข้อค้นพบจากการสังเคราะห์สิ่งสำคัญจากชุมชนต้นแบบ 2 ชุมชน และผลการสนทนากลุ่มของผู้ให้ข้อมูลหลักได้องค์ประกอบสำคัญของรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชน ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงาน 4) การคัดเลือกเนื้อหาสาระ 5) ประเมินผล การพัฒนาและปรับปรุง โดยมีลำดับขั้นตอนในการใช้กำหนดหลักสูตร 5 ข้อ 1) ตั้งเป้าหมายและการมีส่วนร่วม 2) ลงมือปฏิบัติ 3) การเรียนรู้ 4) การถ่ายทอด 5) ประเมินและพัฒนา ได้รูปแบบหลักสูตรอบรมระยะสั้นจำนวน 20 ชั่วโมง 6 กิจกรรม ที่ส่งเสริมด้าน การรักษาต่อยอดภูมิปัญญา การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการจัดกิจกรรมชุมชน

คำสำคัญ: รูปแบบหลักสูตรศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น; การมีส่วนร่วมของชุมชน; ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย

*ได้รับบทความ: 13 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 18 สิงหาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 5 กันยายน 2567

Received: October 13, 2023; Revised: August 18, 2024; Accepted: September 5, 2024

Abstract

This research the objective is to study and gathering knowledge about the development of a local art curriculum with the cooperation of the Suphan Buri Banana Conservation Center community to create new artisans. and presents the steps in the process of developing a local art curriculum model. By the cooperation of the community the research format is divided into 2 phases as follows: 1) Education: Survey of needs and problems. Through in-depth interviews of leaders from two model communities with excellent practices and collected data from a group of 15 key informants of the Banana Center Community, Suphanburi. 2) Creation of a local art curriculum format with the cooperation of the community to inspect the quality of the curriculum.

The results of the study found that: Important elements of the local arts curriculum model through community cooperation include 1) principles, 2) objectives, 3) work systems, 4) content selection, 5) evaluation, development, there are 5 steps in using the curriculum: 1) setting goals and participation, 2) taking action, 3) learning, 4) transferring, 5) evaluating and developing. Received a short training course format of 20 hours 6 activities that promote Maintaining wisdom product design and organizing community activities.

Keywords: Local arts and crafts curriculum format; Community participation; Banana Conservation Center

1. บทนำ

การเรียนรู้ในชุมชนที่ประสบผลสำเร็จจากการนำนโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติมาพัฒนาในด้านศิลปหัตถกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564) การศึกษาชุมชนต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จจากการผลักดันสู่ชุมชนสร้างสรรค์ของยูเนสโก อาทิเช่น ชุมชนเมืองเพชร จังหวัดเพชรบุรี ในด้านชุมชนสร้างสรรค์ และชุมชน

ที่ได้รับรางวัลผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับ 5 ดาว อย่างชุมชนบ้านห้วยหวาย จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นชุมชนที่มีการพัฒนาชุมชนในด้านการรวบรวมองค์ความรู้ที่ดีผ่านการสร้างศูนย์วิจัยและศูนย์พัฒนาอาชีพเพื่อเป็นฐานการเรียนรู้ของชุมชนให้กับผู้ที่สนใจภายในชุมชน และบุคคลภายนอกได้ศึกษาความรู้และพัฒนาทักษะด้านปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรมของชุมชน อีกทั้งเป็นชุมชนที่ชัดเจนด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ประกอบกับการ

สกัดความรู้จากการศึกษาวิธีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) ได้แนวทางการพัฒนารูปแบบ มืองค์ประกอบสำคัญในแนวทางการพัฒนา ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาด้าน กระบวนการเรียนรู้ชุมชน ในด้านที่มืองค์ประกอบ สำคัญ คือ หลักการ การกำหนดวัตถุประสงค์ มีระบบและกลไก และเงื่อนไขการนำไปใช้ที่ชัดเจน เพื่อให้ได้การปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมที่เป็นเลิศ ในการพัฒนามาร่วมกับชุมชนหรือองค์กรได้อย่างดี ในส่วนของขั้นตอนกระบวนการทำงาน มุ่งเน้นการ มีส่วนร่วมในการศึกษาดูงานจากต้นแบบที่ดีเพื่อนำ ข้อดีมาสังเคราะห์หาความเหมาะสมกับชุมชนหรือ องค์กรเพื่อพัฒนา ด้านความรู้ และทักษะผ่านการ อบรมเชิงปฏิบัติการให้เกิดความเข้าใจและมีทักษะ ที่เหมาะสมมีมิติด้านกระบวนการทำงานสำคัญ ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การมีส่วนร่วมในการให้ ความรู้ การเรียนรู้จากภายนอกหรือการศึกษาดูงาน สู่การพัฒนาความรู้และทักษะของชุมชนให้กับ สมาชิก และจากงานวิจัยต่างประเทศผลการศึกษา พบว่ากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาโดยใช้ ชุมชนเป็นฐาน สะท้อนถึงความหลากหลายของ ชุมชนท้องถิ่น สร้างการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น ในชุมชนกับผู้เรียนร่วมกันเป็นการกระตุ้นให้เกิด การเรียนรู้ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน รวมไปถึง การส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของผู้เรียน กับชุมชนจนเกิดเป็นความรัก ความภาคภูมิใจใน ถิ่นฐานสู่การสืบสาน เห็นได้ว่า สิ่งสำคัญของการ พัฒนาชุมชนให้เกิดความแข็งแรงอย่างยั่งยืนจาก ต้นแบบชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ คือการจัดเก็บ รวบรวมองค์ความรู้ที่ดีของชุมชนประกอบกับการ

ถ่ายทอดความรู้ ทักษะกระบวนการสู่การสืบทอด ข้างใหม่ของชุมชน

ชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย เป็นชุมชน หนึ่งของจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีที่ตั้งอยู่ในอำเภอ เมือง ตำบลรั้วใหญ่ อยู่ในใจกลางจังหวัดสุพรรณบุรี ชุมชนมีเป้าหมายการก่อตั้งชุมชนให้เป็นชุมชน ต้นแบบที่มีความโดดเด่นด้วยภูมิปัญญา งานศิลป หัตถกรรม ผลิตภัณฑ์ และมีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยว สามารถมีส่วนร่วมกับคนภายในชุมชน (พระครู โสภณ, การให้สัมภาษณ์, 2566) โดยชุมชนมีประวัติ ความเป็นมาเริ่มจากสถานที่เคยเป็นดงดอกธูปที่ สร้างมลภาวะทางอากาศให้กับพื้นที่ใกล้เคียง สร้าง ปัญหาให้แก่ชุมชน โรงเรียนและผู้คนที่อยู่อาศัย จนปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยมีพระครูโสภณ วิจารณ์วัตร และคนในชุมชนร่วมกันพัฒนาพื้นที่ ดังกล่าวจนกลายเป็นพื้นที่แห่งชุมชนศูนย์อนุรักษ์ พันธุ์กล้วย สุพรรณบุรี ที่ประกอบไปด้วยพื้นที่ ทำการปลูกพืชเศรษฐกิจ (กล้วย) แหล่งผลิตภัณฑ์ พื้นที่ที่สร้างจากกล้วย ผสมผสานกับศิลป วัฒนธรรมที่น่าสนใจที่หลากหลายทางด้าน ทัศนศิลป์ เช่น ภาพจิตรกรรมลายไทย ประติมากรรม สถาปัตยกรรมเรือนไทยพ้อขุนช้าง ที่ถูกสร้างขึ้น จากวรรณคดีไทยที่มีชื่อเสียงอย่าง ขุนช้างขุนแผน เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่งดงามด้วยวัฒนธรรมที่ น่าสนใจ ในชุมชนมีวิสาหกิจขนาดย่อม (SME) ว่า ด้วยหลักการสนับสนุนการปกครองส่วนท้องถิ่น และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีโอกาสจัดทำบริการ สาธารณะให้ประชาชนได้อย่างเพียงพอ และตรงกับความต้องการของประชาชน การกระจาย

อำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การจัดทำบริการสาธารณะให้เข้าถึงประชาชนมากที่สุด โดยการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น (พลวุฒิ สะกิจ, 2561) ที่ส่งเสริมชุมชนในการขายสินค้า และสนับสนุนการขายผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านงานหัตถกรรม เช่น จานจากกาบหมาก กาบกล้วย การพิมพ์พระจากเนื้อส่วนผสมจากกล้วย ตึกตาปิ่นจากดิน เป็นต้น และมีความเหมาะสมของสถานที่ตรงตามเกณฑ์การพัฒนาชุมชนสู่ชุมชนสร้างสรรค์ การฟื้นฟูศักยภาพของชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนนั้นมิได้จำกัดขอบเขตไว้เฉพาะการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ หากแต่ครอบคลุมถึงมิติแห่งการพึ่งตนเองทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสติปัญญาหรือภูมิปัญญาของชุมชน การพัฒนาชุมชนสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศหรือ การพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

จากการที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาความพร้อมของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยมีความเหมาะสมในการพัฒนาจากองค์ประกอบดังกล่าว คือ ชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยมีภูมิปัญญาทางด้านงานหัตถกรรมที่ดี แต่ยังขาดการรวบรวมองค์ความรู้และขาดการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เกิดความน่าสนใจ การพัฒนาในจุดดังกล่าวผู้วิจัยและผู้นำชุมชนจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาชุมชนต้นแบบ จากรูปแบบและกระบวนการสำคัญเพื่อนำมาพัฒนาชุมชน ปัจจุบันชุมชนมีความต้องการและส่งเสริมการพัฒนาชุมชนโดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการออกแบบเพื่อ

พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ดีที่สะท้อนถึงความเป็นภูมิปัญญาชุมชน และกำลังให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับช่างใหม่ในชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาและสามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ที่นำเอาภูมิปัญญามาประยุกต์ในการออกแบบได้อย่างมีคุณภาพ โดยทางศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยมีผู้นำชุมชนให้สัมภาษณ์ (อานนท์ รักผล, การให้สัมภาษณ์, 2566) ประธานศูนย์ กล่าวไว้ถึงภูมิปัญญาของชุมชนที่มีมากมาย แต่ขาดการรวบรวม และขาดการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความเหมาะสม และต้องการรวบรวมไว้ซึ่งข้อมูล เพื่อจัดทำเป็นหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนเพื่อการสืบทอด และถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจเพื่อการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุพรรณบุรี เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรมของชุมชน ประกอบกับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านหลักการออกแบบให้กับคนในชุมชนเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และนำศิลปะสู่การพัฒนาชุมชน บนความเหมาะสมกับสถานที่และส่งเสริมศักยภาพแก่ผู้เรียนสู่การพัฒนาเป็นช่างเดิมที่มีความรู้ด้านภูมิปัญญา สู่การเป็นช่างใหม่ที่มีความทักษะด้านการออกแบบที่ดีให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ พร้อมกำหนดกิจกรรมที่สำคัญสำหรับหลักสูตร และจำนวนชั่วโมงให้กับคนภายในชุมชนได้ต่อยอดให้กับตนเอง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น โดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยสุพรรณบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษา สำรวจ ปัญหาความต้องการของศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยวิสาหกิจชุมชนศูนย์กล้วย และร้านค้าในชุมชน ตัวแทนร้านค้าคนในชุมชนจากแบบสำรวจชุมชน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับผู้นำชุมชน และศึกษาชุมชนต้นแบบทางด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ 1 แห่ง ชุมชนที่มีกระบวนการรวบรวมภูมิปัญญาพร้อมกับถ่ายทอดให้กับผู้สนใจ 1 แห่ง รวม 2 แห่ง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกันในชุมชนผ่านแบบสอบถาม ศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ยุทธศาสตร์ชาติในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนสู่การเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยผ่านทฤษฎีกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เพื่อพัฒนาหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือกับชุมชนตามขั้นตอนที่ 1) การเข้าใจปัญหา และ 2) การตั้งกรอบปัญหา ระยะที่ 2 สร้างหลักสูตรศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นโดยความร่วมมือกับชุมชน โดยการใช้หลักการคิดเชิงออกแบบ ด้วยทฤษฎีการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาตามขั้นตอนทั้งหมด 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การระดมความคิด และ 2) การออกแบบสร้างหลักสูตรศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น ผ่านการมีส่วนร่วม

ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักร่วมกันประเมินผล

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เลือกใช้วิธีการคัดเลือกให้ได้มาซึ่งข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Selection) รวมจำนวน 15 คน โดยแยกออกเป็น 7 กลุ่ม ดังนี้ 1) เจ้าหน้าที่ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย ได้แก่ ผู้นำศูนย์อนุรักษ์พันธุ์สวนกล้วย ผู้จัดการศูนย์ฯ จำนวน 2 คน 2) ตัวแทนภาคเอกชน (ผู้นำวิสาหกิจชุมชนศูนย์กล้วย) จำนวน 2 คน 3) ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 3 คน 4) ตัวแทนกรรมการร้านค้าชุมชน และประชาชนที่อาศัยในชุมชน จำนวน 4 คน 5) ตัวแทนจากภาครัฐ (ผู้นำชุมชน) จำนวน 1 คน 6) นักศิลปศึกษาการพัฒนาหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการดำเนินงานด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 1 คน 7) ตัวแทนครูสอนศิลปะด้านหลักการออกแบบมีผลงาน และความชำนาญการ จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถามด้านการเก็บรวบรวมความรู้ชุมชนต้นแบบ แบบสอบถามด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร สำหรับชุมชนกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา ด้านการพัฒนาชุมชน/ออกแบบผลิตภัณฑ์ ด้านรูปแบบศิลปะท้องถิ่น ด้านการวัดและประเมินผล ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

(Content Validity) และความชัดเจนของการใช้ของภาษา

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพทำได้โดยการสร้างข้อสรุปร่วมกัน ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียในชุมชนกับผู้วิจัย โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือกับชุมชน มีทั้งข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และจากแบบสอบถามโดยกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้อำนวยความสะดวกทางด้านวิชาการ และใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออธิบายเสริมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี ผู้วิจัยสรุปองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชนประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงาน 4) การคัดเลือกเนื้อหาสาระ 5) ประเมินผล การพัฒนาและปรับปรุง และลักษณะผู้เข้าอบรม โดยมีลำดับขั้นตอนการใช้จากรูปแบบ G-PALCE 1) ตั้งเป้าหมาย (Goal) และการมีส่วนร่วม (Participation) 2) ลงมือปฏิบัติ (Action) 3) การเรียนรู้ (Learning) 4) การถ่ายทอดที่เลี้ยง (Coaching) 5) ประเมินและพัฒนา (Evolution) ได้รูปแบบหลักสูตรอบรมระยะสั้นจำนวน 20

ชั่วโมง 6 กิจกรรม ที่ส่งเสริมด้าน การรักษาต่อยอดภูมิปัญญา การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการจัดกิจกรรมชุมชน รายละเอียด ดังนี้

ผลการวิจัย ระยะที่ 1 ศึกษา สำรวจปัญหาความต้องการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้จัดการความรู้จากการนำองค์ความรู้มาเผยแพร่และร่วมกันวิเคราะห์ จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย 1) ชุมชนเมืองเพชรบุรี 2) ชุมชน จักสานผักตบชวา บ้านห้วยหวาย สุปรรณบุรี และ 3) ชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี โดยใช้ทฤษฎีกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ในขั้นตอนที่ 1 การเข้าใจปัญหา และขั้นตอนที่ 2 การตั้งกรอบปัญหา มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเข้าใจปัญหา จากชุมชนต้นแบบ 2 แห่ง มีสิ่งสำคัญที่เหมาะสมกับการนำไปใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรสำหรับชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี คือ 1) แนวทางการหาปัญหาในชุมชน จากวิธีการปรึกษาร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ร่วมกับการของความร่วมมือจากองค์กรภายนอก เพื่อหาปัญหาสำคัญที่แท้จริงของชุมชนเร่งด่วน 2) วิธีการค้นหาปัญหาจากการ วิเคราะห์ชุมชน (SWOT Analysis) ร่วมกับวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน เพื่อวางกรอบปัญหา ให้กับชุมชน และจากการทำการวิเคราะห์ปัจจัยภายในองค์กร (TOWS Matrix) ร่วมกันระหว่างผู้ให้ข้อมูลหลักของชุมชน ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี และตัวแทนจากองค์กรภายนอก พบว่า มีปัญหาสำคัญ 3 ประการ 1) สินค้ามีการออกแบบรูปลักษณ์ยังไม่เหมาะสม

2) ขาดผู้สืบทอดปราชญ์ชุมชน 3) ขาดการถ่ายทอดส่งต่อองค์ความรู้สู่การตั้งกรอบปัญหา เพื่อพัฒนาชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี

ขั้นตอนที่ 2 การตั้งกรอบปัญหา ผู้วิจัยพบว่าข้อมูลสำคัญจากชุมชนต้นแบบเมืองเพชรบุรีที่เป็นแนวทางสู่การพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชน ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี คือ แนวทางการพัฒนาสำคัญ 2 ประการที่สอดคล้องกับชุมชนได้แก่ 1) การสร้างช่างใหม่ สู่การถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปะท้องถิ่น และงานหัตถกรรมในชุมชน เชื่อมโยงถ่ายทอดสู่แหล่งเรียนรู้โดยรอบชุมชน เพื่อการสร้าง ความเข้าใจในชุมชน และการรู้คุณค่าการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ประกอบกับการสร้างช่างใหม่ที่มีความรู้ ทักษะ ภูมิปัญญาศิลปะท้องถิ่น และงานหัตถกรรมในชุมชน 2) การสร้างแบรนด์และบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มรายได้ เพื่อเป้าหมายการผลิต Logo แบรินด์ และผลิตภัณฑ์ที่

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบองค์ประกอบรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น และของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี

สะท้อนวิถีชุมชน รวมไปถึงการสร้าง Facebook Page และ E-Book เพื่อเก็บองค์ความรู้ให้กับชุมชน

ผลการวิจัย ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือกับชุมชนผู้วิจัยดำเนินการศึกษา จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย 1) ชุมชนเมืองเพชรบุรี 2) ชุมชนจักสานผักตบชวาบ้านห้วยหวาย สุปรรณบุรี และ 3) ชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี โดยใช้ทฤษฎีกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ในขั้นตอนที่ 3 การระดมความคิด และ ขั้นตอนที่ 4 การสร้างต้นแบบ ร่วมกับทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 3 การระดมความคิด จากการวิเคราะห์ข้อมูลสำคัญของชุมชนต้นแบบทั้ง 2 แห่ง ที่ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี ได้ขั้นตอนการออกแบบเนื้อหาของการพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชน ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี ดังตารางที่ 1

องค์ประกอบรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น โดยความร่วมมือของชุมชน (G-PLACE)	ชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี เป็นรูปแบบศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี
1. กำหนดหลักการ หมายถึง การกำหนด โครงสร้างหลักที่มีความสอดคล้องกับบริบทสังคม ชุมชน มุ่งเน้น การสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างผลิตภัณฑ์จากวัสดุในชุมชน การเกษตร การใช้ กิจกรรมศิลปะในการพัฒนาชุมชน และการสร้างผู้สืบทอดหรือช่างใหม่ให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่	1. หลักการ ประกอบด้วย การส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน (แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564) ที่กล่าวถึงการพัฒนา ความรู้ ทักษะ อาชีพของคนในชุมชน และการพัฒนา

องค์ประกอบรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น โดยความร่วมมือของชุมชน (G-PLACE)	ชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี เป็นรูปแบบศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือ ของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี
ดีในด้านภูมิปัญญา และการคิดเชิงออกแบบภายใน ชุมชน	ทักษะด้านการใช้ศิลปะการออกแบบกับ ผลิตภัณฑ์โดยมีวัสดุจากชุมชนหลัก คือ กล้วย และผลิตภัณฑ์สำคัญที่เป็นพืชเศรษฐกิจในชุมชน รวมไปถึงการใช้ศิลปะกับการพัฒนาชุมชน
2. กำหนดวัตถุประสงค์ หมายถึง การกำหนดสิ่งที่ ชุมชนให้ความสำคัญ ตั้งเป็นเป้าหมายหลักในการ อนุรักษ์ การสืบทอด และประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะสู่ การพัฒนาในชุมชน	2. วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย 1) เพื่อสืบทอด ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ศิลปะท้องถิ่นในชุมชน 2) เพื่อสร้างผู้สืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ศิลปะ ท้องถิ่นในชุมชน และ 3) เพื่อสร้างมูลค่า และ คุณค่า ของผลิตภัณฑ์ในชุมชน
3. กำหนดระบบงาน หมายถึง การกำหนดบทบาท หน้าที่สำคัญให้กับคนในชุมชน ความรับผิดชอบ ตำแหน่งการจัดการ รวมถึงการกำหนดจุดสำคัญใน ชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนรู้หน้าที่ในการดูแลรักษา และ การกำหนดผู้นำในชุมชนให้ชัดเจนร่วมกับกลุ่มผู้นำ ชุมชนที่จะให้ข้อมูลหลัก (key man) และมีการ สนทนากลุ่มเพื่อประเมินผลและพัฒนาอยู่เสมอ	3.ระบบงาน ประกอบด้วย 1) ระยะเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย ขั้นที่หนึ่ง การเริ่มต้นแนะนำตัวกับ ชุมชนทำความรู้จักด้วยการแนะนำตนเองชัดเจน เพื่อให้ชุมชนรู้จักกัน ขั้นที่สอง การสร้างความ สัมพันธ์ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมพูดคุยทำความ รู้จักกัน ขั้นที่สาม ขั้นเริ่มปฏิบัติการ เริ่มทำงาน ร่วมกันตามเป้าหมายที่วางไว้จนสำเร็จ 2) ระยะ การกำหนดหน้าที่ ผู้วิจัยมีการกำหนดหน้าที่ใน ระบบงานดังนี้ (1) ผู้วิจัยทำหน้าที่ช่วยเหลือเรื่อง วิชาการและการประสานงาน (2) ผู้นำชุมชนที่ เข้มแข็ง (3) ผู้นำจากร้านค้าภายในชุมชนหรือ ศูนย์จำหน่ายสินค้าในชุมชน (4) ผู้รู้หรือปราชญ์ ชุมชน (5) นักศิลปะศึกษาหรือครูศิลปะโดยรอบ ชุมชน (6) ตัวแทนจากองค์กรภายนอก (7) สมาชิกในชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน (8) ผู้นำชุม ชน 3) ระยะการกำหนดภารกิจในการมีส่วน ร่วมในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการ

องค์ประกอบรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น โดยความร่วมมือของชุมชน (G-PLACE)	ชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี เป็นรูปแบบศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือ ของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี
	ร่วมกันประเมินผลการจัดการภายในชุมชน
4. การคัดเลือกเนื้อหาสาระ หมายถึง การคัดเลือกสิ่ง สำคัญหรือสาระสำคัญที่คนภายในชุมชนต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา สภาพแวดล้อมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะในท้องถิ่น การจัดกิจกรรม ภายในชุมชน และการกำหนดสื่อและแหล่งเรียนรู้	4. การคัดเลือกเนื้อหาสาระ ประกอบด้วย 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) หลักการออกแบบ 3) ศิลปะ กับชุมชน โดยทั้ง 3 ตัวประกอบ เป็นปัจจัยสำคัญ ที่ชุมชนร่วมกันคัดเลือกเพื่อพัฒนาให้เหมาะสม กับชุมชน ส่วนสื่อและแหล่งเรียนรู้ทางชุมชน กำหนดให้สร้างศูนย์การเรียนรู้พันธุ์กล้วย วิสาหกิจชุมชน และป้ายองค์ความรู้บนสถานที่ จริง และบนระบบดิจิทัล
5. การวัดและประเมินผล หมายถึงการติดตามและ ประเมินผลร่วมกันภายในชุมชนโดยทุกคนมีส่วนร่วม ในการประเมินร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงปลายทางใน ด้าน ความรู้ ทักษะ เจตคติ และผลกระทบที่สำคัญใน ชุมชน อาทิเช่นด้านปฏิสัมพันธ์ ด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น	5. การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย การวัด และประเมินผล 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) ประเมิน ผลการปฏิบัติตามแผน 2) ประเมินผลจากผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียภายในชุมชน 3) ผลการประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญภายนอก ใน 3 ส่วนจะมีการประเมิน ผลตั้งแต่เริ่มจากการทดสอบในด้านความรู้ก่อน และหลังอบรมหลักสูตร และการจัดกิจกรรมตาม แผนกิจกรรมครบถ้วน ประเมินผลด้านผลกระทบ ในด้านเศรษฐกิจของคนในชุมชน ด้านการมีส่วน ร่วมภายในชุมชน 3 เดือน 1 ครั้งอยู่เสมอ

จากตารางสรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญ
มีขั้นตอนการออกแบบเนื้อหาสาระสำคัญทั้งหมด
5 องค์ประกอบในการกำหนด โดยมีสิ่งสำคัญคือ 1)
การกำหนดหลักการที่มีความสัมพันธ์กับบริบทของ
สังคม และชุมชน 2) มีวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นการ
อนุรักษ์ สืบสาน และประยุกต์ใช้สิ่งที่ชุมชนมี

ประกอบด้วย (1) พืช การเกษตร (2) ศิลปะท้องถิ่น
(3) วัตถุติบในชุมชน 3) การกำหนดหน้าที่และจุด
สำคัญ เพื่อกำหนดสถานที่สำคัญ (Landmark)
เพื่อความเข้าใจร่วมกัน และคนในชุมชนมีบทบาท
ชัดเจน รวมถึงการกำหนดกลุ่มผู้นำหลักภายใน
ชุมชนที่ชัดเจน 4) การคัดเลือกเนื้อหาสาระสำคัญ

ที่สอดคล้องกับชุมชนในด้านภูมิปัญญา องค์ความรู้ที่ชุมชนมีความต้องการเรียนรู้ และการพัฒนาชุมชนในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านการใช้กิจกรรมศิลปะ 5) การวัดและประเมินผล มีการประเมินผลที่หลากหลายจากคนภายในชุมชน คนภายนอก รวมไปถึงการติดตามประเมินผลที่ครั้งในระยะเวลาเท่าใด ชุมชนเป็นคนร่วมกันกำหนด

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างต้นแบบ จากการศึกษาชุมชนต้นแบบ 2 แห่ง ได้แก่ชุมชนเมืองเพชรบุรี และชุมชนจักสานผักตบชวา บ้านห้วยหวาย สุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หาองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น โดยความร่วมมือของชุมชน พบว่ามี

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ทฤษฎีมาสร้างรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุพรรณบุรี

จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย 1) การกำหนดหลักการเพื่อกำหนดประเด็นแนวทางสำคัญจากปัญหาในชุมชน ความเป็นมา และสิ่งสำคัญในชุมชน 2) วัตถุประสงค์กำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาในแต่ละด้าน (ด้านอนุรักษ์ สืบสาน ถ่ายทอด และพัฒนา) 3) ระบบงานกำหนดเนื้อหาสำคัญภายในชุมชนที่ต้องการนำเสนอ กำหนดการมีส่วนร่วม การปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละฝ่าย การประชาสัมพันธ์ร่วมกัน 4) การคัดเลือกจัดเนื้อหาสาระ หัวข้อการเรียนรู้ ภูมิทัศน์ชุมชน ถ่ายทอดทางภูมิปัญญา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 5) การติดตามประเมินผล ร่วมกันกำหนดการประเมินผล กำหนดแหล่งเรียนรู้สำคัญในชุมชน และจุดสำคัญต่างๆ ดังตารางที่ 2

ทฤษฎีหลักการคิดเชิงออกแบบ Design Thinking	ทฤษฎีการมีส่วนร่วม	องค์ประกอบรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย	ระบบงานจากผู้วิจัย
1. การเข้าใจปัญหา	1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา	1. หลักการ	G: Goal การตั้งเป้าหมาย เพื่อกำหนดเป้าหมายหลักการของชุมชน
2. การตั้งกรอบปัญหา		2. วัตถุประสงค์	P: Participation การมีส่วนร่วม เพื่อร่วมกันตั้งวัตถุประสงค์สำคัญแนวทางสำคัญที่ชุมชนต้องการ
3. การระดมความคิด	2. การร่วมวางแผนงาน	3. ระบบงาน	L: Learning การเรียนรู้ เพื่อกำหนดรายละเอียด

ทฤษฎีหลักการคิด เชิงออกแบบ Design Thinking	ทฤษฎีการมี ส่วนร่วม	องค์ประกอบรูปแบบหลักสูตรศิลปะ ท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชน ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย	ระบบงานจากผู้วิจัย
			ระบบงานร่วมกัน กำหนดการเรียนรู้ของ ผู้เรียนที่ต้องการ
4. การสร้างต้นแบบ	3. การดำเนิน กิจกรรม	4. การคัดเลือกจัดเนื้อหาสาระ	A: Action ลงมือปฏิบัติ ร่วมกันสร้างรูปแบบ ของชุมชนร่วมกัน
5. การทดสอบ	4. การมีส่วน ร่วมในการ ปฏิบัติงาน	5. การประเมินผล	C: Coaching การ ถ่ายทอดวัฒนธรรม เรียนรู้ภูมิปัญญาจากผู้รู้ ปราชญ์ในชุมชน E: Evolution การ พัฒนา เพื่อประเมินผล เพื่อประเมินผล พัฒนา และปรับปรุง

สรุปผลสำคัญขององค์ประกอบ ขั้นตอน
ที่ 4 การสร้างต้นแบบ ได้รูปแบบหลักสูตรศิลปะ
ท้องถิ่นโดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์
พันธุ์กล้วย ประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 5 ข้อ ดังนี้
1) การกำหนดหลักการ โดยชุมชนได้กำหนดหลัก
การที่ส่งเสริมด้านภูมิปัญญา และการต่อยอด
ภูมิปัญญาในชุมชนเป็นหลัก พร้อมกับการ
ถ่ายทอดให้กับบุคคลภายใน และภายนอก 2) การ
กำหนดวัตถุประสงค์ ได้วัตถุประสงค์ 3 ข้อ (1)
การอนุรักษ์ภูมิปัญญา (2) การสร้างช่างใหม่ที่มี

ความรู้ด้านหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ (3) การ
สร้างกิจกรรมภายในชุมชน 3) การกำหนดระบบ
งาน ได้กำหนดหน้าที่สำคัญให้บุคคลในชุมชน
ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน ผู้นำชม
ชุมชน ผู้ดูแลกิจกรรม ผู้ประสานงานตามจุดสำคัญ
4) การคัดเลือกจัดเนื้อหาสาระสำคัญ โดยจัด
กิจกรรมรวม 6 กิจกรรม 20 ชั่วโมง เป็นหลักสูตร
ระยะสั้น 5) การกำหนดการวัดและประเมินผล
ชุมชนได้กำหนดการประเมินผลทุก 3 เดือน และ
ทุก 1 ปี

ภาพที่ 1 รูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น (Model G-PLACE)

5. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น โดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยสุพรรณบุรี มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษา สำรวจปัญหาความต้องการ ขั้นตอนที่ 1 การเข้าใจปัญหา จากการทำ TOWS Matrix ร่วมกันระหว่างผู้ให้ข้อมูลหลักของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยสุพรรณบุรี และตัวแทนจากองค์กรภายนอก พบว่า มีปัญหาสำคัญ 3 ประการ 1) สินค้ามีการออกแบบรูปลักษณ์ยังไม่เหมาะสม 2) ขาดผู้สืบทอดปราชญ์ชุมชน 3)

ขาดการถ่ายทอดส่งต่อองค์ความรู้ ขั้นตอนที่ 2 การตั้งกรอบปัญหา จากการสนทนากลุ่มร่วมกันกับผู้ให้ข้อมูลหลักของศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วยสุพรรณบุรี พบว่า 1) การสร้างช่างใหม่ สู่การถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปะท้องถิ่น และงานหัตถกรรมในชุมชน เชื่อมโยงถ่ายทอดสู่แหล่งเรียนรู้โดยรอบชุมชน เพื่อการสร้างความรู้ความเข้าใจในชุมชน และการรู้คุณค่า การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ประกอบกับการสร้างช่างใหม่ที่มีความรู้ ทักษะภูมิปัญญาศิลปะท้องถิ่น และงานหัตถกรรมในชุมชน 2) การสร้างแบรนด์ และบรรจุภัณฑ์เพื่อ

สร้างมูลค่าเพิ่มรายได้ เพื่อเป้าหมายการผลิต Logo แปรนด และผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนวิถีชุมชน รวมไปถึงการสร้าง Facebook Page และ E-Book เพื่อเก็บองค์ความรู้ให้กับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของรศ.ภาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม (2560, หน้า 994-995) ได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ใน จังหวัดนครปฐม พบว่า วิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ จังหวัดนครปฐม มีอยู่ด้วยกันทั้งหมด 7 หัวข้อ ได้แก่ 1) การออกแบบผลิตภัณฑ์ 2) กระบวนการผลิต 3) กลยุทธ์ทางการตลาด 4) จุดเด่นจุดอ่อน 5) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 6) ปัญหาอุปสรรค และ 7) คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อชีวิต และสังคมท้องถิ่นตลอดจนการถ่ายทอดและ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มอาชีพ ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานของผู้วิจัย จำนวน 5 หัวข้อ ประกอบด้วย 1) การออกแบบผลิตภัณฑ์ 2) จุดเด่นจุดอ่อน 3) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 4) ปัญหาอุปสรรค และ 5) คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อชีวิตและสังคมท้องถิ่นตลอดจนการ ถ่ายทอดและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่ม อาชีพ สอดคล้องกับณปนต์ โคตพัฒน์ (2559) ที่กล่าวถึงการเสริมทักษะทางสังคมเพื่อการ เรียนรู้ คู่ขนาดกับการศึกษานอกระบบเพื่อ พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือกับชุมชน ขั้นตอนที่ 3 การระดมความคิด พบว่า ชุมชนต้องการจัด

กิจกรรมให้สอดคล้องกับการตั้งกรอบปัญหา เพื่อผลลัพธ์รูปแบบชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์จากช่าง ใหม่ที่มีความรู้ ทักษะ ด้านภูมิปัญญาศิลปะท้องถิ่น และการออกแบบ โดยทางชุมชนศูนย์อนุรักษ์ พันธุ์กล้วย สุพรรณบุรี ร่วมกับผู้วิจัย ร่วมกัน กำหนดกิจกรรม ซึ่งมีจำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 การสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากร เป็นการเรียนรู้ชุมชนในด้านศิลปวัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมที่ 2 การสร้างองค์ ความรู้ในด้านหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ เหมาะสม กิจกรรมที่ 3 ถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่าน วิทยากร และพี่เลี้ยง กิจกรรมที่ 4 สร้างแบรนด์ อัตลักษณ์ชุมชน ขั้นตอนที่ 4 การสร้างต้นแบบ พบว่า องค์ประกอบสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบ หลักสูตรศิลปะท้องถิ่นโดยความร่วมมือของศูนย์ อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุพรรณบุรี มีจำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย 1) การกำหนดหลักการ เพื่อตั้ง ประเด็นแนวทางสำคัญจากปัญหาในชุมชน ความ เป็นมา และสิ่งสำคัญในชุมชน 2) วัตถุประสงค์ กำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาด้านอนุรักษ์ สืบสาน ถ่ายทอด 3) ระบบงาน กำหนดเนื้อหาสำคัญ ภายในชุมชนที่ต้องการนำเสนอ กำหนดการมี ส่วนร่วม การปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละฝ่าย การ ประชาสัมพันธ์ร่วมกัน 4) การคัดเลือกจัดเนื้อหา สาร หัวข้อการเรียนรู้ภูมิทัศน์ชุมชน ถ่ายทอด ทางภูมิปัญญา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 5) การ ติดตามประเมินผลร่วมกันกำหนดการประเมินผล กำหนดแหล่งเรียนรู้สำคัญในชุมชน และจุดสำคัญ ต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของประติมา

ฉันทบูรณตระกูล (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรศิลปศึกษาโดยใช้สถานที่เป็นฐานเพื่อสร้างนวัตกรรมศิลปวัฒนธรรมชุมชนชนเมือง พบว่าองค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วย 1) แนวคิดของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ 3) สารการเรียนรู้ 4) การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็น 5) กระบวนการพัฒนานวัตกรรมศิลปวัฒนธรรมชุมชน โดยใช้แนวคิดการออกแบบ Design Thinking และกระบวนการคิดสร้างสรรค์แบบ Syntectics 6) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 7) การประเมินผล 8) การสะท้อนคิด และ 9) ลักษณะผู้เรียน ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานของผู้วิจัยในเรื่ององค์ประกอบการพัฒนาหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น โดยความร่วมมือของศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี จำนวน 4 หัวข้อ ประกอบด้วย 1) แนวคิดของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ 3) สารการเรียนรู้ และ 4) การประเมินผล สอดคล้องกับมุมมองของสุวิธิดา จรุงเกียรติกุล (2561) กล่าวว่า การจัดศึกษาและการเรียนรู้ควรมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในฐานะพลเมืองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจสติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอย่างสมดุล มีทักษะเป็นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มีภาวะผู้นำการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเน้นการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมแรงบันดาลใจให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความหมาย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยพบว่า ช่างใหม่มีความสนใจเกี่ยวกับการสืบสานและพัฒนาศิลปะท้องถิ่นของชุมชน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ และสืบสานให้กับศิลปะวัฒนธรรมชุมชน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทำเป็นชุดโครงการวิจัยเชิงพื้นที่ โดยการบูรณาการ สหวิชาให้มีความหลากหลายและส่งเสริมซึ่งกันและกัน เช่น ด้านการท่องเที่ยว หรือศิลปะการแสดง เป็นต้น เพื่อเป็นการพัฒนาท้องถิ่นให้ครอบคลุมทุกด้าน ทุกมิติ

2.2 ผลการศึกษาของผู้เข้าอบรมมีช่วงอายุที่ต่างกัน จึงควรมีผู้ประเมินที่มีความเหมาะสมกับช่วงวัยและความยืดหยุ่นกับวัยของผู้เข้าอบรม เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ได้เหมาะสมมากขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบหลักสูตรศิลปะท้องถิ่น โดยความร่วมมือของชุมชนศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย สุปรรณบุรี พบว่า ได้องค์ประกอบสำคัญ 5 ข้อ ได้แก่ 1) การกำหนดหลักการ 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ 3) การกำหนดระบบงาน 4) การคัดเลือกจัดเนื้อหาสำคัญ 5) การกำหนดการวัดและประเมินผล ดังภาพที่ 2

กระบวนการสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบหลักการคิดเชิงออกแบบ/การมีส่วนร่วม

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ณปณต โคตพัฒน์. (2559). ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับอหิสติกวัยรุ่น. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประติมา ฉันทบุรณ์ตระกูล. (2561). การพัฒนาหลักสูตรศิลปศึกษาโดยใช้สถานที่เป็นฐานเพื่อสร้างนวัตกรรมศิลปวัฒนธรรมชุมชนชนเมือง. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พลวุฒิ สะกิจ. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม. (2560). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในจังหวัดนครปฐม. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(1), 994-995.
- สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล. (2561). ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. เข้าถึงได้จาก <https://www.truelookpanya.com/blog/content/66054/-teaartedu-teaartteaarttea1318901555>

กลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพ ในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7*

Strategies for Managing Quality Service in Community Hospital Region 7

ปรีชา ศรีโซ้ง, วิมลพร สุวรรณแสนวดี และเอนก ศิลปนิลมาลัย
Preecha Srisong, Vimonporn Suwanseantavee and Anek Silpanilaman
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: prichasrisong79@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการ
จำเป็นของการบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 2) สร้างกลยุทธ์
การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 และ 3) ประเมินกลยุทธ์การ
บริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ
ผู้บริหาร และบุคลากรสายปฏิบัติ จำนวน 327 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณ
ค่า 5 ระดับมีความเที่ยงตรงของเนื้อหาระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .90 สถิติที่ใช้ในการ
วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเทคนิคการจัดลำดับความ
ต้องการจำเป็น PNI

modified

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพ
ที่ 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพ โดยรวม
อยู่ในระดับมาก ความต้องการจำเป็น มาเรียงลำดับ พบว่า 1) ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน 2) ด้านการตอบ
สนองความต้องการ 3) ด้านการตรวจสอบได้ 4) ด้านการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง 5) ด้านการทำงาน
เป็นทีม

*ได้รับบทความ: 12 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 15 สิงหาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 5 กันยายน 2567

2. กลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพ มี 5 กลยุทธ์ 24 มาตรการ ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 มุ่งมั่นในการทำงานมี 8 มาตรการ 8 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 2 การตอบสนองความต้องการ มี 4 มาตรการ 4 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 3 การตรวจสอบได้มี 3 มาตรการ 3 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องมี 5 มาตรการ 5 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 5 การทำงานเป็นทีมมี 4 มาตรการ 4 ตัวชี้วัดความสำเร็จ

3. การประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 มีความเหมาะสมและเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารจัดการ; การบริการที่มีคุณภาพ; โรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the current condition, desired condition, and necessary needs of managing quality services in Community Hospital Region 7, 2) to create strategies for managing quality services in Community Hospital Region 7, 3) to evaluate managing quality services in Community Hospital Region 7. The sample group used in the research consisted of 327 executives and operational personnel. The instrument used was a 5-level rating scale questionnaire with a content validity between 0.80-1.00. The reliability was .90. Statistic used in data analysis was frequency, percentage, mean, standard deviation, and the PNI_{modified} technique for ranking necessary requirements.

The results show that:

1. The current condition of managing quality services in Community Hospital Region 7 overall, was at a high level. When considering each aspect in order from the highest to the lowest were: 1) Continuous quality improvement, 2) Teamwork, 3) Verifiable, 4) Commitment to work. The aspect with the lowest average value was 5) Responding to needs, respectively. The desirable condition of managing quality services in Community Hospital Region 7 overall, was at a high level. When considering each aspect in order from the highest to lowest average value, they were: 1) Verifiable, 2) Continuous quality improvement, 3) Commitment to work, 4) Teamwork, and the aspect with the lowest average value was Responding to needs.

2. The strategy for managing quality services in Community Hospital Region 7 consisted of the strategy 1: Commitment to work, including of 8 measures and 8 indicators, the strategy 2: Responding to needs, including of 4 measures and 4 indicators, the strategy 3: Verifiable, including of 3 measures and 3 indicators, the strategy 4: Continuous quality improvement, including of 5 measures and 5 indicators, the strategy 5: Teamwork, including of 4 measures and 4 indicators, and the strategy.

3. Suitability assessment, possibility was at a high level could be used to effectively enhance the quality of academic work.

Keywords: Strategy Managing; Quality Service; The Community Hospital Region 7

1. บทนำ

แผนยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข) นี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้บรรลุเป้าหมาย ประชาชนสุขภาพดี เจ้าหน้าที่มีความสุข ระบบสุขภาพยั่งยืน อันจะนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน การจัดทำแผนยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข) ในครั้งนี้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้งภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องโดยวางกรอบแนวคิดให้มี ความเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี แผนปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ประเทศไทย 4.0 นโยบายรัฐบาล การปฏิรูปด้านสาธารณสุขปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข) โดยแผนยุทธศาสตร์ฉบับนี้ ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ความเป็นเลิศ 4 ด้านของกระทรวงสาธารณสุข คือ 1) ด้านส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรค และคุ้มครองผู้บริโภคเป็นเลิศ (Promotion, Prevention & Protection Excellence) 2) ด้านบริการเป็นเลิศ (Service Excellence) 3) ด้านบุคลากรเป็นเลิศ (People Excellence) และ 4) บริหารเป็นเลิศด้วยธรรมาภิบาล (Governance Excellence) รวมทั้ง 15 แผนงาน 40 โครงการ และ 55 ตัวชี้วัด เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินงานด้านสาธารณสุขให้แก่ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อระบบสุขภาพ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรไทย การเข้าสู่สังคมสูงวัย การเปลี่ยนแปลงฐานเศรษฐกิจไปสู่ยุคดิจิทัล การเกิดของโรคอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำ การเสียชีวิตด้วย

โรคไม่ติดต่อที่สามารถป้องกันได้ ปัญหามลพิษ สิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติธรรมชาติและภัยก่อการร้าย เป็นต้นกระทรวงสาธารณสุขจึงจัดทำแผน ยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุขประจำ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยงาน ภายในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในการพัฒนา ระบบสุขภาพเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ของบริบททางสังคม นโยบาย และยุทธศาสตร์ใน ระดับชาติ รวมไปถึงการปฏิรูปประเทศและปฏิรูป ระบบสุขภาพ ไปสู่ความเป็นประเทศไทย 4.0 โดยการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ฉบับนี้ กระทรวง สาธารณสุขได้ทบทวนแผนยุทธศาสตร์กระทรวง สาธารณสุขประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 เริ่มจากการสังเคราะห์ การประเมินผลการดำเนินงานในระยะ 6 เดือน การสำรวจความคิดเห็นและ ผลสรุปจากการประชุมระดมสมองของผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับส่วนกลางและส่วน ภูมิภาค รวมทั้งภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องนอกจาก นี้ได้นำแผนปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุขมา พิจารณาร่วมกัน เพื่อปรับปรุงให้แผนยุทธศาสตร์มี ความชัดเจนเป็นรูปธรรม มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยิ่งขึ้นจนได้แผน ยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุขประจำ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 สอดคล้องกับการจัด ลำดับความสำคัญภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ระยะ และในแต่ละระยะมีจุดเน้นแตกต่างกันไป โดยใน ระยะ 5 ปีแรก (พ.ศ. 2560-2564) คือการมุ่งปฏิรูป ระบบสุขภาพเน้นปรับเปลี่ยนโครงสร้างระบบ

บริหารจัดการที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา อีกครั้ง รวมถึงการวางพื้นฐานระบบสุขภาพใหม่ เช่น การวางระบบการแพทย์ปฐมภูมิที่มีแพทย์ เวชศาสตร์ครอบครัว เพื่อดูแลผู้ป่วยอย่างบูรณาการ ลดค่าใช้จ่ายของระบบสุขภาพในระยะยาวการปรับ ระบบหลักประกันสุขภาพเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ของแต่ละกองทุน เป็นต้น โดยมียุทธศาสตร์ความ เป็นเลิศ 4 ด้าน คือ 1) ด้านส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน โรค และคุ้มครองผู้บริโภคเป็นเลิศ (Promotion, Prevention & Protection Excellence) 2) ด้าน บริการเป็นเลิศ (Service Excellence) 3) ด้าน บุคลากรเป็นเลิศ (People Excellence) และ 4) บริหารเป็นเลิศด้วยธรรมาภิบาล (Governance Excellence) ประกอบด้วย 15 แผนงาน 40 โครงการ และ 55 ตัวชี้วัด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลภายใต้งบประมาณและทรัพยากร ที่มีอยู่ให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุดรวมทั้งได้กำหนด แนวทางการถ่ายทอดยุทธศาสตร์และตัวชี้วัดสร้าง ความเข้าใจแก่ผู้ปฏิบัติงานในทุกกระบวนในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริงและ มีการติดตามประเมินผลที่สะดวกรวดเร็วเพื่อลด ขั้นตอนในการปฏิบัติงานอีกด้วยนอกจากนี้การ ทบทวนแผนยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุขจะมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องทุกปีเพื่อปรับปรุง แนวทางการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพอยู่เสมอ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายกระทรวงสาธารณสุข “ประชาชนสุขภาพดี เจ้าหน้าที่ มีความสุข ระบบสุขภาพยั่งยืน”

แนวคิดทางการบริหารจัดการแบบใหม่ เพื่อสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลองค์กรที่

ผู้บริหารสามารถศึกษาและเลือกที่จะนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะและโครงสร้างองค์การอาจได้แก่ การน้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามกระแสพระราชดำรัส หรือหลักคิด “พอเพียง” นำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การด้วยความประหยัดและคุ้มค่าหรือการนำแนวคิดและรูปแบบการบริหารจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ และการพัฒนาศักยภาพของทีมงาน เป็นต้น

ซึ่งการจะทราบได้ว่าโรงพยาบาลมีการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพหรือไม่อาจจะประเมินได้โดย 3 ลักษณะได้แก่การประเมินภายในองค์กร (first party) การประเมินโดยผู้บริโภค (second party) และการประเมินโดยองค์กรภายนอกที่เป็นกลาง (third party) ผู้บริโภคสามารถใช้ข้อกำหนดเดียวกันอย่างกว้างขวางและลงลึกในเชิงระบบหรือเชิงเทคนิคได้ การประเมินคุณภาพทำได้โดยการตรวจสอบระบบงานและสิ่งที่ปฏิบัติกับข้อกำหนดในมาตรฐานโรงพยาบาลซึ่งจะทำโดยโรงพยาบาลและโดยผู้ประเมินภายนอกการรับรองโรงพยาบาล คือการรับรองว่าโรงพยาบาลมีการจัดระบบงานที่ดี เอื้อต่อการให้บริการได้อย่างมีคุณภาพและปลอดภัย มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้มีคุณภาพและพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มีการตรวจสอบตนเองอย่างสม่ำเสมอ (สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน), 2561)

กรอบมาตรฐานที่ใช้ในการพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาลในปัจจุบัน คือมาตรฐานโรงพยาบาลฉบับปีกาณญาณภิเชก มาตรฐาน

โรงพยาบาลเป็นมาตรฐานที่กล่าวถึงระบบงานที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของโรงพยาบาลในภาพรวม การประเมินตามมาตรฐานนี้จึงมุ่งเน้นที่การประเมินระบบงาน ไม่ได้มุ่งประเมินการทำงานในระดับบุคคลหรือวิธีการดูแลรักษาผู้ป่วยแต่ละราย ระบบงานที่กำหนดไว้จะส่งเสริมให้มีการนำมาตรฐานวิชาชีพมาปฏิบัติมากขึ้น การพบปัญหาในระดับบุคคลจะนำมาสู่การตั้งคำถามต่อระบบงานที่เกี่ยวข้อง ในมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร เช่น คนสถานที่ เครื่องมือ จะเน้นหนักในเรื่องการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรเพื่อให้มีทรัพยากรที่มีคุณภาพและพร้อมที่จะใช้งานเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยมากกว่าที่จะดูแลเฉพาะปริมาณของทรัพยากรเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้โดยพิจารณาสมดุลของความจำเป็นด้านคุณภาพและขีดจำกัดของโรงพยาบาลแต่ละแห่งควบคู่กันไปการพัฒนาคุณภาพในที่นี้ คือ การจัดระบบบริหารและระบบการทำงานในโรงพยาบาลตามแนวทางที่กำหนดไว้ในมาตรฐานโรงพยาบาล ซึ่งมุ่งเน้นการทำงานด้วยใจที่มุ่งมั่นต่อคุณภาพของเจ้าหน้าที่ การทำงานเป็นทีม การตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยและผู้รับผลงาน มีระบบตรวจสอบเพื่อแก้ไขปรับปรุงด้วยการประสานกิจกรรมการบริหารความเสี่ยง (Risk Management-RM) การประกันคุณภาพ (Quality Assurance-QA) และการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Continual Quality Improvement-CQI) เข้าด้วยกัน (สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน), 2561)

สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน) (2565) ได้กำหนดขอบเขตและ

เนื้อหาของมาตรฐานที่ใช้สำหรับการพัฒนาและการประเมินโรงพยาบาลทั้งองค์กร ซึ่งสามารถใช้ได้กับโรงพยาบาลทุกระดับ โดยการจัดทำกลยุทธ์องค์กรวางแผนเชิงกลยุทธ์ เพื่อตอบสนองความต้องการบริการสุขภาพ ตอบสนองความท้าทายและสร้างความเข้มแข็งให้การดำเนินงานขององค์กร กระบวนการจัดทำกลยุทธ์ 1) องค์กรมีการวางแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสม ในด้านกรอบเวลา ขั้นตอน ผู้มีส่วนร่วม มีการพิจารณาความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกโฉม และความคล่องตัวขององค์กร 2) องค์กรกำหนดโอกาสเชิงกลยุทธ์ ตัดสินใจเลือกโอกาสพัฒนาและความเสี่ยงสำคัญที่จะดำเนินการให้สำเร็จและส่งเสริมนวัตกรรมในเรื่องดังกล่าว 3) องค์กรวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปในการจัดทำกลยุทธ์: ปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพของผู้รับบริการ/ชุมชนที่รับผิดชอบความท้าทายเชิงกลยุทธ์ ความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ สิ่งที่คุณค่าความสำเร็จ โอกาสเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อม จุดบอดที่เป็นไปได้ในการวางแผนความสามารถในการนำไปปฏิบัติ 4) องค์กรกำหนดสมรรถนะหลักขององค์กรที่จะทำให้บรรลุพันธกิจขององค์กร 5) องค์กรตัดสินใจเรื่องกระบวนการทำงานขององค์กรว่ากระบวนการทำงานใดที่จะดำเนินการเอง และกระบวนการทำงานใดที่จะให้ผู้ส่งมอบหรือพันธมิตรทำ โดยพิจารณาสมรรถนะหลักขององค์กรเองและองค์กรภายนอก การบรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ การใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม และความร่วมมือกับองค์กรภายนอกเพื่อความยั่งยืนและประสิทธิภาพขององค์กรมาตรฐาน

ครอบคลุมการบริหารโรงพยาบาล การจัดการระบบงานสำคัญ กระบวนการดูแลผู้ป่วย รวมถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

จากกรอบมาตรฐานการพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาลในปัจจุบัน ผู้รับบริการมีความต้องการการบริการที่มีคุณภาพ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนอำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด สนใจศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 องค์ความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการของโรงพยาบาลชุมชนแนวทางในการพัฒนาด้านคุณภาพการบริการให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับบริบทและพื้นที่ ศักยภาพประโยชน์ของผู้ใช้บริการ อันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้รับบริการ ภาพลักษณ์ของสถานบริการความพึงพอใจในการให้การบริการวิชาชีพการพยาบาลและสัณคต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7

2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7

3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบ และตัวชี้วัด กลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพใน โรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7

ขั้นตอนการวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้ ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการ บริการที่มีคุณภาพเพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัว ชี้วัดการบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพ ศึกษา องค์ประกอบการบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ จากแนวคิดทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสังเคราะห์มาเป็น กลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพใน โรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 โดยการวิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยตามแนวคิดของนัก วิชาการ 5 ด้าน ได้แก่ (1) มุ่งเน้นในการทำงาน (2) การทำงานเป็นทีม (3) การตอบสนองความต้องการ (4) การตรวจสอบได้ (5) การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ขั้นที่ 2 สัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้บริหารของสำนักงานสาธารณสุขประจำ จังหวัด 4 จังหวัด คือ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ และขั้นที่ 3 สรุปผลการ ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดเพื่อออกแบบเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณในระยะที่ 2

ระยะที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การบริหาร จัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชน

เขตสุขภาพที่ 7 โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 สรุปผลการ ศึกษาในระยะที่ 1 มาয়กร่างกลยุทธ์การบริหาร จัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7 การหาค่า PNI^{modified} ใช้แนวคิด ทฤษฎีการศึกษาความต้องการจำเป็น (Needs) (Wikin & Altschuld, 1995; สุวิมล ว่องวานิช, 2558) การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพ ทั้ง 5 ด้าน ที่มีค่า PNI^{modified} มากกว่าหรือเท่ากับ ค่าเฉลี่ยรวม ซึ่งจะครอบคลุมขอบเขตของปัจจัยที่ กว้างด้วยการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและ อุปสรรคของโรงพยาบาลชุมชน ทำให้มีข้อมูลใน การกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายที่จะถูกสร้าง และ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เมทริกซ์ (Matrix Analysis) การยกร่างกลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มี คุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 ดังนี้ 1) วิเคราะห์โอกาส อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อน มาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เมทริกซ์ (Matrix Analysis) 2.) นำข้อมูลจากข้อ 1 มา สังเคราะห์เป็นกลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการ ที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 และ 3) นำร่างกลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการ ที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 นำ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและ ให้เสนอแนะในส่วนที่บกพร่องแล้วปรับปรุงแก้ไข

ระยะที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การบริหาร จัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7 โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการใช้แบบ ประเมินความเหมาะสมความเป็นประโยชน์ของ กลยุทธ์

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการทำงานเป็นทีม 3) ด้านการตรวจสอบได้ 4) ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการตอบสนองความต้องการ ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ 1) ด้านการตรวจสอบได้ 2) ด้านการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน 4) ด้านการทำงานเป็นทีม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 5) ด้านการตอบสนองความต้องการ ตามลำดับ

สภาพปัจจุบัน ด้านการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ 1) โรงพยาบาลสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนในการมารับบริการ และการตัดสินใจมารับบริการสุขภาพ รองลงมา คือ ผู้บริหารมีความพร้อมอย่างเต็มเปี่ยมทั้งด้านทักษะการทำงานและภาวะความเป็นผู้นำพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันในทุกระดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โรงพยาบาลสร้างเจตจำนงอันแน่วแน่ที่

จะปรับปรุงผลผลิต/บริการ สภาพที่พึงประสงค์ด้านการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ โรงพยาบาลสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนในการมารับบริการ และการตัดสินใจมารับบริการสุขภาพ รองลงมา คือ โรงพยาบาลปรับปรุงระบบการผลิต/บริการอย่างสม่ำเสมอและตลอดไป ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โรงพยาบาลมีการกระตุ้นการปฏิบัติงานแก่บุคลากรทุกคนเพื่อให้มีโอกาสปรับปรุงพัฒนาตนเอง

ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 มีความต้องการจำเป็นโดยมีค่า $PNI_{modified}$ อยู่ระหว่าง 0.47-0.49 รายการความต้องการจำเป็นที่พบว่ามีค่า $PNI_{modified}$ มากกว่า .30 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมุ่งมั่นในการทำงานมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงที่สุดเป็นลำดับแรก ($PNI_{modified} = 0.49$) รองลงมา คือ ด้านการตอบสนองความต้องการ ($PNI_{modified} = 0.47$) ด้านการตรวจสอบได้ ($PNI_{modified} = 0.41$) ด้านการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ($PNI_{modified} = 0.31$) และด้านการทำงานเป็นทีม ($PNI_{modified} = 0.30$) ตามลำดับ

2. สร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 จากการศึกษาความต้องการจำเป็นและการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 สรุปกลยุทธ์มี 5 กลยุทธ์ 24 มาตรการ ดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 การมุ่งมั่นในการทำงาน

มี 8 มาตรการ กลยุทธ์ที่ 2 การตอบสนองความต้องการ มี 4 มาตรการ กลยุทธ์ที่ 3 การตรวจสอบได้ มี 3 มาตรการ กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มี 5 มาตรการ กลยุทธ์ที่ 5 การทำงานเป็นทีม มี 4 มาตรการ มีรายละเอียดดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 มุ่งมั่นในการทำงานมี

เป้าประสงค์ คือ งานหรือกิจกรรมต่างๆ บรรลุวัตถุประสงค์ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

มาตรการ 1) ผู้บริหารตั้งใจและรับผิดชอบในหน้าที่การงาน 2) เจ้าหน้าที่ยอมรับหรือเต็มใจกับการทำงาน 3) ผู้บริหารทำงานด้วยความเพียรพยายามและอดทนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย 4) เจ้าหน้าที่ดำเนินการทันทีที่ผู้รับบริการมาขอความช่วยเหลือหรือมาใช้บริการกระตือรือร้นไม่ผัดวันประกันพรุ่ง 5) ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนส่งผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพ 6) เจ้าหน้าที่มุ่งมั่นให้บริการปรับปรุงพัฒนางาน ให้คำแนะนำแก้ปัญหาด้านสุขภาพอย่างถูกต้องชัดเจน 7) ผู้บริหารปรับปรุงและพัฒนาการทำงานด้วยตนเอง 8) เจ้าหน้าที่ที่มีความตั้งใจและพยายามในการทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคเพื่อให้งานสำเร็จ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ ดังนี้ 1) ร้อยละความสำเร็จของการดำเนินงาน 2) ร้อยละความสำเร็จของการดำเนินงาน 3) ร้อยละการดำเนินงานตามเป้าหมาย 4) จำนวนผู้รับบริการ 6) จำนวนผลงานที่สำเร็จ 7) ร้อยละความสำเร็จตามเป้าหมาย และ 8) ร้อยละความสำเร็จของการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ 2 การตอบสนองความต้องการ

เป้าประสงค์ คือ มุ่งเน้นการบริการที่มี

คุณภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน

มาตรการ 1) ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่มีการปรึกษาหารือกันในการทำงาน 2) ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่มีการสนับสนุนเกื้อกูลซึ่งกันและกัน 3) ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่มีความเชื่อมั่นศักยภาพของสมาชิกในกลุ่มงานว่าสามารถทำงานที่ยากให้สำเร็จได้อย่างมีคุณภาพ 4) ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่เป็นสมาชิกกลุ่มงานมีการกระตุ้นเตือนกันและกันเพื่อการทำงานที่สำเร็จตามเป้าหมาย

ตัวชี้วัดความสำเร็จ ดังนี้ 1) ร้อยละความสำเร็จการดำเนินงาน 2) ร้อยละความสำเร็จของการดำเนินงาน 3) ความพึงพอใจของสมาชิกในกลุ่มงาน 4) ร้อยละความสำเร็จตามเป้าหมาย

กลยุทธ์ที่ 3 การตรวจสอบได้

เป้าประสงค์ คือ ความโปร่งใส กำกับติดตาม ตรวจสอบได้

มาตรการ 1) โรงพยาบาลมีการเข้าร่วมกับหน่วยงานอื่นในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความโปร่งใสเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ตรวจสอบได้ 2) ผู้บริหารมีความพยายามและมีความริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานเพื่อความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ 3) ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ดังนี้ จำนวนครั้งของการตรวจสอบข้อมูลในหน่วยงาน 2) ร้อยละความสำเร็จของงาน 3) ความพึงพอใจของบุคลากรต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหาร

กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

เป้าประสงค์ คือ เน้นปรับปรุงผลผลิตและบริการที่ดี

มาตรการ 1) โรงพยาบาลสร้างเจตจำนงอันแน่วแน่ที่จะปรับปรุงผลผลิต/บริการ 2) โรงพยาบาลมีการจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มงานภายในและระหว่างหน่วยงาน 3) โรงพยาบาลจัดให้มีการฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่เพื่อการพัฒนาการบริการอย่างต่อเนื่อง 4) โรงพยาบาลเน้นคุณภาพของงานมากกว่าจำนวนครั้งที่ให้บริการ 5) ผู้บริหารพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนการจัดกิจกรรมให้บริการแก่ชุมชนของโรงพยาบาล

ตัวชี้วัดความสำเร็จ ดังนี้ 1) ร้อยละความสำเร็จตามเป้าหมาย 2) จำนวนครั้งของการจัดกิจกรรม 3) จำนวนครั้งของการฝึกอบรม 4) ร้อยละความสำเร็จตามเป้าหมาย 5) จำนวนครั้งของการจัดกิจกรรม

กลยุทธ์ที่ 5 การทำงานเป็นทีม

เป้าประสงค์ คือ สร้างความตระหนักให้บุคลากรในการทำงาน

มาตรการ 1) ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่มีการปรึกษาหารือกันในการทำงาน 2) ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่มีการสนับสนุนเกื้อกูลซึ่งกันและกัน 3) ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่มีความเชื่อมั่นศักยภาพของสมาชิกในกลุ่มงานว่าสามารถทำงานที่ยากให้สำเร็จได้อย่างมีคุณภาพ 4) ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ไว้วางใจและเคารพการตัดสินใจของสมาชิกกลุ่มงานเพื่อการทำงานที่สำเร็จตามเป้าหมาย

ตัวชี้วัดความสำเร็จ ดังนี้ 1) ร้อยละความสำเร็จตามเป้าหมาย 2) ร้อยละความสำเร็จตามเป้าหมาย 3) ร้อยละความสำเร็จของงาน 4) ร้อยละความสำเร็จของการดำเนินงาน 3) ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์กลยุทธ์การ

บริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 กลยุทธ์ที่ 5 การทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมากทุกมาตรการ

3. การประเมินความเหมาะสมและความ เป็นประโยชน์ พบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 ทุกกลยุทธ์ ทุกมาตรการและทุกตัวชี้วัดมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบและน่าสนใจควรแก่การนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารจัดการจะต้องมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การบัญชาการและการสั่งการ การประสานงานและการควบคุม การบริหารองค์การสมัยใหม่นั้นจะต้องมององค์การอย่างเป็นระบบที่มีสิ่งแวดล้อมเข้ามาเกี่ยวข้องในการบริหารงาน ผู้บริหารต้องเข้าใจและปรับตัวให้เข้ากับสิ่งที่มากระทบองค์การซึ่งการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นการบริหารที่เป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อใช้ประโยชน์จากความสามารถหลัก ที่จะช่วยให้การบริหารองค์การบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญคือ การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

ซึ่งโรงพยาบาลสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนในการมารับบริการ และการตัดสินใจมารับบริการสุขภาพ การกระตุ้นการปฏิบัติงานแก่บุคลากรทุกคนเพื่อให้มีโอกาสปรับปรุงพัฒนาตนเอง มีการทำงานเป็นทีมโดยผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่สร้างสรรค์บรรยากาศการทำงานเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายและตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการอย่างทันทั่วถึง จึงทำให้สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของเชวงศักดิ์ พลฤกษ์เทศ (2553) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์หมายถึง การกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทาง ภารกิจ และวัตถุประสงค์องค์การเป็นระบบ เพื่อให้องค์การมีทิศทางเป้าหมายชัดเจน โดยครอบคลุมถึงแนวทางการดำเนินงาน และกิจกรรมต่างๆ ที่ได้คิดค้นขึ้นมาประยุกต์ใช้และปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และสอดคล้องกับงานวิจัยของมะลิวรรณ อังคณิตย์ (2563, หน้า 107-116) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล โรงพยาบาลร้อยเอ็ด พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล โรงพยาบาลร้อยเอ็ด การปฏิบัติภารกิจตามโครงสร้างกระทรวง ตามความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขบริการพยาบาล ภารกิจตามความคาดหวังของผู้บริหารและผู้รับผลงาน และงานวิจัยของธานี

ขามชัย (2560, หน้า 163-189) การพัฒนาระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลรัฐเพื่อความมั่นคงทางสุขภาพของประชาชน: ศึกษากรณีเครือข่ายบริการสุขภาพจังหวัดชลบุรี พบว่า แนวทางการพัฒนาระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลรัฐที่ตอบสนองต่อความมั่นคงทางสุขภาพของประชาชน ได้แก่ การกำหนดแนวทางการให้การศึกษาและฝึกอบรมด้านการสร้างเสริมสุขภาพสำหรับทุกกลุ่มวัย แนวทางการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อการส่งต่อด้านการรักษา และแนวทางการจัดการด้านการฟื้นฟู สมรรถภาพต่อเนื่องที่บ้าน การจัดทำกลยุทธ์ด้านการป้องกันโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อเชิงรุก โดยสนับสนุนการมีส่วนร่วมกับภาคีรัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน นอกจากนี้ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีควรเสนอให้กระทรวงสาธารณสุขเพิ่มการสนับสนุนเงินทุน แยกค่าบริการสุขภาพและเงินเดือนข้าราชการ และปรับปรุงสิทธิสุขภาพให้เป็นแบบร่วมจ่าย ทั้งนี้ผู้นำหรือผู้บริหารระดับสูงของโรงพยาบาลรัฐในเครือข่ายบริการสุขภาพจังหวัดชลบุรีเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการจัดทำกลยุทธ์ร่วมกับภาคีรัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารจัดการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลเป็นหัวใจสำคัญของงานบริการที่บุคลากรควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นกลยุทธ์เกี่ยวกับการบริการที่มีคุณภาพจึง

ประกอบด้วย การตรวจสอบได้ การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องความมุ่งมั่นในการทำงานการเป็นทีมรวมทั้งการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการซึ่งโรงพยาบาลมีการเข้าร่วมกับหน่วยงานอื่นในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความโปร่งใสเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ตรวจสอบได้สร้างความมั่นใจให้กับประชาชนในการมารับบริการ และการตัดสินใจมารับบริการสุขภาพผู้บริหารตั้งใจและรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่มีการปรึกษาหารือกันในการทำงาน จึงทำให้สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของบิทเนอร์ (Bithner, 1992, pp. 57-72) ที่ว่าคุณภาพการให้บริการสามารถวัดได้โดยผู้ให้บริการมีความคาดหวังว่าผู้ให้บริการจะให้การต้อนรับด้วยรอยยิ้มสีหน้า ท่าทาง และคำพูดการต้อนรับผู้ใช้บริการด้วยใบหน้ายิ้มแย้ม รวมถึงการแต่งกายที่ถูกต้องเหมาะสมทั้งสถานที่ทำงานและสภาพของหน่วยงาน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของมนัสชญาน์ โรมิมทร์, นิตยา เพ็ญศิริินภา และพรทิพย์ กิระพงษ์ (2562, หน้า 13-26) ที่ศึกษาเรื่อง คุณภาพบริการตามความคาดหวังและการรับรู้ของผู้มารับบริการที่แผนกส่งเสริมสุขภาพโรงพยาบาลกระบี่นครินทร์ อินเตอร์เนชั่นแนลพบว่า ผู้รับบริการมีความคาดหวังและการรับรู้ต่อคุณภาพการให้บริการโดยรวมและรายด้านทุกด้านในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจในผู้รับบริการ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ ความเป็นรูปธรรมของ

การบริการและการตอบสนองต่อผู้รับบริการ

3. ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 ด้านมุ่งมั่นในการทำงานมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงที่สุดเป็นลำดับแรก ($PNI_{modified} = 0.49$) รองลงมา คือ ด้านการตอบสนองความต้องการ ($PNI_{modified} = 0.47$) ด้านการตรวจสอบได้ ($PNI_{modified} = 0.41$) ด้านการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ($PNI_{modified} = 0.31$) และด้านการทำงานเป็นทีม ($PNI_{modified} = 0.30$) ตามลำดับทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดการมีความสำคัญต่อผู้บริหารทุกคนในการพัฒนาองค์กรให้มุ่งไปสู่ความมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ จึงทำให้ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 ด้านมุ่งมั่นในการทำงานมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูง สอดคล้องกับสุกัญญา มีสามเสน, วรุณี เซาว์นสุขุม และบุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ (2556, หน้า 35-47) ได้สรุปไว้ในการศึกษาคุณภาพบริการของโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดปทุมธานี ซึ่งพบว่าองค์ประกอบคุณภาพบริการมีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบได้แก่ 1) ด้านรู้จักและเข้าใจบริการ (Empathy) 2) ด้านความเชื่อมั่น (Assurance) 3) ด้านตอบสนอง (Responsiveness) 4) ด้านความเชื่อถือไว้วางใจ (Reliability) และ 5) ด้านความเป็นรูปธรรมบริการ (Tangible)

4. การประเมินความเหมาะสมและความ เป็นประโยชน์กลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการ

ที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก จากการประเมินด้วยการจัดทำแบบประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารของโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 ได้ประเมินกลยุทธ์ในแต่ละด้านจึงทำให้ได้กลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 ที่มีความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์สอดคล้องกับงานวิจัยของสรวิชัย สุดแก้ว (2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังดาล อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า คุณภาพการให้บริการ 5 ด้าน ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของการบริการ การสร้างความมั่นใจในการบริการรูปแบบทางกายภาพการบริการ การดูแลเอาใจใส่ และการสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเครื่องมือวัดการบริหารเชิง กลยุทธ์ของหอผู้ป่วยและนำเครื่องมือที่ได้ไปพัฒนาให้มีคุณภาพมากขึ้นต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานควรดำเนินการสร้างกรอบ ยกร่างรูปแบบ พัฒนากลยุทธ์ และใช้วิธีการจัดลำดับความสำคัญโดยการวิเคราะห์สภาพความต้องการจำเป็นจะทำให้ได้กลยุทธ์การบริหารที่มีประสิทธิภาพนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและใช้ในการประเมินการดำเนินงานนั้นๆ ได้

1.2 หน่วยงานควรมีการปรับปรุง

นโยบายการบริการระยะเวลาการให้บริการให้มีความเหมาะสมต่อความต้องการของผู้รับบริการ เช่นการให้บริการเบ็ดเสร็จในจุดเดียว ระยะเวลาให้ตรงตามวิถีชีวิตของชุมชน เป็นต้น

1.3 ในขั้นตอนการสร้างกลยุทธ์อาจใช้การประชุมกลุ่มย่อยในกรณีที่มีระยะเวลาในการดำเนินงานมากซึ่งจะทำให้ได้ผลการวิจัยมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นและมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยปัญหาการบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในแต่ละกลุ่มงานของโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 เพื่อให้รู้ถึงปัญหาในการให้บริการผู้มารับบริการ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในแต่ละกลุ่มงานของโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจ เจตคติและความสามารถในการปฏิบัติงานจนเป็นที่ประทับใจของประชาชนผู้มารับบริการ

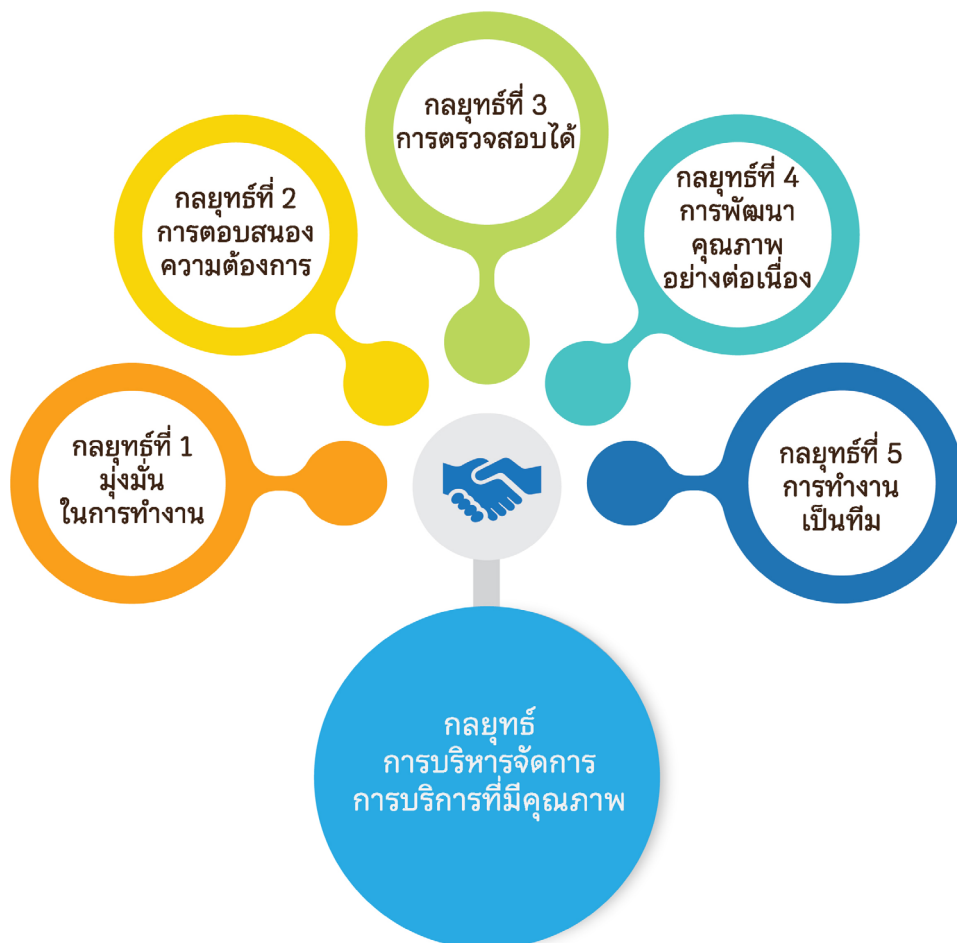
2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพ เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หรือการวิจัยเพื่อพัฒนาในลำดับต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการการบริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 มี 5 กลยุทธ์ 24 มาตรการ ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 การมุ่งมั่นในการทำงานมี 8 มาตรการ กลยุทธ์ที่ 2 การตอบสนองความต้องการ

มี 4 มาตรการ กลยุทธ์ที่ 3 การตรวจสอบได้ มี 3 ต่อเนื่อง มี 5 มาตรการ กลยุทธ์ที่ 5 การทำงานเป็น
มาตรการ กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาคุณภาพอย่าง ทีม มี 4 มาตรการ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เชวงศักดิ์ พฤกษ์เทเวศ. (2553). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธานี ขามชัย. (2560). *การพัฒนาระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลรัฐเพื่อความมั่นคงทางสุขภาพของประชาชน: ศึกษากรณีเครือข่ายบริการสุขภาพจังหวัดชลบุรี*. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 11(1), 163-189.

- มนัสชญาน์ โรมิทธิ์, นิตยา เพ็ญศิริรักษา และพรทิพย์ กิระพงษ์. (2562). คุณภาพบริการตามความคาดหวังและการรับรู้ของผู้มารับบริการที่แผนกส่งเสริมสุขภาพโรงพยาบาลกระบี่นครินทร์ อินเตอร์เนชั่นแนล. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*, 5(4), 13-26.
- มะลิวรรณ อังคณิตย์. (2563). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลโรงพยาบาลร้อยเอ็ด. *วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ*, 38(1), 107-116.
- สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน). (2561). *มาตรฐานโรงพยาบาลและบริการสุขภาพ ฉบับที่ 4*. นนทบุรี: สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน).
- สรวิชัย สุดแก้ว. (2563). *คุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังดาล อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุกัญญา มีสามเสน, วรุณี เขาวนสุขุม และบุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. (2556). คุณภาพการบริการของโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดปทุมธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 7(1), 35-47.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bithner, M. J. (1992). Service space: The impact of physical surroundings on customer and employees. *Journal of marketing*, 56(21), 57-72.
- Witkin, B. R. and Altschuld, J. W. (1995). *Planning and Conducting needs assessments. A practical guide*. Thousand Osk, CA: Sage Publication, Inc.

สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริม
สมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส*

The Problems and Needs in Learning Management for
Mathematics Problem Solving Competencies of Lower Secondary
Level Students in Educational Opportunity Expansion Schools

วริญญา สุริยวงศ์, จำลอง วงษ์ประเสริฐ และกฤติเดช จันทวาร
Waranya Suriyawong, Jumlong Vongprasert and Krittidej Chanthawara
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: waranya.sg63@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส 2) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่สอนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 47 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 334 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นด้วยวิธี Modified Priority Need Index (PNI_{Modified})

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส ภาพรวม มีค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริงของครูอยู่

*ได้รับบทความ: 17 มกราคม 2567; แก้ไขบทความ: 7 กันยายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 21 กันยายน 2567
Received: January 17, 2024; Revised: September 7, 2024; Accepted: September 21, 2024

ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.678) ค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวังของครูอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.427) ค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริงของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 0.964) และค่าเฉลี่ยสภาพที่คาดหวังของนักเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.829)

2. ความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส ภาพรวมของครู มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เท่ากับ $PNI_{Modified} = 0.263$ ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ $PNI_{Modified} = 0.290$ และภาพรวมของนักเรียนมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเท่ากับ $PNI_{Modified} = 0.306$ ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ $PNI_{Modified} = 0.348$

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น; สมรรถนะ; การแก้ปัญหา

Abstract

The purposes of this research were 1) study the problems of learning management for mathematics problem solving competencies of lower secondary level students in educational opportunity expansion schools; 2) study the needs of learning management for mathematics problem solving competencies of lower secondary level students in educational opportunity expansion schools. This research is quantitative research. The multi-stage random sampling technique was used to collect data from 47 math teachers and 334 lower secondary level students in educational opportunity expansion schools under the Amnatcharoen Primary Educational Service Area Office. The research instrument was a questionnaire about the problems and needs in organizing learning mathematics of lower secondary level students in educational opportunity expansion schools. The data were analyzed by using means and standard deviation. The modified priority need index was used to analyze the needs.

The results revealed that:

1. The problems in learning management for mathematics problem solving competencies of lower secondary level students in educational opportunity expansion schools. The mean of actual states of all teachers is at a high level ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.678) and the mean of desirable states of all teachers is at a highest level ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.427). The mean of actual states of all students is at a moderate level ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 0.964) and the mean of desirable states of all students is at a high level ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.829).

2. The needs in learning management for mathematics problem solving competencies of lower secondary level students in educational opportunity expansion schools. Teacher's overall have a $PNI_{Modified} = 0.263$, and the most important aspect is mathematics problem solving $PNI_{Modified} = 0.290$. Student's overall have a $PNI_{Modified} = 0.306$, and the most important aspect is mathematics problem solving $PNI_{Modified} = 0.348$.

Keywords: Needs; Competencies; Problem Solving

1. บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเป็นวิชาที่ช่วยให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบ ช่วยคาดการณ์ วางแผน และตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้ประสบผลสำเร็จนั้นต้องมีการเตรียมนักเรียนให้พร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ เพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือประกอบอาชีพเมื่อจบการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) วิชาคณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ในการดำเนินชีวิต แต่ความรู้ในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์อย่างเดียวยังไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ การจัดการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นให้นักเรียนมีทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่แสดงออกในทางคณิตศาสตร์ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม องค์ประกอบเหล่านี้ล้วนเป็นกระบวนการที่นักเรียนนำมาใช้ในความพยายามที่จะแก้ปัญหาซึ่งถือว่าเป็นสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ที่สะท้อนถึงวิธีที่นักเรียนใช้กระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา (กิตติศักดิ์ ดีพิน, 2561, หน้า 17)

การประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล หรือ การประเมิน PISA (Programme for International Student Assessment) ปี 2022 เป็นการประเมินที่เน้นด้านคณิตศาสตร์ถึงร้อยละ 60 โดย PISA มองว่าในปัจจุบันบุคคลที่มีความสามารถทางคณิตศาสตร์จะต้องเป็นบุคคลที่สามารถให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงที่ซับซ้อนร่วมกับการหาวิธีแก้ปัญหาโดยการคิดหรือแปลงปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ใช้คณิตศาสตร์ตีความและประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ได้ แต่ผลการประเมิน PISA ปี 2022 ของนักเรียนไทย พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์โดยเฉพาะในกลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 383 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD (472 คะแนน) นอกจากนี้ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน O-NET (Ordinary National Educational Test) ประจำปีการศึกษา 2565 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ระดับประเทศร้อยละ 24.39 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 และเป็นวิชาที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดของทุกวิชา (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ

(องค์การมหาชน), 2566; สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566) ผลการประเมินดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทย ณ ปัจจุบันยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ครุคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการปรับประยุกต์การจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนมีสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้เหมาะสมตามศักยภาพ และสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน เพื่อให้มีการพัฒนาและเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

สมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นสมรรถนะสำคัญที่ทำให้นักเรียนได้จุดประกายความคิดใหม่ โดยไม่ยึดติดอยู่กับแบบแผนเดิมๆ รู้จักประยุกต์ความรู้ และปรับเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาให้เหมาะสม การจัดการเรียนรู้จึงควรใช้สถานการณ์ปัญหาที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียนส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะในกระบวนการแก้ปัญหา และใช้ยุทธวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้การแก้ปัญหามีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560 หน้า 44) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงควรเลือกใช้สื่อที่ทันสมัย น่าสนใจและเหมาะกับระดับชั้นของนักเรียน โดยผสมผสานวิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้และเข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นช่วงขั้นสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับการเรียนรู้จึงมุ่งให้นักเรียนได้สำรวจความถนัดและ

ความสนใจของตนเอง เพื่อเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่นักเรียนส่วนใหญ่เลือกการประกอบอาชีพมากกว่าการศึกษาต่อ ความสำเร็จของการเรียนรู้จึงเน้นให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะอาชีพเป็นไปตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (ภัทรนิษฐ์ แดงสี, 2562, หน้า 6034-6053) รวมทั้งมีทักษะในการคิดสร้างสรรค์และคิดแก้ปัญหา และทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ซึ่งล้วนเป็นทักษะพื้นฐานที่นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตจริง ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการปรับประยุกต์การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะที่จำเป็นให้กับนักเรียน โดยเฉพาะทักษะในการแก้ปัญหาที่มีความสำคัญต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนจะแสดงออกในลักษณะของพฤติกรรมการปฏิบัติ โดยสามารถใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการแก้ปัญหาจนเกิดเป็นสมรรถนะที่ทำให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Maaleki, 2018)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นของครูและนักเรียนอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทาง

คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมายและพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส

2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากร คือ ครูที่สอนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ปีการศึกษา 2566 จำแนกเป็นครูผู้สอน จำนวน 53 คน และนักเรียน จำนวน 2,527 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ

ครูผู้สอน จำนวน 47 คน และนักเรียน จำนวน 334 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ W.G. Cochran กรณิทราบจำนวนประชากรแต่ประชากรไม่มาก (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 หน้า 42) แล้วเทียบร้อยละของจำนวนโรงเรียนในแต่ละอำเภอ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแบบของ Likert จำนวน 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับครู แบ่งออกเป็น 5 ด้าน จำนวน 30 ข้อ ได้แก่ 1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 3) ด้านครูผู้สอน 4) ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ และ 5) ด้านการวัดและประเมินผล และฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับนักเรียน แบ่งออกเป็น 5 ด้าน จำนวน 20 ข้อ ได้แก่ 1) ด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ 4) ด้านการวัดและประเมินผล และ 5) ด้านการรับรู้ ซึ่งทั้ง 2 ฉบับ ได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า ทุกข้อคำถามมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามรายข้อ (Item content validity: I-CVI) ไม่น้อยกว่า 0.80 จากนั้นนำแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างครูและนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างการวิจัย

แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสำหรับครูและนักเรียนทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 และ 0.93 ตามลำดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการขอความอนุเคราะห์จากคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ให้ออกหนังสือขอความร่วมมือไปยังโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอเก็บข้อมูลในการทำวิจัย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ตามโรงเรียนต่างๆ ด้วยตนเอง และเก็บข้อมูลผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้ Google Form ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากครู จำนวน 47 ฉบับ และจากนักเรียน จำนวน 334 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสโดยวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 1.50-2.49 หมายถึง ระดับน้อย 2.50-3.49 หมายถึง ระดับปานกลาง 3.50-4.49 หมายถึง ระดับมาก และ 4.50-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด (สุวิมล ว่องวานิช, 2546, หน้า 45)

และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นด้วยวิธี Modified Priority Need Index ($PNI_{Modified}$) ตามสูตรของนางลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช (2548, หน้า 56) โดยการหาค่าผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสภาพที่คาดหวังกับค่าเฉลี่ยสภาพที่เป็นจริงแล้วหารด้วยค่าเฉลี่ยสภาพที่เป็นจริง ซึ่งใช้หลักการกำหนดความต้องการจากสภาพที่เป็นจริงแล้วนำผลที่ได้มาจัดลำดับความต้องการจำเป็น

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสจากการสอบถามความคิดเห็นของครูพบว่าค่าเฉลี่ยสภาพที่เป็นจริงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.678) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีระดับสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับสภาพที่เป็นจริง 3 อันดับแรก คือ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.662) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.592) และด้านครูผู้สอน ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.728) ตามลำดับ ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.717) และค่าเฉลี่ยสภาพที่คาดหวังโดยภาพรวมอยู่ใน

ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.427) เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า มีระดับสภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับสภาพที่คาดหวัง 3 อันดับแรก คือ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.402) ด้าน

ครูผู้สอน ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.400) และด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.442) ตามลำดับ ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.433) รายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส

ด้าน	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่คาดหวัง			PNI modified
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.86	0.592	มาก	4.69	0.433	มากที่สุด	0.215
2. การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	3.65	0.717	มาก	4.71	0.457	มากที่สุด	0.290
3. ครูผู้สอน	3.74	0.728	มาก	4.79	0.400	มากที่สุด	0.281
4. การใช้สื่อการเรียนรู้	3.69	0.692	มาก	4.73	0.442	มากที่สุด	0.282
5. การวัดและประเมินผล	3.88	0.662	มาก	4.81	0.402	มากที่สุด	0.240
รวม	3.76	0.678	มาก	4.75	0.427	มากที่สุด	0.263

จากการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยสภาพที่เป็นจริงโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 0.964) เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า มีระดับสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับสภาพที่เป็นจริง 3 อันดับแรก คือ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.968) ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.970) และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 0.983) ตามลำดับ ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ($\bar{X} =$

2.93, S.D. = 0.965) และค่าเฉลี่ยสภาพที่คาดหวังโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.829) เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า มีระดับสภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับสภาพที่คาดหวัง 3 อันดับแรก คือ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.780) ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.813) และ ด้านการรับรู้ตนเอง ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.873) ตามลำดับ ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.865) รายละเอียดดังตารางที่ 2

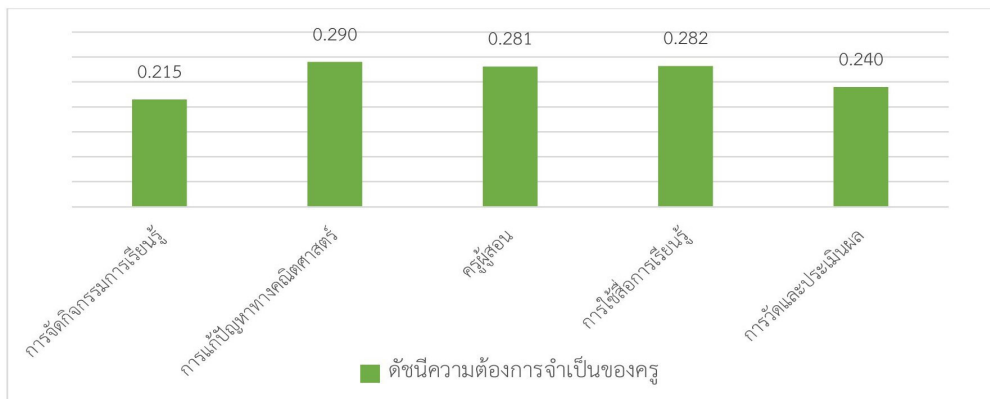

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส

ด้าน	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่คาดหวัง			PNI modified
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
1. การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	2.93	0.965	ปานกลาง	3.95	0.865	มาก	0.348
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.21	0.983	ปานกลาง	4.15	0.813	มาก	0.293
3. การใช้สื่อการเรียนรู้	3.23	0.970	ปานกลาง	4.23	0.780	มาก	0.310
4. การวัดและประเมินผล	3.28	0.968	ปานกลาง	4.21	0.813	มาก	0.284
5. การรับรู้ตนเอง	3.18	0.933	ปานกลาง	4.17	0.873	มาก	0.311
รวม	3.17	0.964	ปานกลาง	4.14	0.829	มาก	0.306

2. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครู พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยภาพรวมเท่ากับ 0.263 เมื่อพิจารณารายด้าน

พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็น 3 อันดับแรก คือด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ (PNI_{Modified} = 0.290) ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ (PNI_{Modified} = 0.282) และด้านครูผู้สอน (PNI_{Modified} = 0.281) และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (PNI_{Modified} = 0.215) มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด ดังภาพที่ 1

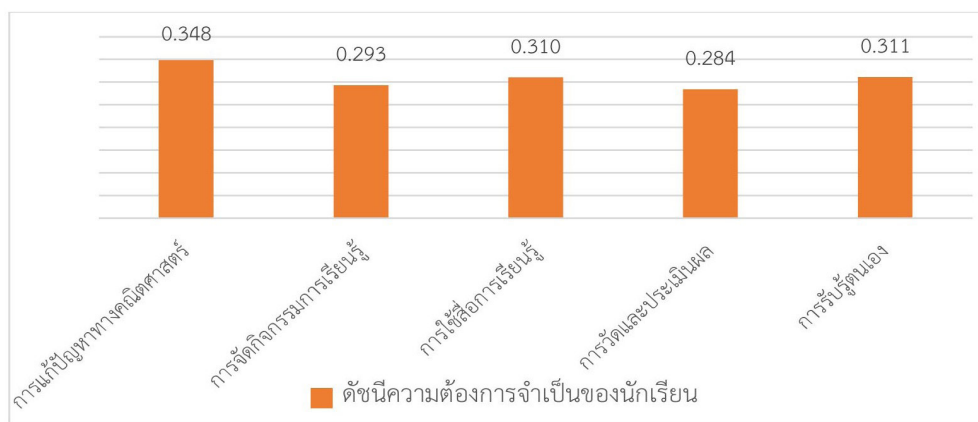

ภาพที่ 1 ดัชนีความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของครูที่สอนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส

และจากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยภาพรวม เท่ากับ 0.306 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็น 3 อันดับแรก คือ ด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ (PNI_{Modified}

= 0.348) ด้านการรับรู้ตนเอง (PNI_{Modified} = 0.311) และด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ (PNI_{Modified} = 0.310) ตามลำดับและด้านการวัดและประเมินผล (PNI_{Modified} = 0.284) มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ดัชนีความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสจากการสอบถามความคิดเห็นของครู พบว่า สภาพที่เป็นจริงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่คาดหวังโดยภาพรวมอยู่ใน

ระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีผลต่างของค่าเฉลี่ยสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังมากที่สุด คือ ด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และจากการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า สภาพที่เป็นจริงโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่คาดหวังโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีผลต่างของค่าเฉลี่ยสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังมากที่สุด คือ ด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าครูและนักเรียนต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ให้

แตกต่างไปจากรูปแบบเดิม โดยประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย น่าสนใจ และจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุด รวมทั้งวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนใช้วิธีการในการแก้ปัญหาที่หลากหลายโดยไม่เพียงหาผลลัพธ์ของปัญหาเท่านั้น แต่ควรเสริมประสบการณ์ให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Malangtupthong, Nurittamont and Phayaphrom (2022, pp. 1-18) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูและทัศนคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ครูควรเลือกวิธีการสอนและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาและระดับชั้นของนักเรียน ประเมินผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร รวมทั้งสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีความสุข สนุกสนานกับการเรียน และสามารถแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ พิชยาศิริ พิมพ์ทราย, ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม และจำลอง วงษ์ประเสริฐ (2561, หน้า 143-161) ได้เสนอแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสมรรถนะในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ คือ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดให้เป็น

คณิตศาสตร์พัฒนาด้านความรู้ กระบวนการ และคุณลักษณะของนักเรียน โดยเลือกใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ที่เป็นสื่อจริง สื่อสัมผัส วัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย และนำผลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนานักเรียน

2. ความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส พบว่า ด้านที่มีดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นอันดับแรก คือ ด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ แสดงให้เห็นว่าครูและนักเรียนมีความต้องการจำเป็นให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เพราะเมื่อพิจารณาความคิดเห็นของครูและนักเรียน พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยกำหนดสถานการณ์ปัญหาใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ การจัดการเรียนรู้จึงควรเน้นให้นักเรียนแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย ฝึกแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างเป็นขั้นตอน และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้อย่างคล่องแคล่วในเวลาที่กำหนด สอดคล้องกับภษมา เกิดประสงค์ (2560, หน้า 222) ที่กล่าวว่าจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จะเน้นการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่น่าสนใจ แปลกใหม่ และเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน โดยใช้กลยุทธ์ในการแก้ปัญหาที่หลากหลาย

ซึ่งนอกจากจะช่วยดึงดูดความสนใจของนักเรียนในการทำกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น ยังส่งผลให้นักเรียนมีแรงบันดาลใจในการแก้ปัญหาให้สำเร็จ สอดคล้องกับ Permata, Kusmayadi and Fitriana (2018, p. 5) ที่กล่าวว่า ครูคณิตศาสตร์ควรจัดการเรียนรู้ที่ไม่เพียงแต่เน้นที่ผลลัพธ์เท่านั้น แต่ควรเน้นที่กระบวนการด้วยโดยเสริมประสบการณ์ให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเอง เพื่อให้ นักเรียนสามารถวางแผนแก้ไขปัญหาลักษณะต่างๆ ได้ดีที่สุด และ Kaitera and Harmoinen (2022, pp. 111-146) ยังกล่าวว่า นักเรียนควรได้เรียนรู้โจทย์ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรนำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายของสถานศึกษา เพื่อขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 การส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในกระบวนการแก้ปัญหา โดยกำหนดสถานการณ์ที่น่าสนใจและสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน และเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนช่วยกันระดมความคิดในการแก้ปัญหา

2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องนำผลที่ได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส ได้สอดคล้องกับสภาพปัญหาอย่างแท้จริง

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะทางคณิตศาสตร์อื่นๆ และควรมีการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ ด้วย

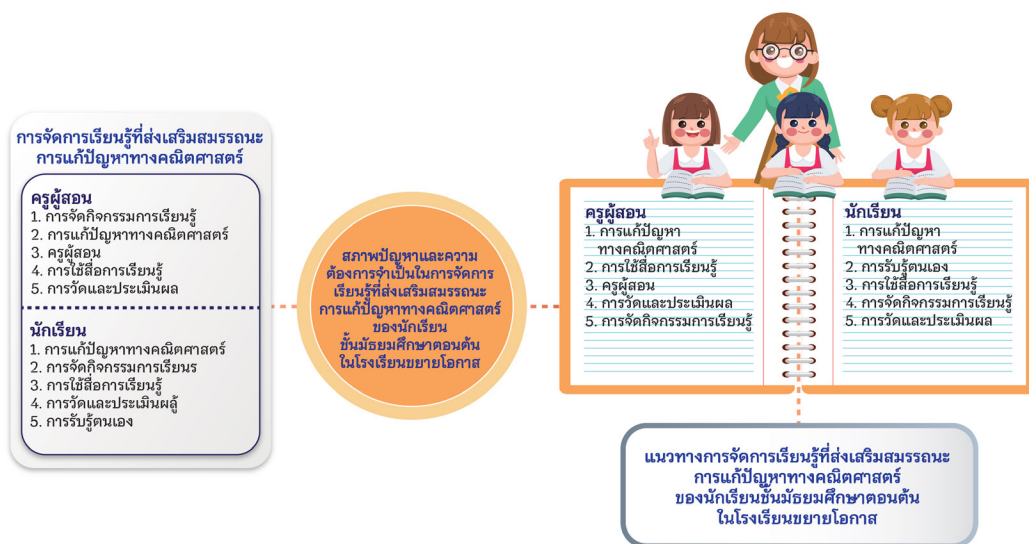
7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส ทำให้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของครูและนักเรียน โดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นของครูทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ด้านครูผู้สอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับ และเรียงลำดับความต้องการจำเป็นของนักเรียนทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ด้านการรับรู้ตนเอง ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยกำหนด

สถานการณ์ปัญหาใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ การจัดการเรียนรู้จึงควรใช้สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยและน่าสนใจ และวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุดเน้น

การฝึกแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างเป็นขั้นตอน และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสให้มีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เกษมา เกิดประสงค์. (2560). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กิตติศักดิ์ ดีพิน. (2561). *สมรรถนะทางคณิตศาสตร์ที่สอดคล้องกับนโยบายประเทศไทย 4.0 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช. (2548). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พิชยาศิริ พิมพ์ทราย, ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม และจำลอง วงษ์ประเสริฐ. (2561). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์เพื่อเสริมสมรรถนะในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 8(3), 143-161.
- ภัทรนิษฐ์ แดงสี. (2562). อนาคตภาพการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562-2571). *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศน์*, 6(10), 6034-6053.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2566). *การจัดสอบ*. เข้าถึงได้จาก <https://www.niets.or.th/th/catalog/view/280>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). *การแถลงข่าวผลการประเมิน PISA 2022*. เข้าถึงได้จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/news-21/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2546). *การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kaitera, S. and Harmoinen, S. (2022). Developing mathematical problem-solving skills in primary school by using visual representations on heuristics. *LUMAT: International Journal on Math, Science and Technology Education*, 10(2), 111-146.
- Maaleki, A. (2018). *The Arzesh Competency Model*. Retrieved from file:///C:/Users/SWIFT3/Downloads/arzeshcompetencymodel.pdf
- Malangtupthong, P., Nurittamont, W. and Phayaphrom, B. (2022). Factors influencing mathematical problem-solving competency: a case study on high school students. *PSAKU International Journal of Interdisciplinary Research*, 11(2), 1-18.
- Permata, L. D., Kusmayadi, T. A., and Fitriana, L. (2018). *Mathematical problem-solving skills analysis about word problems of linear program using IDEAL problem solver*. Retrieved from <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/1108/1/012025/pdf>

การบูรณาการหลักสัมมัปปธานเพื่อพัฒนาการป้องกันการทุจริต
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร*

Integrating the Principles of Sammappadhana to Develop
the Prevention of Corruption in the Election of Members of
the House of Representatives

ชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์, เกษฎา ผาทอง และสมภพ รังจับทุก
Chaiwit Rittipichaiwat, Ketsada Phathong and Sompob Rangabthuk
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: cw_aue@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักสัมมัปปธานเพื่อพัฒนาการป้องกันการทุจริต การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2) บูรณาการหลักสัมมัปปธานเพื่อพัฒนาการป้องกันการทุจริต การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ 3) เสนอแนวทางการป้องกันการทุจริต การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เจาะลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 30 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 รูป/คน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบทและตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า และนำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสัมมัปปธานเพื่อพัฒนาการป้องกันการทุจริต การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่า หลักของสัมมัปปธาน 4 ได้แก่ 1) ความพอใจ สำนวณระวัง เพื่อไม่ให้บาปเกิดขึ้นภายในจิต 2) ปธาน เพียรพยายามที่จะละบาป ละอกุศล 3) กาวนาปธาน เพียรพยายามที่จะกระทำให้กุศลเกิดให้ปลุกฝัง ความพอใจในการที่จะเสริมสร้างกุศลคุณงามความดีให้บังเกิดขึ้น และ 4) อนุรักษนาปธาน การพยายาม รักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไป

*ได้รับบทความ: 4 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 23 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 29 กันยายน 2567
Received: July 4, 2024; Revised: September 23, 2024; Accepted: September 29, 2024

2. การบูรณาการหลักสัมปัชานเพื่อการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่า การพัฒนาการป้องกันการทุจริตการด้านปหานปชาน จะมีสติควบคุมยับยั้งความประพฤติเกี่ยวกับการประพฤติผิดเห็นโทษ

3. แนวทางการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่า 1) การพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งด้านสังวรปชาน เพื่อยระวังยับยั้งบาปที่เกิดจากการทุจริตที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น 2) การพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งด้านปหานปชาน จะมีสติควบคุมยับยั้งความประพฤติ 3) การพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งด้านภวานาปชานนั้น เป็นการพัฒนาสมาธิโดยตรง 4) การพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งด้านอนรรักขนาปชาน เมื่อเข้าใจเรื่องของความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นนั้นด้วยปัญญา

คำสำคัญ: หลักสัมปัชาน; การทุจริตการเลือกตั้ง; การพัฒนาการป้องกันการทุจริต; สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

Abstract

The purposes of this research were 1) To study the principles of Sammapadhana To develop the prevention of corruption in the election of members of the House of Representatives. 2) To integrate the principles of democracy. To prevent corruption in elections for members of the House of Representatives and 3) to present guidelines for preventing corruption in elections for members of the House of Representatives. it is qualitative research using document study and related research. In-depth interview from 30 key informants and focus group discussions by 12 qualified experts. Use content analysis techniques to add content and check the accuracy and completeness of the data using triangulation techniques. The present it descriptively.

The results revealed that:

1. The principles of Sammapadhāna for developing the prevention of electoral corruption among Members of Parliament consist of four key aspects: (1) The principle of satisfaction, which involves mindfulness and vigilance to prevent unwholesome thoughts from arising within the mind; (2) Pahānapadhāna, which focuses on the effort to eliminate unwholesome deeds and thoughts; (3) Bhāvanāpadhāna, which emphasizes the effort to cultivate and instill wholesome deeds, encouraging the development of positive qualities and good actions; and (4) Anurakkhanāpadhāna, which involves striving to maintain the wholesome qualities that have already arisen, ensuring they do not deteriorate.

2. The integration of the Sammappadhāna principles for preventing electoral corruption among Members of Parliament reveals that the development of anti-corruption measures, particularly in relation to “Pahānapadhāna”, involves mindfulness in restraining and controlling behaviors associated with misconduct, as well as recognizing the harm that such actions can cause.

3. The strategies for preventing electoral corruption among Members of Parliament are as follows: (1) The development of anti-corruption measures through “Samvara-padhāna” involves diligent effort to prevent corruption-related misconduct from arising in the first place; (2) The development of anti-corruption measures through “Pahānapadhāna” focuses on mindfulness to restrain and control unethical behavior; (3) The development of anti-corruption measures through “Bhāvanāpadhāna” is directly related to the cultivation of concentration; and (4) The development of anti-corruption measures through “Anurakkhanāpadhāna” involves understanding the potential suffering that may arise, guided by wisdom.

Keywords: Sammappadhāna principles; election corruption; Development of corruption prevention; Member of the House of Representatives

1. บทนำ

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 (สุรชาติ บำรุงสุข, 2558, หน้า 1-6) ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หากพิจารณาถึงพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม (ชั่วคราว) พุทธศักราช 2475 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 กำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 ประเภท คือ ประเภทหนึ่ง มาจากการเลือกตั้ง และประเภทที่สอง มาจากการแต่งตั้ง ต่อมาพัฒนาเป็นการเลือก

ตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่หนึ่งมาจากตัวแทนในระดับจังหวัด โดยวิธีการเลือกตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่หนึ่งและเป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรก เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2476 ขณะนั้นแบ่งการปกครองภูมิภาค 70 จังหวัด สามารถเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่หนึ่ง จำนวน 78 คน และรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่สอง ที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจำนวน 78 คน รวมทั้งสิ้น 156 คน ซึ่งการเลือกตั้งครั้งนั้น เป็นการเลือกตั้งโดยทางอ้อม โดยได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้กรมการอำเภอดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนตำบลขึ้นทั่วประเทศ

จากนั้น ผู้แทนตำบลไปเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อีกชั้นหนึ่ง จะเห็นได้ว่า กระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในครั้งแรกของประเทศไทยใช้ระบบเลือกตัวแทนราษฎรระดับตำบล แล้วตัวแทนราษฎรระดับตำบลไปใช้สิทธิเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระดับจังหวัด โดยใช้เกณฑ์ระดับจังหวัด เป็นเขตการเลือกตั้งและเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการเลือกตั้งโดยทางอ้อม กระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่หนึ่ง ไม่ได้ให้ประชาชนเป็นผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยตรง ต่อมาการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้พัฒนามาสู่การเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน อันเป็นการยึดโยงประชาชน ตามเจตนารมณ์ของการเลือกตั้งตัวแทนของตนเองไปทำหน้าที่แทนตามรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับได้บัญญัติให้มีการใช้อำนาจไว้ภายใต้รัฐธรรมนูญตามหลักนิติรัฐนิติธรรม และหลักการแบ่งแยกอำนาจได้แก่ อำนาจอธิปไตย อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ โดยทั้งสามอำนาจอิสระและตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกัน (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2563)

การเลือกตั้งจึงถือว่าเป็นสิทธิทางการเมืองขั้นพื้นฐานของประชาชนตามคัมภีร์ของระบบประชาธิปไตยที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองโดยการมีสิทธิเลือกบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อเป็นตัวแทนของตนในการทำหน้าที่บริหารและนิติบัญญัติแม้ว่าประเทศไทยจะมีวิวัฒนาการพัฒนาประชาธิปไตยมาระยะเวลาหนึ่งแล้วก็ตามก็ยังมีปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งเพื่อให้ตนได้เข้าสู่ตำแหน่งทั้งในส่วนการเลือกตั้งระดับ

ชาติอันได้แก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นต่างๆ เพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือบุคคลอื่น

สำหรับองค์การจัดการเลือกตั้งในประเทศไทย เกิดขึ้นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นองค์กรอิสระองค์กรหนึ่งตามรัฐธรรมนูญที่มีหน้าที่และอำนาจในการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและควบคุมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม (สุชาติ บำรุงสุข, 2558, หน้า 1-6) ปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งถือเป็นสิ่งที่ฝังงอลึกในสังคมไทยอันเป็นระบบสังคมอุปถัมภ์และยังมีความคาบเกี่ยวที่ว่าทุจริตการเลือกตั้งนั้นที่แท้จริงแล้วทัศนะอย่างไรที่ส่งผลให้การเลือกตั้งไม่สุจริตและเที่ยงธรรมเมื่อกฎหมายได้บัญญัติให้สิ่งที่กระทำนั้นเป็นความผิด การกระทำความผิดถือว่าเป็นการทุจริตการเลือกตั้งก็ย่อมเป็นกติกาและข้อบังคับของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จะต้องปฏิบัติและเคารพต่อกติกาแต่สิ่งที่จะถือว่าเป็นการซื้อเสียงเลือกตั้งหรือไม่นั้นที่กำหนดไว้ในกฎหมายจะถือว่าเป็นการกระทำความผิดและจะสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้หรือไม่ยังเป็นประเด็นว่าจะอาศัยหลักสัมปธานในการนำมาบูรณาการเพื่อประยุกต์ และการพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งเพื่อให้การแก้ไขปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การนำหลักสัมปธานในพระไตรปิฎกมาบูรณาการเพื่อพัฒนาการป้องกันการทุจริต

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2551, หน้า 121) ได้กล่าวถึง หลักสัมมปปธาน 4 หรือ ปธาน 4 (ความเพียรชอบ) ความเพียรใหญ่ ได้แก่ 1) สังวรปธาน คือ เพียรระงับยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น 2) ปหานปธาน คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว 3) ภาวนापธาน คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมี และ 4) ออนุรักษนาปธาน คือเพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นให้เจริญยิ่ง จะเป็นการควบคุมและจัดการในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตการเลือกตั้งโดยตรง

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจการศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการหลักสัมมปปธานเพื่อการพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้เป็นแนวทางบูรณาการเพื่อลดปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลดปัญหาการทุจริตการซื้อสิทธิ์ขายเสียงลดการทุจริตให้ลดลงได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสัมมปปธานในการพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
2. เพื่อบูรณาการหลักสัมมปปธานในการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และวิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

แหล่งข้อมูลและกลุ่มเป้าหมาย ศึกษา ค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Sources) ซึ่งเอกสารที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ศึกษาหลักพุทธรธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา และอื่นๆ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ งานนิพนธ์ของนักปราชญ์สำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนา บทความ วารสาร เอกสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง เศรษฐกิจ สังคม การเมืองไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) กำหนดคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 รูป/คน การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัย จำนวน 12 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีขั้นตอนและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการ

สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 2) กำหนดลักษณะของแบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended) 3) กำหนดโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล และ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามลักษณะที่กำหนดไว้แบบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ มีขั้นตอนและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสนทนากลุ่มเฉพาะแบบมีโครงสร้าง 2) กำหนดลักษณะของแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended) 3) กำหนดโครงสร้างแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อใช้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล และ 4) สร้างแบบสนทนากลุ่มเฉพาะตามลักษณะที่กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจงในการเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 30 รูปหรือคน สำหรับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญนั้น เมื่อนัดหมายผู้เชี่ยวชาญได้แล้ว ผู้วิจัยจะเริ่มต้นการสัมภาษณ์จากการแนะนำตนเอง บอกวัตถุประสงค์จุดมุ่งหมายของการมาสัมภาษณ์ในครั้งนี้ โดยในจะถามความคิดเห็นและข้อมูลต่างๆ ตามประเด็นที่ผู้วิจัยวางโครงร่างไว้ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านก็จะมีข้อมูลและมุมมองที่แตกต่างกันไป 2) เชิญผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ จากการสุ่มแบบเจาะจง โดยวิธีสนทนากลุ่มเฉพาะแต่ละกลุ่มนั้น จะใช้เวลาดำเนินการกลุ่มละประมาณ 3 ชั่วโมง โดยทำการนัดวัน

เวลา และสถานที่กับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ และจัดส่งรายละเอียดที่จำเป็นเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะได้พิจารณาก่อนดำเนินการ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview: IDI) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายบุคคล (Key Informants) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) รวมทั้งกรณีศึกษาเฉพาะในพื้นที่วิจัย (Case study) เพื่อเพื่อวิเคราะห์แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ที่ควรจะเป็น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) วิธีการบูรณาการ (Integrate) และควบคุมคุณภาพงานวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation Techniques)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักสัมปชานเพื่อพัฒนาการป้องกันการทุจริต การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้วิจัยได้ศึกษาค้นพบทั้งจากผลของการสัมภาษณ์เชิงลึก และทัศนของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยสรุปผลการวิจัยตาม

วัตถุประสงค์ ดังนี้

1. หลักสัมมปปธาน เพื่อการพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่า หลักของสัมมปปธาน 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ 4 อย่างคือ 1) ความพอใจในการที่จะสำรวมระวัง เพื่อไม่ให้บาปเกิดขึ้นภายในจิต 2) ปหานปธาน เพียรพยายามที่จะละบาปอกุศล ซึ่งมีอยู่แล้วภายในจิตใจ โดยอาศัยการพิจารณาเห็นโทษของบาป ของอกุศลที่มีอยู่ภายในจิตแห่งตนแล้ว ปลุกฝังความพอใจในอันที่จะละบาปอกุศลเหล่านั้นไปจากจิต และใช้ความพยายามปรารภความเพียรมีกระทำติดต่อกันสามารถละบาปอกุศลได้ 3) ภาวนापธาน เพียรพยายามที่จะกระทำให้อกุศลเกิด ได้แก่ ความดีทั้งหลายที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น โดยไม่จำเป็นว่า กุศลความดีเหล่านั้นจะมากหรือน้อยก็ตาม ให้ปลุกฝังความพอใจในการที่จะเสริมสร้างกุศลคุณงานความดีให้บังเกิดขึ้น และ 4) อนุรักขนาปธาน การพยายามรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไป

2. การพัฒนาการหลักสัมมปปธาน เพื่อการพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่า การพัฒนาการทุจริตการด้านปหานปธาน จะมีสติควบคุมยับยั้งความประพฤติดีกกับการประพฤติดีก โดยเห็นโทษจากการกระทำนั้น ไม่ปล่อยจิตใจให้มีความติดใจ หลงใหล หมกมุ่นไม่รู้เท่าทันเห็นโทษ ไม่มีปัญญาพาตัวรอด ย่อมจะประสบความเสื่อมความพินาศแต่ถ้ามีสติยับยั้งเกี่ยวกับไม่ติดไม่หลงใหล ไม่หมกมุ่น รู้เท่าทันเห็นโทษ มีปัญญาพาตัวรอดได้ เป็นเหมือนเนื้อป่าที่นอนทับบ่วงแต่ตัวไม่ติดบ่วง ย่อมจะไม่ประสบ

ความเสื่อม ความพินาศ ไม่ถูกพาราคือมารร้ายทำอะไรเอาตามปรารถนา

3. แนวทางการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่า 1) การพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งด้านสังวรปธาน เพียรระวังยับยั้งบาปที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น 2) การพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งด้านปหานปธาน จะมีสติควบคุมยับยั้งความประพฤติดีกกับการประพฤติดีกในกาม 3) การพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งด้านภาวนापธาน นั้น เป็นการพัฒนาสมาธิโดยตรง และ 4) การพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งด้านอนุรักษนาปธาน เมื่อเข้าใจเรื่องของความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นนั้นด้วยปัญญา

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักสัมมปปธานเพื่อพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจจึงนำประเด็นเหล่านั้นมาเพื่ออภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ของการวิจัย เป็นการมุ่งศึกษาหลักสัมมปปธาน 4 เพื่อการพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกทั้งเป็นการพัฒนารอบแนวคิดเชิงทฤษฎี เป็นการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ในสังคม ซึ่งพฤติกรรมของมนุษย์เป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนเป็นอย่างมาก ผันแปรไปตามตัวแปร (ภาษา ผาทอง และธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2561, หน้า 195-

207) โดยหลักการทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “สัมมปปธาน” ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบการการวิจัย และพัฒนากระบวนการวิจัยหลายรูปแบบ เริ่มต้นจากการศึกษาวิจัยเชิงเอกสารเกี่ยวกับศึกษาหลัก สัมมปปธานเพื่อการพัฒนาการป้องกันการทุจริต การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยศึกษา จากเอกสาร หนังสือ ตำราบทความทางวิชาการ งานวิจัย สืบค้นจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น จากนั้น ทำการสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎีด้วยเทคนิคการคิด เชิงเหตุผล (Kenaphoom, Sanya, 2014B, pp. 1-19) เพื่อให้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีตกผลึกมากยิ่งขึ้น อีกทั้งผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่ เกี่ยวข้องความลงตัวของเนื้อหา และทำการตรวจสอบกรอบแนวคิดให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น โดยบูรณาการระเบียบวิธีที่หลากหลาย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของการวิจัย เป็นการมุ่งศึกษาเพื่อการพัฒนาการหลักสัมมปปธาน เพื่อป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร บริบทเกี่ยวกับศึกษาเพื่อการพัฒนา การหลักสัมมปปธาน เพื่อป้องกันการทุจริตการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อย่างไรก็ตาม นอกจากเรื่องของรายได้มาซึ่งตำแหน่งทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วนั้น รูปแบบ ของการเมืองการปกครองไทย มีรูปแบบการ ปกครองที่เป็นประชาธิปไตย โดยอาศัยหลักพื้นฐาน แนวคิดพื้นฐาน บทกฎหมาย ตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย เมื่อนักการเมืองต้องการชนะ การเลือกตั้งย่อมทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองได้มา ซึ่งคะแนนเสียง ดังนั้นการเลือกตั้งโดยใช้สิทธิ ผ่านผู้แทน จึงอาจทำให้ประชาชนเลือกคนที่ตนเอง

คิดว่าจะได้รับประโยชน์จากบุคคลนั้น ดังนั้นการ ซื้อเสียงจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ประชาชน เลือก แต่เมื่อใช้เงินลงทุนไปแล้วนักการเมืองก็ย่อม จะมาถอนทุนคืน จากการทุจริตการเลือกตั้งและไป ทุจริตในการใช้งบประมาณต่างๆที่มีโอกาส เช่น เดียวกัน ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2543) การนำหลัก สัมมปปธานมาใช้ในการพัฒนาการป้องกันการ ทุจริตการเลือกตั้งนั้นเพื่อใช้เป็นกรอบในการทำ แผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้ เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายจากที่กล่าว มาแล้วผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำเอาหลักสัมมปปธาน มาใช้ในการเพื่อการพัฒนาการป้องกันการทุจริต การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยคาดหวัง ว่าจะทำให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลด ปัญหาการทุจริตการซื้อสิทธิขายเสียงลดการทุจริต ลงให้ได้โดยได้หยิบเอาหลักสัมมปปธาน อันเป็น หลักธรรมเฉพาะที่เหมาะสมกับการป้องกันการ ทุจริตการเลือกตั้ง เพื่อการพัฒนาการเข้าด้วยกันอัน จะส่งผลให้การเลือกตั้งดี การเมืองดี นักการเมืองดี ทำให้สังคมและประเทศชาติอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และนับตั้งแต่มีการ เปลี่ยนแปลงการปกครองและใช้การเมืองแบบ ประชาธิปไตยมาตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2575 เป็นเวลา 88 ปี มีรัฐธรรมนูญมาแล้ว 20 ฉบับ โดยมีการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองมาแล้ว 13 ครั้ง ครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 เมื่อมีการร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 ของ

ประเทศไทย รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้เน้นการขนานนามว่าเป็น “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” ได้มีการบัญญัติให้มืองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลเพื่อความเป็นอิสระรวมทั้งมีการจัดตั้งให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้งและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ทำหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งระดับชาติอันได้แก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการเลือกสมาชิกวุฒิสภาโดยแยกออกจากการกำกับดูแลของกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น และหลังจากนั้นประเทศไทยก็ได้มีรัฐธรรมนูญเพิ่มอีก 4 ฉบับ ปัจจุบันมีรัฐธรรมนูญ 2560 เป็นฉบับที่ 20

การนำเอาระบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาจากประเทศอังกฤษ มาปรับใช้เพราะเห็นว่าการเมืองแบบประชาธิปไตยแบบประเทศอังกฤษ อำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน โดยประชาชนทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพ มีความเสมอภาค และหน้าที่ของประชาชน ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะได้รับอำนาจเป็นรัฐบาล ต้องได้รับความยินยอมจากประชาชนให้เป็นตัวแทน คือ การมาจากการเลือกตั้งของประชาชน อันเป็นการปกครองโดยเสียงส่วนใหญ่ คือเสียงของประชาชน และจะต้องคุ้มครองเสียงข้างน้อยด้วย ดังกล่าวที่ว่าประชาธิปไตยเป็นของ ประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน

การเลือกตั้งจึงถือว่าเป็นสิทธิทางการเมืองขั้นพื้นฐานของประชาชนตามคัมภีร์ของระบบประชาธิปไตยที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองโดยการมีสิทธิเลือกบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อเป็นตัวแทนของตนในการทำ

หน้าที่บริหารและนิติบัญญัติแม้ว่าประเทศไทยจะมีวิวัฒนาการพัฒนาประชาธิปไตยมาระยะเวลาหนึ่งแล้วก็ตามยังมีปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งเพื่อให้ตนได้เข้าสู่ตำแหน่งทั้งในส่วนการเลือกตั้งระดับชาติอันได้แก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นต่างๆ เพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือบุคคลอื่น

ปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งถือเป็นสิ่งที่ฝังลึกในสังคมไทยอันเป็นระบบสังคมอุปถัมภ์ และยังมีความคาบเกี่ยวที่ว่าทุจริตการเลือกตั้งนั้นที่แท้จริงแล้วทัศนะอย่างไรที่ส่งผลให้การเลือกตั้งไม่สุจริตและเที่ยงธรรมเมื่อกฎหมายได้บัญญัติให้สิ่งที่กระทำนั้นเป็นความผิดการกระทำความผิดถือเป็นการทุจริตการเลือกตั้งก็ย่อมเป็นปกติกาและข้อบังคับของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จะต้องปฏิบัติและเคารพต่อกติกาแต่สิ่งที่จะถือว่าเป็นการซื้อเสียงเลือกตั้งหรือไม่ในที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายจะถือว่าการกระทำความผิดได้หรือไม่ยังประเด็นว่าจะอาศัยหลักธรรมในการนำมาบูรณาการเพื่อประยุกต์ และการพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งเพื่อให้การแก้ไขปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อย่างไรก็ดี ในความเป็นจริงการทุจริตอาจจะไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนเพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่อาจเป็นการกระทำเพื่อผลประโยชน์ของหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับคำจำกัดความของ Ashforth & Anand (2003, pp. 1-52) ที่ระบุว่า การคอร์รัปชั่น คือ “การใช้อำนาจในทางที่ผิดเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนของ

หน่วยงาน และขององค์การ โดยการใช้อำนาจที่ผิดนั้น เป็นการละเมิดบรรทัดฐานของสังคม” ดังนั้น จะเห็นได้ว่าคำจำกัดความนี้มีการระบุด้วยว่าเป็นการละเมิดต่อจรรยาบรรณหรือบรรทัดฐานอันดีของสังคมซึ่งสามารถนำไปใช้อธิบายปรากฏการณ์การคอร์รัปชันได้หลากหลายรูปแบบ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนามนุษย์ตามหลักสัมมปปธาน 4 ในพระพุทธศาสนา เถรวาท งานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างดียิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติสมณะวิปัสสนา หรือแม้แต่การดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน เช่น ในสถาบันต่างๆ อาทิ สถาบันครอบครัวโรงเรียนหรือแม้แต่การประกอบสัมมาอาชีวะต่าง 1 สามารถที่จะนำความรู้นี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ไม่จำกัดกาล เมื่อกล่าวถึงสัมมปปธาน 4 เป็นการปรารภถึงความเพียรนั่นเอง และความเพียรนี้ เป็นคุณธรรมอยู่ภายในจิตใจของบุคคลก็จริง แต่กระนั้นก็ตามความเพียรนี้จะทำหน้าที่ของมันได้ และจะเจริญงอกงามขึ้นได้ ย่อมต้องอาศัยความสัมพันธ์จากโลกภายนอก กล่าวคือ การวางท่าที ตอบสนอง และจัดการกับอารมณ์ต่างๆ ที่รับรู้เข้ามาทางตา หู จมูก ลิ้น กาย บ้าง การแผ่ขยายความเพียรนั้นจากภายในจิตใจออกไปเป็นการกระทำ ความประพฤติ การดำเนินชีวิต และการประกอบกิจการต่างๆ บ้าง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้อ หรือไม่เอื้อ มีอิทธิพลต่อการประกอบความเพียรและความเจริญงอกงาม

ของคุณธรรมภายใน ทั้งในทางเกื้อกูล และในทางขัดขวางบั่นทอนบ้างเฉพาะอย่างยิ่ง ความเพียรพยายามในการประพฤติปฏิบัติธรรม ชนิดที่ขยายออกเป็นการกระทำภายนอกและซึ่งกระทำกันอย่างเป็นงานเป็นการ ที่เรียกว่า "ปธาน" นั้นต้องเกี่ยวข้องและอิงอาศัยปัจจัยแวดล้อมภายนอกเป็นอันมาก ทั้งปัจจัยแวดล้อมทางร่างกาย ทางธรรมชาติ เมื่อกล่าวถึงบทบาทความสำคัญของปัจจัยแวดล้อมภายนอกเหล่านั้น มีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ชีวิตที่ดีงามและการเข้าถึงจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้ง

2.2 ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่จะสมัครรับเลือกตั้งจะต้องผ่านการศึกษาอบรมหลักสูตรสัมมปปธาน 4 ก่อนที่จะลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยกำหนดไว้ในระเบียบ กกต. ว่าจะต้องผ่านการรับทราบและรับรู้หลักธรรมด้านการทุจริตก่อนที่จะยื่นใบสมัครรับเลือกตั้ง

2.3 เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่ระดับควบคุมสั่งการจนถึงระดับผู้ปฏิบัติงานต้องมีความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยวในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต เทียงธรรม และชอบด้วยกฎหมาย ส่งเสริมให้เข้าในบทบาทของตนเองโดยสุจริต

2.4 ประชาชน ในฐานะผู้มีสิทธิเลือกตั้ง รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องต้องบูรณาการโดยร่วมมือกันนานนโยบายการ

พัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งไปสู่ปฏิบัติ

3. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จะต้องนำบทเรียนต่างๆ จากการผิดพลาด ถอดบทเรียนเพื่อนำไปกำหนดนโยบายในการ ส่งเสริมและสนับสนุนการการพัฒนาการป้องกันการ ทุจริตการเลือกตั้ง

3.2 ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ต้องตระหนัก ถึงหน้าที่ของตนเองที่จะสมัครรับเลือกตั้งจะต้อง ผ่านการศึกษาอบรมหลักสูตรสัมมนา 4 ก่อน ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยกำหนดไว้ในระเบียบ กกต.ว่าจะต้องผ่านการรับทราบและรับรู้หลักธรรม ด้านการทุจริตก่อนที่จะยื่นใบสมัครรับเลือกตั้ง

3.3 เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งจะต้องเข้าใจบทบาทตนเอง และปฏิบัติหน้าที่อย่าง ซื่อสัตย์สุจริต ให้ปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่ระดับควบคุม สิ่งการจนถึงระดับผู้ปฏิบัติงานต้องมีความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยวในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต เที่ยงธรรม และชอบด้วยกฎหมาย ส่งเสริมให้เข้า ในบทบาทของตนเองโดยสุจริต

4. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาการบูรณาการหลัก สัมมนาเพื่อพัฒนาการป้องกันการทุจริตการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ การศึกษา หลักสัมมนา เพื่อการพัฒนาการป้องกันการ ทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อบูรณาการหลักสัมมนา เพื่อการป้องกันการ ทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อสร้างแนวทางการป้องกันการทุจริตการเลือก ตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

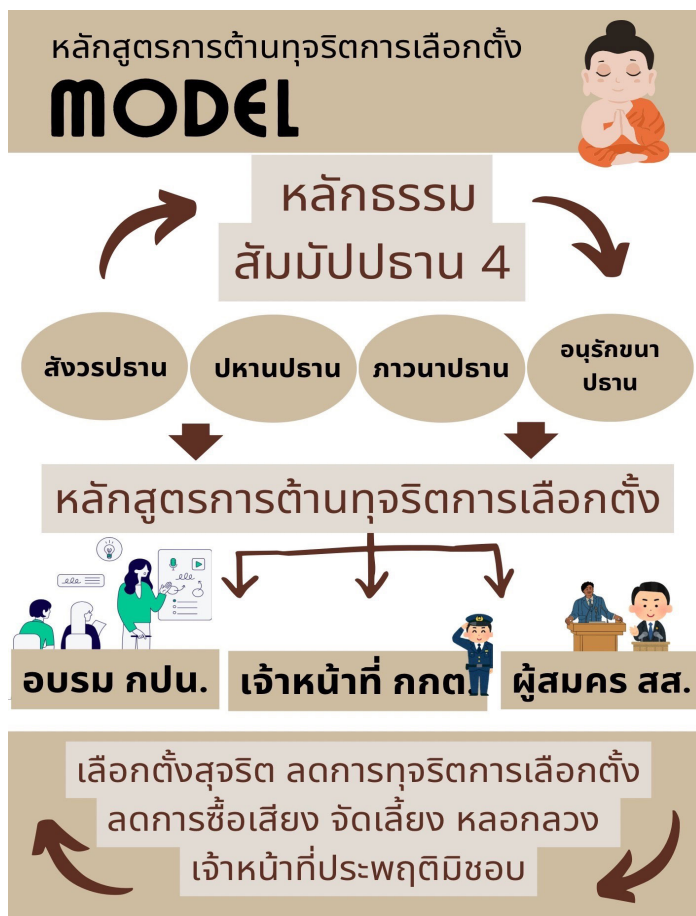
7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ จากการศึกษาตาม วัตถุประสงค์ทั้ง 3 ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ได้องค์ ความรู้เพื่อการบูรณาการหลักสัมมนาเพื่อ พัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร ดังนี้ 1) การพัฒนาการป้องกันการ ทุจริตการเลือกตั้งตามหลักสัมมนา 4 มี เนื้อหากว้างขวางครอบคลุมหลักพุทธธรรม ทั้งหมด ผู้ศึกษาและปฏิบัติควรมีหลักในการนำหลัก สัมมนา 4 ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดย สามารถพิจารณาตามหน้าที่ของมนุษย์เพราะการ ทำกิจทุกอย่างให้มีความสำเร็จและเกิดประโยชน์ นั้นต้องมีความพร้อมทางร่างกาย และความพร้อม ทางจิตใจ เพราะร่างกาย และจิตใจเป็นτώอาศัยซึ่ง กันและกัน ทำงานร่วมกันควบคู่กันไป เมื่อจิตใจ สงบ กายก็มีความพร้อม และควรนำไปใช้ให้เกิด ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต คือ มรรค 8 เป็นต้น ความสมบูรณ์ความดีงาม และความสำเร็จก็จะส่ง ผลขึ้น 2) ผู้ปฏิบัติสัมมนา 4 ควรปฏิบัติอย่าง จริงจัง และความตั้งใจ เพื่อจะทำให้เกิดผลสำเร็จ จากการปฏิบัติจริงเป็นแนวทางสร้างความสุจริตให้ เกิดขึ้นต่อการเลือกตั้ง เพื่อพัฒนาการป้องกันการ ทุจริตให้ลดน้อยลง เพื่อสร้างสังคมที่ดี ที่เป็นสังคม แห่งความสุจริตและสร้างความสุขแก่ประชาชน เพราะผู้ที่ปฏิบัติสามารถรู้ได้เฉพาะตนเอง และ เมื่อรู้ผลแล้วย่อมส่งผลเป็นอานิสงส์ และจะได้นำ ผลนั้นมาปรับประยุกต์ใช้ประโยชน์ต่อตนเอง และ ผู้อื่น ตามโอกาส ตามเวลา และสถานะ เป็นต้น 3) ผู้ศึกษาและปฏิบัติควรรู้กับสมาธิในพระพุทธ ศาสนา ควรนำผลหรือแนวทางใช้ในชีวิตประจำวัน

เพราะทุกชีวิตต้องมีการดำรงชีวิตหรือความเป็นอยู่ในแต่ละวัน ในส่วนของบรรพชิตคือ การนำมาใช้โดยตรง เพราะเป็นหน้าที่ของบรรพชิต ส่วนคฤหัสถ์คือ สามารถปรับใช้ในการกิจทุกด้านและตามหน้าที่ของตน 4) การสร้างการรับรู้ถึงโทษของการทุจริต การกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการซื้อเสียง การให้ การจัดเลี้ยง การหลอกลวง และการที่เจ้าหน้าที่ใช้ตำแหน่งในอำนาจหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมาย การสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้สมัครในการที่จะเข้าลงแข่งขันอย่างเท่าเทียม สมานฉันท์ ไม่กลั่นแกล้งโดยการนำหลัก

สัมมปปธาน 4 มาบูรณาการ 5) การกำหนดหลักสูตรด้านการทุจริตการเลือกตั้ง ด้วยสัมมปปธาน 4 เพื่อการเลือกตั้งที่สุจริต เทียบธรรม และชอบด้วยกฎหมาย โดยการกำหนดไว้ในระเบียบ กกต. ว่าผู้สมัครจะลงสมัครได้ จะต้องผ่านการอบรมหลักสูตรสัมมปปธาน 4 เพื่อการด้านการทุจริต อีกทั้งยังกำหนดไว้ในหลักสูตรการอบรม กปน. เจ้าหน้าที่ กกต. ทุกระดับ รวมทั้งการบรรจุไว้ในรายวิชาของสถาบันวิทยาการเมืองและการเลือกตั้งของ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งด้วย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เกษภา ผาทอง และธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2561). พระพุทธศาสนากับการเมืองในสังคมไทย. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 8(1), 195-207.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2563). หลักกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมฝ่ายปกครอง. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2543). ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใช้กับสังคมไทยได้หรือไม่?. ใน ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (บรรณาธิการ), *ลูกชิ้นสู้: เศรษฐศาสตร์การเมือง*. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2558). *คู่มืออำนาจในการเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- Ashforth, B. E., & Anand, V. (2003). The normalization of corruption in organizations. *Research in Organizational Behavior*, 25(-), 1-52.
- Kenaphoom, S. (2014B). Establish the Research Conceptual Framework in Public Administration by the Rational Conceptual thinking. *Phetchabun Rajabhat Journal*, 16(1), 1-19.

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตามหลักพุทธธรรม*

The Development of Citizenship in Democracy of the People According to Buddha Drama

พระสิวกอ ปญญาวุฑโฒ (สิวกอ สังข์ทอง) และเกษรา ผาทอง
Phra Siwakorn Pantawoottho (Siwakorn Sungthong) and Ketsada Phathong
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: sungthong.siwakorn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปของความเป็นพลเมืองของประชาชน 2) ศึกษาการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน และ 3) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 33 รูป/คน การสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 รูป/คน ใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชนทุกฝ่ายเป็นเรื่องจำเป็นเพื่อสร้างระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและมีเสถียรภาพ ในการลดความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคมไทย ยิ่งเอื้อให้พลเมืองไทยเป็นพลเมืองอาเซียนและพลเมืองโลกที่มีศักยภาพสูงขึ้นในการปรับตัว สามารถเผชิญหน้ากับความผันผวนทางเศรษฐกิจและการเมืองตลอดจนพลวัตทางวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การพัฒนาความเป็นพลเมือง พบว่า การนำหลักพุทธธรรมอริยสัจ 4 คือ ด้านทุกข์ เพื่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ทำให้ทราบสภาพที่เป็นอยู่ในสถานะหรือสถานการณ์ที่จะทำให้เกิดปัญหาได้ตลอดเวลาแสดงว่าเกิดเป็นทุกข์ขึ้นมาตามหลักศาสนา เมื่อมีทุกข์ก็จะ

*ได้รับบทความ: 10 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 23 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 29 กันยายน 2567

Received: July 10, 2024; Revised: September 23, 2024; Accepted: September 29, 2024

ต้องพยายามหาทางดับทุกข์ การเมืองการปกครองมีปัญหาก็ต้องรู้สาเหตุของปัญหา และการหาทางดับทุกข์ดับปัญหาได้

3. แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธธรรม นอกจากจะเป็นการเผชิญกับปัญหาหรือทุกข์ ต้องพิจารณาถึงปัญหาหรือทุกข์ อย่างรอบคอบ พยายามหาทางปฏิบัติที่คิดว่าถูกต้องที่สุดเพื่อเป็นการแก้ปัญหาซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายได้แล้ว ต้องมีความคิดรวบยอดออกมาให้ได้หลักพุทธธรรมกับหลักทางด้านการเมืองการปกครอง แล้วนำมาบูรณาการหรือประยุกต์ใช้สามารถนำเอามาปฏิบัติควบคู่กันได้ ทำให้เกิดการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธธรรมขึ้นอย่างสร้างสรรค์ให้แก่คนในชาติสืบไป

คำสำคัญ: การพัฒนา; ความเป็นพลเมือง; ระบอบประชาธิปไตย; หลักพุทธธรรม

Abstract

The purposes of this research were 1) study the general conditions of citizens' citizenship, 2) study the development of citizens' democratic citizenship according to Buddhist principles, and 3) suggest guidelines for the development of citizens' democratic citizenship. It is qualitative research using document study and related research. In-depth interview from 33 key informant and focus group discussions by 13 qualified experts. Use content analysis techniques to add content and check the accuracy and completeness of the data using tranqlation techniques. The present it descriptively.

The results revealed that:

1. Citizenship in a democratic regime for all people is necessary to create a strong and stable democracy. In addition to reducing conflicts and violence in Thai society, it also enables “Thai citizens” to become “ASEAN citizens” and “global citizens” with higher potential to adapt and effectively cope with economic and political volatility as well as cultural dynamics in the era of globalization.

2. Citizenship development It was found that the application of the Four Noble Truths of Buddhism, namely suffering, to develop citizenship in a democratic regime of the people makes people aware of the current conditions or situations that can cause problems at any time, indicating that suffering arises according to religious principles. When there is suffering, we must try to find a way to end the suffering. If politics and government have problems, we must know the cause of the problem. To find a way to

end suffering and problems, we must first know the cause of the suffering.

3. Guidelines for developing democratic citizenship according to Buddhist principles: The Buddha has provided excellent guidelines for dealing with problems or suffering. This approach involves careful consideration of the problem or suffering, being reasonable, and avoiding hasty decisions. Once the problem or suffering is understood, it is important to identify its cause. The principles of Buddhism and those of politics and governance share common ground. When integrated and applied together, they can be practiced in harmony. By following these steps, it is possible to resolve issues, leading to the development of democratic citizenship in a creative, reconciliatory, and confidence-building manner, characterized by honesty, fairness, and adherence to the law. This will benefit the people of the nation enduringly.

Keywords: development; citizenship; democracy; Buddhist principles

1. บทนำ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นประชาชนคือเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยแท้จริง หากสังคมใดมีพลเมืองที่ยึดมั่นในหลักพื้นฐานของความเป็นระบอบประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ทำตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เป็นสังคมและประเทศที่มีประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ดังนั้นทุกประเทศที่มีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยจึงมีกระบวนการจัดการทางด้านการพัฒนาความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยให้กับประชาชนเพื่อส่งเสริมให้ประเทศชาติของตนเป็นสังคมประชาธิปไตยที่มีความมั่นคงอย่างยั่งยืน การพัฒนาความเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยของประชาชนสามารถดำเนินการได้หลายแนวทาง โดยมีหลักการสำคัญอยู่ที่การเพิ่มการมีส่วนร่วม

ของพลเมืองในทุกระดับชั้นตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด จนถึงระดับประเทศ ทั้งนี้จะต้องมีหน่วยงานและงบประมาณสนับสนุนควบคู่ไปกับการสร้างจิตสำนึกสาธารณะผ่านกระบวนการให้การศึกษาเรื่องความเป็นพลเมือง ผ่านชุมชนท้องถิ่น และอีกหลายองค์กรเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาความเป็นพลเมืองของประชาชนในสังคมประชาธิปไตย พื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาประชาชน เนื่องจากปัญหาของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญประการหนึ่ง เกิดจากการที่ประชาชนขาดความสำนึกในความเป็นพลเมือง การจะพัฒนาหรือเสริมสร้างเพื่อความยั่งยืนจึงควรเริ่มต้นโดยการให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง มีความรู้ทางด้านการเมืองการ

ปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่กว้างขวาง เพียงพอ มีความยึดมั่นในค่านิยมประชาธิปไตย โดยเฉพาะในเรื่องของการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง เคารพสิทธิ เสรีภาพของบุคคลอื่น มีการตระหนักและเกิดสำนึกในความเป็นเจ้าของประเทศ ซึ่งล้วนเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของความเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย รวมทั้งต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง เพราะหากการมีส่วนร่วมของพลเมืองมีมากขึ้นก็จะช่วยให้มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารประเทศ ทำให้ผู้บริหารประเทศมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ สถาบันทางครอบครัว และหลักธรรมของพระพุทธศาสนาก็นับได้ว่ามีบทบาทที่สำคัญในการปลูกฝังพฤติกรรมรวมทั้งค่านิยมที่พึงประสงค์ต่อการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมด้วยเช่นกัน

สำหรับประชาธิปไตยในประเทศไทยขณะนี้ หากอนาคตของประเทศอยู่ที่ประชาธิปไตย และพลเมืองคือผู้ที่สนับสนุนค้ำจุนตัวระบอบ จะใช้ชีวิตและมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับระบอบการเมืองหรืออุดมการณ์ประชาธิปไตยได้อย่างไร และโดยวิธีการใด การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธธรรม จึงมีความสำคัญต่อประชาชน เพราะจะมีส่วนช่วยให้ประชาชนมีสิทธิมีเสียงในการปกครองประเทศ สามารถตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจอรัฐ พลเมืองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของประเทศ และรับประโยชน์จากการพัฒนาประเทศอย่างทั่วถึง มีความสำคัญต่อสังคม เพราะจะช่วยให้สังคมมีความสงบสุข

มีเสถียรภาพ ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สังคมมีการพัฒนาไปในทางที่ดี ประเทศชาติก็เจริญก้าวหน้า มีความสำคัญต่อประเทศชาติ เพราะจะช่วยให้ประเทศชาติมีระบบการปกครองที่มั่นคง ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ประเทศชาติมีเสถียรภาพ มีศักยภาพในการแข่งขันบนเวทีโลกต่อไป

ดังนั้นการนำหลักอริยสัจ 4 มาใช้ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อให้ทราบถึงความทุกข์ เหตุแห่งความทุกข์ และแนวทางของการดับทุกข์อาจกล่าวได้ว่าเมื่อประชาชนในสังคมยึดหลักพุทธธรรมดังกล่าว สามารถช่วยป้องกันการเกิดความขัดแย้ง มีความรักความสามัคคีต่อกัน รู้จักหน้าที่ของตนเอง จะนำมาซึ่งความผาสุกที่เกิดขึ้นในสังคม (ชนาธิป ศรีโท, 2563, หน้า 56-69)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธธรรม เพื่อพัฒนาประชาชนให้เป็นพลเมือง และพัฒนาพลเมืองที่มีอยู่บ้างแล้ว ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง รู้จักสิทธิ เสรีภาพของตนเอง เคารพในกฎกติกาของสังคม เคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น ยอมรับในความแตกต่าง และเคารพในความเสมอภาคต่อไป จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธธรรม โดยศึกษาปัญหาและสาเหตุระหว่างความเป็นพลเมืองของประชาชนกับการเมืองใน

สังคมไทย การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนา
ความเป็นพลเมืองเพื่อพัฒนาการเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยของสังคมไทย รวมถึงหาแนวทางใน
การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
ของประชาชนตามหลักพุทธธรรม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของความเป็น
พลเมืองของประชาชน
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาความเป็น
พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา
ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ
ประชาชนตามหลักพุทธธรรม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ
(Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์
เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
(Key Informants) และวิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะ
(Focus Group Discussion)

แหล่งข้อมูลและกลุ่มเป้าหมายการค้นคว้า
จากเอกสาร (Documentary Sources) ซึ่งเอกสาร
ที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ
(Primary Sources) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏ
ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎก
อรรถกถา และอื่นๆ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary
Sources) ศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ งานนิพนธ์ของนักปราชญ์
สำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนา บทความ วารสาร

เอกสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เอกสารทาง
ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม การเมือง
ไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)
กำหนดคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 33 รูป/คน
และวิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group
Discussion) ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกแบบเจาะจง
(Purposive Selection) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็น
ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับ
การวิจัย จำนวน 13 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย
1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีขั้นตอนและ
การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ (1) ศึกษา
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทาง
ในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (2)
กำหนดลักษณะของแบบสัมภาษณ์ เป็นคำถาม
ปลายเปิด (Open-ended) (3) กำหนดโครงสร้าง
แบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
(4) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามลักษณะที่กำหนดไว้
2) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group
Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้าน
ต่างๆ มีขั้นตอนและการตรวจสอบเครื่องมือการ
วิจัย ดังนี้ (1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสนทนากลุ่ม
เฉพาะแบบมีโครงสร้าง (2) กำหนดลักษณะของ
แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ เป็นคำถามปลายเปิด
(Open-ended) (3) กำหนดโครงสร้างแบบสนทนา
กลุ่มเฉพาะ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
(4) สร้างแบบสนทนากลุ่มเฉพาะตามลักษณะที่
กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยอ่านเนื้อหาของเอกสารอย่างละเอียดเพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นก่อนลงพื้นที่วิจัย 2) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจงในการเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ สำหรับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญนั้นเมื่อนัดหมายผู้เชี่ยวชาญได้แล้ว ผู้วิจัยจะเริ่มต้นการสัมภาษณ์จากการแนะนำตนเอง บอกวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมายของการมาสัมภาษณ์ในครั้งนี้ โดยในจะถามความคิดเห็นและข้อมูลต่างๆ ตามประเด็นที่ผู้วิจัยวางโครงร่างไว้ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านก็จะมีข้อมูลและมุมมองที่แตกต่างกันไป และ 3) เชิญผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ จากการสุ่มแบบเจาะจงโดยวิธีสนทนากลุ่มเฉพาะแต่ละกลุ่มนั้น จะใช้เวลาดำเนินการกลุ่มละประมาณ 3 ชั่วโมง โดยทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ และจัดส่งรายละเอียดที่จำเป็นเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะได้พิจารณาก่อนดำเนินการ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview: IDI) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายบุคคล (Key Informants) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) รวมทั้งกรณีศึกษาเฉพาะในพื้นที่วิจัย (Case study) เพื่อเพื่อวิเคราะห์แนวโน้ม

บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ที่ควรจะเป็น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) วิธีการบูรณาการ (Integrate) และควบคุมคุณภาพงานวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation Techniques)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธธรรม โดยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพทั่วไปของความเป็นพลเมืองของประชาชน ทุกฝ่ายเป็นเรื่องจำเป็นเพื่อสร้างระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและมีเสถียรภาพ ซึ่งนอกจากจะช่วยลดความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคมไทยแล้ว ยังเอื้อให้ “พลเมืองไทย” เป็น “พลเมืองอาเซียน” และ “พลเมืองโลก” ที่มีศักยภาพสูงขึ้นในการปรับตัว จนสามารถเผชิญหน้ากับความผันผวนทางเศรษฐกิจและการเมืองตลอดจนพลวัตทางวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักธรรมในพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมของสังคมไทย มีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อประชาชนไทยตั้งแต่ในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน แต่ส่วนใหญ่แล้วมิได้เป็นวัฒนธรรมสำหรับ “การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน” เพราะได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อ

จัดความสัมพันธ์ทางสังคมและความสัมพันธ์เชิงอำนาจในระบอบการเมืองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 และในระบอบการเมืองแบบรวมศูนย์อำนาจตั้งแต่ทศวรรษ 2490 เป็นต้นมา แม้ว่าจะมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาตั้งแต่ทศวรรษ 2500 แต่ไม่เคยมีแผนการปรับเปลี่ยนความหมายของ “หลักพุทธธรรม” ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมแต่อย่างใด เนื่องจาก หลักพุทธธรรมและวัฒนธรรมไทยได้รับการสร้างสรรค์และผลิตซ้ำเพื่อจรรโลงรัฐแบบรวมศูนย์อำนาจ จึงเน้น “การปกครองแบบไทย” ที่ “ผู้นำแบบไทย” มีคุณธรรมและปัญญาเหนือผู้อื่น อันทำให้ “ผู้นำแบบไทย” มีความชอบธรรมที่จะมีอำนาจเด็ดขาดสูงสุดโดยไม่ต้องมีกระบวนการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจ โดยมี “ความเจ็บทางการเมือง” หรือ “สังคมที่ไม่มีการเมือง” เป็นอุดมคติ ขณะเดียวกัน “วัฒนธรรมของสังคมไทย” ก็เน้น “การรู้ที่ต่ำที่สูง” และเน้น “คุณธรรมไทย” หลายประการ ที่ทำให้คนไทยยอมรับอำนาจเด็ดขาดสูงสุดของผู้นำโดยคุณิ และเต็มใจทำ “หน้าที่” ของตนโดยไม่ก้าวก่ายหน้าที่ของผู้อื่น รวมทั้งไม่ก้าวก่ายหน้าที่ของผู้ปกครอง ได้แต่รอคอยความเมตตาเอื้ออาทรจากคนที่สูงกว่า รวมทั้งจาก “พ่อขุนอุปถัมภ์” หรือ “ผู้นำแบบไทย”

2. ผลการศึกษาการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธธรรม จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธ

ธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้สรุปสาระสำคัญ ประกอบด้วย การนำหลักพุทธธรรมอริยสัจ 4 คือ 1) ด้านทุกข์ เพื่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ทำให้ทราบสภาพที่เป็นอยู่ในสภาวะหรือสถานการณ์ที่จะทำให้เกิดปัญหาได้ตลอดเวลาแสดงว่าเกิดเป็นทุกข์ขึ้นมาตามหลักศาสนา เมื่อมีทุกข์ก็ต้องพยายามหาทางดับทุกข์ การเมืองการปกครองมีปัญหาที่ต้องรู้สาเหตุของปัญหา และการหาทางดับทุกข์ดับปัญหาจะต้องรู้สาเหตุของทุกข์เสียก่อนว่าเกิดจากอะไร จากการศึกษาสภาพของปัญหาในสังคมไทย พบว่าสภาพทั่วไปของความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ ด้านภูมิภานาของประชาชนพบว่าพื้นที่ที่ประชาชนเกิดและอาศัยมีความสัมพันธ์กับระบบการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ด้านระบบการศึกษาที่เหลื่อมล้ำรวมทั้งด้านอิทธิพลทางการเมืองที่มีส่วนในการสร้างความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน ด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคมครอบครัว เป็นสิ่งที่สร้างประชาชนให้มีความตระหนักถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคมรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาสังคม มีการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนด้านอิทธิพลทางการเมืองที่มีส่วนในการสร้างความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ที่จะทำให้ประชาชนนั้นมีส่วนร่วมทั้งในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เจตคติที่มีต่อการเมือง รวมถึงการเคลื่อนไหวทางการเมืองในเรื่องต่างๆ ตลอดจนยังไม่ได้รับการเสริมสร้างให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากพอที่

จะเข้าไปควบคุมและใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง จึงทำให้เกิดความรู้สึกรุนแรงต่อความไม่เสมอภาค และสภาวะสองมาตรฐานที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย และเชื่อถือคำอธิบายง่ายๆ ที่ว่าปัญหาทั้งหลายทั้งปวงล้วนเกิดจากพวกที่พยายามผูกขาดอำนาจทางการเมืองไว้ในมือตลอดไป ไม่สนใจความซับซ้อนของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ทั้งในสังคมไทยและสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่ล้วนแล้วแต่มีส่วนทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและขาดความมั่นคงในชีวิตของคนไทยทุกชนชั้นทุกชาติพันธุ์ และทุกท้องถิ่นทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น การแบ่งชั้นทางสังคมนี้เองที่เป็นรากฐานสำคัญประการหนึ่งของสภาพปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคมไทย มีผลต่อการสร้างความเป็นพลเมืองของประชาชน เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค มีการต่อสู้ขัดแย้งเรื้อรังและความไร้เสถียรภาพทางการเมือง ความขัดแย้งถูกกระพือให้เป็นความขัดแย้งร้ายลึกระหว่างประชาชนลูกหลานไปทุกที่ ไม่ว่าในครอบครัว ชุมชน เพื่อนร่วมงาน แม้กระทั่งคนในภูมิภาคต่างๆ เมื่อมีการแข่งขันทางการเมืองในประเทศไทย ความหลากหลายของทัศนคติ วัฒนธรรม การมีส่วนร่วม อิทธิพล และความคิดเห็นของประชาชนส่งผลกระทบต่อระบบการเมือง การเลือกตั้ง การได้มาซึ่งตัวแทนแทน และรัฐบาล หากไม่สามารถระงับความรู้สึกแตกแยกรุนแรงนี้ให้ยุติลงได้ในอนาคตอันใกล้ อุดมการณ์ความเป็นชาติไทยหนึ่งเดียวจะสั่นคลอน ทุกข์ ในแง่สถานภาพของสังคมปัจจุบัน (สถานะ/ทุกข์) ที่แสดงให้เห็นความไม่เพียงพอของสังคม สังคมและสภาพแวดล้อมเต็มไปด้วยปัญหา

วิกฤตการณ์ทางการเมือง ความทะเยอทะยานของคนในสังคม ความต้องการในการครอบครองอำนาจที่ทำให้ไม่สามารถก้าวเดินต่อไปข้างหน้าได้อันเนื่องมาจากประชาชนยังไม่เข้าใจในหน้าที่ของพลเมือง รวมถึงประชาชนยังไม่เข้าใจความเป็นประชาธิปไตย เมื่อมีความไม่เข้าใจย่อมนำมาซึ่งความคิดเห็นที่แตกต่าง เป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งกัน การเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคพลเมืองมีลักษณะเป็นการชุมนุมประท้วงเรียกร้องความต้องการของแต่ละกลุ่มชนหรือแสดงบทบาทในทางจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจอธิปไตยปราศจากแนวความคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับการสร้างฐานะถาวรของภาคพลเมืองหรือการผลักดันให้มีกระบวนการทางการเมืองที่ยอมรับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของฝ่ายประชาชนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน 2) ด้านสมุทัย (สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์) เพื่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน สมุทัยในระบอบประชาธิปไตย มีความอ่อนแอของสังคมการเมืองที่ขาด “พลเมือง” ที่มีความรู้และเข้าใจในหน้าที่ของพลเมือง ขาดนักการเมืองที่มีรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ของสาธารณะ เป็นปัญหาหลักที่ทำให้เกิดการทุจริต เกิดปัญหาความยากจนและขาดโอกาสทางการศึกษา ปัญหาเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์ การมีส่วนร่วมในทางการเมืองซึ่งประกอบไปด้วยการใช้สิทธิเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกกลุ่มการเมืองหรือการลงสมัครเล่นการเมือง สามารถไปร่วมชุมนุมทางการเมืองได้ การแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในทางการเมือง การนำเสนอข้อกฎหมาย โดยหากใช้หลักพระพุทธ

ศาสนาмаแก้ข้อกล่าวว่า มีมูลเกิดจากการเหตุหรือปัจจัยที่ไม่เหมาะสมในเรื่องใด เช่น การแบ่งชนชั้น การไม่เคารพกฎหมาย การไม่ทำความดี ความประมาท หรือความเกียจคร้าน การไม่ได้รับความเสมอภาคหรือเท่าเทียม เมื่อรู้ว่าทุกข์เกิดจากอะไร จะได้แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง การนำหลักพุทธธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาให้ประชาชนคนไทยเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม สาเหตุที่เกิดสภาพปัญหาเพราะ คนไทยยึดติดอยู่ในมายาคติ การจะเป็นพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งเป็นพลเมืองอาเซียน และเป็นพลเมืองโลก ได้อย่างแท้จริง จึงต้องหลุดพ้นจากมายาคติเกี่ยวกับเมืองไทยที่กล่าวมานี้เสียก่อน เพราะทั้งหมดล้วนแต่เป็นอุปสรรคสำหรับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เมื่อหลุดพ้นจากมายาคตินี้แล้วก็เป็นการง่ายขึ้นมากที่จะพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยขึ้นมา การให้ประชาชนมีหลักธรรมอยู่ในใจนับเป็นทางเลือกที่สำคัญมากสำหรับคนไทย เพื่อนำสังคมไทยออกจากความขัดแย้ง และเพื่อร่วมกันสร้างสรรค์สังคมไทยให้เจริญก้าวหน้า และทำให้คนไทยทั้งหลายมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นและมีความสุขมากขึ้นในอนาคต การเคารพความเป็นมนุษย์ มีสามัคคีธรรมที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ของตนเอง ย่อมส่งผลให้เกิดเสถียรภาพทางการเมืองและสังคม ประชาชนสามารถใช้สิทธิของตนเองได้อย่างถูกต้อง มีเสรีภาพในการแสดงออก รวมถึงมีความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันในทุกด้านของสังคมสามารถนำพาประเทศให้เจริญก้าวหน้า สังคมเกิดความ เป็นระเบียบเรียบร้อย เกิดความสามัคคีกันใน

หมู่ประชาชน และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ย่อมส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น เป็นรากฐานให้เกิดสังคมที่เข้มแข็งนับเป็นการพัฒนาความเป็นพลเมืองของไทยอย่างยั่งยืน 3) ด้านนิโรธ (เรื่องแนวทางการดับทุกข์) เพื่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน นิโรธ หมายถึง ทางแห่งการดับทุกข์หรือทางแก้ปัญหา เป็นเป้าหมายสูงสุดในหลักพระพุทธศาสนา เป็นการดับซึ่งกิเลส โทสะ โมหะ ความโลภ และการแสวงหาซึ่งอำนาจ เป็นการแก้ทุกข์ที่เกิดขึ้นหรือแก้ปัญหาหลังจากที่รู้สาเหตุแล้ว

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธธรรม จากหลักการของอริยสัจ 4 เราจะเห็นได้ว่า พระพุทธองค์ได้วางแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาชีวิตไว้ให้ศาสนิกชนเป็นอย่างดี ซึ่งแนวทางดังกล่าวนอกจากจะเป็นการเผชิญกับปัญหาหรือทุกข์ ต้องพิจารณาถึงปัญหาหรือทุกข์นั้นๆ อย่างรอบคอบ มีเหตุผลต้องไม่รีบตัดสินใจกระทำการใดๆ อะไรลงไป เมื่อทราบปัญหาหรือทุกข์แล้ว ต้องค้นหาสาเหตุของปัญหาหรือทุกข์นั้นๆ ว่ามีสาเหตุหรือสมมติฐานจากอะไร เมื่อทราบปัญหาหรือทุกข์แล้ว ทราบสาเหตุแล้ว เราต้องพยายามหาทางปฏิบัติที่คิดว่าถูกต้องที่สุด เพื่อเป็นการแก้ปัญหาหรือทุกข์นั้นๆ ให้ได้ เมื่อแก้ปัญหาซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายได้แล้ว มนุษย์เราทุกคนจะต้องมีความคิดรวบยอดออกมาให้ได้วิธีการที่ถูกต้องที่สุด และดีที่สุดนำไปพัฒนาคุณภาพของชีวิตได้อย่างดี การแก้ปัญหาโดยอาศัยหลักอริยสัจ 4 จึงเป็นการแก้ปัญหาอย่างครบวงจร หลักพุทธธรรม

กับหลักทางด้านการเมืองการปกครองมีหลักการเป็นอย่างเดียวกัน เมื่อนำมาบูรณาการหรือประยุกต์ใช้สามารถนำเอามาปฏิบัติควบคู่กันได้ เมื่อทำได้ตามขั้นตอนนี้ก็จะสามารถแก้ปัญหาได้ ทำให้เกิดการพัฒนาคือความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธธรรมขึ้นอย่างสร้างสรรค์ สมานฉันท์ สร้างความเชื่อมั่น มีความสุจริต เทียงธรรม ชอบด้วยกฎหมายให้แก่คนในชาติสืบไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคือความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธธรรม พบประเด็นที่สำคัญ ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การที่จะทำให้เกิดความเป็นพลเมืองได้นั้นต้องได้รับการตระหนักร่วมกันว่าความเป็นพลเมืองเป็นสิ่งสำคัญ จะต้องให้ “ประชาชน” ได้มีความเข้าใจการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ต้องให้ “ประชาชน” มีความเคารพสิทธิเสรีภาพ กติกา และกฎหมายที่เป็นธรรม ต้องให้ “ประชาชน” มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม ต้องให้ “ประชาชน” มีการปลูกฝังค่านิยมและการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย ต้องให้ “ประชาชน” ยึดประโยชน์ส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญเป็นสิ่งที่ทำให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้าและเติบโตอย่างยั่งยืน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากหลายส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงาน นโยบายที่จะออกมาเป็นยุทธศาสตร์ แผนงาน หรือโครงการต่างๆ ของภาครัฐ วรากรณ์ สามโกเศศ (2554) กล่าวไว้ว่า พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

มีความแตกต่างจากพลเมืองในระบอบอื่น เพราะในระบอบประชาธิปไตยเจ้าของอำนาจอสูงสุดคือประชาชน จึงทำให้มีความแตกต่างหลากหลาย ทำให้ต้องเคารพซึ่งกันและกัน และใช้กติกาในการแก้ไขปัญหาจึงจะสามารถอยู่ร่วมกันได้ อีกทั้งทางภาคเอกชนต้องให้การสนับสนุน ตลอดจนสื่อเทคโนโลยีต่างๆ ทั้งสื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อดิจิทัล “ความเป็นพลเมือง” ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนเป็นคำที่เริ่มใช้กันมากขึ้นในช่วง 2 ทศวรรษ ของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่พลังจากประชาชนในสังคมรวมตัวเข้าร่วมขับเคลื่อน กัดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และเป็นอำนาจทางการเมืองที่เป็นอิสระจากอำนาจรัฐ จนเกิดการเมืองของพลเมืองที่มีการขยายตัวและทำงานในรูปแบบต่างๆ โดยไม่ต้องพึ่งพาอำนาจจากรัฐ เช่น องค์กรสมาคม องค์กรพัฒนาเอกชน ที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข สื่อสาธารณะ การศึกษา เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดจากอำนาจทางการเมืองของประชาสังคมหรือภาคพลเมืองที่เห็นเด่นชัดก็คือ มีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปสังคม ทั้งด้านการเมือง การศึกษา สาธารณสุข สื่อสาธารณะ และการกระจายอำนาจ กระทั่งสามารถผลักดันให้เกิดรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 อันเป็นฉบับที่เรียกว่ารัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เพราะเป็นรัฐธรรมนูญที่เกิดจากการขับเคลื่อนของภาคพลเมือง และประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นอย่างมากที่สุด

รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้ให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามครรลองของ

ระบอบประชาธิปไตย และให้อำนาจการตรวจสอบ การใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐบาล โดยมีกลไกการตรวจสอบที่เป็นองค์กรอิสระหลายองค์กร การกระจายอำนาจออกจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น นอกจากนี้ยังให้มีการจัดตั้งสภาพัฒนาการเมืองเพื่อพัฒนาการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สำหรับปี พ.ศ. 2554 นี้คำว่า “พลเมือง” เป็นคำสำคัญที่ได้รับการบันทึกไว้ในยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย “ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง” ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ อันเป็นช่วงเวลาของปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองอย่างสูงในเรื่องของปัญหาประชาธิปไตยที่ได้สร้างความแตกแยกในสังคมไทยอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน

นอกจากนี้ องค์กรของภาครัฐก็ได้มีการทำงานด้านการพัฒนา “พลเมือง” อย่างแข็งขันหลายองค์กร อาทิเช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง สถาบันพระปกเกล้า สภาพัฒนาการเมือง รวมทั้งภาคประชาชนหรือภาคพลเมืองก็ได้มีการเคลื่อนไหวด้านการ “พัฒนาพลเมือง” โดยกลุ่มองค์กร สมาคม และนักวิชาการอิสระทำการศึกษาเพื่อหารูปแบบ “การพัฒนาพลเมือง” ที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยอย่างต่อเนื่องมาก่อนหน้านี้หลายปีแล้วเช่นกัน โดยเฉพาะองค์กรพัฒนาเอกชนที่ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิทางการเมืองของประเทศเยอรมันปี พ.ศ. 2554 จึงเป็นที่เด่นชัดว่าสังคมไทยมีความชัดเจนมากขึ้นในความต้องการที่จะพัฒนาคนในทิศทางที่จะให้เป็นพลเมืองในแบบของประชาธิปไตย ซึ่งหมายความว่าประชาธิปไตยไทยจะเดินไปข้างหน้าได้ก็ด้วยการกำหนดของพลเมืองไทยนั่นเอง

2. การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธธรรม ได้แก่ การวิเคราะห์รูปแบบการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา การนำหลักพุทธธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องมาส่งเสริม สนับสนุนซึ่งกันและกันในฐานะที่เป็นสถาบันทางศาสนาที่มีพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศให้ความเคารพนับถือ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธธรรม โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) จากเอกสารงานวิจัยรวมทั้งหลักธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการปกครองตามแนวพุทธ วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา สรุปผลแล้วนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย รูปแบบการปกครองแบบสามัคคีธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองที่กลุ่มชนผู้ปกครองมีความพร้อมเพรียงร่วมแรงร่วมใจกันและมีระเบียบวินัยเป็นเครื่องดำรงความสามัคคีไว้ รัฐแห่งธรรม คือ รัฐที่มีระบอบการปกครองที่มีความสัมพันธ์กันกับพระพุทธศาสนาอย่างลงตัว มีพัฒนาการที่เกื้อหนุน และมีคุณูปการต่อกัน รวมทั้งเป็นรัฐที่มีผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้อยู่ใต้ปกครอง คือ มีผู้นำที่เฝื่อนธรรม ตลอดจนประชาชนทั้งหลายก็นำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนามายึดถือปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดความสงบในชีวิต และสังคมประเทศชาติ เป็นการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ในสังคม ซึ่งพฤติกรรมของมนุษย์เป็นเรื่องที่มีความสลับ

ซับซ้อนเป็นอย่างมาก ผันแปรไปตามตัวแปร (ภาษา
ผาทอง และธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2561, หน้า 195-207)

3. แนวทางการนำหลักธรรมทางพระพุทธ
ศาสนามาประยุกต์ใช้กับพลเมืองย่อมมีความ
เกี่ยวข้องกันกับมนุษย์ทั้งปวง ซึ่งแต่ละบุคคล
(Individual Difference) ต่างมีเอกลักษณ์เป็นของ
ตนเอง โดยการเปรียบเทียบมนุษย์เป็นดังพันธุ์ของ
ต้นไม้ที่ใช้ต้นไม้กับเมล็ดชนิดเดียวกันปลูกบนพื้นที่
และเวลาเดียวกันยังเจริญเติบโตขึ้นมาในลักษณะที่
แตกต่างกัน พระพุทธเจ้าได้แบ่งความแตกต่างของ
มนุษย์ในทางด้านปัญญาและจิตใจไว้ 4 ระดับ คือ
บุคคลประเภท บัณฑิต บัณฑิตนั้นเปรียบได้กับบุคคลที่
มีความสามารถเข้าใจในคำสอนได้ทันที ซึ่งแตกต่าง
กับบุคคลประเภท บัณฑิตน้ำ ที่ต้องใช้เวลาในการ
อบรมสั่ง บัณฑิตน้ำเป็นบุคคลประเภทหนึ่งที่ต้องใช้
เวลาและความพยายามอย่างมากจึงจะมีความรู้
และเข้าใจในหลักธรรมหรือสิ่งต่างๆ และบุคคล
ประเภทสุดท้ายนั้นได้แก่ บุคคลประเภทบัณฑิต
เป็นบุคคลที่ไม่มีความพร้อมที่จะมีความสามารถ
เข้าใจอะไรได้ เปรียบเสมือนกับพลติกรรมของคนที่ไม่
อาจทำนายหรือคาดการณ์ความต้องการได้
ดังนั้นการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์มาใช้ในการ
พัฒนาความเป็นพลเมืองสามารถยกระดับและ
พัฒนาจิตใจมนุษย์บนหลักพื้นฐานทางพระพุทธ
ศาสนา (สุทธญาณ โอบอ้อม และคณะ, 2563, หน้า
65-77)

การเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักพระพุทธ
ศาสนาโดยส่วนมากจะยึดตามหลักธรรมคำสอน
อันได้แก่ อริยสัจ 4 มาประยุกต์และผสมผสานกับ
กระบวนการทางจิตวิทยา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ

ช่วยยกระดับคุณภาพจิตใจของมนุษย์ อันเนื่องมา
จากพุทธธรรมถือเป็นบรมสัจจะ หรือความจริงอัน
ประเสริฐ เกี่ยวกับโลกและชีวิตที่ชี้ให้เห็นถึงราก
เหง้าของความทุกข์ที่บีบคั้นจิตใจมนุษย์ซึ่งปรากฏ
อยู่ภายในจิตใจของเราซึ่งยากต่อการมองเห็นและ
การสัมผัส แต่ความทุกข์เหล่านั้นมักกระจายอยู่ใน
ทุกมิติของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นชีวิตส่วนตัว การงาน
อาชีพ สัมพันธภาพระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และกับ
สิ่งแวดล้อม ดังนั้นหากนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์
ใช้สามารถชำระชีวิตและจิตใจให้หลุดพ้นจากความ
ทุกข์ทั้งปวงได้ ซึ่งสอดคล้องกับพระทอง บุตรดี
(2561) ได้กล่าวถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
ที่สามารถนำมาสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีตามแนว
พระพุทธศาสนา อริยสัจ 4: ธรรมในการแก้ไข
ปัญหาให้สำเร็จหรือความจริงอันประเสริฐ “อริยสัจ”
หมายถึง ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าใจและผู้ปฏิบัติตาม
สามารถบรรลุถึงความเป็นอริยบุคคลได้ ซึ่งอริยสัจ
4 นั้นคือความจริงที่เกี่ยวกับชีวิต ไม่เป็นเท็จ ไม่แปร
เป็นอย่างอื่น เป็นความจริงในตัวเองที่มนุษย์ทุกคน
ต้องเผชิญตลอดชีวิต ถ้ามนุษย์มีความเข้าใจเกี่ยวกับ
อริยสัจ 4 สามารถมองเห็นสัจธรรม ปัญหาและ
ทางออกของชีวิตได้ (พระเจษฎาพร อุ่นเรือน,
2557, หน้า 10)

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐควรกำหนด
นโยบายในการพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนใน
การนำหลักธรรมมาประยุกต์กับการออกกฎหมาย
การกำหนดนโยบายให้ทันยุคสมัยกับการ

เปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

1.2 หน่วยงานภาครัฐควรพิจารณาถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนา ในสถานการณ์ที่โลกเปลี่ยนแปลงไป โดยการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาที่ครอบคลุมต่อพุทธศาสนิกชนซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

1.3 หน่วยงานภาครัฐควรจัดกิจกรรมในการพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธธรรม

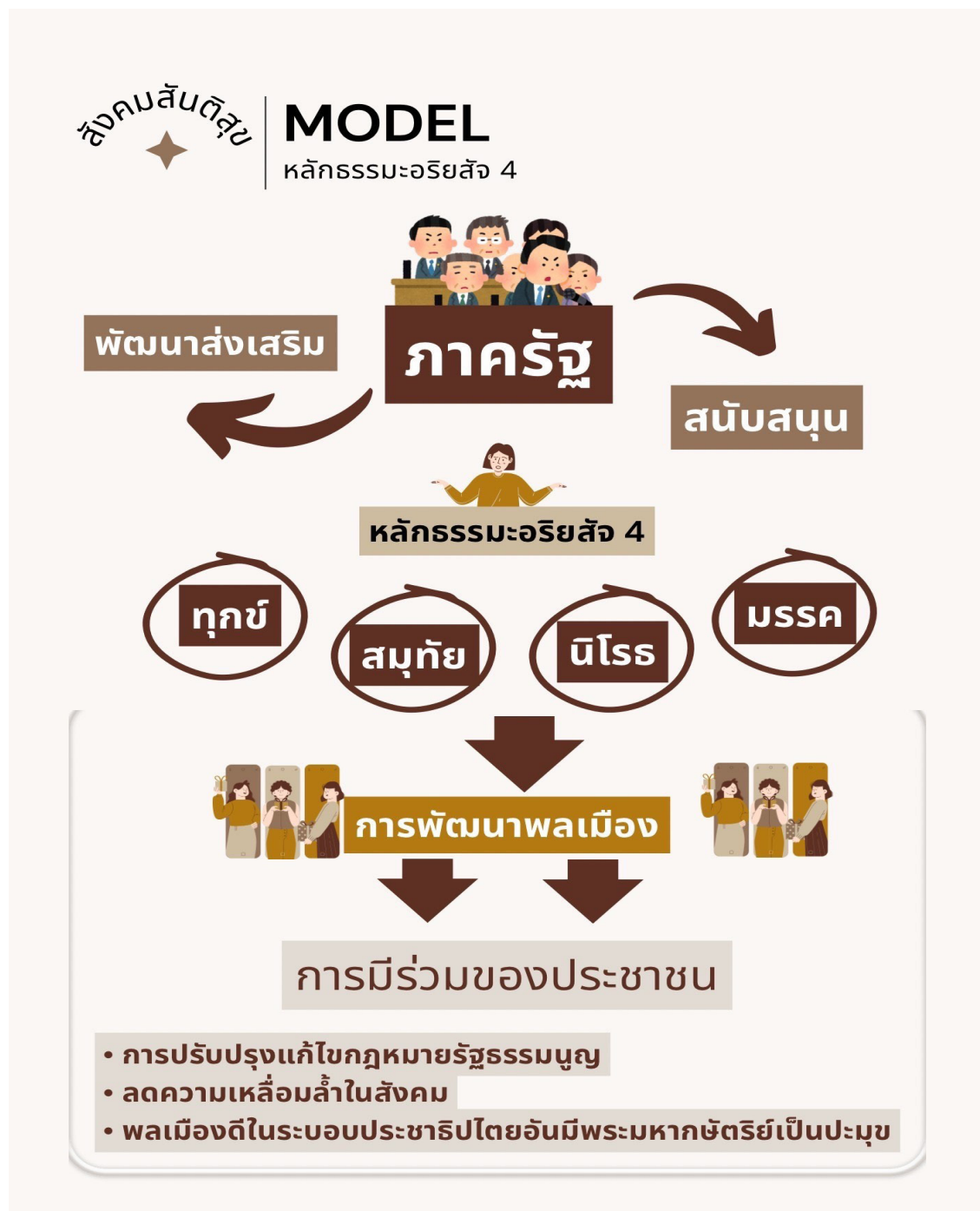
2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามนอกเหนือจากการศึกษาหลักพุทธธรรม ควรนำประเด็นอื่นมาบูรณาการการศึกษา เช่น หลักคริสต์ศาสนา หลักศาสนาอิสลาม เพื่อให้เห็นความหลากหลายในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจะสามารถสรุปเป็นผลการศึกษได้อีกรูปแบบหนึ่ง รวมทั้งหากมองประเด็นเรื่องความสามารถในการประหยังบประมาณในการวิจัย (ค่าเดินทางหรือที่พัก) ได้อีกส่วนหนึ่งด้วย นอกจากนี้ งานวิจัยที่จะสะท้อนความสำเร็จถึงการพัฒนาความเป็นพลเมืองได้อีกประการหนึ่งคือ ควรศึกษาถึงปัจจัยหรือองค์ประกอบอื่นของแต่ละพื้นที่ที่เป็นปัจจัยต่อความสำเร็จในการพัฒนานโยบายสาธารณะของพื้นที่นั้นๆ ว่ามีผลต่อประสิทธิภาพทางการเมืองหรือระดับของความพลเมืองอย่างไร มากน้อยแค่ไหน ตลอดจนตัวแสดง (Actor) หรือ

ผู้มีอิทธิพลทางการเมืองหรือหน่วยงานราชการในพื้นที่ว่ามีอิทธิพลหรือเป็นปัจจัยสะท้อนต่อระดับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองหรือไม่อย่างไร เป็นต้น

7. องค์กรความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ได้องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักพุทธธรรม ดังนี้ 1) ภาครัฐต้องคำนึงถึงสถานภาพของตนตั้งแต่ประวัติศาสตร์ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ต่างฝ่ายต่างเกื้อกูล พึงพาอาศัย สนับสนุนซึ่งกัน และกัน 2) ภาครัฐที่ถือว่าเป็นผู้มีอำนาจทางการบริหารประเทศต้องดำเนินการพัฒนาส่งเสริม สนับสนุนการนำหลักพุทธธรรมมาปรับปรุงแก้ไข เช่นการปรับปรุงแก้ไขข้อกฎหมายในบางประเด็นที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาพลเมือง การจำกัดการมีส่วนร่วมของประชาชน ความเหลื่อมล้ำในสังคม รัฐบาลควรให้ความสำคัญต่อพลเมืองในฐานะที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่อยู่ควบคู่กับสังคมไทยตลอดมาตั้งแต่เริ่มก่อร่างสร้างชาติ 3) หน่วยงานภาครัฐควรรับฟังและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประเด็นปัญหา อุปสรรค และแนวทางการอยู่ร่วมกัน การมีส่วนร่วมของประชาชน การนำหลักพุทธธรรมมาพัฒนาความเป็นพลเมืองให้มากยิ่งขึ้น โดยไม่เอนเอียงให้ความสำคัญกับศาสนาอื่นที่มีผู้นำภาครัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายและแผนในการพัฒนาประเทศ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เกษภา ผาทอง และธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2561). พระพุทธศาสนากับการเมืองในสังคมไทย. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 8(1), 195-207.
- ชนาธิป ศรีโท. (2563). ความเข้าใจเรื่องอริยสัจ 4 ในพระพุทธศาสนา. *วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มน้ำโขง*, 3(2), 56-69.
- พระเจษฎาพร อุ่นเรือน. (2557). การใช้อริยสัจสี่ในการจัดการชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนชาลสุวรรณหอนุสรณ์ อำเภอเมืองเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระทอง บุตรดี. (2561). การจัดการศึกษายุค 4.0: ภายใต้การพัฒนารอบหลักสูตรการสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วรารักษ์ สามโกเศศ. (2554). การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. เข้าถึงได้จาก <https://www.moe.go.th/การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง/>
- สุทธญาณ โอบอ้อม และคณะ. (2563). การเสริมสร้างจิตพฤติกรรมการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตยของนักเรียนในจังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 9(2), 65-77.

The Concept of the Political Philosophy of King Norodom Sihanouk^{*}

Samphose Prak, Phrakhru Bhavanabodhikun (Somchai Phangmuenwai)
and Chakkapan Wongpornpavan
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: praksamphose48@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the concepts of political philosophy, 2) to explore the political philosophy of King Norodom Sihanouk, and 3) to analyze King Norodom Sihanouk's political philosophy. The research is document research and applied Philosophy abased, utilizing primary and secondary academic documents and related research works, with analysis conducted through inductive reasoning.

The results revealed that:

1. The concept of political philosophy, influenced by Socrates, Plato, and Aristotle, showcases the relationship between individuals and state power in terms of freedom, equality, and justice, aiming for the citizens' peace and happiness.
2. King Norodom Sihanouk's political concepts, integrating Buddhist teachings, the Dasa Raja Dhamma (Ten Royal Virtues), Brahnavihāra, and Brahmanism principles, Raja Dhamma aligned with Cambodian culture and beliefs, were applied in governance. This adaptation in governance made him a beloved monarch and was acclaimed as a "Righteous King". In practical way, King Norodom Sihanouk's political philosophy blends traditional Cambodian monarchy, Buddhism, and modern nationalism. He emphasizes Cambodian sovereignty, neutrality during the Cold War, and balancing monarchy and republican aspirations. Sihanouk's leadership style is rooted in paternalistic principles, Buddhist ethics, and the vision of Sangkum Reastr Niyum (People's Socialist Community)

^{*}ได้รับบทความ: 2 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 12 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 29 กันยายน 2567
Received: July 2, 2024; Revised: September 12, 2024; Accepted: September 29, 2024

as a unique political experiment in Cambodia.

Keywords: Concept; Political Philosophy; King Norodom Sihanouk

1. Introduction

His Majesty King Norodom Sihanouk was a great King of Cambodia. He has greatly done for the sake of the Kingdom of Cambodia, especially his wise royal patronage which led to the country being more prosperous, including economic growth, international relations, and cultural perspective of unity during his reign. As for, (Jeldres, 2003), sees the King as a smart strategist to resolve the national issue, so he asserted that the former Cambodian monarch and head of state, a strategist of weak-state diplomacy unequaled in contemporary international politics, had astutely managed Cambodia's relations with China and Communist North Vietnam in the 1960s, keeping his country in peace, while the war-ravaged in neighboring Vietnam and parts of Laos.

But other scholars found different views, like academician (Chantrabot, 2017), in his dissertation in French wrote in chapter 5 that the feature of Cambodian political life, especially the King Father always use of the word "compromise" should be kept in mind, there is not a political stance but it is facilitation manner, and not on consensus,

an economic, social, educational, agricultural or health sectors.

In contrast, the word "compromise" in the Cambodian political context refers to the balance of power divisions between the various factions that are involved in government. King Norodom Sihanouk has a very high art of coordinating, organizing, and defining in detail the composition of the members who have to serve in the government, but those members of the government have never had the same political aspirations and ideals. Such a political perspective could give the impression that Cambodia is a Democrat because the leaders of each current are present at the peak of their power. All Cambodian politicians are also involved in indebted King Norodom Sihanouk, for instance, in arranging the match, "Lon Nol's National Salvation Government" on August 14, 1969, both King Norodom Sihanouk and his civil servants, as well as Prince Sisowath Sirikmatak's group, were noticed.

Having no one dared to protest against King Norodom Sihanouk's actions, the implementation of the compromise principle did not make much sense, and

activities have become a habit that was practiced and quietly accepted.

To an awareness of the eminent role of the late King Norodom Sihanouk in his leadership and his main concept of political philosophy, this research article will show how the late King Norodom Sihanouk conducted the past time for national unity and reconciliation which in turn led to further substantive learning from him as well.

Getting back to the problem of research, I found the previous one that no scholar researched this topic in terms of His Majesty King Norodom Sihanouk was the most powerful monarch and charismatic leadership style not only among his own grassroots people but also for his foreign friends around the world such as De Gaulle, Nehru, Sukarno, Chou Enlai, Nasser, Mao Tse-Tung, Tito, Haile Selassie, Enver Hodja, Sekou Toure, Nikita Khrushchev, Boumediene, Nicolae Ceausescu. The legacy of King Father Norodom Sihanouk remains until nowadays is divided into two parts:

1. Physical legacy refers to infrastructural physical such as old buildings, the senate building along the road Norodom Blvd, Chaktomuk Theater Hall in front of the Royal Palace, and so on.

2. Mental legacy refers to common Cambodian people always commemorating their late King Father in terms of King Father Norodom Sihanouk as be great King in this age for all people around the country. Moreover, the King Father regarded him as the symbol of the national spirit unique. In doing so, he led the national reconciliation moving forward to national unity, including independence from France in 1953 and other significant achievements that he has well done for his nation. Therefore, people kept him in their minds forever.

His Majesty King Norodom Sihanouk, the charismatic Cambodian leader whose remarkable skills of political adaptation personified the world the tiny, troubled kingdom where he was a towering figure for six decades, unfortunately, His Majesty King Norodom Sihanouk died peacefully early Monday in Beijing, China in 2012, and then he was 89. (BBC News, 2012).

It has also been noticed that King Norodom Sihanouk was born in Phnom Penh, the Cambodian capital, on Oct. 31, 1922. A prince of the Norodom clan of the royal family, he was never considered a serious candidate to gain the throne. Instead, he was seen as a sensitive, if lonely, prince with a serious gift for music

and, later, a passion for film.

He received a first-rate French education, initially at a primary school in Phnom Penh and then at the Lycee Chasseloup-Laubat in Saigon, the best in colonial Indochina. He was only 18 when King Monivong died in 1941 and the French colonial powers tapped him as the unlikely successor.

Looking back to the Khmer ancient time, the Khmer society always used the term “deva-raja” or “God-King”, and this term was derived from the Hindu concept of “god-king” or “king of the gods”, has various meanings in Sanskrit. In Hinduism, the king of gods is Indra, reflecting the celestial kingdom of gods. Southeast Asian kingdoms, such as Suvarnabhumi, have adopted Indian Sanskrit terms and Hindu-Buddhist concepts through Indianisation and Sanskrit language adoption. The concept of Devaraja evolved from the earlier Indian concept of “Cakravarti,” which refers to an ideal universal ruler. In Hinduism, the term denotes a powerful ruler, while in Buddhism, it refers to the counterpart of a Buddha (Coedès, 1968; Kulke, 1993).

Moreover, the Devaraja was the central concept of leadership style in the Khmer society in ancient time, showing that person who control the country was

God-King, based on observation, it can be seen that the Devaraja doctrine, which left the leader at the top, is now almost completely changed by the Devaraja doctrine due to the current regime changes that most countries in the world turned to democracy and still a small number still adhere to the dictatorial system of government.

The main idea of King Norodom Sihanouk involving the political concept, (Wickersham, 2019, pp. 119-129) has written in his article related to King Sihanouk’s political ideology that King Norodom Sihanouk could not be grasped apart from an understanding of Cambodian monarchic history. From its origins during the Classical Angkor Period (AD 802-1431), the Khmer kingship was an office infused with religious symbolism and its occupant was a divine figure. In 802, C.E. Jayavarman II became the first king of the Khmer Empire. Upon his coronation at the Mountain of Indra, King of the Gods, Jayavarman took the title “The God who is King.” (Coedès, 1968; Higham, 2001).

Fitting with his divine status, the kings of the Khmer Empire constructed enormous public works projects, including palaces and enormous temples, such as the iconic Angkor Wat. These Wats were

representations of the Mountain of Indra. In addition, the king was expected to distribute patronage in a pre-modern form of social welfare to the Khmer people, understood by the monarch to be his children.

There was no indication that Sihanouk understood the function and duties of the institution of kingship any differently than his predecessors. His Majesty King Norodom Sihanouk, by all accounts, was a workaholic. He attended the opening of numerous hospitals, factories, and irrigation systems in Cambodia. In undertaking these projects, King Norodom Sihanouk ensured his legitimacy by carrying out one of the primary duties of kingship. There was no indication either that Sihanouk viewed the people any differently than the ancient kings of Angkor. He routinely referred to them in his addresses as "my children." He also showed no reticence in promoting a cult of personality about himself. He hated being isolated from his people, and early in his reign, the peasantry responded with the traditional displays of adoration characteristic of earlier times.

Significantly, King Norodom Sihanouk was regarded him as the charismatic Cambodian leader whose remarkable skills of political adaptation personified for the

world the tiny, troubled kingdom where he was a towering figure through six decades.

Also, King Norodom Sihanouk was regarded as an extremely dynamic king to deal with the problem of the nation with wisdom; in particular, he was a wise leader in Cambodia during the 1960s. Looking at the way of leadership, King Norodom Sihanouk used the Dharmic state in the state government affairs at that time, such as how to compromise among of grassroots people who asked for help from the King.

In addition, King Norodom Sihanouk abided by the rule of law, according to the Buddhist approach, for example, he has shown loving-kindness to general people while they need him. On the other hand, King Norodom Sihanouk was conducted to play a key role in the politics of the Kingdom of Cambodia, especially after the Khmer Rouge regime collapsed in 1979.

For the sake of Cambodia's nationality, King Norodom Sihanouk played a leading role in negotiating the Paris Peace Accords in 1991 (Findlay, 1995; Chandler, 1991). More than this, he was a symbol of the Kingdom of Cambodia until his death on October 15, 2012.

In his concept of political philosophy, King Norodom Sihanouk has created a

constitutional monarch following a Buddhist approach like the compromise, or non-violence manner to cope with the national issue and the way of leadership style, and His practice was based on ten virtues of leadership ideas such as generosity, morality.

Thus, the researcher sees the essence of the study of the concept of the applied political philosophy of King Norodom Sihanouk. Therefore, the researcher is more interested in the topic “The Concept of the Political Philosophy of King Norodom Sihanouk”.

2. Research Objectives

1. To study the concept of political Philosophy
2. To explore the political philosophy of King Norodom Sihanouk
3. To analyze King Norodom Sihanouk's political philosophy

3. Methods

This research is documentary research, which emphasizes documents. Its research methodology can be divided into three stages as the following:

1. Collecting the materials from primary sources, Khmer Tipitaka, Cambodian institutions, Khmer Republic, Royal Government of Cambodia, texts/books, research, thesis,

papers, and other sources, in which all the information and data concerned with the main concept of the political philosophy of King Norodom Sihanouk in terms of politic philosophy and Khmer Philosophy.

2. Analyzing the raw materials as well as systematizing them to give a clear scope and descriptive analysis of the topic in the concept of political philosophy.

3. Giving conclusions and suggestions for a further research study on the applied political philosophy, which can be beneficial for anyone interested in the academic field.

4. Results

After studying the Concept of the Political philosophy of King Norodom Sihanouk, it can be seen that the character of this King is a Dharmic King, who puts the national interest of Cambodia above all. As a result of the study is the following:

The Concept of Political Philosophy, it was so-called state concepts that involved the whole meaning of political philosophy. Those concepts are catalysts of political philosophical considerable concepts in the state management, especially the most philosopher who accept that moral and political propositions have no factual or logical status. On the other hand,

the concepts of the political philosophy are become a significant mechanism to generate the concepts of political philosophy, extracted from ancient Greek such as the theories of Plato, Aristotle, and Socrates.

The Concept of the Political Philosophy of King Norodom Sihanouk is the concept of leadership of the state. Also, King Norodom Sihanouk, in which his leadership was based on the ten duties of leader and sublime states (Brahma Vihara Dharma), the political philosophy of the Buddha (Harris, 1999; Harris, 2008) The study has found that King Norodom Sihanouk uses two basic concepts of philosophy: the first concept, according to the principles of Buddhism, and the second concept, combined with Brahmanism concept, including the ancient Khmer system of beliefs on the soul. The concept of his political philosophy, King Norodom applied political philosophy in his practical leadership and he performed well until his people praised him as a great King or so-called the King of Dharma, which reflects that the practice of the ten duties of the leader and the four sublime states, and this leading style can be attractive of loving from the massive strongly support of the bottom of felt hearted people at

the nationwide as well.

An analyzing the Concept of the Political Philosophy of King Norodom Sihanouk is found:

1. Reflexive approach, it is the most significant mechanism of his concept of political philosophy that can be learnt to apply in the present time, especially, the geopolitical catalyst in the region and the globe that allowing use method to avoiding from take side of superpowers are risen on.

2. Self-reliance, or so-called “independence-mastery” it is a strength of all nations in terms of this strategy will help oneself to be strong both economy, diplomatic, and also international relations that could be get rid of looking down from outside world.

3. Common interest, it is a core value of King Norodom Sihanouk could be learnt from him, according to this study found that King Norodom Sihanouk always thought of his nation, so that why he put the national interest is above all. On the other hand, this concept will lead moving forward to the national reconciliation in one nation, starting from the concept of common interest of nation. In terms of this concept, King Norodom Sihanouk always

becomes a political Guru of the nation, especially while Cambodia has its political deadlock, King Norodom Sihanouk was effective political arbitrary to all the political parties, especially after 1993 national election and also all circumstances of the nation. So, he was regarded that a Great King in the modern history of Cambodia.

4. The National economy, he took a combination of planning economy and liberalism, which fed the economy during his reign as a rich country until the export of agricultural products and creation. The motto is that Cambodia is an important rice barn in the world.

5. National education, during his reign, His Majesty King Norodom Sihanouk established many prestige universities left to the present day, for instance, the Royal University of Phnom Penh, and the Royal University of Law and Economics, which also trained many Cambodians to become highly qualified intellectuals at the national level and competition to other countries in the Association of Southeast Asian Nations, so-called (ASEAN) at that time.

Although respecting the neutral policy and non-aligned movement of King Norodom Sihanouk, if looking at the practical knowledge from King Norodom Sihanouk,

that is, the flexibility in the geopolitical situation of the region and the world is very important strategy, such as the Buddha's philosophy on the none-soul concept as well.

In terms of practical results, His Majesty King Norodom Sihanouk applied his political philosophical thought, especially the basics of Buddhism. It was this feature that dared to advocate both on the international stage and at the regional level for the benefit of future generations forever, and that was known as the demand for full independence from France and the declaration of independence officially on November 9, 1953.

In the philosophical aspect of politics, His Majesty King Norodom Sihanouk fully adopted the concepts from the philosophy of Buddhism and Brahmanism. These two important inputs were incorporated into the implementation of national policies during his reign, especially from 1955 until 1970.

To achieve the concept of political leadership in the state's affairs, His Majesty King Norodom Sihanouk, focused on two principles that combine the theories of religious philosophy, including Buddhism, Brahmanism, and the ancient Khmer philosophical concept, such as Totemic belief into one driving force of his aspiration to apply his political philosophical concept

in the management of state affairs both internal and external perspectives.

What is the common idea that he took from these two major religions to merge is that Brahmanism has a philosophy focused on monotheism, which means that only Brahma can save people. Buddhism, on the other hand, came to Cambodia after Brahmanism, a religion that focused on the Noble Eight-Fold Path and also for the king or leaders are based on the ten virtues of the King, and those ten virtues are namely: generosity, high moral character, self-sacrifice, integrity, kindness, gentleness, self-control, non-fury, non-oppress, tolerance, and also non-opposition.

Based on the History of Cambodia, it is also revealed that Jayavarman VII is the royal model in conformity to the leadership style. During his reign was strong and able to expand its considerable territory in terms of Jayavarman VII integrated philosophical concepts from these two religions, leading the country will become to the strongest nation at that time in this Southeast Asian region.

As a result, King Norodom Sihanouk gained great popularity among the grassroots people of Cambodia. On the other hand, His Majesty was a high ordination as a Bhikkhu for three months in 1947 (Jeldres, 2003).

So, it shows that King Norodom Sihanouk is a profound Buddha's teaching practitioner in the Royal Kingdom of Cambodia.

Although former King Norodom Sihanouk has passed away from Cambodia, Cambodians still remember his last words in 2011 in front of the Royal Palace when he urged all Cambodians to "unite for the nation " in One Khmer Society.

King Norodom Sihanouk famously built strong personal connections with regional leaders, including former Indonesian president Sukarno, Jawaharlal Nehru, former prime minister of India, and former Chinese premier Zhou Enlai. At present, no Cambodian politicians have taken the lead over the Concept of Political Philosophy of King Norodom Sihanouk in both local and international stages.

5. Discussion

King Norodom Sihanouk, a 20th-century political figure, was revered for his efforts to gain independence and maintain neutrality during the Vietnam War. He was seen as a unifying figure, bringing stability to Cambodia. However, criticisms arose during the Khmer Rouge regime, arguing that his leadership contributed to their rise. Despite being a playboy and musician, Sihanouk was a strong-willed and influential

figure in Cambodia's political history. After King Monivong's death in 1941, his personality changed significantly, and he became involved in various activities, including horse riding, cinema, and theater.

In 1945, the Japanese coup declared independence in Cambodia, Laos, and Vietnam. King Norodom Sihanouk, a controversial figure, led Cambodia's independence in 1953 and marginalized the communist movement. After abdicating in 1966, he focused on transforming the country into a modern state, supporting education and health services. He faced resistance from neighbors and suspicion from the US for his "neutral" foreign policy. In the 1960s, he appeased Hanoi by turning back on American aid and allowing Vietnamese communist forces to use Cambodian territory.

In this regard, King Norodom Sihanouk's rule weakened due to conservative politicians' dissatisfaction with his policies. In 1970, his former allies overthrew him and his regime. King Norodom Sihanouk joined the Cambodian communist movement to fight the Lon Nol regime, but was denied any role in Cambodia. In 1993, he was instated but was unable to play a significant role in Cambodia's political affairs.

6. Suggestions

From the study of the Concept of the Political Philosophy of King Norodom Sihanouk, it can be observed that from ancient times up to the present times, the concept of philosophers in the world past to present are still important and can be applied in daily life, especially, in leadership for each national and country institution that requires a clear philosophical thought to orient towards success. As for Concept of Political Philosophy of King Norodom Sihanouk, found that King used the applied political philosophy extracted from Buddhist and Brahman theories to integrate into one. His Majesty King Norodom Sihanouk always practiced the ten duties of the King, are consist of Generosity, High moral character, Self-sacrifice, Integrity, Kindness and Gentleness, Self-Control, Non- fury, Non-oppress, Tolerance, and Non-Opposition to get more popular among the people who are living under his patronage until regarding as Dharmica Raja (Righteous King), referring to the King with Dharma in practical perspectives.

There are some questions that should be further researched for next generation scholars as follows:

1. There should be further research on how and why His Majesty King Norodom Sihanouk fell from his reign during the 70s.

2. During His Majesty King Norodom Sihanouk's pose as the Head of State, he always raised "Neutrality" instead of "Neutrality", but in a practical manner on politics showing his government in favor of the communist bloc rather than the democratic /liberal bloc and look seems to be put far away from neutralism theory by his declaration in the national political platform.

3. Regarding the treatment of other opponents in domestic politics during his leadership, His Majesty King Norodom Sihanouk applied to silence them, especially politicians who opposed his applied political concept. In this way, King Norodom Sihanouk regarded the same binary distinction between "Sihanouk loyalists" and "foreign

traitors" to any opposition politician in Cambodia at that time. So, next researchers could find out to reveal more details about what is behind the scene of his applied political philosophy concepts.

7. Knowledge Assets

After research of the concept of political philosophy of King Norodom Sihanouk, gained more new knowledge that can be able to apply in real case, especially about his political and philosophical thoughts, particularly in reconciling national conflicts and practicing foreign affairs to avoid falling down the country.

This knowledge demonstrates both a mean-approach and an end-approach, particularly during the rise of geo-politics in the world. It can be summarized into ways as followings

Figure 1 New knowledge

References

- BBC News. (2012). *Cambodia former king Norodom Sihanouk dies aged 89*. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-asia-19943963>
- Chandler, D. P. (1991). *The Tragedy of Cambodian History: Politics, War, and Revolution since 1945*. New Haven: Yale University Press.
- Chantrabot, R. (2017). *The Khmer Republic: 1970-1975*. Phnom Penh: Camed Business.
- Coedès, G. (1968). *The Indianized States of Southeast Asia*. Translated by Susan Brown Cowing. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Findlay, T. (1995). *Cambodia the Legacy and Lessons of UNTAC*. Great Clarendon Street: Oxford University Press.
- Findlay, T. (1995). *The Legacy and Lessons of UNTAC*. Oxford: Oxford University Press.
- Harris, I. (1999). *Buddhism and Politics in Twentieth-Century Asia*. New York: Continuum.
- Harris, I. (2008). *Cambodian Buddhism: History and Practice*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Higham, C. (2001). *The Civilization of Angkor*. Berkeley: University of California Press.
- Jeldres, J. A. (2003). *The Royal House of Cambodia*. Phnom Penh: Monument Books.
- Kulke, H. (1993). *Kings and Cults: State Formation and Legitimation in India and Southeast Asia*. Delhi: Manohar Publisher.
- Wickersham, A. (2019). An Enigma to Washington: The Political Ideology of Cambodia's Norodom Sihanouk (1945-1970). *Footnotes: A Journal of History*, 3, 119-129.

องค์ประกอบทักษะความเป็นสากลของผู้เรียนในสถานศึกษา

สังกัดกรุงเทพมหานคร*

The Factors of Learner Internationalization Skills in Schools under the Authority of the Bangkok Metropolitan Administration

กรชวัล ชาบำเหน็จ และจันทริศ ภูติอริยวัฒน์

Kornchawal Chabamnet and Jantarat Phutiariyawat

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: kcwjukjik@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะความเป็นสากลของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครที่เปิดสอนช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 400 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงจากดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.995 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแปร (KMO) สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร (Bartlett's Test of Sphericity) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ด้วยโปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูป มีการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบทักษะความเป็นสากลของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบดังนี้ 1) ทักษะความฉลาดรู้และการทำงานเป็นทีม 2) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 3) ทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล 4) ทักษะการประสานความร่วมมืออย่างมีจริยธรรม โดยมีค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %) เท่ากับ 73.005

คำสำคัญ: ทักษะความเป็นสากลของผู้เรียน; สถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

*ได้รับบทความ: 22 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 12 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 29 กันยายน 2567

Received: February 22, 2024; Revised: September 12, 2024; Accepted: September 29, 2024

Abstract

This research endeavors to examine the explanatory factors of learner internationalization skills in schools under the authority of the Bangkok Metropolitan Administration. This study employed a quantitative methodology. A sample of 400 participants was obtained using the stratified random sampling approach, and comprised of teachers instructing students in Grades 7-12 in schools under the authority of the Bangkok Metropolitan Administration. The tools used for data collection included a rating scale questionnaire. The questionnaire was found to be couched at a reliability level between 0.60 to 1.00 by the Index of Item-Objective Congruence (IOC), and an entire confidence value of 0.995. The data analysis was conducted using statistical methods including mean, standard deviation, Kaiser-Meyer-Olkin Measures of Sampling adequacy, Bartlett's Test of Sphericity, and Exploratory Factor Analysis.

The results revealed that: identifies the four key components of the internationalization of the skills of learners in schools under the authority of the Bangkok Metropolitan Administration: 1) intelligence and teamwork skills; 2) learning and innovation skills; 3) digital literacy skills; and 4) ethical collaboration skills, and a cumulative percentage of 73.005.

Keywords: Factors of learner internationalization skills; Bangkok Metropolitan Administration Schools

1. บทนำ

รัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศแบบองค์รวม ที่เชื่อมโยงมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศาสนาและการเมือง เพื่อสร้างศักยภาพของคนไทยให้เป็นการเมือง เพื่อสร้างศักยภาพของคนไทยให้เป็นการเมือง เพื่อสร้างศักยภาพของคนไทยให้เป็นการเมือง กำลังคนที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมทั้งมีความสามารถที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและการทำงาน เพื่อให้คนไทยเป็นบุคคลที่มีความพร้อมต่อการ

ดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 โดยบูรณาการความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และภาคประชาชนในการร่วมกันพัฒนามาตรฐานไทยสู่สากลอย่างยั่งยืนที่ครอบคลุมการศึกษาในทุกระดับ ตั้งแต่การศึกษาระดับปฐมวัยจนถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษา 5 จังหวัดที่มีความก้าวหน้าด้านการศึกษามากที่สุด คือ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี นนทบุรี นครปฐม และภูเก็ต ตามลำดับ กรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่

ศักยภาพ ถือเป็นเมืองที่อุดมไปด้วยสถานศึกษาที่หนาแน่น เต็มไปด้วยพื้นที่เรียนรู้หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาชั้นนำทุกระดับรวมกว่า 2,500 แห่ง ประกอบกับการมีแหล่งสาธารณูปการที่สนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ อุทยานที่เป็นสถานที่ของการเรียนรู้ที่หลากหลาย จำนวนรวมกว่า 3,300 แห่ง (นิรมล เสรีสกุล, อติศักดิ์ กันทะเมืองลี และพรรณพร บุญแปง, 2564)

กรุงเทพมหานครเป็นองค์ส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง โดยผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพมหานครเป็นผู้กำหนดนโยบายสำหรับการบริหารงาน ดังนั้น กรุงเทพมหานครจึงมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือเป็นภารกิจสำคัญเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร (พระราชบัญญัติการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร, 2562) แผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะ 20 ปี มีเป้าประสงค์ให้เยาวชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาตามความต้องการ เป็นการกำหนดเป้าประสงค์ที่ต้องการให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาในระบบการศึกษาภาคบังคับแก่เด็กทุกคน และนักเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครมีทักษะความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะองค์ความรู้โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

อย่างมีคุณภาพ และเป้าประสงค์สำคัญคือ มุ่งเน้นให้นักเรียนมีคุณภาพทางการศึกษา

กรุงเทพมหานครมีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 437 แห่ง ในพื้นที่ 50 สำนักงานเขต โดยจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและนักเรียนเรียนร่วม (เด็กพิเศษ) ภายใต้การจัดการศึกษาในบริบทของกรุงเทพมหานคร จากผลการประเมินและทบทวนตัวชี้วัดระดับเมืองจากการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2563) พบว่า การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร มีปัญหาที่ควรเร่งพัฒนา อาทิ ปัญหาคะแนนการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีระดับต่ำของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ที่มีภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ

ปัญหาข้างต้นชี้ให้เห็นว่า นักเรียนในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความฉลาดรู้ 3 ด้าน ได้แก่ ความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) และความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy) ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีศักยภาพหรือความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงเน้นการใช้ความรู้และทักษะในชีวิตจริง (สถาบันส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566) อีกทั้งมีความ

สอดคล้องกับทักษะด้านความรู้ (3R) และทักษะทางอารมณ์ (7C) อันเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 (British Council, 2023) และเป็นทักษะที่เป็นที่ยอมรับทั่วโลก

การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในอนาคตมีแนวโน้มว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเกิดการผันผวนในโลกของงานอาชีพ ซึ่งสังคมโลกในบางส่วนได้เปลี่ยนไปแล้ว กำลังเปลี่ยน และจะเปลี่ยนแปลงในทิศทางใหม่ (Discontinuous and Disruptive change) (Nordin & Norman, 2018, pp. 1-7) Siribanpitak et al. (2018) ยังกล่าวถึงการเป็นนักเรียนคุณภาพว่าต้องมีความฉลาดรู้ด้านข้อมูล การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม อีกทั้งหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ในระดับนานาชาติ ให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้เรียนในสังคมโลกอนาคตเป็นอย่างยิ่ง อาทิ แนวคิดคุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 คุณลักษณะของผู้เรียนในหลักสูตร International Baccalaureate หลักสูตรการศึกษาของชาติในประเทศญี่ปุ่น (Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology (MEXT), 2006)

ด้วยเหตุนี้ การส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะที่พร้อมสำหรับบริบทความเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันรวมถึงอนาคตจึงเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้ทักษะดังกล่าวควรเป็นที่ยอมรับในระดับสากล เพื่อช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับประเทศให้สูงขึ้น

ดังนั้น ทักษะความเป็นสากล หมายถึง ความชำนาญหรือความสามารถที่ได้รับการฝึกฝน

จนเป็นที่ยอมรับในระดับสากล สอดคล้องกับบริบทความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน และความเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตเพื่อตอบสนองต่อนโยบายการศึกษากรุงเทพมหานครตามเป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2564-2569) (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2563) ที่ว่าสนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะผู้เรียนและตอบสนองวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน โดยผู้เรียนจะต้องธำรงความเป็นไทยและมีความสามารถในการแข่งขันเวทีโลก ทั้งยังเป็นคนดี มีคุณธรรม เพื่อให้เยาวชนไทยให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นเมืองไทยและพลเมืองโลก ซึ่งการจะพัฒนาให้เกิดคนคุณภาพหรือผู้เรียนคุณภาพสำหรับสังคมโลกได้นั้น จะต้องดำเนินการผ่านการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ซึ่งเป็นภารกิจหลักที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการเพื่อมุ่งผลประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

จากที่มาความสำคัญและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะความเป็นสากลสอดคล้องกับบริบทโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครและสังคมโลก ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาองค์ประกอบทักษะความเป็นสากลของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาหรือต่อยอดคุณภาพผู้เรียนที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในอนาคตและการแข่งขันในระดับนานาชาติ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะความเป็นสากลของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Content Analysis) จาก นักวิชาการ เอกสาร ตำรา ข่าว บทความ ผลงานวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยศึกษาองค์ประกอบทักษะความเป็นสากลของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 25 แหล่งข้อมูล ได้แก่ 1) กลุ่มเมทรี (Metiri Group, 2003) 2) สภาผู้นำแห่งชาติเพื่อการศึกษาเสรีและสัญญาของอเมริกา 3) Alliance for Childhood European Network group 4) Singapore Ministry of Education 5) World Economic Forum 6) McKinsey Global Institute 7) ออสเตรเลีย นิวตัน และไอร์แลนด์ 8) Australian Curriculum (2022) 9) กนก จันทรา, ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ และวิไลลักษณ์ ลังกา (2560, หน้า 13-25) 10) นเรศ ปุบุตรชา (2561) 11) มนตรี แยมกลีกร (2562) 12) ชูเกียรติ ไชยทวีวัฒน์กุล (2564) 13) สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา (2565) จากการ ทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎีทั้งภายใน ประเทศและภายนอกประเทศที่เกี่ยวข้องกับองค์ ประกอบทักษะความเป็นสากลของผู้เรียน พบว่า

องค์ประกอบทักษะความเป็นสากลของผู้เรียนเป็น พหุองค์ประกอบ บางแนวคิดสอดคล้องกันบาง แนวคิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ซึ่งสามารถนำไปสู่การ สร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัยสำหรับการศึกษาคู องค์ประกอบทักษะความเป็นสากลของผู้เรียนใน สถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครในลำดับต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ วิจัยตามกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิง เนื้อหาขั้นตอนที่ 1 มาออกแบบแบบสอบถาม เรื่อง องค์ประกอบเชิงสำรวจทักษะความเป็นสากลของ ผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร แบบ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยมีค่า ความเที่ยงตรงจากดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟ่า (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.995

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและ การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดประชากร คือ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 437 โรงเรียน จำนวน 13,902 คน และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธี การของคอมเลย์และลี (Comrey & Lee, 1992) คือ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 9 โรงเรียน จำนวน 400 คน ด้วยวิธีการสุ่มกลุ่ม ตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจากกลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 400 คนได้รับตอบกลับมา 400 คน คิดเป็น ร้อยละ 100 แล้วจึงนำข้อมูลที่ผ่านการรวบรวมมาแล้วมาวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแปร (KMO) สถิติวิเคราะห์ความ

สัมพันธ์ของตัวแปร (Bartlett's Test of Sphericity) และสถิติการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎี โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ดำเนินการตั้งชื่อองค์ประกอบตามข้อมูลเชิงประจักษ์ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสถิติตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแปรและความสัมพันธ์ของตัวแปร

การทดสอบ		ค่าสถิติ
สถิติตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแปร KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy)		0.964
สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร Bartlett's test of Sphericity	ค่าไค-สแควร์ Approx. Chi-Square	44933.127
	df (ค่าองศาอิสระ)	3240
	p (ระดับนัยสำคัญทางสถิติ)	0.000

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณสามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า องค์ประกอบเชิงสำรวจทักษะความเป็นสากลของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1) ทักษะความฉลาดรู้และการทำงานเป็นทีม 2) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 3) ทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล 4) ทักษะการประสานความร่วมมืออย่างมีจริยธรรม โดยมีค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %) เท่ากับ 74.366 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดง ลำดับ ชื่อองค์ประกอบ ค่าไอเกน ค่าร้อยละของความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม

ชื่อองค์ประกอบ	ค่าไอเกน	ค่าร้อยละของความแปรปรวน	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม
1. ทักษะความฉลาดรู้และการทำงานเป็นทีม	17.203	21.238	21.238
2. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม	14.334	17.696	38.934
3. ทักษะทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล	11.938	14.738	53.673
4. ทักษะการประสานความร่วมมืออย่างมีจริยธรรม	1.948	2.405	74.366

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบทักษะความเป็นสากลของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะของผู้เรียนที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของระพีพัฒน์ หาญโสภณ และคณะ (2563, หน้า 163-172) ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ มีความสอดคล้องกันในบางองค์ประกอบคือ ทักษะความฉลาดรู้และการทำงานเป็นทีม เนื่องจากทักษะความฉลาดรู้ซึ่งเป็นความสามารถในการอ่าน การฟัง การดู การพูด เพื่อรู้ เข้าใจ และวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญประเมินสิ่งที่อ่าน ฟัง และดูจากสื่อประเภทต่างๆ และสื่อสารออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจผ่านสื่อต่างๆ เช่นตัวอักษร สัญลักษณ์ หรือตัวเลข ซึ่งความฉลาดรู้ เป็นทักษะพื้นฐานที่จะช่วยพัฒนาความรู้และศักยภาพของผู้เรียน รวมไปถึงการใช้ความสามารถในการสื่อสารสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ตลอดจนประยุกต์ใช้ทักษะความฉลาดรู้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในทีมได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของซูเกียรติไชยทวีวัฒน์กุล (2564) อธิบายว่าทักษะพื้นฐานในการรู้หนังสือ ได้แก่ สามารถค้นคว้า ใฝ่หาความรู้จากทรัพยากรการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายผ่านการอ่านออกเขียนได้ การคิดคำนวณ การใช้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ การเงิน สังคมและ

วัฒนธรรม เป็นต้น และทักษะการทำงาน ได้แก่ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในการทำงาน การติดต่อสื่อสาร การทำงานเป็นทีม แสดงภาวะผู้นำและความรับผิดชอบมีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้ดี ริเริ่มงานและดูแลตนเองได้อดทนและขยันทำงานหนัก สร้างหุ้นส่วนธุรกิจ เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ World Economic Forum (2020) กำหนดทักษะด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นหนึ่งในทักษะที่จำเป็นในปี 2025 จาก 4 กลุ่มทักษะสำคัญ อีกทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนเรศ ปุบุตรชา (2561) ที่ศึกษาวิจัย เรื่องรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของสมรรถนะครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในองค์ประกอบทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งในการวิจัยดังกล่าวเกิดข้อค้นพบว่า ผู้เรียนที่มีความสามารถในการคิด หมายถึงผู้เรียนสามารถสรุปตีความในประเด็นที่อ่านและเขียนได้เหมาะสมกับวัย มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณคิดสร้างสรรค์คิดเป็นระบบ คิดแก้ปัญหาและสร้างสรรค์นวัตกรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษาในปัจจุบันเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้ รอบตัวมาบูรณาการ เพื่อสร้างองค์ความรู้หรือนวัตกรรมมาเพื่อแก้ไขปัญหาหรือเพื่อตอบสนอง ความต้องการของสังคม ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมเป็นทักษะที่สามารถสร้างรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาและเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงทักษะการเรียนรู้เท่าทันดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Center for Media

Literacy (2008) และปรีณา มะแซ (2561) นิยาม การรู้เท่าทันดิจิทัลว่าหมายถึง ความสามารถในการ เข้าถึงและเข้าใจสื่อไม่จำกัดเฉพาะประเภทของสื่อ เท่านั้น แต่ยังสามารถคิดวิเคราะห์เนื้อหา แยกแยะ ข้อเท็จจริง ให้เหตุผลที่เชื่อมโยงกับผลกระทบที่เป็น ที่ยอมรับและไม่ยอมรับของสื่อ ประเมินสื่อใน ลักษณะที่แตกต่างได้ โดยสามารถออกแบบนำเสนอ และวิจารณ์สื่ออย่างสร้างสรรค์ และมีส่วนร่วมใน การสร้างและตอบโต้ต่อสื่ออย่างสร้างสรรค์ตาม หลักคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้เนื่องมาจากโลกปัจจุบันเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร มีการเคลื่อนไหวของข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลา เป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกว่าสื่อมีอิทธิพลอย่างมากต่อ ความคิด พฤติกรรมและวิถีชีวิต อีกทั้งสอดคล้อง ผลการวิจัยของกนก จันทรา, ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ และวิไลลักษณ์ ลังกา (2560, หน้า 13-25) ศึกษา วิจัยเรื่อง เรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะสากล สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สอดคล้องกับบางองค์ประกอบคือ ทักษะความร่วมมือ อย่างมีจริยธรรม ประกอบด้วย การจัดการกับ ความขัดแย้งและอารมณ์ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และการทำงานกลุ่มอย่างร่วมมือร่วมพลัง สอดคล้องกับแนวคิดของกมลชนก โยธางันท์, ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา และนพพร จันทรนาซู (2566, หน้า 196-213) และ Microsoft (2012) กล่าวว่า ความร่วมมือเป็นประเด็นสำคัญต่อการ ดำเนินชีวิตในปัจจุบัน โดยการใช้ความรู้และความ สามารถของแต่ละบุคคลมาผนวกเข้าด้วยกัน เพื่อให้ สร้างผลงานที่มีประสิทธิภาพและบรรลุผลตาม เป้าหมายมากที่สุด และแนวคิดของ Lee (2007)

ที่กล่าวว่า ในการพัฒนาผู้เรียนไม่ได้พัฒนาเฉพาะ ผลสัมฤทธิ์ทางด้านความรู้ แต่ยังต้องพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่จะนำไปสู่การเอื้ออาทรและ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทักษะหนึ่งที่จะทำให้เกิดสิ่ง เหล่านี้ได้ก็คือ ความร่วมมือ เมื่อร่วมมือกันความ คิดจะถูกแบ่งปันวิธีการใหม่และดีกว่าเดิม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่าระดับ ทักษะความเป็นสากลของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีที่หลากหลายรอง ลงมาคือ ผู้เรียนเคารพและให้เกียรติเห็นคุณค่าของ ผู้ร่วมทีม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ดังนั้นสถานศึกษาควร เตรียมความพร้อมอุปกรณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีให้มี ประสิทธิภาพและเพียงพอต่อความต้องการในการ ใช้งานของผู้เรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมี ความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่มีความ หลากหลายในปัจจุบัน อีกทั้งควรส่งเสริมให้ผู้เรียน ตระหนักถึงการเคารพและให้เกียรติผู้อื่น

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ทักษะที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้ มากกว่า 1 ภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเกาหลี ฯลฯ ดังนั้น ผู้บริหาร สถานศึกษาสามารถนำผลการศึกษาไปพัฒนา สถานศึกษาด้านวิชาการ โดยการจัดโครงการหรือ กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมความสามารถด้านภาษาของ ผู้เรียน เพื่อยกระดับทักษะความเป็นสากลของ ผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งสำหรับการเรียนรู้ใน

ระดับที่สูงขึ้น และการทำงานในอนาคต

1.3 ทักษะความเป็นสากลของผู้เรียน
ในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1) ทักษะความฉลาดรู้และการทำงานเป็นทีม 2) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 3) ทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล และ 4) ทักษะการประสานความร่วมมืออย่างมีจริยธรรม ดังนั้นโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร และสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครสามารถนำผลการศึกษาไปประกอบการกำหนดนโยบายในการพัฒนาผู้เรียน

ให้มีทักษะความเป็นสากล โดยใช้องค์ประกอบที่เป็นข้อค้นพบจากงานวิจัยเป็นเกณฑ์ร่วมในการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา หรือการดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ภายในสถานศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลจากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบทักษะความเป็นสากลของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่สำหรับการต่อยอดศึกษาวิจัยต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กนก จันทรา, ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ และวิไลลักษณ์ ลังกา. (2560). การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะสากลสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 20, 13-25.

- กมลชนก โยธจันทร์, ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา และนพพร จันทนาชู. (2566). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจังหวัดลพบุรี. *วารสารสังคมศาสตร์วิจัย*, 14(2), 196-213.
- ชูเกียรติ ไชยทวีวัฒน์กุล. (2564). *ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The twenty-first century skills)*. เข้าถึงได้จาก <http://www.acn.ac.th/articles/mod/forum/discuss.php?d=435>
- นเรศ ปุบุตรชา. (2561). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของสมรรถนะครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นิรมล เสรีสกุล, อติศักดิ์ กันทะเมืองลี และพรรณพพร บุญแปง. (2564). กรุงเทพฯสู่การเป็นมหานครแห่งการเรียนรู้. เข้าถึงได้จาก <https://theurbanis.com/insight/09/04/2021/4431>
- ปวีณา มะแซ. (2561). การพัฒนาแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบพหุวิภาค. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พระราชบัญญัติการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร. (2562, 16 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 136 ตอนที่ 50 ก, หน้า 142-150.
- มนตรี แยมกสิกร. (2562). ครูแห่งอนาคตเพื่อผู้เรียนแห่งอนาคต (Future Teachers for Future Learners). *การประชุมทางวิชาการของคุรุสภา ประจำปี 2562 เรื่อง “ครูแห่งอนาคตเพื่อผู้เรียนแห่งอนาคต”*, 16-18 สิงหาคม 2562, (หน้า 20-29). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- ระพีพัฒน์ หาญโสภณ และคณะ. (2563). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 20(2), 163-172.
- สถาบันส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). *เกี่ยวกับ PISA*. เข้าถึงได้จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/about-pisa/>
- สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร. (2563). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2564-2569)*. เข้าถึงได้จาก https://webportal.bangkok.go.th/user_files/116/733121162622f13a8649479.63703332.pdf
- สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (2565). *ผลสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skills) ของคนไทย ช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น*. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaiedresearch.org/Detail/preview/180875>
- Australian Curriculum. (2022). *Assessment and Reporting Authority*. Retrieved from <https://www.education.gov.au/australian-curriculum>

- British Council. (2023). *ASEAN Teaching English Online Conference 2023*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.or.th/en/programmes/teach/asean2023>
- Center for Media Literacy. (2008). *Literacy for the 21st century: An overview & orientation guide to media literacy education*. (2nd ed.). Malibu, CA: Center for Media Literacy.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis*. (2nd ed.). Hillsdale, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Lee, H. (2007). *Collaboration: A Must for Teachers in Inclusive Educational Settings*. Retrieved from <https://sites.google.com/site/mrscopicarnesseventhgrade/class/characteristics-of-a-good-student>
- Metiri Group. (2003). *Technology in Schools: What the Research Says. Commissioned by Cisco Systems*. Retrieved from <http://www.cisco.com/web/strategy/docs/education/TechnologyinSchoolsReport.pdf>
- Microsoft. (2012). *21ST CENTURY SKILLS Collaboration*. Retrieved from <http://www.innovativeteachertoolkit.com/links/collaboration.html>
- Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology (MEXT). (2006). *Basic Act on Education*. Retrieved from <https://www.mext.go.jp/en/policy/education/lawandplan/title01/detail01/1373798.htm>
- Nordin, N., & Norman, H. (2018). Mapping the fourth industrial revolution global transformations on 21st century education on the context of sustainable development. *Journal of Sustainable Development Education and Research*, 2(1), 1-7.
- Siribanpitak et al. (2018). *Developing a Mechanism to Drive the Production System and Developing High-Performance Teachers for Thailand 4.0*. Bangkok: Prigwhan Graphic.
- World Economic Forum. (2020). *The Future of Jobs Report 2020*. Retrieved from https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf

การจัดการความรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง
จากสื้อมธรรมชาติ: กรณีศึกษา บ้านแม่คองซ้าย อำเภอเชียงดาว
จังหวัดเชียงใหม่*

Knowledge Management and Product Development in Karen
Weaving using Natural Dyes: A Case Study of Ban Mae
Khong Sai, Chiang Dao District, Chiang Mai Province

ปัลลิดา ระมิงวงศ์

Palinda Ramingwong

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Chiang Mai Rajabhat University, Thailand

E-mail: palinda@g.cmru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิปัญญาการย้อมผ้าและทอผ้าของสตรีกะเหรี่ยงบ้านแม่คองซ้าย 2) จัดการความรู้ภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสื้อมธรรมชาติและทอผ้าของสตรีกะเหรี่ยงบ้านแม่คองซ้าย และ 3) พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากสื้อมธรรมชาติของสตรีกะเหรี่ยงบ้านแม่คองซ้ายบนฐานของอัตลักษณ์ชุมชนด้วยการมีส่วนร่วม เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลหลักคือสตรีกะเหรี่ยง 5 คน จากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสำรวจบริบทชุมชน การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมแบบสร้างสรรค์ (A-I-C)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความรู้เรื่องการย้อมผ้าและทอผ้าของบ้านแม่คองซ้ายเป็นความรู้แบบฝังลึกที่มีการถ่ายทอดความรู้จากแม่สู่ลูกสาว ในอดีตเคยมีการย้อมสีฝ้ายธรรมชาติจากพืชที่หาได้ในชุมชนโดยใช้พันธุ์ไม้ที่หาได้รอบชุมชน แต่ปัจจุบันนิยมใช้ฝ้ายย้อมเคมีที่ซื้อมาเพื่อทอเป็นย้อมและเครื่องแต่งกายไว้ใช้เองและจำหน่ายเนื่องจากสะดวกกว่า

*ได้รับบทความ: 8 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 2 สิงหาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 15 สิงหาคม 2567

Received: November 8, 2023; Revised: August 2, 2024; Accepted: August 15, 2024

2. จากแนวทางการจัดการความรู้ 5 ขั้นตอนของ Marquart เกิดการสร้างความรู้ใหม่ ได้แก่ วิธีการทำความสะอาดเส้นฝ้าย การเพิ่มคุณภาพของสีย้อม และการใช้วัสดุใหม่ในการย้อมสี และการค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านแม่คองซ่ายเพื่อมาพัฒนาเป็นลวดลายผ้าทอ และพัฒนาโลโก้และเรื่องเล่าเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และชุมชน และการจัดทำคู่มือเพื่อบันทึกภูมิปัญญาการย้อมผ้า และการทอผ้าของบ้านแม่คองซ่าย เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ต่อไป

3. ผลลัพธ์ใหม่ที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ ย้อมและเสื่อผ้าทอจากสีย้อมธรรมชาติที่มีลวดลายของแม่คองซ่าย ได้แก่ ลายปลา ลายใบขนุน ลายคลื่นน้ำ ลายไม้กางเขนและลายดอกเสี้ยว

คำสำคัญ: การจัดการความรู้; ผ้าทอกะเหรี่ยง; การย้อมสีธรรมชาติ; สตรีกะเหรี่ยง

Abstract

The purposes of this research were 1) study the knowledge of fabric dyeing and weaving among Karen women in Ban Mae Khong Sai, 2) manage the knowledge of natural dyeing and weaving among Karen women in Ban Mae Khong Sai, and 3) develop woven fabric products using natural dyes that reflect the community identity of Ban Mae Khong Sai through participatory methods. This participatory action research involved five Karen women selected through purposive sampling. Data collection methods included community context surveys, in-depth interviews, and participatory creative workshops using the Appreciation Influence Control (A-I-C) process.

The research findings are as follows:

1. The knowledge of fabric dyeing and weaving in Ban Mae Khong Sai is deeply embedded and traditionally passed from mothers to daughters. In the past, natural cotton dyes from locally sourced plants were used, but now chemical dyes are preferred for their convenience. The dyed cotton is used to make bags and clothing for personal use and sale.

2. Through Marquardt's five-step knowledge management approach, new knowledge was created. This includes methods for cleaning cotton fibers, enhancing dye quality, using new dyeing materials, identifying the community identity of Ban Mae Khong Sai to develop fabric patterns, and creating logo and story to add value to the products and community. Additionally, a manual was created to document the traditional knowledge of fabric dyeing and weaving for preservation and dissemination.

3. The newly developed products include bags and clothing made from natural dyed fabrics featuring patterns unique to Ban Mae Khong Sai, such as fish, jackfruit leaf, water wave, cross, and Siao flower patterns.

Keywords: Knowledge Management; Karen Weaving; Natural Dyes; Karen Women

1. บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ สะสม สังเกต ทดลองใช้ เป็นความคิด ความเชื่อและองค์ความรู้ของชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมอย่างเป็นธรรมชาติจนกลายเป็นประสบการณ์ที่มีการถ่ายทอด สืบต่อมาเป็นเวลานาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีกระบวนการสั่งสม สืบทอดและกลั่นกรองมาเป็นเวลานานจนเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งก่อเกิดจากการปรับตัวภายในระบบนิเวศของท้องถิ่น ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความหลากหลายไปตามภูมิโนทัศน์ของภูมิภาคต่างๆ ซึ่งสะท้อนถึงโลกทัศน์หรือระบบวิธีคิดในการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาติให้สามารถดำรงชีวิตภายในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม (จิตรารัตน์ แผลงไพบรี และคณะ, 2565, หน้า 387-397)

“การย้อมผ้า ทอผ้า และการปักลายผ้าด้วยวัสดุธรรมชาติ” ถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหนึ่งของสตรีชาติพันธุ์กะเหรี่ยง หรือ “ปกากะญอ” ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงของภาคเหนือและภาคกลางตามแนวชายแดนไทย-เมียนมาร์ ชาวกะเหรี่ยงมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาของตนเอง ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์และสอดคล้องกับธรรมชาติ สิ่งเหนือ

ธรรมชาติ และมนุษย์ด้วยกัน โดยคนกะเหรี่ยงนิยมใส่เสื้อผ้าฝ้ายทอมือมาแต่สมัยโบราณ ในอดีตคนกะเหรี่ยงจะปลูกฝ้ายและนำฝ้ายมาปั่นเป็นเส้นด้ายแล้วย้อมด้วยสีจากธรรมชาติที่หาได้จากวัสดุในท้องถิ่น เช่น คราม ยอ เปลือกกุ่มผสมไพล และปูนกินหมาก ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งของคนกะเหรี่ยงและสร้างลวดลายด้วยการทอ การปักผ้าด้วยเส้นด้ายและลูกเดือย สตรีกะเหรี่ยงจะถ่ายทอดกระบวนการทอผ้าแก่บุตรสาวอายุ 12-15 ปี โดยเริ่มจากแบบง่ายๆ ฝึกฝนจนมีความชำนาญและสามารถออกแบบลวดลายได้ด้วยตนเอง และมีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนานจนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, 2560)

ในปัจจุบัน การดำเนินชีวิตตามวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนต่างๆ ต่างได้รับผลจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่ขยายวงกว้างขึ้น ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่เคยมีการสืบทอดภูมิปัญญาในการย้อมสีและทอผ้าฝ้ายได้เริ่มลดน้อยถอยลงและบางแห่งได้เลือนหายไปจากชุมชน การสวมใส่เสื้อผ้าแบบสมัยใหม่เริ่มได้รับความนิยมมากขึ้น เด็กรุ่นใหม่มีการเข้าสู่ระบบการศึกษาจากส่วนกลาง คนวัยแรงงานต้องอพยพไปทำงานที่อื่นเพื่อหารายได้มาใช้จ่ายในครอบครัว ทำให้ขาดการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาการ

ทอผ้า (เกศศิริ วงศ์สองชั้น และคณะ, 2560; พระอธิการทวีศักดิ์ กิตติญาโณ (วรกิจเจริญวงศ์), 2561, หน้า 51-63) ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อรักษาคุณภาพพันธุ์ไม้หรือการสูญเสียพันธุ์ของพืชพรรณในชุมชนที่จำเป็นต้องใช้ในกระบวนการทอผ้า ส่งผลให้ในปัจจุบัน หลายชุมชนใช้วิธีการซื้อฝ้ายจากในเมืองมาย้อมด้วยสีเคมี หรือใช้ด้ายที่ย้อมด้วยสีเคมีแบบสำเร็จรูปมาใช้ในการทอซึ่งมีความสะดวกมากกว่า

บ้านแม่คองซ้าย หมู่ 1 ตำบลเมืองคอง อำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอีกหนึ่งชุมชนกะเหรี่ยงที่มีวิถีการย้อมผ้า ทอผ้า และปักลวดลายตามแบบของตนเองเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและจำหน่ายบ้างตามโอกาส ในอดีต สตรีในชุมชนแห่งนี้ใช้เส้นใยธรรมชาติที่ย้อมด้วยสีจากพันธุ์ไม้ในชุมชนสำหรับการทอผ้า ซึ่งพวกเธอได้เรียนรู้วิธีการย้อมสีและการทอผ้ามาจากบรรพบุรุษ แต่ปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตด้วยการนำเส้นใยที่ย้อมสีสังเคราะห์ซึ่งซื้อมาจากนอกชุมชนมาใช้ในการทอผ้า ส่งผลให้การสืบทอดความรู้และภูมิปัญญาการย้อมผ้า ทอผ้า ปักผ้าที่มีการส่งต่อกันมาบรรพบุรุษมายังชนรุ่นหลังนั้นเริ่มจะสูญหาย ชาวคนสืบทอดภายในชุมชนไม่มีการรวมกลุ่มสตรีที่ทอผ้าอย่างเป็นทางการ และไม่มีการจัดการความรู้และภูมิปัญญาดังกล่าวให้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อที่จะนำไปเป็นฐานข้อมูลให้สามารถค้นคว้าหรือพัฒนาต่อยอดได้ มีเพียงการถ่ายทอดจากการบอกเล่าและการลงมือปฏิบัติให้เห็นของคนรุ่นเก่าและคนรุ่นกลางเท่านั้น จากสถานการณ์ดังกล่าวจึงเป็นที่มา

ของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ภูมิปัญญาการย้อมผ้า ทอผ้า และการจัดการความรู้และภูมิปัญญาของสตรีกะเหรี่ยงในชุมชนแม่คองซ้ายโดยการสกัดความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ให้กลายเป็นความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) (Nonaka and Takeuchi, 1995) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากสีย้อมธรรมชาติที่อยู่บนฐานของการมีส่วนร่วมระหว่างชาวบ้านเจ้าของภูมิปัญญาและนักวิจัย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการย้อมผ้าและทอผ้าของสตรีกะเหรี่ยงบ้านแม่คองซ้าย
2. เพื่อจัดการความรู้ภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสีย้อมธรรมชาติและการทอผ้าของสตรีกะเหรี่ยงบ้านแม่คองซ้าย
3. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากสีย้อมธรรมชาติของสตรีกะเหรี่ยงบ้านแม่คองซ้ายบนฐานของอัตลักษณ์ชุมชนด้วยการมีส่วนร่วม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสำรวจสภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal-PRA) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมแบบสร้างสรรค์หรือ A-I-C (Appreciation Influence Control) มีขอบเขตการดำเนินงาน

ครอบคลุมการศึกษาภูมิปัญญาการย้อมผ้าและทอผ้าของสตรีกะเหรี่ยงบ้านแม่คองซ้าย เพื่อจัดการความรู้ และนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษา คือ สตรีกะเหรี่ยงบ้านแม่คองซ้ายจำนวน 5 คนที่มาจากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ เป็นสมาชิกของชุมชนบ้านแม่คองซ้าย เป็นสตรีกะเหรี่ยงที่มีความรู้และทักษะในการย้อมผ้าและทอผ้าอยู่แล้ว มีความสนใจอยากต่อยอดความรู้เรื่องการย้อมผ้าและการทอผ้า และเป็นผู้ที่สามารถเข้าร่วมโครงการตลอดการวิจัยได้ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ได้มาจากการจัดเวทีแนะนำโครงการกับชุมชนก่อนที่จะเริ่มดำเนินโครงการ โดยมีรายละเอียดของการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาภูมิปัญญาการย้อมผ้าและทอผ้าของสตรีกะเหรี่ยงบ้านแม่คองซ้ายการศึกษาในส่วนนี้ดำเนินการโดยการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสำรวจสภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal-PRA) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทพื้นฐานของชุมชน ประวัติศาสตร์หมู่บ้าน ขนบธรรมเนียมประเพณี สภาพแวดล้อมในบริเวณชุมชน เพื่อร่วมกันค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชนที่จะนำมาปรับประยุกต์เป็นลายผ้าทอเฉพาะของบ้านแม่คองซ้าย สำหรับการศึกษาเรื่องภูมิปัญญาการย้อมผ้าทอผ้านั้นใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 5 คน และศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอกะเหรี่ยง

2. การจัดการความรู้ภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติและการทอผ้าของสตรีกะเหรี่ยงบ้านแม่คองซ้ายการศึกษาในส่วนนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมแบบสร้างสรรค์หรือ A-I-C (Appreciation Influence Control) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 5 คน เพื่อเป็นการสร้างความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญและนักวิจัย สำหรับวัตถุประสงค์ข้อนี้ได้ดำเนินการใน 2 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างการยอมรับและชื่นชมผู้อื่น (Appreciation: A) เพื่อพูดคุยเรื่องสภาพปัจจุบันและปัญหาในการผลิตที่ผ่านมา และสอบถามความคาดหวังในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในอนาคต ขั้นที่ 2 ขั้นตอนการพัฒนาแนวทางที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จ (Influence: I) เป็นการระดมความคิดอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ทุกคนต้องการ รวมถึงเหตุผลและปัจจัยที่เป็นเหตุจูงใจให้เกิดความต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามที่เสนอ (ปริยานุช อุทัยศรีม, พรนภา หอมสินธุ์ และรุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์, 2563, หน้า 10-18)

3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากสีย้อมธรรมชาติของสตรีกะเหรี่ยงบ้านแม่คองซ้ายบนฐานของอัตลักษณ์ชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมใช้วิธีการขั้นที่ 3 ของกระบวนการ A-I-C ได้แก่การควบคุมเพื่อให้เกิดความสำเร็จ (Control: C) ด้วยการวางแผนดำเนินการ ได้แก่ การออกแบบลายผ้า การทดลองทอผ้าตามลายใหม่ การผลิตผลิตภัณฑ์ต้นแบบ การออกแบบเรื่องเล่าของชุมชน (Storytelling) และโลโก้ (Logo) สินค้าผ้าทอของบ้านแม่คองซ้าย การ

ตั้งราคาสินค้า และการหาช่องทางการจัดจำหน่าย

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์และการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) และเข้ารหัสข้อมูล (Data Coding) ประเด็นที่สำคัญ เช่น วิธีการทอผ้า อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้า ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้า ปัญหาที่พบในการย้อมผ้าและทอผ้า อัตลักษณ์ของชุมชน และตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูลด้วยการตรวจสอบร่วมกันของผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) (ศากุล ช่างไม้, 2555, หน้า 42-53) และนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ ลายผ้า โลโก้ และเรื่องเล่าของชุมชน จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากทุกขั้นตอนการวิจัยมาจัดทำเป็นรูปเล่มเอกสารคู่มือที่ประกอบด้วยข้อมูลและภาพถ่ายเกี่ยวกับภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติและการทอผ้าของชุมชนบ้านแม่คงช้าง เพื่อจัดเก็บเป็นความรู้ที่ชัดเจน

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้และ พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงจากสีย้อมธรรมชาติ: กรณีศึกษา บ้านแม่คงช้าง อำเภอ เชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาภูมิปัญญาการย้อมผ้าและ ทอผ้าของสตรีกะเหรี่ยงบ้านแม่คงช้างเป็นขั้นตอนการแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition)

ตามกระบวนการจัดการความรู้ตามแนวคิดของ Marquardt (1996) ที่ประกอบด้วย 1) การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) 2) การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) 3) การถ่ายโอนความรู้ (Knowledge Transfer) 4) การใช้ความรู้ (Knowledge Utilization) และ 5) การจัดเก็บความรู้และนำกลับมาใช้ใหม่ (Knowledge Storage and Retrieval) บ้านแม่คงช้างเป็นชุมชนชาว กะเหรี่ยงในอำเภอเชียงดาวจังหวัดเชียงใหม่ที่มี ประวัติความเป็นมา และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผืนป่ามา มากกว่า 300 ปี หมู่บ้านแห่งนี้มีธรรมชาติที่งดงาม มีความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า อีกทั้งยังมีวิถีชีวิต เรียบง่าย หมู่บ้านแม่คงช้างยังคงเป็นหมู่บ้านหนึ่ง ที่ยังมีการทอผ้าอยู่บ้าง แต่ลดน้อยลงมากใน ปัจจุบัน ส่วนใหญ่ผู้หญิงมักทอผ้าเอาไว้ใช้ใน ชีวิตประจำวัน หรือใช้ในงานพิธีสำคัญต่างๆ เช่น งาน แต่งงานศพ หรือพิธีอื่นๆ และทอไว้จำหน่ายให้กับ บุคคลภายนอกที่เข้ามาในบริเวณชุมชนบ้าง

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พบว่า การทอผ้าแต่ละผืนนั้นต้องผ่านกระบวนการ หลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การปลูกฝ้าย โดยในอดีต ชาวบ้านในชุมชนปลูกฝ้ายและนำฝ้ายที่เก็บนำมา ปั่นเพื่อสร้างเป็นเส้นใยฝ้าย จากนั้นจึงนำไปย้อม กับวัตถุดิบธรรมชาติ เช่น ย้อมกับเปลือกไม้ ดอกไม้ ใบไม้ ซึ่งได้สีที่ต่างกัน แต่ปัจจุบันการย้อมฝ้ายด้วย สีธรรมชาติไม่ค่อยได้รับความนิยมแล้ว เนื่องจาก ผู้ให้ข้อมูลบอกว่าฝ้ายที่ย้อมด้วยสารเคมีหาซื้อได้ ง่ายและให้สีที่สดใสมากกว่าด้วย

ในขั้นตอนของการย้อมสีธรรมชาติของ บ้านแม่คงช้างนั้นจะนิยมใช้ทั้งส่วนใบ ลำต้น

เปลือก ดอก ราก ของพืชชนิดต่างๆ นำมาบด ทูบ หรือต้มเพื่อให้การสกัดสีจากวัตถุดิบนั้นได้ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งวัตถุดิบเหล่านั้นก็หาได้จากภายในบริเวณชุมชนนั่นเอง เติดสีของผ้า นั้นได้มาจากพืชแต่ละชนิด เช่น หากต้องการให้เส้นใยผ้ามีสีฟ้าก็จะใช้ ส่วนใบของต้น “ซินยา” หรือต้นหอม หรือหากต้องการเติดสีอื่นๆ ก็เลือกใช้ส่วนอื่นของพืชที่แตกต่างกันไป เช่น รากยอป่าให้สีแดง รากของต้น ปลูกชู ซึ่งเป็นพืชในท้องถิ่นให้สีเทาหรือสีดำ เป็นต้น

ขั้นตอนต่อมาคือการทอผ้า เมื่อผ่านกระบวนการการย้อมผ้าเพื่อสร้างสีสันและความสวยงามให้กับเส้นใยแล้ว ผู้ทอจะนำเส้นใยมาขึ้น โครง อุปกรณ์ขึ้นโครงผ้านั้นใช้ไม้ไผ่ขนาดต่างๆ มา เรียงและจัดวางในตำแหน่งที่เหมาะสมเพื่อให้เกิด ลวดลายที่ต้องการโดยมีอุปกรณ์ต่างๆ เช่น “ทาเบอะ” หรือไม้ขึ้นเส้นยืนที่เป็นตัวกำหนดความ กว้างและความยาวของผ้า “ตาทอลอ” คืออุปกรณ์ ขึ้นโครงผ้าทอ “ทะลุ” คือ อุปกรณ์ยึดเส้นด้ายของ ทาเบอะ และเมื่อนำเส้นใยผ้ามาขึ้นโครงแล้ว ผู้ทอจะถอดไม้ไผ่มายึดติดกับเครื่องทอหรือที่เอว ก็เอวนั้นจะทำจากไม้ไผ่ที่ทำได้ตามธรรมชาติ ส่วนของตัวยึดเอว หรือ “หย่อแขว” ของผู้ทอทำมา จากหนังวัวหรือหนังควายยาวประมาณ 1 เมตร เนื่องจากมีความเหนียว แข็งแรงและทนทาน ความ รู้และทักษะในการทอผ้านั้น ผู้ให้ข้อมูลเรียนรู้มา จากแม่หรือญาติผู้ใหญ่ของตนตั้งแต่วัยเด็ก หากแม่ ของพวกเธอไม่ได้ทอผ้า พวกเธอก็เรียนรู้จากญาติ ผู้หญิงเพื่อให้มีความรู้ในการทอผ้าติดตัวไว้ ส่วนใหญ่พวกเธอจะทอเสื้อและผ้าซิ่นสำหรับใส่เอง และทอเสื้อกับย่ามให้สามี

2. การดำเนินการจัดการความรู้ภูมิปัญญา การย้อมสีธรรมชาติและการทอผ้าของสตรี กะเหรี่ยงบ้านแม่คงซ้าย ผ่านการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการในหัวข้อการส่งเสริมเทคนิค การย้อมสีธรรมชาติและการออกแบบลวดลายผ้า ทอบนฐานอัตลักษณ์ของชุมชนด้วยกระบวนการมี ส่วนร่วมแบบสร้างสรรค์หรือ A-I-C (Appreciation Influence Control) ได้ผลการวิจัย ดังนี้

ขั้น Appreciate คือ การสำรวจสภาพ ปัจจุบันและปัญหาในการย้อมสีธรรมชาติ พบว่า ปัญหาของการย้อมสีด้วยวิธีการที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูล หลักใช้นั้นคือปัญหาสีตก เนื่องจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ไม่เคยทำความสะอาดผ้ายให้ดีก่อนย้อม และไม่ได้ ล้างสีของผ้ายหลังการย้อม ความคาดหวังที่กลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลักต้องการ คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ของชุมชนจากผ้าทอที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากชุมชนแห่งนี้เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นแหล่งผลิตผลผลิตทางการเกษตรแบบอินทรีย์ ในขั้นตอนนี้เกิดการสร้างความรู้ใหม่ (Knowledge Creation) โดยวิทยากร ความรู้ใหม่ที่กลุ่มผู้ให้ ข้อมูลได้รับการร่วมกิจกรรมนี้ได้แก่ 1) วิธีการ ทำความสะอาดผ้ายก่อนที่จะทำการย้อมเพื่อให้สีที่ ย้อมติดสนิทดี ไม่ตก เนื่องจากผ้ายที่ซื้อมานั้นมีไขมันและสิ่งสกปรกเคลือบอยู่ หากไม่ทำความสะอาด ให้ดีจะทำให้สีที่ย้อมนั้นไม่ซึมเข้าไปถึงแกนด้านใน ของเส้นใย วิธีการคือ ต้มผ้ายกับโซดาไฟเพกลัด โซดาแอช และโซเดียมซัลเฟต อย่างละ 1 ช้อนโต๊ะ ซึ่งทั้งหมดเป็นสารประกอบของสบู่และผงซักฟอก ที่ไม่เป็นอันตรายต่อผิวหนังของมนุษย์ และใช้ใน ปริมาณเพียงเล็กน้อยเท่านั้นเพื่อช่วยทำความสะอาด

สะอาดเส้นฝ้าย ต้มทิ้งไว้ 30 นาทีจนเส้นฝ้ายมีความขาวขึ้น แต่วิธีการนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลไม่ค่อยเห็นด้วย เนื่องจากมองว่าเป็นการใช้สารเคมีและชาวบ้านไม่สะดวกในการหาซื้อสารดังกล่าว 2) วิธีการหั่นหรือสับให้วัสดุธรรมชาติที่ใช้ในการย้อมสีนั้นมีขนาดเล็กให้มากที่สุดแล้วนำไปใส่ในถุงผ้าขาวบางเพื่อให้สามารถสกัดสีของพืชออกมาได้มากที่สุด เพราะที่ผ่านมาชาวบ้านใช้วิธีการหั่นแบบหยาบๆ และไม่ได้ใส่รวมกันในถุงผ้าขาวบาง ทำให้เมื่อแช่รวมกับฝ้ายจะมีเศษวัสดุเหล่านี้ติดกับเส้นฝ้ายกระจายไปทั่ว ยากแก่การทำความสะอาด และ 3) การนำแก่นขนุนมาใช้ในการย้อมสี เนื่องจากวิทยากรเห็นว่าชาวบ้านนำไม้ขนุนมาทำเป็นฟืนสำหรับทำอาหาร แต่ผู้ให้ข้อมูลไม่เคยนำแก่นขนุนมาย้อมผ้า วิทยากรจึงแนะนำให้ผู้ให้ข้อมูลทดลองย้อมสีฝ้ายด้วยแก่นขนุน โดยนำแก่นขนุนมาสับให้เป็นชิ้นเล็กๆ ใส่ผ้าขาวบาง แล้วนำไปต้มกับเส้นฝ้าย ได้สีโทนเหลืองส้มออกมาเป็นที่น่าสนใจ

ขั้น Influence คือ การระดมความคิดอย่างสร้างสรรค์ กำหนดแนวทางและวิธีการที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักร่วมกันระดมความคิดเห็นถึงรูปแบบของผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ผลที่ได้รับคือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมองว่า การผลิตย้อมและเสื่อที่มาจากฝ้ายย้อมสีธรรมชาตินั้นสอดคล้องกับแนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เป็นจิตวิญญาณของคนในชุมชน การขายสินค้าโดยมีการบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนจะทำให้ผู้ซื้อมองเห็นถึงคุณค่านี้ ดังนั้น จึงเห็นด้วยที่จะมีการนำฝ้ายย้อมสีธรรมชาติมาทอเป็นย้อมและเสื่อสำหรับผู้หญิงและผู้ชาย แต่เพิ่มลวดลายที่บ่งบอกถึง

อัตลักษณ์ของชุมชนซึ่งจะทำให้คนภายนอกรู้จักชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยผู้วิจัยให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลนำเสนอสิ่งที่คิดว่าสามารถแสดงถึงอัตลักษณ์หรือตัวตนของชุมชนแม่กองชัยได้ สิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลเสนอมามีทั้งหมด 10 อย่าง ได้แก่ ปลาพลวงที่อยู่ในห้วยกองชัย ดอยหลวงเชียงดาว ดอกเสี้ยวขาว ดอกกุหลาบ พริกกะเหรี่ยง ไม้กางเขน คลื่นน้ำในลำห้วยเมืงคากาแฟ ใบขนุน และดวงดาว ซึ่งทั้งหมดเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ในชุมชนแห่งนี้ที่สะท้อนถึงธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมความเชื่อและวิถีการดำรงชีวิตของคนกะเหรี่ยงบ้านแม่กองชัย เหตุผลที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติของชุมชน เนื่องจากในหมู่บ้านมีการขายผลผลิตทางการเกษตรที่ปลูกแบบอินทรีย์อยู่แล้ว การขายผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากสีย้อมธรรมชาติแทนที่ผลิตภัณฑ์จากสีย้อมเคมีจะช่วยเน้นภาพลักษณ์ความเป็นชุมชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของบ้านแม่กองชัยได้เป็นอย่างดี

3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากสีย้อมธรรมชาติของสตรีกะเหรี่ยงบ้านแม่กองชัยบนฐานของอัตลักษณ์ชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ดำเนินการผ่านขั้นตอนที่ 3 ของกระบวนการ A-I-C ได้แก่ ขั้น Control คือ การวางแผนในการดำเนินการ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน 10 อย่างมาทดลองร่างภาพขึ้นมาและนำไปลงโปรแกรมเอ็กเซลเพื่อออกแบบเป็นลายผ้า จากนั้นนำมาให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลพิจารณาว่ามีความเป็นไปได้ในการทอลายต่างๆ เหล่านี้ได้หรือไม่ หลังจากนั้นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลร่วมทดลองทอผ้าเป็น

ลวดลายใหม่ ผสมผสานกับลวดลายแบบเก่าที่ทอเป็นประจำอยู่แล้ว ลายที่ผู้ให้ข้อมูลสามารถทอได้ ได้แก่ ลายคลื่นน้ำ ลายปลาพลวง ลายใบขนุน และลายไม้กางเขน ส่วนลายดอกเสี้ยว นั้น ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 ทดลองใช้วิธีการปักแทน ซึ่งเป็นสิ่งที่สตรีในหมู่บ้านนี้ไม่เคยทำมาก่อน ในกระบวนการทดลองทอผ้าเป็นลวดลายที่ออกแบบขึ้นใหม่นั้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการขึ้นลายและการทอลายแบบใหม่โดยคนที่สามารถทำได้ก็ได้สาธิตให้คนอื่นๆ ดูด้วย เป็นการถ่ายโอนความรู้ (Knowledge Transfer) ซึ่งกันและกัน นอกจากการพัฒนาลายผ้าทอใหม่แล้ว ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลยังได้ร่วมกันพัฒนาโลโก้ และเรื่องเล่าของผลิตภัณฑ์ผ้าทอชุมชนบ้านแม่คงชัยเพื่อใช้ในการสื่อสารกับผู้ซื้อด้วย เพราะที่ผ่านมาไม่เคยมีการนำเสนอเรื่องราวที่มาของผลิตภัณฑ์ให้กับลูกค้ามาก่อน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบุคคลภายนอกที่เข้ามาทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน มีเพียงการนำผลิตภัณฑ์มาเสนอขายและแจ้งราคาเท่านั้น ผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่สตรีบ้านแม่คงชัยเคยจำหน่ายนั้นประกอบด้วย ย้อมและเสื่อที่ทำจากฝ้ายย้อมสีเคมี มีทั้งที่ทอขึ้นเองและรับจากที่อื่นมาจำหน่ายเป็นรายได้เสริม โดยหลังจากนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักมีแนวคิดที่จะนำผลิตภัณฑ์ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติไปขายภายนอกชุมชนด้วยหากมีการจัดงานที่ชุมชนได้มีส่วนร่วม

การวิจัยครั้งนี้ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนบ้านแม่คงชัยซึ่งมีชื่อเสียงในด้านการอนุรักษ์ป่า และมีความต้องการสืบทอดภูมิปัญญาทอผ้าและย้อมผ้า ดังนั้น เมื่อ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้รับการส่งเสริมในเรื่องเทคนิคการย้อมสีธรรมชาติแล้ว จึงนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอของบ้านแม่คงชัยขึ้นมาให้เป็นผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากฝ้ายย้อมสีธรรมชาติที่มีลวดลายที่อยู่บนฐานอัตลักษณ์ของชุมชน เป็นการใช้ความรู้ (Knowledge Utilization) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ขึ้นมาใหม่ที่อยู่บนฐานของอัตลักษณ์ชุมชนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการมีเรื่องเล่าที่บอกถึงความสัมพันธ์ของผู้ทอกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม คุณค่าที่ผู้ซื้อจะได้รับจากการซื้อผลิตภัณฑ์ที่สนับสนุนการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าของชาวกะเหรี่ยง ทำให้สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชนและเป็นรายได้เสริมให้กับชาวบ้านได้อีกทางหนึ่ง นับเป็นการจัดการความรู้บนฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพัฒนาความรู้ใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ (พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ, 2565, หน้า 214-230)

หลังจากการสำรวจสภาพชุมชน การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมเทคนิคการย้อมสีธรรมชาติ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากสีย้อมธรรมชาติแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาบันทึกและจัดทำในรูปแบบเอกสารคู่มือการจัดการความรู้ที่ประกอบด้วยข้อมูลและรูปภาพเกี่ยวกับบริบทชุมชน อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้า วิธีการทอผ้า ลายผ้าทอที่พบในชุมชน รูปแบบการแต่งกายของคนในชุมชน วิธีการย้อมสีธรรมชาติแบบดั้งเดิมและแบบใหม่ที่ได้รับการส่งเสริมจากวิทยากร พันธุ์พืช

ที่ใช้ในการย้อมสีธรรมชาติ ซึ่งเป็นการนำความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) มาทำให้เป็นความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) ในรูปแบบของการทำเป็นเอกสารรูปเล่ม ซึ่งเป็นการจัดเก็บความรู้และนำกลับมาใช้ใหม่ (Knowledge Storage and Retrieval) ที่ชาวบ้านสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบของการเผยแพร่ให้กับเยาวชนในหมู่บ้านและคนภายนอกชุมชนได้

5. อภิปรายผลการวิจัย

สตรีกะเหรี่ยงมีบทบาทสำคัญในการสืบทอดภูมิปัญญาการย้อมผ้าและการทอผ้า เป็นบทบาทที่สะท้อนระบบนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (ยศ สันตสมบัติ, 2559) กล่าวคือ การย้อมผ้าและการทอผ้าเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ และต้องพึ่งพาอาศัยดินสายลม แสงแดดในการปลุกฝ้ายและการเจริญเติบโตของพืชพันธุ์ที่ใช้ในการย้อมสี ซึ่งชาวกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเชื่อในเรื่องการรักษาป่าและรักษาน้ำอยู่แล้ว ประกอบกับบทบาททางเพศภาวะ (Gender) ที่วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดให้ผู้หญิงกะเหรี่ยงต้องทอผ้าเป็น เนื่องจากเป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่ต้องทอผ้าให้ตนเอง สามี และลูก และใช้ในพิธีการต่างๆ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานแม่ฮ่องสอน, 2562) พบว่าสตรีกะเหรี่ยงบ้านแม่ฮ่องสอนมีความรู้ในการนำพันธุ์ไม้ที่มีในท้องถิ่นมาทำเครื่องแต่งกาย เช่น ฝ้าย ใบและเปลือกของต้นเพกา ใบห้อม เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิมนต์ สะสอง (2565, หน้า 45-55) ที่พบว่า กะเหรี่ยงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

นิยมนำฝ้าย ลูกเดือย ลูกตองกือ ใบสัก ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ที่มีในชุมชนมาทำเครื่องแต่งกายและประดับเครื่องแต่งกายเพื่อบูชา ความรู้เกี่ยวกับการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติและ การทอผ้าของกะเหรี่ยงบ้านแม่ฮ่องสอนนั้นเป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) กล่าวคือ เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวของผู้หญิงกะเหรี่ยงที่ได้รับการปลูกฝังมาและส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น การแสวงหาความรู้ (Acquisition) เรื่องการย้อมผ้าและการทอผ้าของผู้ให้ข้อมูลนั้นใช้วิธีการสังเกต สอบถามจากผู้ใหญ่ และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานสามารถทำเป็น สอดคล้องกับงานวิจัยของอารดา พลอาษา (2560) ที่ระบุว่าองค์ความรู้เรื่องการทอผ้าไหมทางกระรอกได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาอันหลากหลายที่สั่งสม สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องยาวนานจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน เกิดการเรียนรู้จากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง แต่กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการย้อมผ้า ทอผ้าของบ้านแม่ฮ่องสอนนี้พบว่าเป็นรูปแบบของการถ่ายทอดภายในครอบครัวเท่านั้น แตกต่างจากข้อค้นพบของจิราพัทธ์ แก้วศรีทอง (2563, หน้า 69-81) ที่ศึกษาการจัดการและพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำผ้าหม้อห้อมของชาวไทยพวนและพบว่า มีรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญา 3 รูปแบบ คือ 1) การถ่ายทอดภายในครอบครัว 2) การถ่ายทอดภายในชุมชนทั้งแบบดั้งเดิมและในสถานศึกษา และ 3) การถ่ายทอดจากภายนอกชุมชน

ในงานวิจัยนี้มีการจัดทำเอกสารการจัดการความรู้เกี่ยวกับการย้อมสีธรรมชาติและ การทอผ้าเป็นการประมวลความรู้ในรูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษร สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติกาญจน์

จันท์ กาญจนะคูหะ และคณะ (2563, หน้า 1-12) ที่มีการทำคู่มือพร้อมตัวอย่างผลงาน ผลิตภัณฑ์ และวัสดุอุปกรณ์ของกลุ่มตัดเย็บผ้าในชุมชนร่วมใจ รักพัฒนา เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร ที่ได้จากการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาธุรกิจของกลุ่ม และสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงรักษ์ จันแตง (2566, หน้า 209-226) ที่พบว่า การจะทำให้คนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญภูมิปัญญา ต้องมีการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สืบทอดไปอย่างยั่งยืนและเป็นระบบ โดยการรวบรวม สร้างความรู้ จัดระเบียบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน รวมถึงการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง

การนำสิ่งที่มิในหมู่บ้านมาพัฒนาเป็นลายผ้าทอกะเหรี่ยงเพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน และเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเรื่องราวสะท้อนวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของคนกะเหรี่ยงและความใส่ใจในธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในงานวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพิเชษฐ์ จุลรอด และภาณุ ปิ่นทุก้าพล (2565, หน้า 16-30) ที่ระบุว่า การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนควรเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ให้ดูมีคุณค่า มีมาตรฐาน มีเอกลักษณ์โดดเด่นเน้นเรื่องราว วิธีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน และสอดคล้องกับงานของพรต เสตสุวรรณ และคณะ (2563, หน้า 41-58) ที่นำรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือมาพัฒนาควบคู่กับการสร้างสรรค์ จะได้เป็นผลงานหัตถกรรมที่สร้างสรรค์ผ่านการคิดสรร เลือกใช้ ปรับใช้ และปรับเปลี่ยน

จนได้เป็นงานหัตถกรรมที่เป็นงานศาสตร์และงานศิลป์อันทรงคุณค่าทั้งในสังคมและเศรษฐกิจต่อไปในอนาคต

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนา

หน่วยงานในพื้นที่ เช่น พัฒนาชุมชน อำเภอเชียงดาว ควรเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การออกแบบลวดลายอื่นๆ และผลิตภัณฑ์ผ้าทอในรูปแบบอื่นๆ เพิ่มขึ้น และพัฒนาการประชาสัมพันธ์สินค้าของชุมชนในช่องทางออนไลน์ของหน่วยงานเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมาชาวบ้านยังอาศัยการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เชิงรับ คือจำหน่ายได้เฉพาะเมื่อมีบุคคลภายนอกเข้าไปในชุมชนเท่านั้นหรือเมื่อมีโอกาสไปออกร้านจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์นอกสถานที่เท่านั้น

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดการความรู้ในชุมชนชาติพันธุ์อื่นๆ และนำผลของการจัดการความรู้ไปพัฒนาผลิตภัณฑ์จากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ เพื่อสร้างคุณค่าและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนท้องถิ่นต่อไป ตลอดจนมีการจัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางมากขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้เกิด KMPBE Model ที่เกิดจากนำกระบวนการจัดการความรู้

ของ Marquart (1996) มาใช้ (Knowledge Management) และนำความรู้ที่ได้จากการจัดการความรู้ไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ย้อมและเสื้อผ้าทอ ย้อมสีธรรมชาติที่เพิ่มคุณค่าด้วยลวดลายใหม่ โลโก้ และเรื่องราวของชุมชนที่สะท้อนอัตลักษณ์ชุมชน (Product) ซึ่งสามารถสร้างรายได้เสริมและการ

อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Benefit) และสร้างความภาคภูมิใจให้กับพวกเขาในฐานะที่เป็นผู้สืบทอดและถ่ายทอด ภูมิปัญญาการย้อมผ้าและทอผ้ากะเหรี่ยงให้กับคนรุ่นต่อไปอีกด้วย (Empowerment) รายละเอียด ดังภาพที่ 1

KMPBE Model

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานแม่ฮ่องสอน. (2562). *ผ้าทอกะเหรี่ยง*. เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/TATHGN/photos/a.2074834202635547/2074834325968868/?type=3>

- กิตติกาญจน์ กาญจนะคุหะ และคณะ. (2563). การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาธุรกิจกลุ่มตัดเย็บผ้าในชุมชน
ร่วมใจรักพัฒนา ซอยประชาร่วมใจ 66 แขวงทรายกองดินใต้ เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร.
วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 15(54), 1-12.
- เกศศิริ วงศ์สองชั้น และคณะ. (2560). การปรับตัวทางวัฒนธรรมในโลกสมัยใหม่ของชาวกะเหรี่ยง หมู่บ้าน
กะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร. *รายงานสืบ
เนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*,
22 ธันวาคม 2560, (หน้า 43-58). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- จิราพัทธ์ แก้วศรีทอง. (2563). การจัดการและพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเชื่อมโยงสู่วิสาหกิจ
ชุมชนในจังหวัดแพร่: กรณีการทำผ้าหม้อห้อมของชาวไทยพวน. *วารสารพัฒนาสังคม*, 22(1), 69-81.
- ชุตินันต์ สะสอง. (2565). การจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายในวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง
จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารวิชาการธรรมศาสตร์*, 22(2), 45-55.
- ดวงรักษ์ จันแดง. (2566). การจัดการความรู้การทอผ้าชิ้นน้ำอ่าง จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 15(1), 209-226.
- ธิดารัตน์ แผลงไพร่ และคณะ. (2565). ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณค่าที่สังคมละเลย. *วารสารการบริหารนิติบุคคล
และนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(8), 387-397.
- ปรียานุช อุทัยศรีมี, พรณภาพ หอมสินธุ์ และรุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์. (2563). ผลของกระบวนการระดมพลัง
สร้างสรรค์ชุมชนต่อทัศนคติและความตั้งใจในการไม่สูบบุหรี่ของวัยรุ่นชายในสถานสงเคราะห์.
วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ, 43(1), 10-18.
- พรต เสตสุวรรณ และคณะ. (2563). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านหัตถกรรมผ้าฝ้าย
ทอมือของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย. *วารสารนวัตกรรมและการจัดการ*, 5(1), 41-58.
- พระครูปลัดสวพัฒน์พุทธิคุณ (สุเทพ ดีเยี่ยม). (2565). การจัดการความรู้บนฐานชุมชนในการยกระดับ
คุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 11(1), 214-230.
- พระอธิการทวีศักดิ์ กิตติญาโณ (วรกิจเจริญวงศ์). (2561). การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง
บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน. *วารสารปัญญา*, 25(1), 51-63.
- พิเชษฐ์ จุลรอด และภาณุ ปิณฑุกาพล. (2565). กระบวนการผลิตและการจัดการความรู้ของกลุ่มวิสาหกิจ
ชุมชนผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์*, 28(2), 16-30.
- ยศ สันตสมบัติ. (2559). *มนุษย์กับวัฒนธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- ศากุล ช่างไม้. (2555). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน*, 18(1), 42-53.

- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้. (2560). งานปักกลูกเดียว ภูมิปัญญาบนผ้าทอกะเหรี่ยง. เข้าถึงได้จาก <http://www.okmd.or.th/upload/pdf/2560/KC/Embroidery.pdf>
- อารดา พลอาษา. (2560). การทอผ้าไหมทางกระรอกคู่ตีนแดง อำเภอนาโพธิ์และอำเภอฟุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- Marquart, M. J. (1996). *Building the Learning Organization: A Systems Approach to Quantum Improvement and Global Success*. New York: McGraw-Hill.
- Nonaka, I. and Takeuchi, H. (1995). *The Knowledge-creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation*. New York: Oxford University Press.

การศึกษาวิเคราะห์ตถาคตตรรกในฐานะเป็นอัตตาที่แท้จริง
ตามจารีตของนิกายมหายาน*

An Analytical Study of the Tathāgatagarbha as true self in
Mahayana Tradition

วรส ชชาติชัยภัค, จรัส สีกา และจักรวรส วรณพวง
Vorakorn Chatchaithus, Jaras Leeka and Chakkapan Wongpornpavan
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: dongg2222@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาตถาคตตรรกในฐานะเป็นอัตตาที่แท้จริง 2) ศึกษาตถาคตตรรกในฐานะเป็นอัตตาที่แท้จริงตามจารีตของนิกายมหายาน 3) วิเคราะห์ตถาคตตรรกในฐานะเป็นอัตตาที่แท้จริงตามจารีตของนิกายมหายาน เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากพระสูตรมหายานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 8 พระสูตร มีตถาคตตรรกสูตร เป็นต้น ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. ตถาคตตรรกเป็นสถานที่เกิดขึ้นของหน่ออ่อนแห่งพระตถาคตหรือภาวะพุทธะที่สถิตอยู่ในจิตใจของสัตว์โลก หน่ออ่อนแห่งตถาคตตรรกในสัตว์โลกมีธรรมชาติของพุทธะที่สะท้อนความบริสุทธิ์ของจิต และสามารถพัฒนาไปสู่ความรู้แจ้งด้วยปัญญาอย่างลึกซึ้ง
2. ตถาคตตรรก คือพุทธภาวะ อาลยวิญญาน ธรรมกาย และศูนยตา เป็นความบริสุทธิ์ของจิตที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาปัญญาเพื่อให้เกิดความหยั่งรู้ในการกำจัดอวิชชาให้หมดไป มีสภาพบริสุทธิ์ที่นำไปสู่ความหลุดพ้นจากสังสารวัฏ
3. ตถาคตตรรก เป็นองค์แท้ของพระพุทธเจ้า แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ธรรมกาย และสัมโมกกาย ธรรมกายมีสถานะบริสุทธิ์ เป็นอมตะ ไม่ดับสูญ มีอยู่ตลอดเวลา เป็นนิรันดร์ และไม่ขึ้นอยู่กับเวลา ธรรมกายเป็นผู้เนรมิตสัมโมกกายขึ้นมา สัมโมกกายมีรัศมีเรืองรองและแสงสว่างที่แผ่ซ่านไปไม่มีที่สิ้นสุดไม่ได้อยู่ใน

*ได้รับบทความ: 19 เมษายน 2567; แก้ไขบทความ: 24 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2567
Received: April 19, 2024; Revised: September 24, 2024; Accepted: September 30, 2024

รูปตัวบุคคล แล้วแต่ธรรมกายจะเนรมิตให้อยู่ในรูปใด สัมโมคกายจะปรากฏให้พระโพธิสัตว์ในภพภูมิ
ชั้นสูง และเทวดาได้พบเห็นเท่านั้น

คำสำคัญ: ตถาคตครรรค์; อัตตาที่แท้จริง; จาริตนิกายมหายาน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the Tathāgatagarbha as true self; 2) to study the Tathāgatagarbha as true self in Mahayana tradition; 3) to analyze the Tathāgatagarbha as true self in Mahayana tradition. This study was carried out utilizing documentary research by studying primary data from all eight relevant Mahayana Sutras, including the Tathāgatagarbha Sutta, etc.; secondary data from academic documents and related research. The obtained data were analyzed by using the inductive descriptive method.

The research results were as follows:

1. The Tathāgatagarbha is the location or birth of the young bud of the Tathagata or the enlightened state within the mind of beings. The embryo of the Tathagata of beings is a Buddha nature that is the purity of mind and develops into enlightenment with wisdom.
2. The Tathāgatagarbha is Buddhahood, Ālayaviññāṇa, Dhammakāya, Suññatā, and the purity of the mind associated with the development of wisdom to eliminate ignorance or Avijjā. There is a pure state that leads to liberation from Saṃsāra.
3. The Tathāgatagarbha is the real Buddha, divided into two aspects: the Dhammakāya and the Sambhogakāya. The Dhammakāya is pure, immortal, imperishable, always present, eternal, and independent of time. Dhammakāya created Sambhogakāya. Sambhogakāya has an infinite aura and light that spreads infinitely, not in the form of a person. It depends on what form the Dhammakāya creates. Sambhogakāya appears to the Bodhisattvas in the higher realm and only the angels have seen.

Keywords: Tathāgatagarbha; true self; Tradition Mahayana

1. บทนำ

พุทธศาสนาฝ่ายมหายานมีพุทธปรัชญาที่น่าสนใจต่อปรัชญาการศึกษาหรือญาณวิทยาเป็น

อย่างมาก ดังจะเห็นได้จากคติเรื่องโพธิจิต หรือพุทธ
ภาวะนั้น พุทธศาสนาฝ่ายมหายานเสนอว่า สรรพสิ่ง
ล้วนมีโพธิจิตอยู่ จึงหมายความว่า ทุกสิ่งล้วน

สามารถมีความรู้ได้ (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2550, หน้า 22) ความรู้ได้ในที่นี้หมายถึง วิชา คือ รู้ในความจริงของสรรพสิ่ง ซึ่งโพธิจิตเป็นเสมือนเมล็ดพันธุ์ที่ถูกหว่านลงในตัวตนของสรรพสิ่งจึงกล่าวได้ว่า โพธิจิตคือความที่จะเป็นผู้ที่แผ่ไวกายในตัวตนของสรรพสิ่ง มนุษย์เป็นหนึ่งในสรรพสิ่งทั้งหลายที่สามารถทำให้เมล็ดพันธุ์แห่งความรู้ี้สามารถเจริญงอกงามได้กล่าวคือ มนุษย์มีสภาวะแห่งพุทธะเช่นเดียวกันกับสรรพสิ่งทั้งหลายแต่หากได้รับการสั่งสอนหรืออบรมก็สามารถกลายเป็นผู้รู้ได้ อันเป็นคุณสมบัติพิเศษของมนุษย์ คือการมีความสามารถในการพัฒนาโพธิจิตได้ซึ่งในสรรพสิ่งอื่นไม่สามารถกระทำได้เสมือนว่ามนุษย์มีปัญญายอยู่แล้ว เมื่อได้รับการสอนหรืออบรมก็สามารถพัฒนาปัญญาและต่อยอดได้ เมื่อพิจารณาพุทธศาสนามหายานจะพบว่า ปัญญาหรือปรัชญาในภาษาสันสกฤตนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้สามารถ เข้าใจในความว่างเพื่อไปสู่ความหลุดพ้นได้ตามทรรณะของพุทธศาสนามหายาน เมื่อมนุษย์มีโพธิจิตแล้วก็สามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นตถาคตครรภในระดับต่อไป ทำให้เห็นภาพที่ว่าคติสองคตินี้ทั้งโพธิจิต ตถาคตครรภเป็นคติที่สืบเนื่องกัน คือหากไม่มีโพธิจิตก็จะไม่สามารถกลายเป็นตถาคตครรภได้นั่นเอง

ตถาคตครรภ คือ หน่ออ่อนแห่งพุทธะซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในพุทธศาสนามหายาน โดยแสดงถึงศักยภาพในการเติบโตสู่การรู้แจ้ง และพุทธภาวะที่อยู่ในทุกสรรพสิ่ง ตถาคตครรภนั้นเปรียบเสมือนพื้นที่ที่บ่มเพาะโพธิจิต เป็นเมล็ดพันธุ์ของการตื่นรู้ เมื่อโพธิจิตได้รับการบ่มเพาะอย่างถูกต้อง จะเจริญเติบโตและกลายเป็นตถาคตครรภ

ที่สามารถนำไปสู่การเป็นพระโพธิสัตว์ในอนาคต ตถาคตครรภจึงเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นไปได้ในการเข้าถึงพุทธะในทุกคน และสะท้อนถึงแนวคิดที่ว่าทุกชีวิตมีศักยภาพในการบรรลุสู่การรู้แจ้ง (พระมหาพุทธนา นรเชฏฐ (ศิริวรรณ), 2556, หน้า 19) พระสูตรมหายานที่ชื่อว่าลังกาวตารสูตรได้อธิบายความหมายของตถาคตครรภว่าเป็นช่องว่างหรือที่บ่มเพาะเมล็ดพันธุ์แห่งโพธิจิต (พุทธภาวะ) เพื่อให้เจริญงอกงามต่อไป ตถาคตครรภจึงถือเป็นพื้นที่สำคัญที่เปิดโอกาสให้โพธิจิตได้เติบโตและพัฒนาไปสู่การรู้แจ้ง เมล็ดพันธุ์นี้เปรียบเสมือนศักยภาพที่มีอยู่ในทุกคน ซึ่งรอการบ่มเพาะและการสนับสนุนจากการศึกษาธรรมและการปฏิบัติ ตถาคตครรภไม่เพียงแต่เป็นแนวคิดทางปรัชญาแต่ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถเข้าถึงความรู้และการปลดปล่อยจากทุกข์ได้ในอนาคต ซึ่งตามความเป็นจริงคือ โพธิจิต และตถาคตครรภก็ไม่ใช่ทรรณะที่ห่างไกลกันเลย เมื่อพิจารณาเพียงผิวเผินอาจมองเป็นเรื่องเดียวกันเสียด้วยซ้ำ แต่หากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วอาจหมายความว่า โพธิจิตคือเมล็ดที่ถูกหว่านลงไปในพื้นดิน ส่วนตถาคตครรภคือเมล็ดที่ถูกรดน้ำพรุนดินจนเกิดการเจริญงอกงามกลายเป็นต้นอ่อนหรือหน่ออ่อน ซึ่งในอนาคตจะกลายเป็นต้นไม้ใหญ่สืบต่อไปในภายภาคหน้าเพราะฉะนั้นจึงกล่าวอย่างย่อได้ว่า โพธิจิตคือจุดเริ่มของความเป็นผู้รู้หรือพุทธะ เมื่อได้รับการอบรมบ่มเพาะแล้วจะกลายเป็นตถาคตครรภเมื่อกลายเป็นตถาคตครรภแล้วก็เท่ากับการที่โพธิจิตได้เจริญงอกงามขึ้นเป็นหน่ออ่อน จึงหมายถึงผู้ที่มีตถาคตครรภนั้นจะสามารถต่อยอดเป็นผู้รู้แจ้งได้ใน

อนาคต สำหรับผู้รู้ในนี้หมายถึงการเป็นพระโพธิสัตว์ตามคติพุทธศาสนามหายาน แสดงให้เห็นว่าพุทธศาสนามหายานมองว่าทุกคนสามารถเป็นพระโพธิสัตว์ได้เพราะทุกคนมีโพธิจิตอยู่แล้ว และเนื่องจากโพธิจิตนี้เองจึงเจริญงอกงามไปสู่การเป็นตถาคตครรรค์ ซึ่งตถาคตครรรค์นี้เองที่จะพัฒนาไปเป็นพระโพธิสัตว์ในอนาคตการเป็นพระโพธิสัตว์ของพุทธศาสนามหายานคือ ผู้ที่รักในนิรวาณ หรือความหลุดพ้น ตรงกับคำว่านิพพานในพุทธศาสนาเถรวาท แรกเริ่มได้แต่หันหลังให้กับนิรวาณ จนกระทั่งพระโพธิสัตว์มาโปรดสัตว์ให้ไปสู่นิรวาณ จนหมดสิ้นเสียก่อน แล้วท่านจึงจักก้าวเข้าสู่นิรวาณเป็นผู้สุดท้าย ดังข้อความในโพธิจริยาวดารสูตรว่า “ โพธิจิตนี้คือ สะพานสำหรับผู้ต้องการข้ามให้พ้นโอฆสงสาร” (Suzuki, 1932)

ในมหาปริณิรวาณสูตร อันเป็นหนึ่งในพระสูตรของนิกายมหายาน ได้ให้ความหมายของตถาคตครรรค์ในฐานะเป็นพุทธภาวะ (Buddha nature) และอัตตา (Self) หรือ อัตตาที่แท้จริง (True Self) แนวคิดหรือการให้รูปแบบของตถาคตครรรค์ในพระสูตรนี้ให้ความหมายแตกต่างจากตถาคตครรรค์สูตร ตถาคตครรรค์สูตรกล่าวไว้ว่า มวลมนุษย์ทั้งหลายมีพุทธภาวะแฝงอยู่ภายใน แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่ามนุษย์ทุกคนจะมีศักยภาพแห่งพุทธภาวะเพียงพอ ที่จะก่อให้เกิดความเป็นไปได้ที่จะกลายเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ถึงกระนั้นสรรพสัตว์ทั้งหลายก็ล้วนมีพุทธภาวะ (Page, & Yamamoto, 2013) มหาปริณิรวาณสูตรในบทที่ว่าด้วยธรรมชาติของตถาคตครรรค์ได้อธิบายตถาคตครรรค์ในฐานะเป็น “อัตตา” (Self)

ไว้ดังนี้ “อัตตา” หมายถึง ตัวอ่อนหรือหน่อเชื้อแห่งตถาคต (Tathāgata embryo) สรรพสัตว์ที่มีสำนึกทั้งหลายล้วนมีพุทธภาวะ สิ่งนี้ก็หมายถึง อัตตานิยาม ความหมายนี้ของอัตตา ถูกกดทับปิดกั้นด้วยมายาภาพที่ไม่มีประมาณมาตั้งแต่เริ่มต้น นั่นก็คือสาเหตุว่าทำไมสรรพสัตว์ที่มีสำนึกจึงไม่อาจยังเห็นพุทธภาวะนี้”

นอกจากนี้ ในมหาปริณิรวาณสูตร อันเป็นพระสูตรที่กล่าวถึงพุทธภาวะที่เรียกกันว่า ตถาคตครรรค์ ที่มนุษย์สามารถค้นหาเพื่อบรรลุลความหลุดพ้นเป็นพุทธะได้โดยสัญชาตญาณเดิมอันมีมาก่อน เป็นการนำเอาพุทธธรรมมาเป็นจุดที่ระลึกถึงบุคลิกภาพของพระองค์ที่พระสูตรสร้างความเชื่อว่ายั่งยืนอยู่ เป็นสูตรที่อธิบายถึงภาวะนิพพานของชาวเถรวาทนำมารวมกับแนวคิดของมหายานเพื่อแสดงความจริงในหลักธรรมในการที่จะละความหลงไปสู่ความเห็นแจ้งเพื่อความหลุดพ้น แต่การเห็นแจ้งเพื่อที่จะละโมหะนั้นกระทำได้วิธีเดียว คือการควบคุมสังเกตภาวะของจิตที่บรรลุตถาคตครรรค์อันเป็นพุทธิจิตธรรมกาย พุทธกายหรือนิพพาน เนื้อหาในพระสูตรนี้แสดงออกถึงความเชื่อที่ว่า นิพพานมิได้เป็นลบ มิได้เป็นความว่าง แต่เป็นความยิ่งใหญ่ของ “มหาอัตตา” ที่เป็น นิจจัง สุขัง วิสุทธิ พระสูตรอ้างว่า แม้แต่พระวรกายของพระองค์จะดับไปแล้วก็ตาม แต่ในสภาพที่แท้จริงพระวรกายเดิมยังสถิตอยู่เพื่อโปรดสรรพสัตว์ทั้งหลาย แต่มีการเปลี่ยนแปลงเป็น “นิรมาณกาย” และ “สัมโมกกาย” ดังที่ได้แสดงไว้ให้พระสาวกพระโพธิสัตว์ มนุษย์ สัตว์ และเทวดา ได้สามารถมองเห็นพระองค์ มหาปริณิรวาณสูตร เชื่อว่าสัตว์

โลกทั้งมวลมีพุทธภาวะด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้นสรรพสัตว์จึงสามารถบรรลุพุทธภูมิเป็นพระพุทธเจ้าได้ทั้งสิ้น หากมีการบำเพ็ญศบารมีตามแนวทางของมหายาน

ในสาระสำคัญข้างต้น ส่วนหนึ่งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า ทั้งจิตและวัตถุไม่ได้แยกขาดจากกัน มีแต่เพียงการรับรู้เท่านั้นที่แยกต่างหากความเป็นจริงสูงสุด (Ultimate Reality) คือ ภาวะของจิตที่บรรลุตถาคตครรรค์อันเป็นพุทธิจิตธรรมกาย พุทธกายหรือนิพพาน โดยที่ธรรมกายนี้เป็นพระพุทธเจ้าตามความเชื่อของพุทธศาสนา นิกายมหายานและวัชรยานอีกด้วย ไม่มีความเกิด ไม่มีเบื้องต้นและเบื้องปลาย สภาพสูงสุดแห่งหลักความรู้ ความกรุณา และความสมบูรณ์ แผ่คลุมอยู่ทั่วไป มีสภาวะครอบคลุมทุกสิ่ง และธรรมกายเป็นกายที่สร้างอีกสองกายขึ้นมาอีกด้วยพระธรรมกายพุทธเจ้ามีความเป็นเอกภาพเท่านั้นและพ้นจากสิ่งที่ปรุงแต่งเป็นสภาพไม่ปรุงแต่งอันแท้จริง พ้นจากรูปลักษณะตัวตนในภพสาม(อตตานิระดับโลกียะ) เพราะธรรมกายเป็นอตตานิในระดับโลกุตระ และส่วนนิพพานเป็นความยิ่งใหญ่ของ “มหาอตตานิ” ที่ไม่ใช่การสิ้นสุดของปรากฏการณ์อย่างแนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาท แต่แนวทางของมหายานกลับมองนิพพานมีลักษณะเป็นวิญญานบริสุทธิ์ (ธนู แก้วโอภาส, 2529, หน้า 135)

มหายานเชื่อในตถาคตครรรค์หรือพุทธภาวะว่าเป็นธาตุพื้นฐานของสิ่งมีชีวิตทั้งหมดแต่เนื่องจากถูกห่อหุ้มด้วยกิเลส จึงหลงผิดไม่เข้าใจในพุทธภาวะนี้ เมื่อตระหนักในพุทธภาวะและทำลายสังสารวัฏเสียได้ ภาวะนิพพานหรือ “มหาอตตานิ”

จึงบังเกิดขึ้น มหาอตตานิที่หมายถึง อตตานิที่แท้จริง (True Self) หรือไม่ซึ่งในเบื้องต้นอตตานิที่แท้จริงหรือตัวตนที่แท้จริง หมายถึง ตัวตนจริงภายในของบุคคล ซึ่งบรรลุนิพพาน ทำให้มีวิถีการใช้ชีวิตพฤติกรรม คำพูด ความรู้ความสามารถ เป็นต้น และจากสิ่งที่เห็นได้ยาก เช่น ทศณคติ วิชิตอารมณ์ ความปรารถนา เจตนาแรงจูงใจ ค่านิยมเลยพ้นไปจากอิทธิพลครอบงำเชิงโลกียะและก้าวข้าม (Transcendent) สู่อตตภาวะ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากรณีของตถาคตครรรค์จะไม่ใช้กรณีจำเป็นในการตอบปัญหาของทฤษฎีจิตโดยทั่วไปของพุทธปรัชญามหายาน แต่ความสำคัญของปัญหาอยู่ที่ว่า ตถาคตครรรค์คืออะไร โดยเฉพาะในแง่ของ “อตตานิที่แท้จริง” นอกจากจะมีผลต่อการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางจิตแล้ว ในนัยของความหมายในแง่ตัวเอง ยังมีความสำคัญต่อทศณคติในการมองโลก ทั้งนี้เพราะสภาพความมีอยู่แห่งตถาคตครรรค์ สามารถอธิบายศูนย์ตา สังสารวัฏ ความหลุดพ้น และนิพพาน อีกทั้งในแวดวงวิชาการมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับตถาคตครรรค์เชิงลึกยังมีอยู่ค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะมนทัศน์เชิงอภิปรัชญา ดุษฎีนิพนธ์นี้จึงประสงค์ที่จะศึกษาอธิบาย ตีความ และแสดงผลประเด็นดังกล่าวอันนำไปสู่การศึกษาตถาคตครรรค์ที่เป็นระบบคำถามสำคัญคือ ธรรมชาติของตถาคตครรรค์เป็นอย่างไร ที่จะช่วยให้นักวิชาการให้การยอมรับตถาคตครรรค์ว่ามีความเหมาะสมที่จะใช้สร้างการหยั่งรู้ในฐานะเป็นอตตานิที่แท้จริง

จากสภาพปัญหาและความเป็นมาดังที่ได้นำเสนอมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่อง

การวิเคราะห์ตลาคตกรรมในฐานะเป็นอัตตาที่แท้จริงตามจารีตของนิกายมหายาน เพื่อให้คำตอบจากข้อสงสัยที่ว่า สภาพความมีอยู่แห่งตลาคตกรรม สามารถอธิบาย ศูนย์ตา สังสารวัฏ ความหลุดพ้น และนิพพานได้อย่างไร และงานวิจัยนี้เมื่อสำเร็จแล้วจะเป็นข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้สนใจในเรื่องตลาคตกรรมในฐานะเป็นอัตตาที่แท้จริงต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาตลาคตกรรมในฐานะเป็นอัตตาที่แท้จริง
2. เพื่อศึกษาตลาคตกรรมในฐานะเป็นอัตตาที่แท้จริงตามจารีตของนิกายมหายาน
3. เพื่อวิเคราะห์ตลาคตกรรมในฐานะเป็นอัตตาที่แท้จริงตามจารีตของนิกายมหายาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร โดยข้อมูลปฐมภูมิ คือ งานประพันธ์และอรรถกถาอธิบายความ ซึ่งประพันธ์โดย ท่านอารยไมเตรยนาถ อสังกะ และสาวกของท่าน ส่วนข้อมูลทุติยภูมิ คือ คัมภีร์ หนังสือ ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตลาคตกรรม และส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตีความนิยามความหมายของตลาคตกรรม โดยนักวิชาการ ผู้วิจัยได้จัดขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิจากพระสูตรมหายาน และทุติยภูมิจากหนังสือ บทความ วารสาร และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่รวบรวมได้มา ทำการศึกษา วิเคราะห์แยกแยะประเด็น สังเคราะห์องค์ความรู้ เพื่อใช้อธิบายแนวคิดตลาคตกรรมในพุทธปรัชญามหายาน และสร้างนวัตกรรมทางความคิดเกี่ยวกับตลาคตกรรม

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอแนวคิดตลาคตกรรมในฐานะเป็นอัตตาที่แท้จริง พร้อมทั้งวิพากษ์เพื่อตรวจสอบและประเมินเหตุผลข้อถกเถียง

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการวิจัย และสร้างข้อเสนอแนะโดยใช้ฐานของข้ออ้างที่ได้จากการประเมินเหตุผลข้อถกเถียงข้างต้น

4. สรุปผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ตลาคตกรรมในฐานะเป็นอัตตาที่แท้จริงตามจารีตของนิกายมหายาน สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดตลาคตกรรมตามทัศนะพระพุทธศาสนานิกายมหายานมีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับตลาคตกรรมแบ่งเป็น 5 สถานะ ดังนี้ 1) ตลาคตกรรมเป็นที่ตั้งของหน่ออ่อนแห่งพระตลาคต หรือภาวะพุทธะที่อยู่ในจิตของสัตว์โลก ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่ากรรมนี้เป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างพระตลาคตกับสัตว์โลก หน่ออ่อนในกรรมนั้นมีธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะ ซึ่งสะท้อนถึงความบริสุทธิ์ของจิต และศักยภาพในการพัฒนาไปสู่ความรู้แจ้งผ่านปัญญา การเข้าใจและบำเพ็ญหน่ออ่อนนี้จึงเป็นเส้นทางสู่การตื่นรู้ในอนาคต 2) ตลาคตกรรมเป็นธรรมชาติแห่งพุทธะภาวะ หมายถึง ภาวะจิตที่บริสุทธิ์และตื่นรู้ มีศักยภาพไร้ขอบเขตที่สามารถพัฒนาปัญญาเพื่อเข้าถึงความหลุดพ้นจากวัฏฏะ

สงสารได้ เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า แม้ว่าจะยังไม่หมดสิ้นอาสวะกิเลส แต่ก็สามารถเต็มพุทธะภาวะลงในช่องว่างของตลาคตครรภได้ เมื่อพัฒนาไปจนมีปัญญาสูงพอที่จะกำจัดกิเลสได้หมดสิ้น จึงจะบรรลุความเป็นพระพุทธเจ้า 3) ตลาคตครรภเป็นอาลยวิญญูณ หมายถึงจิตที่บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นจิตเต็มแท้ที่ปราศจากรอยประทับของอกุศลกรรมและไม่มีอกุศลพิษะที่นำไปสู่การเวียนว่ายในวัฏฏสงสาร เป็นสภาวะจิตที่สามารถเกิดขึ้นได้กับมนุษย์ที่ฝึกจิตให้เข้าถึงความบริสุทธิ์ เมื่อสามารถกำจัดกิเลสและอาสวะได้หมดสิ้น จะบรรลุถึงภาวะแห่งการหลุดพ้นและยุติการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ 4) ตลาคตครรภเป็นตัวอ่อนแห่งธรรมกาย หมายถึงตลาคตครรภเป็นธรรมกายที่ยังมีกิเลสอาสวะห่อหุ้ม ซึ่งมีอยู่ในสรรพสัตว์ แต่สามารถบรรลุความหลุดพ้นได้ด้วยการฝึกฝนจิตให้บริสุทธิ์ เมื่อหลุดพ้นจากกิเลสอาสวะทั้งหมด จะเรียกว่าเป็นธรรมกาย โดยตลาคตครรภนี้ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่ตาย ไม่เคลื่อนที่ และไม่อุบัติ เพราะเป็นสิ่งที่เที่ยง ยั่งยืน สงบ และเยือกเย็น และ 5) ตลาคตครรภเป็นศูนย์ตา หมายถึง การไม่ยึดถือสิ่งใดว่าเป็นของตน การตระหนักรู้ในกระบวนการธรรมที่ดำเนินไปตามกฎธรรมชาติและความว่างจากกิเลสที่แปดเปื้อนทั้งปวง การเข้าถึงตลาคตครรภจึงนำไปสู่การบรรลุธรรมและเข้าถึงภาวะนิพพาน ซึ่งเป็นความจริงสูงสุดที่เกิดจากการปลดปล่อยจากความยึดมั่นและทุกข์

จะเห็นได้ว่า แนวคิดเรื่องตลาคตครรภ พุทธภาวะ อาลยวิญญูณ ธรรมกาย และศูนย์ตา ในพุทธศาสนานิกายมหายาน ล้วนสะท้อนถึงความบริสุทธิ์ของจิตและการพัฒนาปัญญา เพื่อกำจัด

อวิชชาและอาสวะกิเลส ความหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดจึงเป็นการคืนสู่สภาพบริสุทธิ์ดั้งเดิม และเชื่อมโยงกับสภาวะเดียวกันกับพระพุทธเจ้า

2. แนวคิดอัตตาที่แท้จริงตามจารีตพระพุทธศาสนานิกายมหายานจากการศึกษาแนวคิดเรื่องอัตตาที่แท้จริงตามจารีตพระพุทธศาสนานิกายมหายานนั้นผู้วิจัยจำแนกการศึกษา 2 ประเด็น คือ บริบททางจารีตของพระพุทธศาสนานิกายมหายาน และแนวคิดอัตตาที่แท้จริง ดังนี้

2.1 บริบททางจารีตของพระพุทธศาสนานิกายมหายานแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการที่เกิดขึ้นประมาณหนึ่งร้อยปีหลังพุทธกาล โดยเริ่มปรากฏตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 1 หลังจากแตกแยกจากนิกายเถรวาท นิกายมหายานมองว่าทางหลุดพ้นของนิกายเถรวาทเป็นทางแคบ และมุ่งเน้นการหลุดพ้นที่เข้าถึงได้สำหรับทุกคน ไม่จำกัดเฉพาะพระอรหันต์ ผู้มีปัญญา การพัฒนาชีวิตในมหายานจึงมีความคิดที่ก้าวหน้า เชิดชูอุดมการณ์พระโพธิสัตว์ และมีการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ แม้ในยุคทองระหว่าง พ.ศ. 1000 ถึง 1500 จะมีการเติบโตแต่ต่อมาก็เผชิญกับการโจมตีจากศาสนาฮินดูและการบุกของอิสลาม จนพระพุทธศาสนาในอินเดียเสื่อมโทรม แต่ชาวพุทธยังพยายามฟื้นฟูศาสนาจนถึงปัจจุบัน

2.2 ลักษณะของพระพุทธศาสนานิกายมหายานมีรากฐานทางความคิดที่สำคัญว่าเมื่อคนส่วนใหญ่ยังเผชิญทุกข์ ไม่ควรมีภิกษุรูปใดตั้งใจเพียงเพื่อหลุดพ้นตนเอง แต่ควรแสวงหาวิธีที่สามารถช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ได้ แนวคิด

นี้พัฒนาไปสู่แนวคิดพุทธภาวะ โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต หลักการสำคัญคือการดำเนินชีวิตตามอุดมคติพระโพธิสัตว์ ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุพุทธภูมิและช่วยนำพาสรรพสัตว์สู่ความหลุดพ้นจากวัฏสงสาร ในมหายานมีวิถีสู่ความหลุดพ้นสามทาง ได้แก่ 1) สวากยาน มุ่งหวังบรรลุอรหัตผล 2) ปัจเจกยาน หรือ ปัจเจกพุทธยาน สำหรับพระปัจเจกพุทธเจ้า และ 3) โพธิสัตว์ยาน ซึ่งเน้นความกรุณา ช่วยโปรดสรรพสัตว์ให้หลุดพ้นจากวัฏสงสาร การพัฒนาความคิดเหล่านี้ส่งผลให้เกิดแนวคิดเรื่องตรีกาย พุทธภาวะ และตถาคตครรรจ์จนถึงปัจจุบัน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับอิตตาที่แท้จริงในพระพุทธศาสนานิกายมหายานมีความเชื่อมโยงกับอิตตาที่แท้จริงตามทฤษฎีของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของมหายานในช่วงพุทธศตวรรษที่ 8-12 ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูเห็นว่าอิตตาที่แท้จริงคือพรหมันหรือปรมาตมัน มีคุณลักษณะ 8 ประการ ได้แก่ 1) เป็นนิรันดร์ 2) เป็นภาวะสูงสุดที่เป็นรากฐานของสิ่งทั้งปวง 3) ดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเองและอยู่นอกเหนือเวลา 4) เป็นเอกภาพและมีแก่นสารในตัวเอง 5) วัตถุหรือสสารก็มีนิรันดร์เพราะมาจากพรหมัน 6) พรหมันไม่สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้ตามลำพัง แต่ต้องผ่านกายและใจ 7) การเวียนว่ายตายเกิดของพรหมันเกิดผ่านร่างกายนับไม่ถ้วน และ 8) พรหมันหรือปรมาตมันบางครั้งเรียกว่าอาตมันหรือชีวาตมัน ซึ่งหมายถึงตัวตนที่ถูกจำกัด สรุปได้ว่าอิตตาที่แท้จริงตามศาสนาพราหมณ์-ฮินดูคือพรหมันหรือปรมาตมัน ที่มีความจริงสูงสุด นิรันดร์

และไม่เปลี่ยนแปลง สถิตในทุกสิ่ง เป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย และแฝงอยู่ในอาตมัน

ดังนั้น อิตตาที่แท้จริงในพระพุทธศาสนานิกายมหายานหมายถึงองค์แท้ของพระพุทธเจ้า ซึ่งประกอบด้วยธรรมกายและสัมโภคกายโดยธรรมกายมีสภาวะบริสุทธิ์และอมตะ ไม่ขึ้นอยู่กัเวลา ขณะที่สัมโภคกายเป็นแสงเรืองรองที่ไม่จำกัดรูปแบบและปรากฏเฉพาะแก่พระโพธิสัตว์และเทวดาชั้นสูงที่มีคุณธรรมเท่านั้น

3. วิเคราะห์ตถาคตครรรจ์ในฐานะเป็นอิตตาที่แท้จริงตามจารีตพระพุทธศาสนานิกายมหายานมีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

3.1 การตีความตถาคตครรรจ์ในฐานะตัวตนที่แท้จริงของสรรพสัตว์ได้รับการสนับสนุนจากปฏิญญาในมหายานมหาปริณิรวณะสูตร ซึ่งระบุว่าธรรมที่แท้จริงมีลักษณะเป็นอนิจจังเป็นอิสระ และมีรากฐานที่ไม่เปลี่ยนแปลง ตถาคตจึงแสดงคุณสมบัติเหล่านี้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้ผู้แต่งมหายานมหาปริณิรวณะสูตรจึงนิยามตัวตนที่แท้จริงว่าเป็น "ภาววิเวก" ซึ่งมีลักษณะไม่เกิดไม่เสื่อมสลาย และเป็นอิสระจากวัฏจักรแห่งการเกิดและตาย ทั้งนี้ ความสอดคล้องของคุณลักษณะตถาคตกับการนิยามตัวตนที่แท้จริงมักถูกมองข้ามโดยนักวิชาการบางท่านที่ไม่เห็นว่าตถาคตเป็นตัวแทนของตัวตนที่แท้จริง

3.2 การตีความตถาคตครรรจ์ว่าเป็นตัวตนที่แท้จริงของสรรพสัตว์ไม่ขัดแย้งกับคำสอนในศรีมาลาเทวีสิมหนาทสูตร ที่ระบุว่าตถาคตครรรจ์ไม่ใช่ตัวตนหรือบุคลิภาพ แต่แสดงถึงลักษณะที่ชัดเจนและบริสุทธิ์ของธรรมกาย ซึ่งเป็น "ความ

สมบูรณ์ของตัวเอง" ที่ไม่เปลี่ยนแปลง ตถาคตครรรค์ จึงเป็นจิตสำนึกที่บริสุทธิ์และปราศจากเงื่อนไข ซึ่งมีอยู่ตั้งแต่อดีต โดยมุ่งเน้นไปที่การแยกแยะสิ่งที่ บดบังออกจากสิ่งที่ไม่บดบัง ผู้แต่งได้เชื่อมโยง ตถาคตครรรค์กับธรรมกายะ (ร่างกายแห่งความจริง) โดยยืนยันว่า ตถาคตครรรค์และธรรมชาติภายในได้ ปรากฏชัดในนิพพาน ทั้งนี้ ธรรมกายะถูกมองว่าเป็น “ตัวตน” ที่ไม่มีเงื่อนไข และไม่ใช้ลักษณะที่ถูก บดบัง

ดังนั้น ตถาคตครรรค์จึงเป็นองค์แท้ของ พระพุทธเจ้า แบ่งออกเป็นสองลักษณะคือ ธรรม กายและสัมโมคคกาย โดยธรรมกายมีสภาวะบริสุทธิ์ อมตะ และเป็นนิรันดร์ ไม่ขึ้นอยู่กับเวลา ในขณะที่ ธรรมกายเป็นผู้เนรมิตสัมโมคคกาย ซึ่งมีรัศมีเรือง รongและแสงสว่างที่แผ่ซ่านไปไม่สิ้นสุด ไม่จำกัดอยู่ ในรูปแบบใด โดยจะปรากฏเฉพาะให้พระโพธิสัตว์ ในภพภูมิชั้นสูงและเทวดาเห็นเท่านั้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ตถาคต ครรรค์และอิตตาที่แท้จริงตามจารีตพระพุทธศาสนา นิกายมหายาน ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลาย ประเด็นจึงนำประเด็นที่น่าสนใจเหล่านั้นมาเพื่อ การอภิปรายผล ดังนี้

1. ตถาคตครรรค์ในพระพุทธศาสนานิกาย มหายานสะท้อนถึงพุทธภาวะและความบริสุทธิ์ของ จิต ซึ่งสัมพันธ์กับการพัฒนาปัญญาเพื่อกำจัด อวิชชาและอาสวะกิเลส การบรรลุความหลุดพ้น จึงหมายถึงการกลับคืนสู่สภาพบริสุทธิ์ดั้งเดิม เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า ทุกคนมีศักยภาพที่จะเข้าถึง

พุทธภาวะได้ผ่านการฝึกฝนและพัฒนาจิตสำนึก ซึ่งสอดคล้องกับดวงพร อาภาศิลป์ (2556) ได้ทำ วิจัยเรื่อง แนวคิดเรื่องตถาคตครรรค์ในพุทธศาสนา มหายานอินเดียยุคต้น พบว่า แนวคิดตถาคตครรรค์ ในพุทธศาสนา มหายานมีพัฒนาการที่สำคัญ โดยเริ่มจากพระสูตรยุคแรกในคริสต์ศตวรรษที่ 3-4 ที่เน้นธรรมชาติแห่งพุทธะและตัวอ่อนแห่ง ธรรมกาย ในยุคที่ร่วมสมัย (คริสต์ศตวรรษที่ 4) ได้ มีการเน้นจิตหรือวิญญาณมากขึ้น และในยุคหลัง (ประมาณ คริสต์ศตวรรษที่ 7) ตถาคตครรรค์ถูกมอง ว่าเป็นธรรมชาติแห่งพุทธะในจิตและตัวอ่อนแห่ง ธรรมกาย แนวคิดนี้เชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงสู่ ความรู้แจ้ง โดยมีความสัมพันธ์กับรูปแบบที่เป็น ศูนย์ตาและธาตุ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการ เปลี่ยนแปลงที่สำคัญในพุทธศาสนา

2. ตถาคตครรรค์ในนิกายมหายานเป็น อิตตาที่แท้จริงของพระพุทธเจ้าที่แบ่งเป็นสอง ลักษณะคือ ธรรมกายและสัมโมคคกาย โดย ธรรมกายมีสภาวะบริสุทธิ์และอมตะ ไม่ขึ้นอยู่กับ เวลาและเงื่อนไขใดๆ สัมโมคคกายเป็นรัศมีเรืองรอง ที่ปรากฏตามนิมิตของธรรมกาย และสามารถ ปรากฏให้พระโพธิสัตว์และเทวดาในภพภูมิสูงได้ เห็นเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับสุมาลี มหณรงค์ชัย (2550, หน้า 23-24) กล่าวไว้ในหนังสือพุทธศาสนา มหายาน สรุปความได้ว่า ตถาคตครรรค์หมายถึง พุทธจิตที่มีอยู่ในสัตว์ โดยพัฒนาการแนวคิดแบ่ง ออกเป็นสองระดับ ระดับแรกคือการที่จิตบริสุทธิ์ หมดกิเลสและหลุดพ้นเป็นส่วนหนึ่งของธรรมกาย ส่วนระดับที่สองคือการตระหนักว่าจิตของเราเป็น จิตของพุทธะ ไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่ง สำนักที่

สอนระดับแรก ได้แก่ สำนักโยคการจาร ส่วนสำนักที่สอนระดับที่สอง ได้แก่ สำนักอวตังสกะและสังฆธรรมปฐกทริกะ ชาวพุทธมหายานให้ความสำคัญกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต รวมถึงแนวคิดตรีกายที่เชื่อว่าพระพุทธรูปโพธิสัตว์มีจำนวนมากมายดลึงเมื่อดูในท่วงน้ำซึ่งพุทธเกษตรต่างๆ เป็นที่รองรับการอุปถัมภ์ของพระพุทธรูปที่เต็มไปด้วยความชื่นชมและความกรุณา

3. แนวคิดอิตตาที่แท้จริงในพระพุทธรูปศาสนานิกายมหายานมีความสัมพันธ์กับแนวคิดพรหมณ์-ฮินดูที่มองว่าอิตตาที่แท้จริงคือพรหมณ์หรือปรมาตมน์ ซึ่งมีลักษณะ 8 ประการที่บ่งบอกถึงความนิรันดร์และเอกภาพ โดยพรหมณ์เป็นรากฐานของทุกสิ่งและมีอยู่ในทุกชีวิต ทั้งนี้ พรหมณ์ไม่สามารถทำกิจกรรมได้ตามลำพัง แต่ต้องผ่านกายและจิตเพื่อแสดงตัวตน ในทางกลับกัน อิตตาที่แท้จริงในมหายานก็ชี้ให้เห็นถึงการกลับสู่ความบริสุทธิ์ของจิตที่สัมพันธ์กับพุทธภาวะ ทำให้ทั้งสองแนวคิดสะท้อนถึงการสำรวจธรรมชาติของตัวตนและการหลุดพ้นจากทุกข์ในบริบทที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับถาปนกรรม กำเนิดศิริ (2552, หน้า 39-76) ได้ทำวิจัยเรื่อง มโนทัศน์เรื่องพุทธภาวะในฐานะรากฐานทางจริยธรรมในพุทธปรัชญามหายาน พบว่า แนวคิดพุทธภาวะในพุทธปรัชญามหายานเป็นแนวคิดสำคัญที่ระบุว่าสรรพสัตว์ล้วนมีพุทธภาวะอยู่ภายใน ทำให้ทุกคนมีศักยภาพในการบรรลุธรรม แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในด้านปัญญา แต่พุทธภาวะเป็นแก่นแท้ที่ทำให้พวกเขาไม่แตกต่างกัน ความเชื่อนี้มีผลต่อหลักการทางจริยศาสตร์ของมหายาน โดยเน้นการบำเพ็ญโพธิ

สัตวธรรม ซึ่งรวมถึงการมีความเมตตากรุณาในการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ดังนั้น พุทธภาวะจึงถือเป็นรากฐานสำคัญของจริยศาสตร์ในนิกายมหายาน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1.1 ควรทำการศึกษาเรื่องแนวคิดตถาคตครุฑตามทฤษฎีพุทธปรัชญาเถรวาท

1.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบตถาคตครุฑตามทฤษฎีพุทธปรัชญาเถรวาทและมหายาน

1.3 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้แนวคิดตถาคตครุฑเพื่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ตถาคตครุฑและอิตตาที่แท้จริงตามจารีตพระพุทธศาสนานิกายมหายาน ทำให้ได้ความรู้ว่า ตถาคตครุฑก็คือพุทธภาวะเป็นธาตุแห่งความรู้ที่มีอยู่ในสรรพสิ่ง โดยเฉพาะมนุษย์ที่มีตถาคตครุฑมาแต่กำเนิดตถาคตครุฑธาตุแห่งความรู้จะบรรลุเป้าหมายสูงสุดได้เมื่อได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องด้วยกระบวนการทางการศึกษาและการปฏิบัติ ซึ่งแบ่งการพัฒนาเป็นสองระดับ คือ ระดับแรก ตถาคตครุฑเป็นภาวะที่จิตบริสุทธิ์ในระดับปัจเจกบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของธรรมกาย ระดับที่สอง ตถาคตครุฑคือ โพธิจิตที่อยู่ในตัวเราแต่อยู่ในสถานะของจิตสากลที่แผ่ซ่านอยู่เป็นนิมิต และตถาคตครุฑนี้ที่จะช่วยพัฒนามนุษย์ให้เป็นพระโพธิสัตว์ในอนาคตได้ตามจารีตพระพุทธศาสนานิกายมหายาน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ดวงพร อาภาศิลป์. (2556). แนวคิดเรื่องตถาคตครรรค์ในพุทธศาสนamahayanอินเดียยุคต้น. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ถาปกรณ์ กำเนิดศิริ. (2553). มโนทัศน์เรื่องพุทธภาวะในฐานะรากฐานทางจริยธรรมในพุทธปรัชญามahayan. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 17(3), 39-76.
- ธนู แก้วโอภาส. (2529). ปรัชญา-ศาสนา ตะวันออก และตะวันตก. กรุงเทพฯ:ธรรมสาร.
- พระมหาอุทธาน นรเชฏฐ (ศิริวรรณ). (2556). พัฒนาการแนวคิดตถาคตครรรค์ในพระพุทธานามahayan (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2550). พุทธศาสนamahayan (ฉบับปรับปรุงแก้ไข). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- Page, T. & Yamamoto, K. (2013). *The Mahayana Mahaparinirvana Sutra: Last and most impressive teachings of the Buddha about Reality and the True Self*. London: Nirvana Publications.
- Suzuki, D. T. (1932). *The Lankavatara Sutra: A Mahayana Text*. London: George Routledge and Sons.

อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและบรรยากาศการสร้าง
นวัตกรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร*

The Influence of Transformational Leadership and Innovative
Climate Affecting Innovative Behavior of Teacher's work
under Samutsakhon Primary Education Service Area Office

อภิษฎา ชื่นปวงรสนม และจันทรศัมภ์ ภูติอริยวัฒน์
Apisada Chuenpoungthum and Jantarat Phutiariyawat
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: apisada.chuenpoungthum@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลทางรวม และ 2) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครูกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวแปรในโมเดล ประกอบด้วย ตัวแปร 3 ตัว คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา บรรยากาศการสร้างนวัตกรรม และพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 320 คน ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และข้อคำถาม ระหว่าง 0.80-1.00 และทำการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.979 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง เพื่อเป็นการตรวจสอบความกลมกลืนระหว่างโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ตัวแปรบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู นอกจากนี้ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามี

*ได้รับบทความ: 23 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 21 พฤษภาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 5 กันยายน 2567

Received: February 23, 2024; Revised: May 21, 2024; Accepted: September 5, 2024

อิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู โดยมีตัวแปรบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวแปรส่งผ่าน

2. โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติ Chi-square เท่ากับ 61.59 ค่า $df = 51$ ค่า $p\text{-value} = .140$ ดัชนี $GFI = .970$ ดัชนี $AGFI = .950$ ค่า $SRMR = .025$ ค่า $RMSEA = .025$ และตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครูได้ ร้อยละ 49 ($R^2 = .49$)

คำสำคัญ: พฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงาน; ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; บรรยากาศการสร้างนวัตกรรม

Abstract

The purpose of this study is 1) to study the direct influence. Indirect influence and combined influences and 2) to examine the consistency of the model of transformational leadership and innovation climate influencing the innovative work behavior of teachers with empirical data. The variables in the model consisted of three variables: the transformational leadership of school administrators, an innovation creation atmosphere and the innovative work behavior of teachers. The sample group used in this study was 320 teachers under the authority of the Samutsakhon Primary Educational Service Area Office, In this research, the researcher created an instrument with a five-level rating scale questionnaire, which was checked for content validity by experts. The consistency value (IOC) was between 0.80-1.00 and the Cronbach's Alpha Coefficient was determined with a confidence value of 0.979. The data was analyzed using the SEM test statistic to check the harmony between research models and empirical data.

The research results found that:

1. The innovation atmosphere variable has a direct influence on the innovative behavior variable in teachers' work. In addition, the transformational leadership variable of school administrators has an indirect influence on innovative behavior in teachers' work. The innovative atmosphere variable of educational institution administrators is a transmission variable.

2. The model was consistent with the empirical data. Considering the Chi-square statistic value is 61.59, df value = 51, p-value = .140, GFI index = .970, AGFI index = .950, SRMR value = .025, RMSEA value = .025 and the variables in the model could explain variance on the innovative work behavior of teachers at 49 percent ($R^2 = .49$).

Keywords: Innovative Work Behavior; Transformational Leadership; Innovative Climate

1. บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมต่างๆ ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา ต้องอาศัยผู้นำเป็นผู้รับมือการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ รับมือได้กับทุกสถานการณ์ และสามารถกำหนดทิศทาง รวมทั้งขับเคลื่อน จูงใจให้คนทุ่มเทเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การร่วมกัน ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้สังคมโลกกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมแข่งขันทุกด้าน ด้านการศึกษาจึงสำคัญมากเป็นพื้นฐานสำคัญในการแข่งขันเพื่อความอยู่รอด ความเจริญเติบโต และความมั่นคง สิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันแสดงให้เห็นว่ามีนวัตกรรมใหม่ๆ การจัดการเรียนการสอนแบบท่องจำ ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดกระบวนการคิด ทำให้การสร้างนวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญ นวัตกรรมที่ทำในสิ่งที่แตกต่างจากสิ่งที่มีอยู่และจะเติบโตได้ต้องมีสิ่งที่พัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นองค์การต่างๆ อาจมีรูปแบบของนวัตกรรมที่แตกต่างกันออกไป อาจเป็นนวัตกรรมที่เกิดจากการคิดค้นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนหรือนวัตกรรมที่เกิดจากการคิดปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดียิ่งขึ้น แต่ไม่ว่านวัตกรรมจะเป็นรูปแบบใด สิ่งสำคัญมากกว่าความสำคัญ

ของนวัตกรรมคือสิ่งที่ทำให้เกิดนวัตกรรม (พัชสิริชมพูคำ, 2552)

ปัญหาการศึกษาไทยที่ผ่านมายังมีปัญหาเรื่อง คุณภาพการศึกษาต่ำ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังต่ำกว่าเกณฑ์ พิจารณาได้จากคะแนนสอบ O-NET ของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ทั้งยังมีปัญหาเรื่องนักเรียนออกกลางคัน เด็กเข้าสู่ระบบการศึกษาลดลง อันเนื่องมาจากอัตราการเกิดลดลง ส่งผลทำให้สถานศึกษามีขนาดเล็กลง รวมทั้งสังคมไทยกำลังเข้าสู่วิกฤตสังคมสูงวัย ปัญหาดังกล่าวสามารถแก้ไขได้ด้วยการใช้นวัตกรรม นวัตกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษา ให้เป็นระบบ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา การใช้นวัตกรรมให้เหมาะสม ทั้งนวัตกรรม การจัดการเรียนการสอน นวัตกรรมหลักสูตร นวัตกรรมการวัดและการประเมินผล นวัตกรรมการบริหาร นวัตกรรมสื่อการศึกษา นวัตกรรมการนิเทศการศึกษา และนวัตกรรมอื่นๆ เกี่ยวกับการศึกษา จึงจะเป็นต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

แผนการพัฒนาศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 ตววรรษที่ 21 โรงเรียนเป็นองค์กรที่สำคัญในการให้ความรู้ทางวิชาการ รวมถึงมีส่วนในการเสริมสร้างนักเรียนเพื่อให้ตรงตามความ

คาดหวังของสังคม ซึ่งเป็นความท้าทายของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมหรือการนำพฤติกรรมนวัตกรรมที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดกระบวนการทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2566) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย บุคลากรมีความเป็นมืออาชีพ โดยกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพพระบารมาชการ เพิ่มผลผลิตในการปฏิบัติราชการ และส่งเสริมนวัตกรรม สนับสนุนการปฏิบัติการกิจของราชการให้เป็นไปอย่างคุ้มค่ามีประสิทธิภาพ และยกระดับศักยภาพทางการแข่งขัน พร้อมทั้งสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในองค์กรเพื่อการขยายผลการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่ให้ความสำคัญการพัฒนาบุคลากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่ 2 คือการผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เป้าหมายที่ 3 การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เป้าหมายที่ 7 ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐาน (สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาคร, 2566)

พฤติกรรมนวัตกรรมในการทำงานของครูเป็นกระบวนการสร้างแนวคิดใหม่สร้างสรรค์พัฒนา

ประยุกต์ใช้ส่งเสริมให้ตระหนักและปรับเปลี่ยนโดยครูเพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ (Thurlings, Evers, & Vermeulen, 2015, pp. 430-471) การที่สังคมฐานความรู้มีการแข่งขันอย่างเข้มข้น นวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับความยั่งยืนและความสำเร็จ นวัตกรรมที่เกิดขึ้นกับครูนั้นขึ้นอยู่กับพฤติกรรมสร้างสรรค์ของครูในโรงเรียน ดังนั้นพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครูจึงมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้และการถ่ายทอดไปสู่นักเรียน ซึ่งส่งผลไปถึงความก้าวหน้าในอาชีพและความสำเร็จ พฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของครูจึงเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับการพัฒนาวิชาชีพด้านการศึกษา ดังนั้นพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของวิชาชีพครู นอกจากนี้การส่งเสริมพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู สิ่งสำคัญคือ ต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนและเกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษา (เกษสุตา บุรณศักดิ์สถิตย์, 2562)

ครู คือ บุคคลสำคัญที่ต้องมีพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรม ต้องปรับตัวให้ทันกับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีใหม่ๆ และข้อมูลเชิงลึกกับการเรียนการสอนแบบใหม่ ต้องเป็นจุดเริ่มต้นและปลูกฝังพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน ให้มีความสามารถในการปรับตัวและก้าวทันการปรับเปลี่ยน หน่วยงานทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องขับเคลื่อนให้การจัดการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อสนองต่อนโยบายดังกล่าว ซึ่งการที่จะส่งเสริมพัฒนาพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมสำหรับครู จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ เพื่อมาสนับสนุน ซึ่งประกอบ

ด้วยปัจจัยด้านองค์กร คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม (สิริภพ สมอุดร และ สุชาติ นันทะไชย, 2562, หน้า 391-406)

การจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กรหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวครูที่ถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนโดยตรง จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อให้เกิดพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของครู ตามแนวคิดของสมนึก เพชรช่วย และสมเดช สิทธิพงศ์พิทยา (2560, หน้า 193-204); อนุสรณ์ ตั้งสุกิจจากรณ์ (2563); ลักขณา ศรีบุญวงศ์ (2563) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงสามารถเสริมสร้างพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครูให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น อันเป็นการนำพาองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศต่อไป

นอกจากปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ยังมีปัจจัยด้านบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม ที่สำคัญส่งผลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู ตามแนวคิดของประเวช ชุ่มเกษรกุลกิจ และศจีมาจ ณวิเชียร (2561, หน้า 25-41); วัลลภ วรรณโอสถ และประสพชัย พสุนนท์ (2562, หน้า 846-858); โชติกา จันทร์อยู่ (2562) บรรยากาศการสร้างนวัตกรรม ช่วยส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมให้

องค์กร บรรยากาศองค์การที่ดีจะช่วยให้ครูมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพขององค์การสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เป็นหน่วยงานที่กำกับดูแล สถานศึกษา 102 แห่ง มีนโยบายเตรียมความพร้อมเพื่อขับเคลื่อนจังหวัดสมุทรสาครสู่พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา มีเป้าประสงค์ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ เป็นผู้เชี่ยวชาญและนวัตกรรม ทั้งยังมีจุดเน้นพัฒนาในเรื่องเทคโนโลยี นวัตกรรมต้องเด่น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่ทำวิจัยเรื่องอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ซึ่งข้อมูลจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริม/พัฒนาพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครูในโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและพัฒนาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ มาพัฒนาและสร้างนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ รวมทั้งเป้าหมายที่เหมาะสมเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาจังหวัดและยกระดับนวัตกรรมของครูในสังกัด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของภาวะผู้นำการ

เปลี่ยนแปลง และบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู 2) การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัยตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาขั้นตอนที่ 1 มาออกแบบแบบสอบถามเรื่อง อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยมีค่าความเที่ยงตรงจากดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และข้อคำถาม (Index of Congruence: IOC) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.977 และมีค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่า

สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.979 และ 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดประชากร คือ ครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,844 คน และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Krejcie & Morgan (1970, pp. 607-610) โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 102 โรงเรียน จำนวน 320 คน ด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างตลอดเดือนมกราคม พ.ศ. 2567 ซึ่งจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 คน ได้รับตอบกลับมา 320 คน คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วจึงนำข้อมูลที่ผ่านการรวบรวมมาแล้วมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง จากโปรแกรม LISREL for window เพื่อประเมินผลความถูกต้องของโมเดล และเป็นการตรวจสอบความกลมกลืนระหว่างโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผู้วิจัย

สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. อิทธิพลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ประกอบด้วยตัวแปรต่างๆ ดังนี้ 1) ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และ 2) ตัวแปรบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านความปลอดภัยในการมีส่วนร่วม ด้านการมุ่งมั่น และด้านการสนับสนุนนวัตกรรม

2. โมเดลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมกับตัวแปรพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู หลังการปรับโมเดล มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์พิจารณาจากค่าสถิติ Chi-square เท่ากับ 61.59 ค่า $df = 51$ ค่า $p\text{-value} = .140$ ดัชนี $GFI = .970$ ดัชนี $AGFI = .950$ ค่า $SRMR = .025$ ค่า $RMSEA = .025$ และตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครูได้ ร้อยละ 49 ($R^2 = .49$) โดยสามารถอธิบายแต่ละตัวแปรได้ดังนี้ 1) ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานเท่ากับ .91 มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 83 อย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่าเมื่อตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีระดับสูงขึ้น จะส่งผลให้ตัวแปรบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมมีระดับที่สูงขึ้นเช่นกัน 2) ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = .01$, $p\text{-value} > .05$) 3) ตัวแปรบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู โดยมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานเท่ากับ .77 มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 49 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่าเมื่อตัวแปรบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีระดับสูงขึ้น จะส่งผลให้ตัวแปรพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู มีระดับที่สูงขึ้นเช่นกัน และ 4) ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู โดยมีตัวแปรบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวแปรส่งผ่าน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานเท่ากับ .70 มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 49 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 กล่าวคือ เมื่อตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เพิ่มระดับขึ้นก็จะส่งผลผ่านทางตัวแปรบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ทำให้ตัวแปรพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานเพิ่มขึ้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบจากการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์มาร่วมอภิปรายกับผลการวิจัยตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานเท่ากับ .91 กล่าวคือ เมื่อตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีระดับสูงขึ้น จะส่งผลให้ตัวแปรบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมมีระดับที่สูงขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการสร้างแรงบันดาลใจเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการบรรลุเป้าหมายในสถานศึกษา ให้ครูรู้สึกเกิดพลังในการทำงาน และเอาใจใส่ ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการการทำงานของครูเป็นรายบุคคล ทำให้ครูรู้สึกมีความสำคัญและมีคุณค่าต่อสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมดีตามไปด้วย สอดคล้องกับตรีทิพ บุญแย้ม (2554) ที่อธิบายไว้ว่า บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมในสถานศึกษา เป็นการรับรู้ร่วมกันของบุคลากรถึงบรรยากาศในการสร้างนวัตกรรม ที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้สนับสนุนให้เกิดการสร้าง การนำเสนอ รวมถึงทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ในการทำงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ คิวนันท์ ศิวพิทักษ์ (2555) พบว่า ภาวะผู้นำของ

ผู้บริหารสถานศึกษา การเห็นความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์(บุคลากร) การสร้างความพึงพอใจในการทำงานมีอิทธิพลต่อบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม

2. ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านความปลอดภัยในการมีส่วนร่วม ด้านการมุ่งงาน และด้านการสนับสนุนนวัตกรรม ยังไม่เพียงพอที่ทำให้เกิดพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร และตามการศึกษาวิจัยของ Bass (1985) ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงาน ผลการศึกษาจึงไม่สนับสนุนสมมติฐานนี้ แต่อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้ถูกส่งผ่านอย่างสมบูรณ์ (Completely mediating effect) ไปยังพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมในการทำงาน ทำให้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังคงมีความสำคัญต่อการเกิดพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมในงาน ซึ่งจะปรากฏชัดเจนในรูปแบบของอิทธิพลรวม (TE) ทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของณฐกรณ์ ตั้งสุกิจากรณ์ (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และความผูกพันต่อองค์กรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมในงานของพนักงานบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมในงาน

3. ตัวแปรบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู โดยมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานเท่ากับ .77 กล่าวคือ เมื่อตัวแปรบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีระดับสูงขึ้น จะส่งผลให้ตัวแปรพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู มีระดับที่สูงขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ มีการมุ่งงานเกี่ยวกับการสร้างสรรค์นวัตกรรม รวมทั้งมีการสนับสนุนนวัตกรรม ทั้งด้านกำลังใจ ให้คำแนะนำ การช่วยเหลือ หรือทั้งทรัพยากรอื่นๆ ในการผลิตนวัตกรรมนั้น และทำให้ครูรู้สึกถึงความปลอดภัยในการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์นวัตกรรม และมีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Yuan, & Woodman (2010, pp. 323-342) ที่เสนอแนวคิดว่า บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมจะนำมาซึ่งการเพิ่มมูลค่าขององค์กรนั้นๆ ทำให้บุคลากรในองค์กรมีการสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชพงษ์ ชัชวาลย์ (2560) ได้ทำการศึกษาคู่แบบสมการโครงสร้างพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย : ทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนข้ามประเภทองค์กร พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมคือบรรยากาศส่งเสริมนวัตกรรมของทีมงาน

4. ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู โดยมีตัวแปรบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวแปรส่งผ่าน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานเท่ากับ .70 แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ร่วมกับบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของประเวช ชุ่มเกษรกุลกิจ และศศิมาจณ วิเชียร (2561, หน้า 25-41) ได้อธิบายไว้ว่า ผู้บริหารที่ทำให้บุคลากรรับรู้บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมร่วมกัน จะทำให้บุคลากรมีการรับรู้ว่านวัตกรรมเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาในองค์กร บุคลากรจึงพยายามที่จะแสดงพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในองค์กรขึ้นเพื่อตอบสนองความคาดหวังดังกล่าวในองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของศิวนันท์ ศิวพิทักษ์ (2555) ได้ทำการศึกษาคู่แบบสมการโครงสร้างพระระดับของบุปปัจจัยทางการจัดการที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน พบว่าตัวแปรระดับพนักงานที่มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ ปัจจัยบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมและยังพบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมของพนักงาน โดยส่งผ่านตัวแปรบรรยากาศการสร้างนวัตกรรม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู โดยมีตัวแปรบรรยากาศการสร้างนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวแปรส่งผ่าน ซึ่งครูผู้สอนเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพของระบบการศึกษาไทยให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้น ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนการสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาจะช่วยให้บุคลากรเกิดพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู และช่วยในการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงยังไม่มีอิทธิพลทางตรงกับพฤติกรรม

สร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนผู้กำหนดนโยบายในระดับที่สูงกว่า ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรเกิดภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงาน เพื่อการศึกษาไทยให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลจากการวิจัยพบว่า อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและบรรยากาศ การสร้างนวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่สำหรับการต่อยอดศึกษาวิจัยต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

เกษสุตา บุรณศักดิ์สถิตย์. (2562). พฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- โชติกา จันทร์อ้อย. (2562). พฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของพนักงานเจนเนอเรชั่นวาย การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ณัฐปภรณ์ ตั้งสุกิจจากรณ์. (2563). อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และความผูกพันต่อองค์การ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมในงานของพนักงานบริษัททำอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน). (ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ตรีทิพ บุญแย้ม. (2554). ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมระดับบุคคล และระดับกลุ่มงานเพื่อสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ในบริษัทเอกชนของไทย. (ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประเวช ชุ่มเกสรกุลกิจ และศจีมาจ ณ วิเชียร. (2561). พฤติกรรมสร้างนวัตกรรมในการทำงาน แนวคิด ปัจจัยเชิงสาเหตุ ความท้าทาย. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 10(1), 25-41.
- พัชสิรี ชมพุดำ. (2552). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชชพงษ์ ชัชวาลย์. (2560). โมเดลสมการโครงสร้างพฤติกรรมการสร้างสรรค่นวัตกรรมของพนักงานองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย: ทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนข้ามประเภทองค์การ. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ลักขณา ศรีบุญวงศ์. (2563). โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วย พฤติกรรมสร้างนวัตกรรมในการทำงานและผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ตามการรับรู้ของพยาบาล วิชาชีพ. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- วัลลภ วรรณโอสถ และประสพชัย พสุนนท์. (2562). บรรยากาศการสร้างนวัตกรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร, 12(4), 846-858.
- ศิวะนันท์ ศิวพิทักษ์. (2555). โมเดลสมการโครงสร้างทุกระดับของบุปปัจจัยทางการจัดการที่มีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมการสร้างสรรค่นวัตกรรมของพนักงาน. การประชุมงานวิจัยด้านการบริหารจัดการธุรกิจ (BMRC) ครั้งที่ 5, 16 พฤศจิกายน 2555, (หน้า 168-187). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมนึก เพชรช่วย และสมเดช สิทธิพงศ์พิทยา. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ องค์การแห่งการเรียนรู้และพฤติกรรมการทำงานเชิงนวัตกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1,2,3,4 และ 6. วารสารสมาคมนักวิจัย, 22(1), 193-204.
- สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. เข้าถึงได้จาก <http://www.home.skn.go.th/main/images/iTA/OperatingPlan4.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2566). ประเด็นยุทธศาสตร์เป้าประสงค์. เข้าถึงได้จาก <https://www.opdc.go.th/content/ODY>

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. เข้าถึงได้จาก <https://www.lampang.go.th/public60/EducationPlan2.pdf>
- สิริภพ สมอุดร และสุชาดา นันทะไชย. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมนวัตกรรมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 47(1), 391-406.
- Bass, B. M. (1985). *Leadership and Performance Beyond Expectation*. New York: The Free Press.
- Krejcie, R. V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Thurlings, M., Evers, A. T., & Vermeulen, M. (2015). Toward a model of explaining teachers' innovative behavior: A literature review. *Review of educational research*, 85(3), 430-471.
- Yuan, F., & Woodman, R. W. (2010). Innovative Behavior in the Workplace: The Role of Performance and Image Outcome Expectations. *Academy of Management Journal*, 53, 323-342.

รูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผล
การจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*

Personal Knowledge Management Model to Enhance the
Effectiveness of Teacher Learning Management for Primary
Schools in Lao People's Democratic Republic

วัฒนาวรรณ ชัยยะแสน, จตุภูมิ เวตจตุรัส¹ และกนกอร สมปราชญ์²

Vathanawanh Sayasane, Jatuphum Ketchatturat and Kanokorn Somprach

มหาวิทยาลัยขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น²

Khon Kaen University, Thailand

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: vatanawan7@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธีแบบแผนเชิงอธิบาย แบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการจัดการความรู้ส่วนบุคคล เพื่อนำข้อมูลจากการศึกษาไปสู่การสรุปและสังเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งนำไปสู่การสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง คือครูใน สปป.ลาว จำนวน 600 คน แล้ววิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis หรือ CFA) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน

*ได้รับบทความ: 4 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 9 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 29 กันยายน 2567

Received: September 4, 2023; Revised: September 9, 2024; Accepted: September 29, 2024

ประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวแบบกรณีศึกษา 3 ราย และระยะที่ 3 เป็นการสร้างและหาคุณภาพรูปแบบจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยการประชุมอภิปรายหาฉันทมติจากพหุคุณลักษณะ (Multi-Attribute Consensus reaching: MACR) และตรวจสอบความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ส่วนบุคคล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การค้นหาความรู้ 2) การบริหารและจัดการความรู้ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) การวิเคราะห์ข้อมูล 5) การประยุกต์และเผยแพร่

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) หลักการแนวคิด 4) วิธีปฏิบัติ 5) เป้าหมายสู่ความสำเร็จ และ 6) กลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ

คำสำคัญ: การจัดการความรู้ส่วนบุคคล; การพัฒนารูปแบบ; ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู

Abstract

This research aims to study the components and develop a personal knowledge management model to enhance the teaching effectiveness of teachers in elementary schools in the Lao People's Democratic Republic. The research utilizes a mixed-method explanatory sequential design divided into three phases. Phase 1 employs quantitative research methods to study the components and indicators of personal knowledge management to enhance the teaching effectiveness of teachers in primary schools in the Lao People's Democratic Republic. This involves reviewing relevant documents and research studies to summarize and synthesize the components, leading to the creation of a questionnaire for data collection. The collected data is then analyzed using Confirmatory Factor Analysis (CFA) to verify the consistency of the proposed model. Indicators of personal knowledge management model to enhance the effectiveness of teacher learning management for primary schools in Lao People's Democratic Republic. In phase 2, a qualitative research approach was conducted to study three cases of personal knowledge

management model to enhance the effectiveness of teacher learning management for primary schools in Lao People's Democratic Republic. In third phase, it created a personal knowledge management model was to enhance the effectiveness of teacher learning management for primary schools in Lao People's Democratic Republic. A meeting was conducted to discuss and to find consensus from many characteristics or using Multi-Attribute Consensus Reaching (MACR) to check suitability, possibility, and usefulness of the model to enhance the effectiveness of teacher learning management for primary schools in Lao People's Democratic Republic.

The results showed as follows:

1. The components of personal knowledge management consists of 5 components: 1) knowledge searching; 2) knowledge administration and management; 3) knowledge exchange; 4) data analysis; 5) application and dissemination.
2. A personal knowledge management model to enhance the effectiveness of teacher learning management for primary schools in Lao People's Democratic Republic consists of 1) name of the model, 2) objectives, 3) principles and concepts, 4) procedures, 5) goals for success, and 6) a mechanism towards.

Keywords: personal knowledge management; model development; The effectiveness of teachers' learning management

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่ง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฉบับปรับปรุง ปี ค.ศ. 2016 การประชุมใหญ่ครั้งที่ 8 ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ได้กำหนดเป้าหมายไว้ว่าในปี 2020 ต้องทำให้ประเทศชาติหลุดพ้น จากความด้อยพัฒนาโดยมีปัจจัยพื้นฐานแห่งการเปลี่ยนเป็นประเทศอุตสาหกรรม และทันสมัย เพื่อบรรลุเป้าหมายนั้นมติได้ระบุไว้ว่านับตั้งแต่ปี 2016 ต้องยึดการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเร่งดำเนินการปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ

ให้มีคุณภาพ และมีมาตรฐานสูงขึ้นโดยมุ่งเน้น “สร้างคนลาวให้เป็นพลเมืองดี มีการศึกษา มีความรู้ มีวิชาอาชีพ มีความสามารถประดิษฐ์คิดค้น และมีความกระตือรือร้นต่อการพัฒนาประเทศชาติ ก็คือการพัฒนาตนเองให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์เป็นคนที่มีคุณสมบัติ และศีลธรรม” สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาวเป็นอีกประเทศหนึ่งที่อยู่ในระยะการพัฒนาประเทศ เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาเป็นการปฏิรูปการเรียนรู้ บุคคลที่สำคัญเป็นปัจจัยหลักในการปฏิรูปการศึกษาคือ ครู ดังนั้นการปฏิรูปการเรียนรู้จึงเป็นการปฏิรูปครู และ

บุคลากรทางการศึกษา การบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนและผลิดกำลังคนให้มีศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันด้านเศรษฐกิจการเมือง และเทคโนโลยีกับนานาประเทศได้ โดยการปฏิรูปการศึกษาต้องปฏิรูปการเรียนรู้ของประชาชน การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้มีบทบาทสำคัญคือครู และผู้บริหาร ดังนั้น จึงเป็นการปฏิรูปครูผู้สอน ผู้บริหาร สถานศึกษา เป็นแหล่งปฏิบัติการ การบริหารและการจัดการเรียนรู้ของครูมีส่วนสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาในประเทศที่กำลังพัฒนาด้วย (ธีระยุทธเจริญ, 2559)

การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ปี 2006-2015 และแผนดำเนินงานปี 2016-2020 ของ สปป. ลาว เน้นการศึกษาครูเพื่อสนองการศึกษาสายสามัญให้มีคุณภาพ และสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และเพื่อให้ครูมีความกระตือรือร้นในวิชาชีพ และมีคุณสมบัติความรู้ความสามารถโดยผ่านการพัฒนาทักษะ ทักษะคิด และความรู้อย่างต่อเนื่องสิ่งที่สำคัญคือการรับประกันเงื่อนไขการสอนให้ได้ดีที่สุด มุ่งมั่นให้สามารถบรรลุศักยภาพสูงสุดของโรงเรียนการใช้อาคารสถานที่ และทรัพยากรของโรงเรียนให้เต็มตามศักยภาพ การลงทุนตามแผนที่การศึกษาต้องเป็นพื้นฐานเช่นให้แก่การดำเนินงานเพื่อให้จุดประสงค์บรรลุตามแผน และเป็นจริงในแต่ละด้าน เช่น การจัดตารางการเรียนการสอน และการจัดแบ่งวิชา จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียน และการจัดกลุ่มนักเรียน การใช้อาคารเรียนตามปกติและ

การจัดห้องรวม การกำหนดเวลาสอนของครูตามแผนงานวิชา และการนำใช้อุปกรณ์การเรียนการสอน ครูมีอาชีพต้องประกอบด้วยการเตรียมหลายอย่างเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้โดยผ่านการค้นคิด และแก้ปัญหาด้วยตัวเองครูทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนให้นักเรียนค้นคิดอย่างเป็นระบบ และมีแนวคิดสร้างสรรค์สนับสนุนให้นักเรียนนำเอาตัวอย่าง หรือตัวแบบของคนอื่นมาเปรียบเทียบใส่กับงานของตน เพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น และครูยังทำให้นักเรียนรู้การทำงานร่วมกันเรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ อยู่รอบตัวของตนเองได้ (กระทรวงศึกษาธิการและกีฬาแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2558)

ประสิทธิผลของโรงเรียนเป็นความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบโดยมุ่งหวังให้เกิดความเสมอภาพของการให้บริการการศึกษาที่มีความเท่าเทียมกันในคุณภาพของการจัดการศึกษาในโรงเรียน และลดความเหลื่อมล้ำในคุณภาพของผลผลิตทางการศึกษาแก่เด็กทุกคน ซึ่งหมายถึงคุณภาพของการบริการที่ผู้เรียนที่ได้รับโดยมีการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางเป็นสากลดังที่สถาบันนานาชาติเพื่อการวางแผน การศึกษาขององค์การยูเนสโก (UNESCO, 1991) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยมิติที่สัมพันธ์กัน 3 มิติ คือ คุณภาพของทรัพยากรที่ใช้ในการเรียนการสอนและคุณภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา (Teaching Process) และคุณภาพของผลผลิตในทำนองเดียวกัน Coombs (1991 as cited in UNESCO, 1991) ได้อธิบายความหมายของคุณภาพการ

จัดการศึกษาว่าอาจมีความหมายรวมถึงเนื้อหา วิธีการสอน การจัดกระบวนการทางการศึกษา ความพยายามต่างๆ ที่จะปรับการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่นวัตกรรม ความเป็นมืออาชีพของครู และประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูเพิ่มมากขึ้น การจัดการความรู้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กร และการจัดการเรียนการสอนของครู โดยอาจนำสิ่งที่มียุติเดิมมาปรับเปลี่ยน ซึ่งการดำเนินการนั้นอาจไม่จำเป็นต้องมีการลงทุนเพิ่มก็ได้ ซึ่งมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีดิจิทัล มาช่วยในการดำเนินการ และเป็นเครื่องมือในการจัดการ และนำระบบจัดการความรู้มาใช้ การจัดการความรู้ นับเป็นแนวคิดการบริหารที่ได้รับความนิยมอย่างสูง ปัจจุบัน ซึ่งในอดีตนั้นการจัดการความรู้มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นเครื่องมือการรวบรวมข้อมูล และค้นหาข้อมูลแต่เฉพาะเทคโนโลยีอย่างเดียวไม่คงช่วยให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จได้ เพราะยังมีปัจจัยคุณภาพของคน และวัฒนธรรมองค์กรที่มีความสำคัญมากในการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการความรู้การจัดการความรู้ในปัจจุบันเป็นยุคที่มองว่าการจัดการความรู้เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง

ทั้งนี้เพราะการที่เราจะแบ่งปันความรู้เป็นผลสะท้อนมาจากความไว้วางใจและความสนิทสนมที่มีต่อคนผู้นั้นองค์การไม่สามารถบังคับให้พวกเขามอบความรู้ที่สะสมมาตลอดชีวิตให้กับใครก็ตามที่พวกเขาไม่คุ้นเคย และการจัดการความรู้ในปัจจุบันเป็นยุคที่มองว่าการจัดการความรู้เป็นปรากฏการณ์

ทางสังคมอย่างหนึ่ง จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สปป.ลาว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สปป.ลาว

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู ในโรงเรียนประถมศึกษา สปป.ลาว

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Approaches) ด้วยการใช้แบบแผนรองรับภายใน (Embedded Design) โดยนักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก และการวิจัยเชิงปริมาณเป็นตัวเสริมเพื่อให้ผลเชิงคุณภาพสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ

การวิจัยระยะที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สปป.ลาว โดยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการเลือกคือ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาระดับนโยบาย จบปริญญาเอก และยืนยันองค์ประกอบของความเป็นผู้ประกอบ โดยผู้

เชี่ยวชาญ 9 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์ทำงานในด้านการจัดการความรู้ส่วนบุคคล จนได้รับการยอมรับจากหน่วยงานและสังคม หรือเป็นนักวิชาการที่มีความรู้ความเข้าใจ มีประสบการณ์หรือมีผลงานเกี่ยว จนได้รับการยอมรับจากหน่วยงานและสังคม เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

การวิจัยระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้าง ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ในโรงเรียนประถมศึกษา สปป. ลาว โดยการศึกษาแบบกรณีศึกษาครูจำนวน 6 ราย จากโรงเรียน 3 แห่ง โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้ คือ โรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่การศึกษาเขตนครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว ที่มีประสิทธิผลตามเกณฑ์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับและมีหลักฐานรับรองเชิงประจักษ์ และสิ่งสำคัญในการเลือกโรงเรียนประถมศึกษา ที่ผู้วิจัยจะศึกษา คือ มีแนวปฏิบัติที่ดี เป็นที่ยอมรับและมีรูปแบบของการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้าง ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา ใน สปป. ลาว สอดคล้องกับเกณฑ์ที่กำหนดมีผลงานเชิงประจักษ์ มีข้อมูลเชิงลึกที่สอดคล้องกับประเด็นทฤษฎีที่ศึกษาและมีข้อมูลเพียงพอในการอธิบายปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยศึกษา โดยในการเลือกโรงเรียนประถมศึกษาที่จะศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างรอบคอบโดยอาศัยการเลือกโดยใช้ทฤษฎีเป็นฐาน (Theoretical Sampling) เพื่อให้ได้โรงเรียนที่สามารถนำไปสู่การอธิบาย

ปรากฏการณ์ที่สอดคล้องกับทฤษฎี เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม แบบสังเกต แบบประเมินและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อหาค่า $\bar{X}$ และ S.D.

การประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้าง ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ในโรงเรียนประถมศึกษา สปป. ลาว โดยการใช้การประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติด้วยเทคนิค MACR (Multi Attribute Consensus Reaching) เป็นวิธีที่ King et al. (2001, pp. 49-69) ใช้ในการวิเคราะห์สมรรถนะที่จำเป็นของผู้ประเมิน ผลการวิเคราะห์จะได้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับความสอดคล้อง ความสำคัญและความจำเป็นของรายการและเชิงคุณภาพในลักษณะของเหตุผลประกอบ สำหรับการตรวจสอบร่างแนวทางการพัฒนาผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เทคนิค MACR

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ส่วนบุคคล พบว่า

1. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ส่วนบุคคล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การค้นหาความรู้ 2) การบริหารและจัดการความรู้ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) การวิเคราะห์ข้อมูล 5) การประยุกต์และเผยแพร่ และผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างการ

จัดการความรู้ส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างการจัดการจัดการความรู้ส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ผลการวิเคราะห์	ผลการพิจารณา
χ^2 - Test	ไม่มีนัยสำคัญ $P > 0.05$	$\chi^2 = 382.319$ $Df = 342, P\text{-Value} = 0.0655$	ผ่านเกณฑ์
χ^2 / df	< 2.00	1.117	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	≤ 0.05	0.014	ผ่านเกณฑ์
SRMR	≤ 0.08	0.030	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.95	0.997	ผ่านเกณฑ์
TLI	≥ 0.95	0.996	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่1 พบว่า ค่าดัชนีกลมกลืนของการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างการจัดการความรู้ส่วนบุคคล ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด พบว่า ค่าไคส์แควร์ (χ^2) เท่ากับ 382.319 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 342 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (P-Value) เท่ากับ 0.0655 แสดงว่าค่าไคส์แควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.030 ค่าดัชนีรากที่สองกำลังสองเฉลี่ย (SRMR) เท่ากับ 0.030 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.997 ค่าดัชนีตรวจสอบความกลมกลืน (TLI) เท่ากับ 0.996

แสดงว่าโมเดลการวิจัยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้าง ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ในโรงเรียนประถมศึกษา สปป. ลาว ผลจากการศึกษากรณีศึกษา ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้าง ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) หลักการแนวคิด 4) วิธีปฏิบัติ 5)

เป้าหมายสู่ความสำเร็จ และ 6) กลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ชื่อรูปแบบ รูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.2 วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.3 หลักการ แนวคิด การจัดการความรู้ส่วนบุคคล (Personal Knowledge Management) เป็นกระบวนการสร้างความรู้ให้เกิดภายในตัวบุคคลด้วยการจัดการข้อมูลข่าวสาร และนำข้อมูลมาจัดกระทำเป็นหมวดหมู่ให้ง่ายต่อการใช้งานของแต่ละบุคคล สามารถเผยแพร่ความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือต่อยอดองค์ความรู้ที่มีในหน่วยงาน เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กร และการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีดิจิทัล มาช่วยในการดำเนินการ และเป็นเครื่องมือในการจัดการ และนำระบบจัดการความรู้มาใช้มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู ทำให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพได้ และทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการใช้เทคโนโลยีผสมผสานเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีหลักการดังนี้ 1) หลักการมีส่วนร่วม

ในการพัฒนา และเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ 2) หลักการแนวคิดการพัฒนาตนเองและการพัฒนาวิชาชีพ 3) หลักการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีดิจิทัล และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

2.4 วิธีปฏิบัติ มีวิธีปฏิบัติทั้งหมด 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การค้นหาความรู้ครู เข้าถึงข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีดิจิทัลในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น หนังสือ โทรทัศน์ และ Internet เป็นต้น 2) การบริหารและจัดการความรู้ ครูจัดเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้หรือประสบการณ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรไว้เป็นหมวดหมู่ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครูสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) (PLC) และมีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) สู่สาธารณชน 4) การวิเคราะห์ข้อมูล ครูคัดแยกองค์ความรู้ และปรับปรุงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบสารสนเทศ 5) การประยุกต์ และเผยแพร่ ครูจัดทำข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย และสะดวกต่อการใช้งาน สามารถพัฒนา และบูรณาการองค์ความรู้ขึ้นมาใหม่

2.5 เป้าหมายสู่ความสำเร็จ 5 ด้าน คือ 1) การค้นหาความรู้ ครูมีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีดิจิทัลในการสืบค้นข้อมูล 2) การบริหารและจัดการความรู้ ครูมีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ความรู้หรือประสบการณ์ที่ได้รับไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครูมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง

วิชาชีพ (Professional Learning Community) (PLC) เพิ่มขึ้น 4) การวิเคราะห์ข้อมูล ครูมีการคัดแยกองค์ความรู้ และปรับปรุงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่เป็นการจัดทำสารสนเทศ 5) การประยุกต์ และเผยแพร่ ครูมีการจัดกระทำข้อมูลให้เป็นสารสนเทศที่ทันสมัย และสะดวกต่อการใช้งาน

2.6 กลไกการขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ ดังนี้ 1) การค้นหาความรู้การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย การขับเคลื่อนนโยบาย วิสัยทัศน์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการค้นหาความรู้ ให้ประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรม เห็นเชิงประจักษ์ เป็นแบบอย่าง มีการกำกับ นิเทศ ติดตามการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ สร้างแหล่งเรียนรู้และบรรยากาศที่เอื้อต่อการค้นหาความรู้ 2) การบริหารและจัดการความรู้ การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การขับเคลื่อนนโยบาย วิสัยทัศน์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ มีการกำกับ ติดตามการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ สร้างฐานข้อมูลในการจัดเก็บความรู้เป็นระบบ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การขับเคลื่อนนโยบาย วิสัยทัศน์ การเรียนรู้ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) (PLC) มีการกำกับ ติดตามการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) (PLC) 4) การวิเคราะห์ข้อมูล การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากรในเรื่องทักษะการคิด

วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ข้อมูล มีการกำกับ ติดตามการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ 5) การประยุกต์ และเผยแพร่การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ในการพัฒนา และบูรณาการองค์ความรู้การปรับปรุงพัฒนา ข้อมูลสารสนเทศให้ทันสมัย และสะดวกต่อการใช้งาน มีการสนับสนุนกิจกรรมการเผยแพร่สารสนเทศ หรือนวัตกรรม หรือองค์ความรู้ต่อชุมชน หรือสาธารณชน

ผลการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากการประชุมอภิปรายเพื่อหาฉันทามติของกลุ่มนักปฏิบัติและกลุ่มนักวิชาการ (MACR) พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ในแต่ละประเด็นมีคะแนนความสำคัญเฉลี่ยรอบที่ 1 ตั้งแต่ 85.9-91.3 คะแนน และในรอบที่ 2 ตั้งแต่ 85.0-92.5 คะแนน และมีพิสัยคะแนนระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งสองกลุ่ม คือกลุ่มนักวิชาการและกลุ่มนักปฏิบัติ ตั้งแต่ 15-42 ในรอบที่ 1 และตั้งแต่ 15-38 ในรอบที่ 2 มีบางประเด็นที่จะต้องนำมาอภิปราย เมื่อพิจารณาในรายประเด็นที่มีค่าพิสัยเกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนดพบว่า มีประเด็นทั้งหมด 6 ประเด็น

ผลการประเมินชื่อรูปแบบ วัตถุประสงค์ และหลักการ แนวคิดของรูปแบบในด้าน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์พบว่า ชื่อรูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้

และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนวัตถุประสงค์ และหลักการ แนวคิด มีความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ผลการประเมินด้านความเหมาะสมมีค่ามากที่สุดทุกองค์ประกอบ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.75- 4.95 เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมากที่สุดในการนำไปใช้คือ การวิเคราะห์ข้อมูล ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.17) รองลงมาคือ การวิเคราะห์ข้อมูล ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.22) และการประยุกต์ และเผยแพร่ ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.28) ผลการประเมินความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.45- 4.0 เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีความเป็นไปได้สูงสุดในการนำไปใช้คือ การวิเคราะห์ข้อมูล ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.10) รองลงมาคือ การประยุกต์ และเผยแพร่ ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.18) ผลการประเมินด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.86-4.92 เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีความเป็นประโยชน์สูงสุดในการนำไปใช้คือ การวิเคราะห์ข้อมูล ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.26) รองลงมาคือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.17)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์นั้น สามารถอภิปรายผลการวิจัยที่ได้ในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการ

จัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า การจัดการเรียนรู้ของครู ประกอบด้วย การค้นหาความรู้ การบริหารและจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูล การประยุกต์ และเผยแพร่ และประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู ประกอบด้วย การบริหารและการจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเฉพาะ ครูมืออาชีพ นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ และการประเมินการเรียนรู้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ส่วนบุคคล ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างลุ่มลึก หลากหลาย รัดกุม และได้มีการนำเสนอร่างองค์ประกอบต่อผู้เชี่ยวชาญ และได้ให้ข้อเสนอแนะให้ความคิดเห็น และทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis หรือ CFA) จนได้องค์ประกอบที่มีความสอดคล้องกับการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Dorsey (2000 อ้างถึงใน เชิดวงศ์ หงส์ศรีจินดา, 2557) ที่ได้กล่าวว่า การจัดการความรู้ส่วนบุคคลเป็นทักษะด้านข้อมูล ประกอบด้วย 1) ทักษะการดึงข้อมูล 2) ทักษะการประเมิน 3) ทักษะการจัดระเบียบ 4) ทักษะการทำงานร่วมกัน 5) ทักษะการนำเสนอ 6) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้เทคโนโลยีและศาสตร์การสอน

(Technological Content Knowledge: TCK) และ 7) ทักษะการรักษาความปลอดภัย และ สอดคล้องกับแนวคิดของ Pettnati et al. (2003, pp. 52-65) ที่กล่าวว่า ทักษะที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการความรู้ส่วนบุคคล ประกอบด้วย 1) ทักษะการสร้างความรู้ (create) 2) ทักษะการจัดการ (organize) และ 3) ทักษะการแบ่งปัน (share) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Seufert, Back & Krogh (2003) ที่ได้กล่าวถึงการจัดการความรู้ส่วนบุคคล ว่าต้องประกอบด้วย 1) การจัดการข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Information Management) 2) กระบวนการสร้างความรู้ภายในบุคคล (Personal Knowledge Internalization) 3) กระบวนการสร้างปัญญาในบุคคล (Personal Wisdom Creation) และ 4) การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างบุคคล (Inter-Personal Knowledge Transferring) ในส่วนของประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ของครู

2. ผลการพัฒนาแบบการพัฒนาแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่มีความเหมาะสมเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ รูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) หลักการแนวคิด 4) วิธีปฏิบัติ 5) เป้าหมายสู่ความสำเร็จ และ 6) กลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ส่วน

บุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในภาพรวมมี ความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีขั้นตอนการดำเนินการสร้างรูปแบบอย่างเป็นระบบตามแนวคิดการสร้างรูปแบบของ Keeves (1988) และแนวคิด OKR (objectives & Key Results) เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมาย ซึ่ง Keeves (1988) ได้จำแนกประเภทของรูปแบบที่เป็นรูปแบบเชิงอธิบาย (semantic model) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยาย หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา โดยขั้นตอนการสร้างรูปแบบประกอบด้วย 3 ขั้นตอนที่สำคัญคือ 1) การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ในประเด็นที่ต้องการศึกษา 2) การร่างหรือการสร้างรูปแบบตามขั้นตอนและองค์ประกอบที่กำหนด 3) การตรวจสอบรูปแบบในส่วนของการตรวจสอบรูปแบบใช้วิธีการตรวจสอบรูปแบบโดยให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้พิจารณาความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ (characteristic) อีกทั้งยังได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยใช้การประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติด้วยเทคนิค MACR (Multi Attribute Consensus Reaching) โดยผู้

เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญกลุ่มผู้ปฏิบัติที่มีผลงานโดดเด่นด้านทางการศึกษา ทั้งกลุ่มนักวิชาการและกลุ่มนักปฏิบัติ ซึ่งเป็นวิธีที่ King et al. (2001, pp. 49-69) ใช้ในการวิเคราะห์สมรรถนะที่จำเป็นของผู้ประเมิน ผลการวิเคราะห์จะได้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับความสอดคล้อง ความสำคัญและความจำเป็นของรายการและเชิงคุณภาพในลักษณะของเหตุผลประกอบ นอกจากนี้ ยังกล่าวได้ว่ารูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ควรจะมีข้อกำหนด (Requirement) 4 ประการ คือ 1) รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวม (Associative Relationship) 2) รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถถูกตรวจสอบ ได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ 3) รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย 4) รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายผลในเรื่องที่กำลังศึกษา

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน

ประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาวที่จะนำรูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลของครูเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และทิศทางการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาให้มีการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพได้

1.2 สถานศึกษาสามารถนำรูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลของครูเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้าน การค้นหาความรู้ การบริหารและจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูล และการประยุกต์ และเผยแพร่ ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ที่ดี และส่งผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพได้

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำข้อเสนอเชิงทฤษฎีจากความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างลักษณะของการจัดการความรู้ส่วนบุคคล เจื่อนไขเชิงสาเหตุ ยุทธศาสตร์ที่ใช้ เจื่อนไขเชิงบริบท เจื่อนไขสอดแทรก และผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นมาเป็นแนวปฏิบัติในการเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู ความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับตัวตนของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน จะนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ที่มีประสิทธิภาพ ได้อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพื่อเป็นการทดสอบ ความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคล ควรมีการศึกษาในบริบทของโรงเรียนในภูมิภาคอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อนำรูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลไปสู่การปฏิบัติได้อย่างลุ่มลึก ซึ่งเป็นการ

ต่อยอดและพัฒนาผลการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

รูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจากการวิจัยเกิดองค์ความรู้ใหม่ คือ รูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังภาพที่ 1

รูปแบบการจัดการความรู้ส่วนบุคคลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิธีปฏิบัติทั้ง 5 ด้าน

1. การค้นหาความรู้ครูเข้าถึงข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีดิจิทัลในการสืบค้นข้อมูล จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น หนังสือ โทรศัพท์และ Internet เป็นต้น
2. การบริหารและจัดการความรู้ครูจัดเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้ หรือประสบการณ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร ไว้เป็นหมวดหมู่
3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครูสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) (PLC) และมีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) สู่สาธารณะชน
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ครูคัดแยกองค์ความรู้และปรับปรุงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบสารสนเทศ
5. การประยุกต์ และเผยแพร่ ครูจัดทำข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยและสะดวกต่อการใช้งานสามารถพัฒนา และบูรณาการองค์ความรู้ขึ้นมาใหม่

เป้าหมายสู่ความสำเร็จ มีเป้าหมายสู่ความสำเร็จ 5 ด้าน

1. การค้นหาความรู้ ครูมีความรู้ในการใช้เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีดิจิทัลในการสืบค้นข้อมูล
2. การบริหารและจัดการความรู้ ครูมีการจัดเก็บรวบรวม ข้อมูล ความรู้ หรือประสบการณ์ที่ได้รับไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน
3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครูมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) (PLC) เพิ่มขึ้น
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ครูมีการคัดแยกองค์ความรู้ และปรับปรุงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่เป็นการจัดทำสารสนเทศ
5. การประยุกต์ และเผยแพร่ ครูมีการจัดการทำข้อมูลให้เป็นสารสนเทศที่ทันสมัย และสะดวกต่อการใช้งานสามารถพัฒนา และบูรณาการองค์ความรู้ขึ้นมาใหม่

กลไกการขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ

1. การค้นหาความรู้การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายการขับเคลื่อนนโยบาย วิสัยทัศน์การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการค้นหาความรู้ให้ประสบความสำเร็จ เป็นรูปธรรม เห็นเชิงประจักษ์ เป็นแบบอย่าง มีการกำกับ นิเทศ ติดตามการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอสร้างแหล่งเรียนรู้และบรรยากาศที่เอื้อต่อการค้นหาความรู้
2. การบริหารและจัดการความรู้ การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การขับเคลื่อนนโยบาย วิสัยทัศน์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ มีการกำกับ ติดตามการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอสร้างฐานข้อมูลในการจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ
3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การขับเคลื่อนนโยบาย วิสัยทัศน์ การเรียนรู้ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) (PLC) มีการกำกับ ติดตามการปฏิบัติงานอย่าง สม่ำเสมอสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) (PLC)
4. การวิเคราะห์ข้อมูล การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาบุคลากรในเรื่องทักษะการคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ข้อมูล มีการกำกับ ติดตามการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ
5. การประยุกต์ และเผยแพร่การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ในการพัฒนาและบูรณาการองค์ความรู้การปรับปรุงพัฒนาข้อมูลสารสนเทศให้ทันสมัย และสะดวกต่อการใช้งานสามารถพัฒนา และบูรณาการองค์ความรู้ขึ้นมาใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการและกีฬาแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. (2558). *นโยบาย และแผนปฏิบัติการพัฒนา และคุ้มครองครู*. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เชิดวงศ์ หงส์ศรีจินดา. (2557). *การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ส่วนบุคคลที่ใช้สัญญาณการเรียนรู้และเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำงานวิชาการของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระ รุญเจริญ. (2559). *ความเป็นมออาชีวะในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- Keeves, P. J. (1988). *Educational Research, Methodology and Measurement: An international handbook*. Oxford: Pergamon Press.
- King, G., et al. (2001). Analyzing Incomplete Political Science Data: An Alternative Algorithm for Multiple Imputation. *American Political Science Review*, 95(1), 49-69.
- Pettnati, M. C., et al. (2003). Using social software for personal knowledge management in formal online learning. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 8(3), 52-65.
- Seufert, A., Back, A., & Krogh, G. V. (2003). Unleashing the Power of Networks for Knowledge Management in Beerli, A. J., Falk, S., & Diemers, D., *Knowledge Management and Networked Environments*. New York: Accenture LLP.
- UNESCO. (1991). *Qualitative Aspects of Educational Planning*. Paris: United Nations.

**ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน***
**Policy Recommendation Personnel Administration of the
Education Service Area Office under the Office of the Basic
Education Commission**

ปฐมพงษ์ สมอฝาก, ศักดินาภรณ์ นันท์ และสุชาติ บางวิเศษ
Pathompong Samorfark, Sakdinaporn Nunttee and Suchat Bangwiset
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Loei Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Pathompong2518@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารงานบุคคล 2) จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคล 3) ประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคล การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.945 กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นจำนวน 393 คน ระยะที่ 2 การจัดทำและประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบายโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันในการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบที่มีสภาพปัจจุบันสูงที่สุด ได้แก่ งานบำเหน็จความชอบและทะเบียนประวัติ สภาพที่พึงประสงค์ของในการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบที่มีสภาพที่พึงประสงค์สูงที่สุด ได้แก่ งานบำเหน็จความชอบและทะเบียนประวัติ

*ได้รับบทความ: 14 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 14 พฤษภาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2567

Received: March 14, 2024; Revised: May 14, 2024; Accepted: September 30, 2024

ค่าความต้องการจำเป็น (PNI^{Modified}) ในการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีค่าอยู่ระหว่าง 0.02-0.04 โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ 1) ส่งเสริม สนับสนุนการมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ 2) การศึกษา วิเคราะห์ และดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงานการเลื่อนเงินเดือน และ 3) จัดทำข้อมูลระบบจ่ายตรงเงินเดือนและค่าจ้างประจำ

2. ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ 6 ประเด็น เป้าประสงค์ 6 ประเด็น กลยุทธ์ 7 ประเด็น และแนวปฏิบัติ 30 ประเด็น

3. การประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ อยู่ระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงนโยบาย; ข้อเสนอเชิงนโยบาย; การบริหารงานบุคคล

Abstract

The purposes of this research were 1) study the current conditions, desirable conditions, and the needs of personnel administration of the educational service area office, 2) create the policy recommendations for personnel administration of the Education Service Area office, 3) evaluate the policy recommendations for personnel administration of the Education Service Area Office. The study consisted of 2 phases: Phase I, Study the current conditions, desirable conditions, and the needs of personnel administration of the educational service area office. The research instrument was rating scale questionnaire with reliability coefficient of 0.945. The sample consisted of 393 participants in the Education Service Area Office by Stratified Random Sampling. Phase II, Creation and feasibility of the policy recommendations for personnel Administration of the Education Service Area office by Focus Group Discussion with 9 experts and, check the policy recommendations for feasibility administration of the Education Service Area office by 7 experts were to assess the propriety, feasibility and utility.

The results revealed that:

1. The current conditions and desirable conditions were at the highest level and the needs of feasibility administration of the educational service area office were between 0.02-0.04.

2. The policy recommendations for Personnel Administration of the Education Service Area Office consisted of vision, mission, goals, strategies, and practices.

3. The assessment of policy proposals for personnel management by the educational area office is highly appropriate, highly feasible, and highly beneficial.

Keywords: Policy Research; policy recommendations; personnel administration

1. บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ประกอบกับนโยบายนายกรัฐมนตรีด้านการปฏิรูปการศึกษาเพื่ออนาคตประเทศไทยมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืน แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษามีแผนงานเพื่อการปฏิรูป 7 เรื่อง ดังนี้ 1) การปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ และกฎหมายลำดับรอง 2) การปฏิรูปการพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียน 3) การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 4) การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครู และอาจารย์ 5) การปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 6) การปรับโครงสร้างของหน่วยงานในระบบการศึกษา เพื่อบรรลุเป้าหมายในการปรับปรุง การจัดการเรียนการสอน และยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา และ 7) การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้โดยการพลิกโฉมด้วยระบบดิจิทัล (Digitalization for Educational and Learning Reform) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาคือ จัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อลงสู่การปฏิบัติกระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศนโยบาย

และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ดังนี้ 1) การจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย 2) การยกระดับคุณภาพการศึกษา 3) การสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษาทุกช่วงวัย 4) การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน 5) การส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครู บุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 6) การพัฒนาระบบราชการและการบริการภาครัฐยุคดิจิทัล และ 7) การขับเคลื่อนกฎหมายการศึกษาและแผนการศึกษาชาติ ซึ่งเป็นนโยบายและภารกิจเร่งด่วนและในระดับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบาย 4 นโยบาย คือนโยบายที่ 1 ด้านความปลอดภัย นโยบายที่ 2 ด้านโอกาสและการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา นโยบายที่ 3 ด้านคุณภาพ และนโยบายที่ 4 ด้านประสิทธิภาพ นอกจากนั้นยังกำหนดจุดเน้นจำนวน 9 จุดเน้น โดยเฉพาะจุดเน้นที่ 9 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาโดยการกระจายอำนาจและใช้พื้นที่เป็นฐานเพื่อสร้างความเข้มแข็ง โดยการจัดสรรกรอบเงินงบประมาณ (Block Grant) ตามหลักธรรมาภิบาลให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) ซึ่งจะเห็นได้ว่า การดำเนินการให้บรรลุตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้นั้น ทรัพยากรทางการบริหารที่มีความสำคัญที่สุด คือ การบริหารทรัพยากรบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารทรัพยากรบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์กรหลักที่มีภารกิจในการจัดและส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชากรในวัยเรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นที่สำคัญไว้ 11 ประการ โดยนโยบายข้อที่ 9 กำหนดให้มีการเร่งปรับระบบการบริหารงานบุคคลมุ่งเน้นความถูกต้อง เหมาะสม เป็นธรรม ปราศจากคอร์รัปชัน ให้เป็นปัจจัยหนุนในการเสริมสร้างคุณภาพและประสิทธิภาพ ขวัญ และกำลังใจ สร้างภาวะสูงใจ แรงบันดาลใจและความรับผิดชอบในความสำเร็จตามภาระหน้าที่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการบริหารงานบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายที่มีความสำคัญ ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษามีทักษะที่เหมาะสมและมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์โดยกำหนดผลผลิตตามจุดเน้นและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล ได้แก่ 1) บุคลากรทางการศึกษา มีความเป็นมืออาชีพ และยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพ 2) ผู้บริหาร

สามารถบริหารงานทุกด้านให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล 3) บุคลากรทางการศึกษามีขวัญ กำลังใจในการทำงาน มีผลงานเชิงประจักษ์ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติอย่างเหมาะสม และ 4) องค์กรและคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดเตรียม และการจัดสรรครูมีความตระหนักและดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษา บรรลุใหม่/ย้าย มีความสามารถสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน ชุมชน สังคม และมีการบริหารงานบุคคลเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

การบริหารงานบุคคล นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งต่อองค์การที่จะทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยทางด้านบุคลากรหรือผู้ปฏิบัติงาน จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในบรรดาทรัพยากรทั้งหมด เพราะสามารถที่จะจัดการหรือหาวิธีที่จะดำเนินการให้องค์การบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาก็เช่นเดียวกัน บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหาร คณะกรรมการ รวมทั้งองค์กรกลางในการบริหารงานบุคคล เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพ การบริหารราชการของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาคซึ่งกำหนดให้มีคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาคและให้ยุบเลิก อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษารวมทั้งให้ออนอำนาจหน้าที่ของอ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบ

ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาไปเป็น อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2560)

จากสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคล ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ผ่านมา พบว่า การดำเนินการมีขั้นตอนหลายขั้นตอนทำให้มีความ ลำบาก ไม่ทันต่อความต้องการของหน่วยงาน ขาดการ วางแผนในการบริหารงานบุคคล เช่น แผนอัตรา กำลังระยะสั้นและระยะยาวส่งผลให้บุคลากรใน ส่วนราชการไม่ทราบถึงความก้าวหน้า หรือขาดการ เตรียมความพร้อมไปสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น ซึ่งปัญหา ในปัจจุบัน คือ ขาดกำลังคนที่เตรียมพร้อมเข้าสู่ ตำแหน่งระดับสูง เดิมแต่ไม่ทันตามมาตรฐาน ตำแหน่งที่ สำนักงาน ก.ค.ศ. กำหนด เกิดช่องว่าง ในการบริหารงานระหว่างรอการสรรหาทำให้ไม่ สามารถดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องได้ เช่น การ ประเมินเพื่อเลื่อนบุคคลขึ้นแต่งตั้งให้ดำรงใน ตำแหน่งประเพณีวิชาการ ประเภททั่วไป เป็นต้น

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จึงสนใจที่จะจัดทำวิจัย เรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลที่มี ประสิทธิภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นข้อมูล สารสนเทศสำหรับการ วางแผนการบริหารงานบุคคลในระดับนโยบายของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นแนวทางให้สำนักงาน เขตพื้นที่ศึกษานำไปกำหนดเป็นนโยบายในการ

บริหารงานบุคคลในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร งานบุคคลตามภารกิจให้เกิดผลสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ และเป้าหมายต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึง ประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหาร งานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหาร งานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
3. ประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายการ บริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิง นโยบาย (Policy Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพ ที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการ บริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.89-1.00 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.44-0.82 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.945 กลุ่ม ตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษา ที่ดูแลรับผิดชอบงานบริหารบุคคล ผู้อำนวยการกลุ่มการบริหารงานบุคคล จำนวน 393 คน ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ได้แก่ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย การบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ที่มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.89-1.00 การตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มนักวิชาการ 2) กลุ่มนักบริหารการศึกษา และ 3) กลุ่มนักปฏิบัติ โดยนำข้อมูลจาก 3 กลุ่ม มาตรวจสอบแล้วเลือกเอาข้อมูลที่ตรงกัน หลังจากตรวจสอบแล้วนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ แล้วทำการตีความ แปรความหมายและทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ดำเนินการตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันในการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบที่มีสภาพปัจจุบันสูงที่สุด ได้แก่ งานบำเหน็จความชอบและทะเบียนประวัติ รองลงมา ได้แก่ งานเลขานุการ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา และองค์ประกอบที่มีสภาพปัจจุบันน้อยที่สุด ได้แก่ ส่งเสริม สนับสนุนการมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ สภาพที่พึงประสงค์ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดองค์ประกอบที่มีสภาพที่พึงประสงค์สูงที่สุด ได้แก่ งานบำเหน็จความชอบและทะเบียนประวัติ รองลงมา ได้แก่ งานเลขานุการ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา และองค์ประกอบที่มีสภาพที่พึงประสงค์น้อยที่สุด ได้แก่ ส่งเสริม สนับสนุนการมีหรือเลื่อนวิทยฐานะและค่าความต้องการจำเป็น PNI^{Modified} มีค่าอยู่ระหว่าง 0.02-0.04 ด้านที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุดได้แก่ 1) ส่งเสริม สนับสนุนการมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ 2) การศึกษา วิเคราะห์ และดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงานการเลื่อนเงินเดือนและ 3) จัดทำข้อมูลระบบจ่ายตรงเงินเดือนและค่าจ้างประจำ ดังตารางที่ 1

การบริหารงานบุคคล	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		PNI ^{modified}	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. วางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง	4.58	0.59	4.76	0.51	0.03	4

การบริหารงานบุคคล	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		PNI _{modified}	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
2. ส่งเสริม สนับสนุนการมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ	4.55	0.63	4.75	0.49	0.04	1
3. วิเคราะห์และจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการสรรหา บรรจุและแต่งตั้ง ย้าย โอน และการลาออกจากราชการ	4.69	0.55	4.86	0.39	0.03	4
4. ศึกษา วิเคราะห์ และดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงานการเลื่อนเงินเดือน	4.66	0.57	4.83	0.44	0.04	1
5. งานบำเหน็จความชอบและทะเบียนประวัติ	4.75	0.49	4.87	0.37	0.02	6
6. จัดทำข้อมูลระบบจ่ายตรงเงินเดือนและค่าจ้างประจำ	4.61	0.60	4.78	0.48	0.04	1
7. งานเลขานุการ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา	4.75	0.50	4.87	0.38	0.02	6
ภาพรวม	4.65	0.56	4.81	0.43		

2. ผลการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน สามารถแสดงได้ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์ มุ่งบริหารงานบุคคลด้วยนวัตกรรมอย่างมีประสิทธิภาพโดยยึดหลักธรรมาภิบาล 2) พันธกิจ ดังนี้ (1) พัฒนารูปแบบการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งให้มีประสิทธิภาพ (2) ส่งเสริมให้บุคลากรมีหรือเลื่อนวิทยฐานะด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (3)

พัฒนาระบบสรรหา บรรจุและแต่งตั้ง ย้าย โอน และการลาออกจากราชการ ระบบจ่ายตรงเงินเดือนและค่าจ้างประจำอย่างมีคุณภาพ (4) พัฒนาระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานการเลื่อนเงินเดือนให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล (5) ปรับรูปแบบงานบำเหน็จความชอบและทะเบียนประวัติให้มีประสิทธิภาพ (6) พัฒนางานเลขานุการ อ.ก.ค.ศ. ที่ตอบสนองต่อความต้องการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 3) เป้าประสงค์ ดังนี้ (1) จัดระบบการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งที่มี

ประสิทธิภาพและสอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงานและสถานศึกษา (2) นำเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยมาใช้ในการมีหรือเลื่อนวิทยฐานะของบุคลากร (3) จัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศที่เอื้อต่อการดำเนินงานบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (4) ส่งเสริมระบบการประเมินเงินเดือนรูปแบบใหม่ที่โปร่งใสและเป็นไปตามเกณฑ์ของ ก.ค.ศ. (5) จัดระบบสารสนเทศของงานบำเหน็จความชอบและทะเบียนประวัติที่สามารถนำไปใช้งานได้ตรงกับความต้องการของผู้รับบริการ (6) บริหารจัดการระบบงานเลขานุการ อ.ก.ค.ศ.อย่างมืออาชีพ

กลยุทธ์ และแนวปฏิบัติ

1. กลยุทธ์เสริมสร้างกลไกการบริหารอัตรากำลังที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาแนวปฏิบัติ 1) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อวิเคราะห์และวางแผนอัตรากำลังของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อวางแผนในการจัดสรรอัตรากำลังให้มีความเหมาะสมกับเกณฑ์ที่ทาง ก.ค.ศ. กำหนด 2) ประเมินสภาพความต้องการอัตรากำลังกับภารกิจของหน่วยงานและสถานศึกษา ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ก.ค.ศ.กำหนด 3) จัดทำฐานข้อมูลอัตรากำลังเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา 4) จัดทำแผนอัตรากำลังที่หลากหลายระดับสู่การปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน 5) แต่งตั้งคณะกรรมการเสนอเกลี้ยอัตรากำลัง การตัดโอนตำแหน่งและอัตรารับเงินเดือนต่ออ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาที่มีความโปร่งใส ยุติธรรม และเกิด

ประโยชน์ต่อทางราชการในทุกภาคส่วน

2. กลยุทธ์สนับสนุนความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาแนวปฏิบัติ 1) จัดโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดได้พัฒนาด้านวิชาการและวิชาชีพในการมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ 2) จัดตั้งศูนย์เครือข่ายความร่วมมือทางด้านวิชาการและวิชาชีพในการมีหรือเลื่อนวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ติดต่อสอบถาม ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือทางวิชาการในการขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ 3) จัดเวทีแลกเปลี่ยนผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้แพลตฟอร์มที่หลากหลาย เพื่อให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานทางวิชาการทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับชาติ และระดับนานาชาติ 4) ควรจัดทำแอปพลิเคชันหรือช่องทางประชาสัมพันธ์ตัวอย่างผลงานวิชาการที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ และจัดทำสารสนเทศให้เป็นภาพรวมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3. กลยุทธ์เพิ่มขีดความสามารถงานเลขานุการ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาแนวปฏิบัติ 1) เปิดโอกาสให้คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำเขตพื้นที่การศึกษา (อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา) ได้ชี้แจงบทบาทหน้าที่ นโยบายการดำเนินงาน แนวปฏิบัติให้กับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 2) จัดตั้งศูนย์ประสานงานเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย การออกจากราชการ การอุทธรณ์ และการร้องทุกข์

ให้เป็นไปตามกฎหมายตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ เพื่อช่วยเหลือโดยไม่กระทบสิทธิของผู้ร้องทุกข์ 3) จัดโครงการ/กิจกรรมเสริมสร้างขวัญกำลังใจ และการยกย่องเชิดชูเกียรติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 4) จัดทำรายงานประจำปี โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงประเมินที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาที่เสนอต่อ ก.ค.ศ.

4. กลยุทธ์พัฒนากระบวนการเลื่อนเงินเดือนด้วยการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนแนวปฏิบัติ 1) แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารเงินเดือน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สำหรับการบริหารเงินเดือน การพิจารณาเลื่อนเงินเดือน การพิจารณาการเลื่อนเงินเดือน รวมถึงการกำหนดปฏิทินในการเลื่อนเงินเดือนอย่างชัดเจน 2) จัดทำประกาศแนวทางการเลื่อนเงินเดือนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และประกาศหลักเกณฑ์การบริหารเงินเดือนเพื่อเลื่อนเงินเดือนของบุคลากรทางการศึกษาในแต่ละรอบของการเลื่อนเงินเดือน 3) จัดโครงการ/กิจกรรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้สถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และสามารถดำเนินการเลื่อนเงินเดือนได้อย่างยุติธรรมและโปร่งใส 4) จัดประกวดสถานศึกษาที่เป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการนำนโยบายการบริหารงานบุคคลสู่การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) สร้างความตระหนักให้ผู้บริหารในสังกัดใช้หลักธรรมาภิบาลประกอบการประเมินผลการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

5. กลยุทธ์พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการข้อมูลอัตรากำลังให้ประสิทธิภาพแนวปฏิบัติ

1) จัดทำข้อมูลสารสนเทศอัตรากำลังตามจำแนกตามรายวิชาเอกประกอบการพิจารณาบรรจุ แต่งตั้ง ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นปัจจุบันและสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการบริหารจัดการได้ตลอดเวลา 2) สำรวจข้อมูลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่จะเกษียณอายุราชการล่วงหน้า และจัดทำแผนการสรรหา บรรจุและแต่งตั้งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ทันที เมื่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดสรรอัตรากำลังให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการ 3) สำรวจความต้องการวิชาเอกขาดแคลนที่ต้องการบรรจุแต่งตั้งหรือการย้ายเพื่อจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดทำเป็นประกาศความต้องการแยกตามรายวิชาเอก และนำข้อมูลสารสนเทศนี้ประกอบการพิจารณารับย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 4) จัดทำรายงานข้อมูลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความประสงค์จะลาออกจากราชการเข้าประชุมหามติที่ประชุมของ อ.ก.ค.ศ. เพื่อวางแผนกำหนดอัตราตำแหน่งว่างดังกล่าวในการสรรหา บรรจุและแต่งตั้ง ย้าย โอน ให้ตรงกับความต้องการของสถานศึกษา

6. กลยุทธ์พัฒนาระบบข้อมูลระบบจ่ายตรงเงินเดือนและค่าจ้างประจำที่ทันสมัยแนวปฏิบัติ 1) ปรับปรุงฐานข้อมูลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ลูกจ้างประจำ ผ่านระบบจ่ายตรงเงินเดือนของกรมบัญชีกลาง (e-payroll) ให้เป็นปัจจุบัน 2) จัดทำช่องทางรับฟังปัญหาจากระบบจ่ายตรงเงินเดือนและค่าจ้างประจำของ

ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) จัดโครงการ/กิจกรรมสร้างวินัยในการใช้จ่ายเงินของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด 4) มีช่องทางการตรวจสอบเงินเดือนและค่าจ้างประจำของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด และเปิดโอกาสให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสามารถขอหลักฐานการจ่ายเงินเดือน (สลิปเงินเดือน) ในรูปแบบออนไลน์ 5) เชื่อมโยงระบบจ่ายตรงเงินเดือนและค่าจ้างประจำกับระบบการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

7. กลยุทธ์ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีไปใช้ในงานบำเหน็จความชอบและทะเบียนประวัติแนวปฏิบัติ 1) จัดทำข้อมูลทะเบียนประวัติของข้าราชการให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์โดยมีระบบป้องกันความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลและเป็นไปตามระเบียบของทางราชการ 2) จัดทำหน่วยบริการ (One Stop Service) ที่ครบทุกภารกิจของงานบริหารบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เช่น การขอมีบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ การขอหนังสือรับรองต่างๆ เป็นต้น

3. ผลการประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน พบว่า ในภาพรวมข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่าค่าความต้องการจำเป็น PNI^{Modified} มีค่าอยู่ระหว่าง 0.02-0.04 โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุดได้แก่ 1) ส่งเสริม สนับสนุนการมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ 2) การศึกษา วิเคราะห์ และดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงานการเลื่อนเงินเดือน และ 3) จัดทำข้อมูลระบบจ่ายตรงเงินเดือนและค่าจ้างประจำ ทั้งนี้เนื่องจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีหรือเลื่อนวิทยฐานะซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งวิธีในการพัฒนาตนเองทางด้านวิชาการและวิชาชีพให้มีความสำคัญในการประเมินผลการปฏิบัติงานการเลื่อนเงินเดือน และมีการปรับเกณฑ์ในการประเมินผลการดำเนินงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาอยู่เสมอ จึงทำให้ต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและเห็นว่าสำนักเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดทำข้อมูลระบบจ่ายตรงเงินเดือนและค่าจ้างประจำที่อำนวยความสะดวกให้บุคลากร รวมถึงมีช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบและข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสอดคล้องกับ Mondy & Noe (2005) ได้กำหนดกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้าน

ผลตอบแทนและผลประโยชน์ กล่าวว่า การจ่ายค่าตอบแทน เป็นรางวัลสวัสดิการ และผลประโยชน์อื่นๆที่บุคลากรในองค์กรแต่ละคนได้รับจากการปฏิบัติงาน ซึ่งระบบการจ่ายค่าตอบแทนที่ดีจะทำให้บุคลากรได้รับผลตอบแทนอย่างพอเพียง และเสมอภาคสอดคล้องกับ Castetter (1996) กล่าวว่า กระบวนการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นการสะท้อนผลการดำเนินงานของบุคลากร และประเมินเพื่อจัดสรรเงินเดือนหรือค่าตอบแทนให้บุคลากรตามความเหมาะสมกับตำแหน่งและผลการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับ Flippo (1971) ได้กล่าวถึงข้อบ่งชี้การบริหารงานบุคคลด้านจ่ายค่าตอบแทนเป็นรางวัลผลตอบแทนที่เป็นเงินที่หน่วยงานจ่ายให้กับบุคลากรของตนเองในรูปแบบของค่าจ้างที่มีการจ่ายเป็นเงิน ซึ่งจ่ายให้บุคลากร ซึ่งเป็นต้นทุนอย่างหนึ่งของการดำเนินธุรกิจและมีความสำคัญในทางจิตวิทยาโดยเป็นเครื่องแสดงถึงฐานะและการเป็นที่ยอมรับทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานสามารถวัดได้เป็นคุณค่าที่แน่นอนได้ ดังนั้นบุคลากรส่วนใหญ่จึงมีความรู้สึกต่อค่าตอบแทนที่แต่ละคนได้รับ และพยายามเปรียบเทียบกับบุคลากรคนอื่น

2. ผลการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพบว่า ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ 6 ประเด็น เป้าประสงค์ 6 ประเด็น กลยุทธ์ 7 ประเด็น และแนวปฏิบัติ 30 ประเด็น แสดงให้เห็นว่าข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ

ศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผู้วิจัยได้ร่างขึ้นนั้นได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกันทั้งองค์กร ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ แนวทางการปฏิบัติของแต่ละกลยุทธ์ที่ทำให้เป้าหมายเป็นจริงและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้นำใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงนโยบาย มาใช้ในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย ดำเนินการศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อหาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาด้วยเครื่องมือที่มีคุณภาพ ดำเนินการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์จึงทำให้ข้อเสนอเชิงนโยบายมีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่และมีความเป็นไปได้ในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถดำเนินการบริหารบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป สอดคล้องกับสอดคล้องกับชรินทร์ จิตตสุโก (2560) กล่าวว่า การวิจัยเชิงนโยบายเป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่หลากหลายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเสนอเชิงนโยบาย Majchrzak (1984) ได้กล่าวถึงการวิจัยเชิงนโยบาย เป็นกระบวนการศึกษาปัญหาพื้นฐานทางสังคม เพื่อให้ได้ข้อเสนอที่เน้นการปฏิบัติที่เป็นไปได้ สอดคล้องกับทินกร เพ็ญสิงห์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ

เป้าหมาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ แนวปฏิบัติ กรอบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ ด้านการนำองค์กร สู่ความเป็นเลิศด้านเครือข่ายความร่วมมือ ด้านสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน ด้านบุคลากรมืออาชีพ ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ และด้านระบบสารสนเทศเพื่อความเป็นเลิศ และธนุ วงษ์จินดา (2556) กล่าวว่า การวิจัยเชิงนโยบายเป็นกระบวนการหรือแนวทางที่นำไปสู่การสร้างนโยบายที่ดีในองค์กรเพื่อให้ได้ข้อเสนอที่สามารถปฏิบัติและมีความเป็นไปได้สำหรับผู้กำหนดนโยบายใช้ประกอบการตัดสินใจในการแก้ปัญหา

3. ผลการประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพบว่า มีผลการประเมินผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้เนื่องจากข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ผู้วิจัยได้พัฒนาศึกษาเอกสารงานวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือ มีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพด้วยเครื่องมือที่มีคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างสามารถเป็นตัวแทนที่ดี มีการตรวจสอบร่างข้อเสนอเชิงนโยบายโดยการจัดสนทนากลุ่ม มีการทำประชาพิจารณ์ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่จะนำข้อเสนอเชิงนโยบายไปใช้ รวมถึงการประเมินจากหลายกลุ่ม ทำให้มีมุมมองที่หลากหลาย สอดคล้องกับจตุภูมิ เขตจัตุรัส (2565) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ว่า ผลการประเมินที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน ผลการประเมินจึงเป็นปัจจัย

สำคัญอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการใช้ผลการประเมินและก่อให้เกิดผลกระทบตามมา การเผยแพร่สารสนเทศของการประเมินถือเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินซึ่งเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร นักประเมินที่ดีจึงจำเป็นต้องมีทักษะการสื่อสารที่ดี สามารถวางแผนกลยุทธ์เชิงสร้างสรรค์ได้ เพื่อหาช่องทางการแพร่กระจายสารสนเทศไปสู่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินและสอดคล้องกับผลการวิจัยของทินกร เพ็ญดีสิงห์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก วชิระ พลพิทักษ์ (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ในจังหวัดนครพนม ผลการประเมินข้อเสนอเชิงนโยบาย ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และสอดคล้องกับครรชิต วรรณษา (2558, หน้า 21-29) ทำการศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายในการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อควมมีประสิทธิภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่าผลการประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายในการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อควมมีประสิทธิภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญ มีความเหมาะสมมีความเป็นไปได้มีความสอดคล้องและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้
ควรนำผลที่ได้จากการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ทั้ง 7 องค์ประกอบเป็นกรอบในการสร้างความตระหนักและค่านิยมร่วมกันในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดโดยการนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ

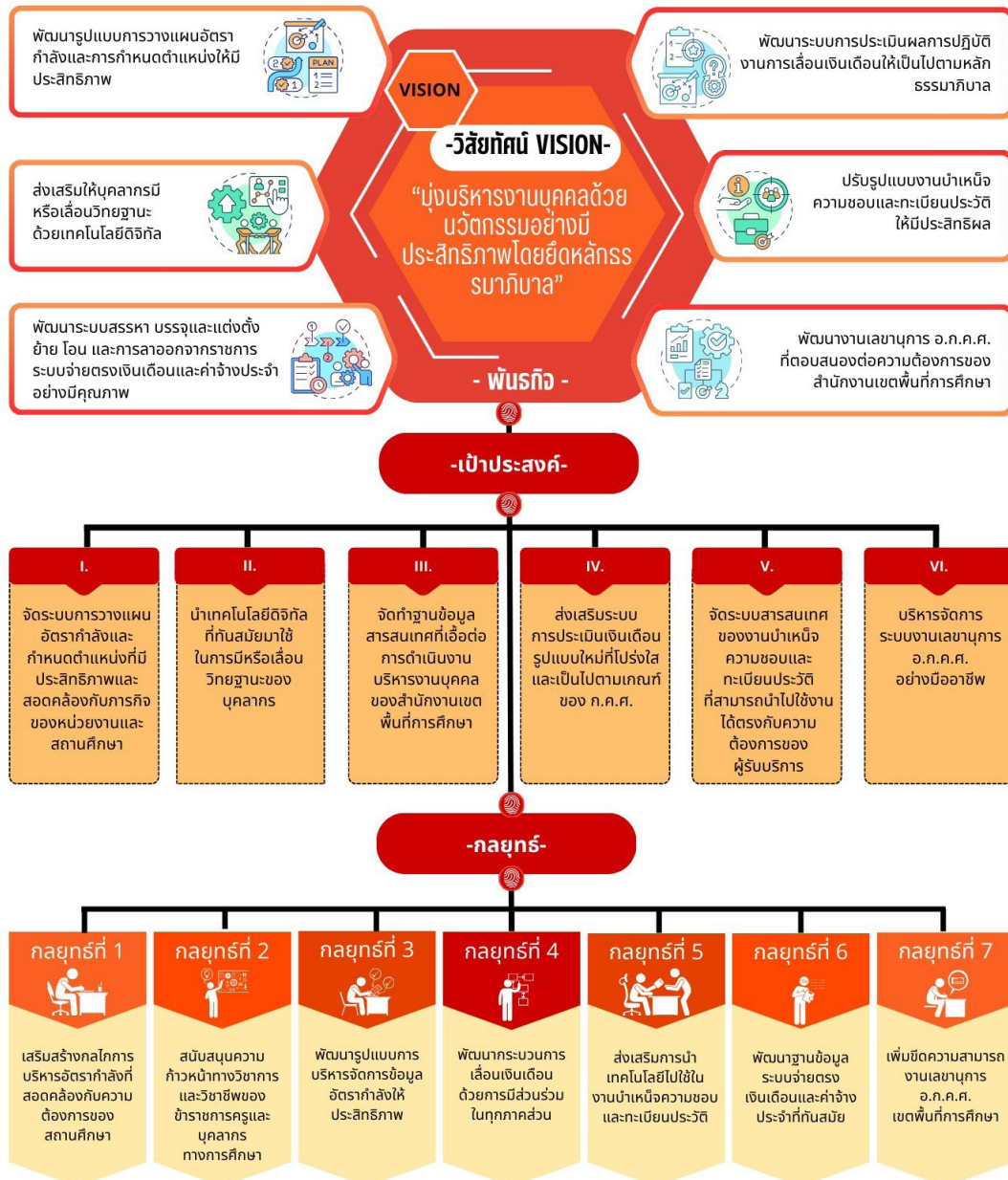
2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในรูปแบบวิจัยและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา (R & D) โดย
การนำข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเห็นว่าจำเป็นเร่งด่วนที่สุดสู่การปฏิบัติ

2.2 ควรเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาร่วมกัน
วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน เพื่อร่วมกันสร้างกลยุทธ์ให้ครอบคลุมต่อการบริหารจัดการงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการทำวิจัยครั้งนี้ ได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพบว่า ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ 1) เสริมสร้างกลไกการบริหารอัตรากำลังที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา 2) สนับสนุนความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) เสริมสร้างกลไกการบริหารอัตรากำลังที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา 4) ปรับรูปแบบการบริหารจัดการข้อมูลอัตรากำลังให้ประสิทธิภาพ 5) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีไปใช้ในงานบำเหน็จความชอบและทะเบียนประวัติ 6) พัฒนาระบบข้อมูลระบบจ่ายตรงเงินเดือนและค่าจ้างประจำที่ทันสมัย และ 7) เพิ่มขีดความสามารถงานเลขานุการ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ครรชิต วรรณชา. (2558). ข้อเสนอเชิงนโยบายในการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อควมมีประสิทธิภาพของ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 11(1), 21-29.
- จตุภูมิ เขตจัตุรัส. (2565). *ระเบียบวิทยาการประเมิน*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชรินรัตน์ จิตตสุโก. (2560). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อบริหารองค์การสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ทินกร เพ็ญสิงห์. (2564). ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของ โรงเรียนมัธยมศึกษา.
(วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธนู วงษ์จินดา. (2556). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎี
บัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วชิระ พลพิทักษ์. (2563). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ 20
ปี (พ.ศ. 2560-2579) ในจังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2565*. กรุงเทพฯ:
กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2560). *หลักเกณฑ์และวิธีการให้
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู มีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะ*. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
เลขาธิการสภาการศึกษา.
- Castetter, W. B. (1996). *The human resource function in education administration*. (6th ed.).
New Jersey: Prentice Hall.
- Flippo, E. B. (1971). *Principles of personnel management*. (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Majchrzak, M. (1984). *Methods for Policy Research: Applied Social Research Methods
Series Volume 3*. California: Corwin Press.
- Mondy, R. W., & Noe, M. R. (2005). *Human Resource Management*. (9th ed.). Upper Saddle
River, New Jersey: Prentice-Hall.

คุณค่าแห่งศัทธา ในคัมภีร์พระอภิธรรม*

Saddha in this Collection of Buddhist Scriptures Aims

สุดารัตน์ ต่ายธานี

Sudarat Thaithani

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: dr.sudarat11@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์เรื่องคุณค่าแห่งศัทธา ในคัมภีร์พระอภิธรรมนี้ เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับศัทธาในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา และเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้เห็นถึงคุณค่าที่ได้จากศัทธาในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา และสามารถสรุปได้ว่า ศัทธาที่ปรากฏอยู่ในคำสอนของพระพุทธศาสนา 2 ลักษณะคือ ศัทธานุภาพสัมปยุต และศัทธานุภาพ วิปยุต แต่พระพุทธศาสนาจะเน้นย้ำแต่ศัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา ปัญญา และศัทธา มีคุณูปการที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรกศัทธามีหน้าที่ทำลายองค์ธรรม ที่ไม่พึงประสงค์ คืออัสสัทธิยะ และวิกิจจนา หรือป้องกันไม่ให้องค์ธรรมทั้งสองประการนี้เกิดขึ้น เป็นการปิดโอกาสสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ไม่ให้เกิดขึ้น แล้วทำจิตใจให้ผ่องใส และหน้าที่ประการที่สอง คือ การเป็นปัจจัยให้เกิดองค์ธรรมฝ่ายกุศล คือ ปิตสุข ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นหน้าที่ที่เปิดโอกาสให้เกิดสิ่งที่พึงประสงค์อันจะทำให้บุคคลได้พัฒนาตนเองด้วยปัญญาเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิตได้

คำสำคัญ: ศัทธา

Abstract

Analysis of Saddha in this collection of Buddhist scriptures have a purpose to study the concept of Saddhā in Buddhist scriptures. and to analyze the information obtained to show the value of faith in Buddhist scriptures. And it can be the righteousness presented in the teachings of Buddhism has two aspects: the righteous disposition of sampannayātana (accomplished in the mind) and the righteous disposition of vippannayātana (accomplished

*ได้รับบทความ: 22 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 26 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 28 กันยายน 2567

Received: September 22, 2023; Revised: September 26, 2024; Accepted: September 28, 2024

in discernment). However, Buddhism emphasizes the righteousness that encompasses both disposition and wisdom. Righteousness holds significant virtues in two aspects: firstly, it serves to eradicate undesirable qualities, namely *asassatthiya* and *avijjā* (non-virtuous mental states), preventing their arising and cultivating clarity of mind. Secondly, righteousness functions as a catalyst for the emergence of meritorious qualities, including generosity, happiness, morality, concentration, and wisdom. It plays a crucial role in creating opportunities for the manifestation of desirable qualities, allowing individuals to develop themselves through wisdom to attain the ultimate goal in life.

Keywords: Righteousness

1. บทนำ

จากข่าวสารในสถานการณ์ปัจจุบัน ได้พบข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา กระทำผิดวินัยนำไปสู่การมีความเห็นแตกแยกกันของพุทธบริษัทในแต่ละฝ่ายที่พยายามแสดงพลังในการขับเคลื่อนชนปัญหาที่ขวาง ท่วมกลางผู้ที่สัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งเฝ้ามองด้วยความเป็นห่วงและพยายามหาทางที่จะช่วยกันกอบกู้สัทธาคืนมาเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจของพุทธศาสนิกชนโดยรวม

เมื่อปัญหาในด้านศาสนาถูกปล่อยไว้ให้เป็นปัญหาของสังคมชาวพุทธ ที่เป็นเสียงส่วนใหญ่ของประเทศ จนแตกต่างกันเด่นชัดในคณะสงฆ์ ซึ่งต่อมาถูกเชื่อมโยง ด้วยอำนาจฝ่ายการเมืองที่ไร้คุณธรรม ที่ต้องการนำเอาองค์กรศาสนามาเป็นเครื่องมือ ทางงานการเมือง เราจึงเห็นความแตกแยกปรากฏจากรอยแตกต่างนั้น ที่ปรากฏในองค์กรพุทธศาสนาจนน่าเป็นห่วง เพราะดูเหมือนว่าจะไร้การเยียวยาที่ถูกวิธีธรรม จึงนำไปสู่ ความวิตกกังวลในจิตใจศาสนิกชนที่รักสัทธาพระศาสนา และนำไปสู่การมองดูร่องรอยปัญหาที่เกิดจากบุคคล องค์กร

ในศาสนาอย่างเสื่อมสัทธาในความประพฤติที่เป็นลบต่อสถาบันพระศาสนา ซึ่งปรากฏการณ์นี้อาจเรียกได้ว่า “วิกฤตสัทธา” ก็เป็นไปได้ นอกจาก “สัทธา” จะเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อองค์รวมของพระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อตัวของปัจเจกบุคคลมากอีกด้วย เพราะส่งผลต่อความไว้วางใจในสิ่งต่างๆ ของแต่ละบุคคล เพราะจะปลงใจเชื่อ และยอมตามลัทธิความเชื่อศาสนานั้นๆ

ทั้งนี้ในทางพระพุทธศาสนา สัทธา ตามหลักคำสอนนั้น พระพุทธเจ้ามุ่งถึงสัทธาอันเกิดจากความรู้ในธรรมของพระองค์ที่เกิดจาก “วิมิงสา ความสอบสวนพิจารณา” โดยสอบสวนพระองค์ ตั้งแต่ความประพฤติทางกาย วาจาอาชีวะ ความยั่งยืนของความประพฤติ ตลอดถึงธรรมในพระองค์ จึงกล่าวได้ว่าความสัทธาในพระพุทธศาสนา ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผลที่ผ่านการกลั่นกรองแล้ว จากปัญญานำไปสู่การดำเนินชีวิต ตั้งแต่ความประพฤติทางกาย วาจา อาชีวะ ความยั่งยืนของความประพฤติตลอดถึง การพึงธรรม เพราะจะเกิดความตั้งใจที่จะรับธรรม แต่ความเชื่อของคน

ปัจจุบันคู่สับสน อยู่มาก เพราะคนเราในปัจจุบันขาดหลักยึดเหนี่ยวอันแน่นอนมันคงของจิตใจ สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้านขณะที่เกิดปัญหาจะมองหาหลักยึดเหนี่ยว ทางจิตใจแตกต่างกันออกไป แต่คนส่วนใหญ่ยึดเอาพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว ทางจิตใจทำให้มองเห็นแนวทางการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลตามคำสอนของพระพุทธองค์ ถึงแม้ว่าคนบางส่วนจะมีความเชื่อที่แตกต่างกันก็มีเพียงส่วนน้อย

ฉะนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนที่นับถือพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของสัทธา ตามหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อที่จะพิจารณาให้รู้เหตุ รู้ผล แล้วจึงเชื่อ ซึ่งในคัมภีร์พระอภิธรรม ในส่วนของอภิธัมมัตถสังคหะ และอภิธัมมัตถวินิยฎีกาและผู้ที่สนใจในเรื่องสัทธาของทางพระพุทธศาสนาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าในพระอภิธรรมให้สามารถแก้ไขปัญหาการเกิดความเชื่อ และการปฏิบัติในทางที่เกิดทุกขโทษตามความเชื่อได้ ทางผู้ศึกษาจึงเห็นสมควรที่นำเรื่องนี้มาทำการศึกษา และวิเคราะห์ให้เป็นแนวในการปูพื้นฐานทางจิตและปัญญาของคนในปัจจุบัน ได้หลักที่ยึดเหนี่ยวอันแน่นอนมันคงในการที่จะมีความเชื่อหรือสัทธาต่อไป

2. สัทธาในคัมภีร์พระอภิธรรม

สัทธาของบุคคลนั้นย่อมเนื่องมากับเหตุแวดล้อมภายนอกประกอบกับพื้นฐานทางจิตใจ และปัญญาของแต่ละคนที่แตกต่างกันซึ่งมีนักปราชญ์หลายท่านได้ให้ความหมาย และแนวคิดเกี่ยวกับสัทธา เพื่อความเข้าใจในเบื้องต้นจึงได้ยก

มานำเสนอโดยสังเขป ดังนี้

1. ความหมายของสัทธา โดยทั่วไปสัทธา (Saddhā) หมายถึง ความเชื่อ ตามความหมายที่ให้ไว้ดังนี้ พจนานุกรมบาลี-ไทย ฉบับนักศึกษาให้ความหมายสัทธาไว้คือ ความเชื่อหนังสือบรรณานุกรมสัทธาวิเสสวิคหะ วิเคราะห์ศัพท์ไว้ว่า “สัทธาสททหนสัทธา. (ความเชื่อ ชื่อว่าสัทธา)” และว่า “สททหนติเอตยสยวาสททหตีสททหนมตตตเมววาเอสาติ สทธา” (พระอุตรคณาธิการ (ชินทร์ สระคำ) และจำลอง สารพัตนิก, 2530, หน้า 786) ความเชื่อเป็นความรู้สึกรักของมนุษย์ที่เห็นจริง เห็นตามฉะนั้น “ความเชื่อ” คือ ความเห็นตามด้วยความมั่นใจ ความไว้วางใจในบุคคลในสิ่งต่างๆ ในการกระทำความเชื่อเกิดขึ้นเมื่อใด ความคิดที่จะกระทำจะเกิดขึ้นเสมอ เช่น เชื่อทำดีต้องได้ดี คนนั้นจะทำดี เชื่อว่าบุญจะส่งผลให้เกิดสุข คนนั้นจะทำบุญ (ผาสุกมุตเมธา, 2535, หน้า 45) จากข้อมูลที่ได้ให้ไว้ตามลำดับ พอจะประมวลความหมายของสัทธาได้ว่า สัทธา (Saddhā) โดยทั่วไปมีความหมายที่กว้างเป็นกลางๆ มิได้มีความหมายแคบเพียง “ความเชื่อ” อย่างเดียว เพราะยังมีความหมายอื่นๆ เช่น ความเชื่อถือ ความเลื่อมใส การปลงใจเชื่อ การยอมปักใจเชื่อ ความไว้วางใจ ความมั่นใจความเชื่อสัตย์การยอมรับการยอมตามลัทธิความเชื่อศาสนา ความจงรักภักดี เป็นต้นหากพิจารณาในเรื่องของน้ำหนักทางอารมณ์ของสัทธาเป็นหลักจะได้ลักษณะ 3 ประการ ดังนี้ 1) การทุ่มเททางอารมณ์มีในระดับต่ำ หมายถึง ความเชื่อ ความเลื่อมใสโดยทั่วไป 2) การทุ่มเททางอารมณ์มีในระดับปานกลาง หมายถึง ความเชื่อที่มีระดับทุ่มเทปานกลาง คือสัทธาที่ให้

ความหมายรวมความไปถึงความเชื่อใจ ความปลงใจเชื่อ ความเชื่อมั่น การยอมรับ และ 3) การทุ่มเททางอารมณ์ มีในระดับสูงหมายถึงความเชื่อที่มีระดับทุ่มเทสูง คือ สัทธาที่ให้ความหมายรวมความไปถึง ความมั่นใจแน่น ความไว้วางใจ ความจงรักภักดีสัทธาโดยทั่วไปนี้เป็นสัทธาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องอารมณ์ในลักษณะที่เร้าอารมณ์ เร้าความรู้สึกหรือเข้าไปสัมพันธ์กับสิ่งอื่นด้วยอารมณ์เป็นสำคัญเหตุผลมักไม่จำเป็น สำหรับสัทธาประเภทนี้ โดยเฉพาะเรื่องของลัทธิศาสนา มักจะตั้งศาสนิกชนของตนด้วยสัทธาประเภทนี้มากเพราะสัทธาจะทำให้เกิดความจงรักภักดีต่อลัทธิศาสนาของตนๆ สัทธาโดยทั่วไป จึงมีความหมายเป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ไม่เกี่ยวกับปัญญาและเหตุผล

2. ประเภทของสัทธา ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามีการแยกสัทธาออกเป็น 2 ประเภทที่ชัดเจน โดยแยกเอาสัทธาที่ไม่สัมพันธ์กับปัญญากับสัทธาที่สัมพันธ์กับปัญญาในที่บางแห่งหมายถึง สัทธาที่ไม่ประกอบด้วยปัญญาจัดเป็นสัทธานุญาณวิปยุตต์ในที่บางแห่งหมายถึงสัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา จัดเป็นสัทธานุญาณสัมปยุตต์ได้จัดสัทธา ไว้ 2 ประเภท คือ ชนิดที่ปิดกั้นปัญญากับชนิดที่เป็นสื่อนำสู่ปัญญาดังนี้ว่า 1) สัทธาแบบปิดกั้นปัญญา ใช้วิธีปลุกเร้าหรือแม้แต่บังคับให้เชื่อและพอเชื่อแล้วก็ ต้องมอบความไว้วางใจให้สิ้นเชิง ห้ามถาม ห้ามสงสัย สัทธาประเภทที่ 1 นี้ไม่ทำให้มีการสืบค้นทางปัญญาต่อไปเป็นสัทธาที่ใช้การบังคับ และ 2) สัทธาแบบสื่อนำสู่ปัญญา คือ ความเชื่อนั้นเป็นตัวชักนำให้สนใจเริ่มต้นศึกษา สืบค้น

สิ่งทั้งหลายในโลกนี้มีมากมาย เรายังไม่มีจุดเริ่มต้นว่าจะสนใจเรื่องใด แต่เมื่อเกิดสัทธาต่อ บุคคลหรือเรื่องราวหลักการใด สัทธานั้นจะเป็นปัจจัยที่ทำให้เรามีจุดเริ่มต้น สัทธาทำให้เรามี ความสนใจและเข้าไปหา โดยเฉพาะสัทธาในคนก็เพื่อจะชักนำให้เข้าไปซักถามเขาการที่สัทธา ในพระก็เพื่อจะเข้าไปหาและซักถามท่าน เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจความจริงยิ่งขึ้นไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541, หน้า 107)

ข้อความนี้ชี้ให้เห็นว่าท่านแยกสัทธาออกเป็น 2 ประเภทคือ สัทธาที่ไม่สัมพันธ์กับปัญญาหรือปิดกั้นปัญญา กับสัทธาที่สัมพันธ์กับปัญญาหรือสัทธาที่เป็นสื่อนำสู่ปัญญา สัทธา ทั้งสองประเภทยังนี้ 1) สัทธานุญาณวิปยุตต์ หรือสัทธาที่ไม่ประกอบด้วยญาณนี้มีชื่อเรียกหลักว่า “อทัสสนมูลิกา สัทธา” หรือ “อุมูลิกา สัทธา” สัทธาประเภทที่ไม่มีความเห็นความเข้าใจ อันเกิดจากปัญญาเป็นมูลฐานรองรับ เป็นสัทธาที่เอียงไปทางโมหะหลงมกมายได้ง่าย ปสาทสัทธาและสัทธาฝ่ายอาเวคะ สัทธาที่มุ่งเร้าอารมณ์ ก็จัดอยู่ในสัทธาประเภทนี้ สัทธาประเภทนี้เป็นสัทธาที่ปิดกั้นปัญญา ปิดโอกาสที่จะให้มีการโต้แย้ง ตรวจสอบ ห้ามสงสัย ห้ามถาม ใช้วิธีปลุกเร้า บังคับให้เชื่อ และให้ทำตามอย่างเดียว อย่างมีขอบเขตสัทธาที่ยังหวั่นไหวและเปลี่ยนแปลงได้อยู่เสมอ เกิดขึ้นและดับหายไปได้ มุ่งเร้าอารมณ์ ปลุกกระตือรือร้นความรู้สึกไม่เกี่ยวข้องกับเหตุผล ไม่มีเหตุผลรองรับ ไม่มีการเห็นเป็นมูลฐานหรือเชื่ออย่างลอยๆ สัทธาชนิดเลื่อมใสหรือทำจิตให้ผ่องใส ขึ้นอยู่กับบุคคลเร้าอารมณ์ และเป็นความเห็น ความเชื่อส่วนบุคคล

2) สัทธาญาณสัมปยุตสัทธาญาณสัมปยุตเป็นสัทธาที่ประกอบด้วยญาณ คือ ปัญญาความรู้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ทัสสนมุลิกาสัทธา” สัทธาที่มีความเห็นความเข้าใจ อันเกิดจากปัญญาเป็นมูลฐานรองรับ สัทธาประเภทนี้จะมีปัญญาคอยกำกับและตรวจสอบความผิดถูกของสิ่งที่เชื่อว่าได้หรือไม่ได้ สัทธาที่มีเหตุผลที่เรียกว่า อาการวตีสัทธา ก็จัดอยู่ในสัทธาประเภทนี้ สัทธาประเภทนี้จึงเป็นสัทธาที่เปิดกว้างทางปัญญา ไม่มีการกั้นปัญญา แต่เป็นสื่อนำไปสู่ปัญญา ไม่ใช่สัทธาประเภทญาณวิปยุตหรือสัทธาฝ่ายอาเวค โดยส่วนเดียว สัทธาญาณสัมปยุตเป็นสัทธาที่มีเหตุผลที่เรียกว่า “อาการวตีสัทธา” เพราะหมายถึง สัทธาที่มีการใคร่ครวญคิดครวญอย่างรอบคอบด้วยดี ชอบเหตุผล และสัทธาที่มีการเห็นเป็นมูลฐานที่เรียกว่า สัทธาที่มีการเห็นแจ้งประจักษ์ชัด เข้าใจชัดแจ้ง เป็นพื้นฐานหรือเป็นเบื้องต้น

ลักษณะของสัทธาญาณสัมปยุตโดยสรุป คือ เป็นสัทธาที่มีเหตุผล มีการใคร่ครวญ คิดครวญอย่างรอบคอบด้วยดี มีการเห็นเป็นมูลฐาน มีการเห็นแจ้งประจักษ์ชัด เข้าใจ ชัดแจ้ง ไม่หวั่นไหวและเปลี่ยนแปลงได้ยาก เกี่ยวข้องกับเหตุผล มีเหตุผลรองรับ มีการเห็นเป็นมูลฐานสัทธาทั้ง 2 ลักษณะนี้ปรากฏอยู่ในคำสอนของพระพุทธศาสนา หมายถึง สัทธาญาณสัมปยุตกับสัทธาญาณวิปยุต สัทธาญาณสัมปยุต พระพุทธศาสนาจะเน้นย้ำประกอบไปด้วยปัญญาตั้งแต่ทาน ศีล ภาวนาที่เกิดรวมกันกับปัญญาเสมอสูงสุด ส่วนสัทธาญาณวิปยุตคือมีความเชื่อที่ขาดปัญญา เป็นการเชื่อที่ไม่มีเหตุผล ไม่ใช่ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง เชื่อแบบน้อมใจเชื่อ

ปรองใจเชื่อ เน้นหนักไปทางอารมณ์ ส่วนสัทธาญาณสัมปยุตเน้นไปทางเหตุผลและมีการใช้ปัญญาเป็นฐานรองรับ

3. การเกิดสัทธา ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผลผ่านการกลั่นกรองแล้ว จากปัญญาและเปรียบเสมือนเป็นบันไดขั้นแรกที่จะก้าวไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งใจไว้ หรือในการปฏิบัติโดยพิจารณาการเกิดจากคุณสมบัติของบุคคลทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ดังนี้

3.1 สัทธาจากการถือประมาณในด้านต่างๆ คุณสมบัติของบุคคลเป็นเหตุปัจจัยนำมาให้เป็นเครื่องสัทธาได้มีการแสดงไว้ในประมาณ คือ ปมาณิกา 4 ประการ 1) รูปประมาณหรือผู้ถือประมาณในรูปร่างหน้าตาสวย สง่างาม ลักษณะกิริยาวาจาดี สมบูรณ์พร้อม พบเห็นชอบใจเลื่อมใสเชื่อถือ 2) โสมสประมาณ บุคคลที่ได้รับฟังเสียงพูดจากไพเราะ ฟังแล้วเกิดความเลื่อมใสศัทธาน่าเชื่อถือ 3) ลูขประมาณ หรือผู้ถือประมาณ ในความคร่ำหรือเศร้าหมอง บุคคลที่มองเห็นสิ่งของเก่ามาก เช่น โบสถ์หลังเก่า หรือมองเห็นการกระทำคร่ำครึยดเคร่งครัดก็ชอบใจเลื่อมใสน้อมใจศัทธา 4) ธรรมประมาณ หรือผู้ถือประมาณในธรรม บุคคลที่มองเห็นการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มีความชอบ เลื่อมใสน้อมใจเชื่อธรรมประมาณผู้ถือประมาณในธรรม บุคคลที่พิจารณาด้วยปัญญา เห็นสารธรรม หรือการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา จึงชอบใจเลื่อมใสน้อมใจที่จะเชื่อถือในอรรถกถา เรียกบุคคล 4 ประเภทนี้ว่า รูปปมาณิกา โสมสปมาณิกา ลูขปมาณิกา และธัมมปมาณิกา ตามลำดับ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต),

2541) บุคคล 3 จำพวกต้น ยังมีโอกาสผิดพลาดได้มาก เพราะอาจจะเกิดอคติ อาจถูกครอบงำ ถูกชักจูง พาไป ด้วยความรัก ความหลง ความกลัว หรือติดอยู่เฉพาะรูปแบบภายนอก ไม่รู้จักคนที่ตนพิจารณาได้อย่างแท้จริง ไม่เข้าถึงสิ่งอันเป็นสาระแก่นสาร ได้ ความเชื่อของบุคคล 3 จำพวกนี้จึงยังมีโอกาสผิดพลาดได้บุคคลที่ 4 คือ อัมมปมาณิกา คือเอาธรรมเป็นประมาณจะทำให้รู้จักคนที่ตนพิจารณาได้อย่างชัดเจนว่าเป็นคน ประเภทไหน ไม่ถูกครอบงำหรือถูกชักจูงไปได้ ความเชื่อของบุคคลที่ 4 นี้ จึงถูกต้องไม่ผิดพลาด

3.2 สัทธาเกิดจากการสับเสียงจากภายนอกการสับเสียงจากภายนอก หรือข้อมูลจากภายนอก (ปรโตโฆสะ) คือ การได้ยินได้ฟังมาจากคนอื่น หรือมาจากการอ่านตำราประเภทต่างๆ รวมทั้งการถ่ายทอดมาทางสื่อแขนงต่างๆ หรือสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ เมื่อบุคคลได้ยินได้ฟังข้อมูลจากแหล่งภายนอกดังกล่าวบุคคลที่ได้รับข้อมูลต่างๆ ส่งผลถึงบุคคลที่ได้ยินได้ฟังหรือได้อ่านข้อมูลเป็นเรื่องที่ทำให้เกิดการคล้อยเชื่อตามข้อมูล ที่ตนได้รับมาเป็นเรื่องจริงตามนั้นได้โดยปรโตโฆสะที่ทำให้เกิดความเชื่อได้ ตัวเชื่อมที่ทำให้มิตรนั้นเข้ามามีอิทธิพลชักจูงหรือปักใจเชื่อมต่อระหว่างมิตรทำให้เกิดความนิยมชมชอบความเลื่อมใสความซาบซึ้งใจทำให้เกิดความเชื่อ ถึงตัวมิตรจะอยู่ใกล้ แต่ถ้าไม่สัทธาก็ไม่มีอิทธิพลชักจูงได้ หลักการเบื้องต้นข้อหนึ่ง ในทางการศึกษา คือ กัลยาณมิตรเป็นปัจจัยให้เกิดสัทธา คือการคบหาบัณฑิต หรือเสวนาสัตบุรุษ เป็นปัจจัยแห่งสัทธา ผู้ใดแม้จะเป็นคนดีมีปัญญา แต่เมื่อยังไม่อาจให้เขาเกิดสัทธาได้ ก็ยังไม่ได้

ฐานะเป็นกัลยาณมิตร และการแสวงหาหรือการคบหา ก็ยังไม่ได้เกิด เมื่อสัทธาแล้ว ใจรับ ก็นำความคิดได้ นำพฤติกรรมได้ อาจให้เกิดการเลียนแบบหรือชักจูงให้รู้จักคิดอย่างถูกต้องเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งต่อไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552, หน้า 642)

3.3 สัทธาเกิดจากการคิดด้วยตนเองการคิดตรិตรองด้วยตนเอง เป็นเรื่องของการคิดหาเหตุผลด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการคิดอุปมาอุปมัย การคิดด้วยเหตุด้วยผล การคิดด้วยตรรกะการคิดด้วยการอุปमान อนุमान การตรึกตรองตามอาการที่ปรากฏให้เห็นเมื่อความรู้จากการคิดด้วยตนเองสนองความอยากรู้อยากเห็นในระดับต้นๆ ได้ ก็ทำให้มนุษย์เชื่อมั่นในความคิดของตนเอง เชื่อในสิ่งที่ตนเองคิดและทำอยู่ ความเชื่อที่เกิดจากการคิดด้วยตนเองดังกล่าวนี้ จัดเป็นความเชื่อที่มีความเข้มข้นมากขึ้น มีพลัง มีความมั่นคง และเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นได้ยาก ดังปรากฏในเรื่องความเชื่อของเจ้าลัทธิต่างๆ (ที.สี. (ไทย) 9/9/43-44) ที่สัทธา เชื่อมั่นเฉพาะแต่ลัทธิของตนๆ อันเกิดจากการรู้ที่ตนคิดได้ แต่ไม่ยอมรับ ไม่ยอมเชื่อต่อลัทธิอื่นเกิดจากความคิดของคนอื่นหรือเจ้าลัทธิอื่นการคิดด้วยตนเองนี้ เป็นการอาศัยตนเองเป็นหลักทำให้เกิดความรู้ ในระดับจินตตามยปัญญา และความรู้ดังกล่าวสามารถทำให้มนุษย์เกิดความสัทธาเชื่อมั่น ต่อสิ่งที่ตนคิดได้

3.4 สัทธาเกิดจากการทดลองปฏิบัติด้วยตนเองการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นการนำความรู้ที่ได้จากการสับจากภายนอกหรือการคิดตริตรองด้วยตนเองจากภายใน มาทดลองปฏิบัติ

เป็นการนำสิ่งที่ตนรู้มาพิสูจน์หาความจริง เมื่อผลปรากฏออกมา เป็นที่น่าพอใจก็จะเชื่อต่อสิ่งนั้นอย่างมั่นคง การมีประสบการณ์จากการได้ทดลองปฏิบัติดังกล่าว จึงทำให้เกิดความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ ความรู้ที่เกิดจากการคิด หรือการได้สดับรับฟังมา หากผ่านการปฏิบัติทดลองดูแล้ว พบว่าเรื่องดังกล่าวเป็นเท็จ ไม่เป็นประโยชน์ มีโทษโดยส่วนเดียว ก็จะถูกปฏิเสธแต่หากพบว่า เรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องจริง เป็นประโยชน์ มีคุณโดยส่วนเดียว ก็จะได้รับการยอมรับเอาโดยอาการ คือ เชื่อมั่นสิ่งที่ตนรู้อย่างมั่นคงแน่วแน่ ความเชื่อที่เกิดขึ้นจากการมีประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนี้ จึงมักเป็นความเชื่อที่มั่นคง มีพลัง และยากแก่การเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น การมีประสบการณ์จากการได้ปฏิบัติทดลองด้วยตนเอง ทำให้เกิดความรู้ในระดับ ภาวนามยปัญญาได้ และความรู้ในระดับนี้ทำให้เกิดศัทธาเชื่อมั่นอย่างมั่นคงยิ่งกว่า ความเชื่อที่เกิดขึ้นจากการสดับรับฟังมา หรือจากการคิดด้วยตนเองได้ เพราะเป็นความเชื่ออันเกิดจากการมี ประสบการณ์ตรง สัมผัสด้วยใจและรับรู้ด้วยปัญญาของตนเอง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552, หน้า 642)

ดังนั้น ศัทธา ความเชื่อ จึงเกิดจากสาเหตุใหญ่ๆ อยู่ 4 ประการ ฉะนั้นบุคคลบางคนอาศัยเพียงการได้เห็นรูปหรือสดับเสียงจากผู้อื่นก็เชื่อ บุคคลบางคนยังไม่เชื่อในทันที แต่จะเชื่อหลังจากได้คิดตรិตรองด้วยตนเองเป็นอย่างดีแล้ว และบางคนแม้สดับมาจากคนอื่นก็ยังไม่เชื่อ แม้คิดตริตรองด้วยตนเองเป็นอย่างดีแล้วก็ยังไม่เชื่อ แต่จะเชื่อก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติทดลองดูผลที่เกิดขึ้นเป็นเช่นไรจึง

จะยอมเชื่อต่อผลที่ปรากฏ ซึ่งบุคคลประเภทหลังนี้เป็นบุคคลที่ไม่เชื่อง่าย มีสัทธาตั้งอยู่บนฐานของปัญญาอย่างแท้จริง เพราะตราบดีที่ยังไม่ได้พิสูจน์ทดลองความรู้ที่ตนได้ สดับรับฟังมาหรือได้คิดค้นด้วยตนเอง จนรู้ด้วยใจ รู้ด้วยปัญญา ก็จะไม่เชื่อในทันที

4. ลักษณะของศัทธาในคัมภีร์พระอภิธรรม ศัทธามีลักษณะอยู่ด้วยกัน 4 ประการคือ 1) กัมมศัทธา เชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่า เมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่วความดีมีขึ้นในตนเป็นเหตุปัจจัย ก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่าว่างเปล่า และเชื่อว่าผลที่ต้องการ จะสำเร็จได้ด้วย การกระทำมิใช่ด้วยอำนาจอนหรืออนนคยโชค เป็นต้น 2) วิปากศัทธา เชื่อวิปาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่า กรรมที่ทำแล้วย่อมมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว 3) กัมมัสสกตาศัทธา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็น เจ้าของจะต้องรับผิดชอบ เสวยวิปาก เป็นไปตามกรรมของตน และ 4) ตถาคตโพธิศัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคตว่า ทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณ ทั้ง 9 ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์ คือ เราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้นได้ ดังที่พระองค์ทรงบำเพ็ญไว้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552, หน้า 140-141)

ดังนั้น คนที่จะมีสัทธาเกิดความเชื่อหมดความสงสัยในพระพุทธศาสนาประกอบด้วย 2 ประการ 1) ได้ค้นศึกษาเจาะลึกในพระพุทธศาสนา เข้าถึงแนวทางปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า และการเข้าบวชเรียนเป็นพุทธบริษัทเจริญรอยตามพระพุทธศาสนา ซึ่งนำไปสู่แนวทางดับทุกข์หรือปฏิบัติถึงขั้นสูง 2) พุทธศาสนิกชน ที่มีความเชื่อและสัทธาตั้งแต่บรรพบุรุษสืบทอดกันมาใช้หลักคำสอนของพระพุทธองค์ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิต ด้วยมีความเชื่อในหลักการ เหตุผลและปัญญา บางคนรู้แต่ไม่ได้นำไปปฏิบัติก็เป็นเหตุผลตามมาดังที่ได้กล่าวธรรมไว้ในคัมภีร์ พระอภิธรรม สัทธา มีลักษณะอยู่ด้วยกัน 4 ประการ (1) กรรมสัทธา เชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม (2) วิบากสัทธา เชื่อวิบาก เชื่อผลของกรรม (3) กัมมัฏกตาสัทธา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง (4) ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธ

5. การวิเคราะห์คุณค่าของสัทธาทางพระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระอภิธรรมสัทธาเป็นสิ่งที่มีความลึกซึ้งมีอิทธิพลต่อตัวบุคคลผู้เป็นอย่างมาก ในคำสอนทางพระพุทธศาสนานั้น สัทธาเป็นธรรมฝ่ายดี มีคุณค่าเป็นพยานหลักฐานถึงสิ่งที่มองไม่เห็น และไม่มลาย ผู้เขียนจึงได้มีการศึกษาค้นคว้าและนำเอาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสัทธาทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์พระอภิธรรมมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงคุณค่าของสัทธา ได้แก่

5.1 สัทธามีหน้าที่เป็นเครื่องทำลายหรือกำจัดกล่าวคือ หน้าที่ประการแรกของสัทธา ได้แก่ การทำลายอัสสัทธิยะ ความไม่มีสัทธา และ

วิจิกิจฉา ความลังเลสงสัยให้หมดไป หรือทำให้องค์ธรรมทั้งสองประการเกิดขึ้นไม่ได้ คือ 1) สัทธาทำหน้าที่ทำลายอัสสัทธิยะคือทำลายความเป็นผู้ไม่มีสัทธา ความไม่เชื่อ ความไม่สัทธา ไม่น้อมใจเชื่อ ไม่ปลงใจเชื่อ หากเป็นคุณสมบัติของบุคคล เรียกว่า “อัสสัทธิยะ” หมายถึง บุคคลผู้ไม่มีสัทธา ผู้ไม่มีความเชื่อ อัสสัทธิยะจัดเป็นองค์ธรรมข้อหนึ่งที่เป็นเครื่องปิด กั้นทางปัญญา ทำให้ตนเองไม่สามารถจะรับรู้เรื่องใหม่จากที่ตนเองเคยรู้ สัทธาเป็นเครื่อง ขจัดอัสสัทธิยะได้ ตามพระพุทธเจ้าว่า “ความเชื่อเป็นทางดับสนิทของบุคคลผู้ไม่มีสัทธา”(ม.ม. (ไทย) 12/108/61) เมื่อความเชื่อเกิดขึ้น ความไม่เชื่อก็ดับสนิท หายไป การกำจัดความไม่เชื่อ ให้ดับหายไปจึงเป็นหน้าที่โดยตรงของสัทธา เพราะคนที่มีความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น เรื่องการทำบุญ คนที่เชื่อก็จะชอบทำบุญเพราะการทำบุญประกอบให้ความดีเกิดขึ้น การมอขการบริจาคสิ่งต่างๆ ให้ผู้อื่นหรือแก่สัตว์อื่น ไม่ว่าจะ เป็นบุญเลี้ยงพระ การตักบาตร การถวายสังฆทาน การบริจาคสินทรัพย์ การทำโรงทานบริจาคอาหาร การถือศีล การฝึกอบรมและขัดเกลาจิตใจให้สะอาดเพื่อให้ได้ปัญญาเกิดขึ้น เมื่อผู้ปฏิบัติได้รับผล ที่ผ่านการปฏิบัติมาเกิดผลดีกับตัวเองก็จะสิ้นความสงสัยที่ไม่เชื่อในความไม่สัทธา ความไม่สัทธา จึงหายไป คนที่มีสัทธาย่างหนึ่งจึงแตกต่างจากคนไม่มีสัทธาเรื่องนั้น ความเชื่อจึงเป็นแนวทางให้คนที่ไม่มีสัทธาหลีกเลี่ยง ไม่คบหาสมาคมด้วยคนที่ไม่มีสัทธาดังที่มีคำรับรองว่า “ความเชื่อเป็นทางสำหรับหลีกเลี่ยงบุคคลผู้ไม่มีสัทธา”(ม.ม. (ไทย) 12/106/59) และ 2) สัทธาทำหน้าที่ทำลาย

วิจิตรวิจิตรคือทำลายความล่งเลงสย ไม่สามารถ ตัดสินใจได้ เป็นอกุศลธรรมประเภทนิรณธรรมที่ เป็นเครื่องขวางกั้นความเจริญ หรือขัดขวางจิตใจ ไม่ให้ ก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม (อง.ปญจก. (ไทย) 22/51/64) เพราะความล่งเลงสยทำให้ บุคคลคอยพะวงสงสัยในสิ่งที่ตนเอง ปฏิบัติอยู่ ทำให้ไม่แนใจในสิ่งที่ตนปฏิบัติ ไม่แนใจในผลที่จะ เกิดตามมา จึงทำให้เกิดความกังวลใจ ทำอะไร ไม่ เต็มความสามารถทั้งกายและใจแต่เมื่อบุคคลเกิด ความสัทธาเชื่อมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือในบุคคลใด บุคคลหนึ่ง ความเชื่อดังกล่าวจะไม่ทำให้เกิดความ สงสัยลังเลในเรื่องใดๆ ที่ตนเองเชื่อ หรือบุคคลที่ตน เชื่อจึงทำให้ลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลอย่างเต็ม ความสามารถกายใจ

5.2 สัทธาเป็นปัจจัยให้เกิดกุศลธรรม

1) เป็นปัจจัยให้เกิดปิตี โดยสัทธาจะทำให้จิตเกิด ปิตี ความอิ่มเอิบ ซาบซ่าน เมื่อเกิดสัทธาต่อสิ่งใด สิ่งหนึ่งหรือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งอย่างแรงกล้าใน ครั้งแรก มักทำให้เกิดอาการขนลุก ชูชาและ ซาบซ่านทั่วทั้ง สรรพางค์กาย ลักษณะอาการดัง กล่าวจัดเป็นอาการของปิตี มีพุทธพจน์แสดงเรื่อง สัทธาเป็นเหตุ ปัจจัยให้เกิดปิตี ไว้ว่าภิกษุทั้งหลาย กิเอะไรเล่า เป็นเหตุที่อิงอาศัยแห่งปิตี ควรกล่าวว่า ความปราโมทย์ ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวแม้ซึ่งความ ปราโมทย์ ว่ามีเหตุที่อิงอาศัย มิได้กล่าวว่าไม่มีเหตุ ที่อิง อาศัย ภิกษุทั้งหลาย กิเอะไรเล่า เป็นเหตุที่อิง อาศัยแห่งความปราโมทย์ ควรกล่าวว่า “สัทธา ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวแม้ซึ่งสัทธาว่ามีเหตุที่ อิงอาศัย มิได้กล่าวว่าไม่มีเหตุที่อิงอาศัย” (ส.นิ. (ไทย) 16/69/30) 2) เป็นปัจจัยให้เกิดความสุข

คือ สัทธาทำให้เกิดความสุข ดังพุทธศาสนสุภาษิต ว่า สุขา สทธา ปติฏฐิตา (ขุ.ธ. (บาลี) 25/33/59) (สัทธาตั้ง มั่นแล้ว นำความสุขมาให้)พุทธศาสน สุภาษิตนี้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญหรือประโยชน์ ของสัทธา คือ สัทธาสาสามารถนำความสุขมาให้ได้ เพราะเมื่อเกิดสัทธาแล้วก็จะเกิด ความสบายใจตาม มาเช่นทำการงานนานาประการด้วยสัทธา ศึกษา เล่าเรียนสัทธา ทำบุญ ทำกุศลด้วยสัทธา ไหว้พระ สวดมนต์ด้วยสัทธา การสรรเสริญพระพุทเจ้าด้วย สัทธา เป็นต้นล้วนทำให้เกิดความสบายใจเป็น ความสุขได้ทั้งสิ้น หากทำอะไที่เป็นความดีงาม ด้วยแรงสัทธา ก็ย่อมเป็นเหตุทำให้เกิดสุขได้แต่ หากทำด้วยความไม่สัทธา ทำด้วยความ จำใจฝืน สัทธา ประหนึ่งว่าถูกบังคับให้กราบไหว้ในสิ่งที่ตน ไม่สัทธาก็จะทำ ด้วย ความไม่สบายใจ อึดอัดเป็น ทุกข์ได้ มีพระพุทพจน์แสดงเรื่องสัทธาที่เป็นเหตุ ปัจจัยให้เกิดความสุขไว้ในโคจรสูตรว่า “สัทธาศีล ความเลื่อมใสและการเห็นธรรมมีอยู่แก่ผู้ใด ผู้นั้นแลย่อมบรรลุความสุขอันหยั่งลงในพรหมจรรย์ ตามกาล”(ส.ม. (ไทย) 19/1415/345) และมี ข้อความเป็นพุทธพจน์ยืนยันชัดอีกว่ากิเอะไรเล่า เป็นเหตุที่อิงอาศัยแห่งสุขควร กล่าวว่า ปัสสัทธิ... ภิกษุทั้งหลาย กิเอะไรเล่าเป็นเหตุที่อิงอาศัยแห่ง ปัสสัทธิ ควรกล่าวว่า ปิตี...ภิกษุทั้งหลาย กิเอะไรเล่า เป็นเหตุที่อิงอาศัย แห่งปิตี ควรกล่าวว่า ความ ปราโมทย์...ภิกษุทั้งหลาย กิเอะไรเล่า เป็นเหตุที่อิง อาศัยแห่งความปราโมทย์ ควรกล่าวว่า “สัทธา ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวแม้ซึ่งสัทธามีเหตุที่อิง อาศัย มิได้กล่าว ว่าไม่มีเหตุที่อิงอาศัย” (ส.นิ. (ไทย) 16/69/30)

5.3 เป็นปัจจัยทำให้เกิดศีล คือ สัทธา เป็นปัจจัยให้เกิดศีลได้ โดยเฉพาะการปฏิบัติตาม ศีล อันเป็นข้อบัญญัติทางลัทธิศาสนาต่างๆ การปฏิบัติตามศีลด้วยอาศัยสัทธาเป็นหลักเพื่อให้เกิด การยอมรับ และสมัครใจ ปฏิบัติตามกฎ ข้อบัญญัติ นั้นๆ โดยไม่มีการโต้แย้ง คิดค้านหรือฝ่าฝืนกฎ ข้อบัญญัติดังกล่าว โดยสัทธาที่ใช้ก็ได้ ทั้งสอง ลักษณะคือสัทธาที่ใช้เหตุผลและไม่ใช้เหตุผล ดังนี้แรงจูงใจที่ต้องการในการปฏิบัติตามศีลแบบ พุทธธรรม ได้แก่ อาการวดีสัทธา คือ ความมั่นใจ (Confidence) ในกฎแห่งกรรม โดยมีความเข้าใจ พื้นฐาน มองเห็นเหตุผลว่าพฤติกรรม และผลของ มันจะต้องเป็นไปตามแนวทางแห่งเหตุปัจจัยส่วน แรงจูงใจที่จะต้องการในการปฏิบัติตามศีลของ ศาสนาเทวนิยม ได้แก่ สัทธา แบบภักดี (Faith) คือ เชื่อ ยอมรับ และทำตามสิ่งใดๆ ก็ตามที่กำหนดว่า เป็นเทพประสงค์ มอบความไว้วางใจให้โดยสิ้นเชิง ไม่ต้องถามหาเหตุผล และวิธีการของการปฏิบัติตามศีล โดยอาศัยสัทธาเป็นหลักนี้ยังทำให้เกิดความมั่นคง ตั้งมั่นแน่วแน่ดังคำรับรองว่า “ในชั้นศีล สัทธา เป็น หลักยึดช่วยคุ้มศีลไว้โดยเหนี่ยวรั้งจากความชั่วและ ทำให้มั่นคงในสุจริต สัทธา เพื่อการนี้ แม้ไม่มีความ คิดเหตุผลคือไม่ประกอบด้วยปัญญาใช้ได้ และ ปรากฏ บ่อยๆ ว่าสัทธาแบบเชื่อดัง โดยไม่คิด เหตุผลนั้น ใช้ประโยชน์ในชั้นศีลดีกว่าสัทธาที่มีการ ใช้ ปัญญาด้วยซ้ำ” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552, หน้า 727)

5.4 เป็นปัจจัยทำให้เกิดสมาธิ คือ สัทธาเป็นปัจจัยให้เกิดสมาธิ คือความแน่วแน่ จิตใจ ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวโอนเอนไป มาต่อสิ่งที่ทำให้

กระทบจิตใจ มีพระพุทธพจน์รับรองไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ก็อะไรเล่า เป็นเหตุที่อิงอาศัยแห่งสมาธิ ควร กล่าวว่าสุขภิกษุทั้งหลายเรากล่าวแม้ซึ่งสุขว่า มีเหตุ ที่อิงอาศัย มิได้กล่าวว่าไม่มีเหตุที่อิงอาศัย ภิกษุ ทั้งหมดนี้ ก็อะไรเล่า เป็นเหตุที่อิงอาศัยแห่งสุข ควรกล่าวว่า ปัสสัทธิภิกษุทั้งหลาย เรากล่าว แม้ซึ่ง ปัสสัทธิ ว่ามีเหตุที่อิงอาศัย มิได้กล่าวว่า ไม่มีเหตุที่ อิงอาศัยภิกษุทั้งหลาย ก็อะไรเล่าเป็นเหตุที่อิงอาศัย แห่งปัสสัทธิ ควรกล่าวว่า ปิติภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวแม้ซึ่งปิติว่ามีเหตุ ที่อิงอาศัยมิได้กล่าวว่า ไม่มีเหตุที่อิงอาศัยภิกษุทั้งหลาย ก็อะไรเล่าเป็นเหตุ ที่อิงอาศัย แห่งปิติ ควรกล่าวว่า ความปราโมทย์ ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวแม้ซึ่งความปราโมทย์ ว่ามี เหตุ ที่อิงอาศัยมิได้กล่าวว่าไม่มีเหตุที่อิงอาศัย ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็อะไรเล่า เป็นเหตุที่อิงอาศัยแห่ง ความปราโมทย์ ควรกล่าวว่า สัทธาภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวแม้ซึ่งสัทธามีเหตุ ที่อิงอาศัย มิได้กล่าว ว่าไม่มีเหตุอิงอาศัย” (ส.นิ. (ไทย) 16/69/30) ในชั้น สมาธินี้ สัทธา ช่วยให้เกิดสมาธิได้ ทั้งในแง่ที่ทำให้ เกิดปิติสุขแล้วทำให้จิตใจเกิดความปราโมทย์ เกิดปิติ ปัสสัทธิและความสุข ความสงบมั่นคงและ ในแง่ที่ทำให้เกิดความเพียรพยายาม แก่ล้า ล้า ทำให้จิตใจเกิดความเข้มแข็งมั่นคงแน่วแน่ และ สัทธาประเภทนี้แม้เป็นสัทธาประเภท ญาณวิปยุต ก็ใช้ได้ดังคำรับรองว่า “สัทธาช่วยให้เกิดสมาธิสัทธา เพื่อการนี้ แม้เป็นแบบเชื่อดังโดยไม่ใช้ความคิด เหตุผล ก็ใช้ได้เช่นเดียวกันและมีคำรับรองอีกว่า สัทธาที่ไม่มีปัญญารองรับ ก็เป็นแรงส่งถึงสมาธิได้ เหมือนกันอาจเป็นสมาธิขั้นสูง มากถึงเจโตวิมุตติ ชนิดที่ยังกำเริบกลับกลายเป็นแต่ติดจบ อยู่แค่นั้น

ไม่ส่งผลต่อถึงปัญญา และอาจขัดขวางปัญญาด้วย ส่วนสัทธาที่มีปัญญากำกับหนุนสมานให้เกิดขึ้น เพียงเพื่อเป็น พลังช่วยส่งเสริมความเจริญปัญญา ยิ่งๆขึ้นไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552, หน้า 727-728) และพลังสมาธิ คือพลังของจิตที่สงบตั้งมั่น เด็ดเดี่ยว เมื่อสัทธาเชื่อมั่นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นอย่างยิ่งย่อมทำให้จิตใจเกิดสมาธิ ตั้งมั่น แน่วแน่ได้ ยิ่งความเชื่อมีมากเท่าไร พลังแห่งสมาธิก็จะยิ่งมีมากเท่านั้น

5.5 เป็นปัจจัยทำให้เกิดปัญญา คือ สัทธาเป็นปัจจัยให้เกิดปัญญาเป็นสัทธาที่ส่งเสริมความคิดวิจยวิจารณ์ จนทำให้ เกิดความก้าวหน้าแก่ปัญญา อันเป็นลักษณะ การใช้สัทธาช่วยเกื้อหนุนปัญญาและนับว่าเป็นขั้นแรก ที่สำคัญในการพัฒนาปัญญาว่า “สัทธาเป็นเพียงขั้นหนึ่งในกระบวนการพัฒนาปัญญาและกล่าวได้ ว่าเป็นขั้นต้นที่สุด” (พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552, หน้า 647) ในข้อที่สัทธาเป็นปัจจัยเพื่อให้เกิดปัญญา พิจารณา 2 แนวทางใหญ่ๆ ได้แก่ แนวที่ 1 เป็นปัจจัยให้เกิดความปรารถนาปรารถนาทำให้เกิดปิติปิตทำให้เกิดปัสสทธิ ปัสสทธิทำให้เกิดความสงบจากกิเลส (ความสงบเยือกเย็น) ความสงบเยือกเย็นมีจิตใจหนักแน่นไม่ฉุนเฉียวโกรธง่ายทำให้เกิดสมาธิ สมาธิทำให้เกิดปัญญา และแนวที่ 2 ทำให้เกิดวิริยะ (ความเพียรที่จะปฏิบัติ) และโยนิโสมนสิการ ทั้งสองนี้ นำไปสู่ปัญญาในที่สุดได้

จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้น จึงสรุปได้ว่า สัทธามีคุณค่าด้วยกัน 2 ประการ คือ 1) หน้าที่ทำลายอัสสัทธิยะและวิจิกิจฉาไม่ให้เกิดขึ้น และ 2) หน้าที่เป็นปัจจัยทำให้เกิดกุศลธรรมให้มีปิติ

ทำให้เกิดความสงบจากกิเลส ทำให้เกิดศีล ทำให้เกิดสมาธิ และทำให้เกิดปัญญา นับเป็นคุณูปการที่สำคัญเพราะสัทธาเป็น รากฐานทำให้เกิดคุณค่าต่อบุคคลหลายประการโดยประการแรกที่สัทธามีหน้าที่ทำลายองค์ธรรมที่ไม่พึงประสงค์ คือ อัสสัทธิยะและวิจิกิจฉา หรือป้องกันไม่ให้องค์ธรรมทั้งสองประการนี้เกิดขึ้น เป็นการปิดโอกาสสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ไม่ให้เกิดขึ้น และหน้าที่ประการที่สองคือการเป็นปัจจัย ให้เกิดองค์ธรรมฝ่ายกุศล คือปิติ สุข ศีลสมาธิ และปัญญา เป็นหน้าที่ที่เปิดโอกาสให้เกิดสิ่งที่ดี พึง ประสงค์อันจะทำให้บุคคลได้พัฒนาตนเองด้วยปัญญาเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิตได้

3. สรุป

สัทธาที่ปรากฏอยู่ในคำสอนของพระพุทธศาสนา 2 ลักษณะคือ สัทธานุสสัมปยุต และสัทธานุสสัมปยุต แต่พระพุทธศาสนาจะเน้นย้ำแต่สัทธาที่ประกอบด้วยญาณ ปัญญา ความเข้าใจแจ่มแจ้ง ปรีชากำหนดรู้ที่เรียกว่า สัทธานุสสัมปยุตสัทธาประเภทญาณวิปยุต กับสัทธาประเภทญาณสัมปยุต มีความแตกต่างกันเป็นอย่างมากในด้านปัจจัยต่างๆ จะเห็นว่า สัทธาประเภทญาณวิปยุต จะเน้นหนักมากไปทางการอุทิศทุ่มเทเน้นหนักไปทางอารมณ์ และมีความเป็นอัตวิสัยสูง ส่วนสัทธาประเภทญาณสัมปยุต จะเน้นหนักไปทางเหตุผล มีความเป็นภาวะวิสัยสูง ใกล้ชิดกับความจริงมาก และมีการใช้ปัญญา เป็นฐานรองรับ และสัทธาประเภทญาณสัมปยุตยังมีอีก 4 ประการคือ 1) เชื้อกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง เมื่อทำโดยมีเจตนาแล้วจะเป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้าย

สืบเนื่องต่อไป 2) เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง 3) เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของจะต้องรับผิดชอบส่วยวิบากกรรมของตน และ 4) เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในการตรัสธรรม ทรงเป็นผู้นำทางหากฝึกตนด้วยดีก็สามารถ เข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้นได้ ดังที่พระองค์ทรงบำเพ็ญไว้

4. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิเคราะห์คุณค่าของสัทธาทางพระพุทธศาสนาจะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนา 2 ลักษณะคือ สัทธานุสสัมปยุต และสัทธานุสสัมปยุตแต่พระพุทธศาสนาจะเน้นย้ำแต่สัทธาที่ประกอบด้วย ญาณ ปัญญา ความเข้าใจแจ่มแจ้ง ปรีชากำหนดรู้

ที่เรียกว่า สัทธานุสสัมปยุตสัทธาประเภทญาณวิปยุต กับสัทธาประเภทญาณวิปยุต มีความแตกต่างกันเป็นอย่างมากในด้านปัจจัยต่างๆ สัทธาเป็นบ่อเกิด ของคุณงามความดีทั้งหลาย โดยสัทธามีคุณูปการที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรก ที่สัทธามีหน้าที่ทำลายองค์ธรรมที่ไม่พึงประสงค์ คือ อัสสัทธิยะและวิจิกิจฉา หรือป้องกันไม่ให้องค์ธรรมทั้งสองประการนี้เกิดขึ้น เป็นการปิดโอกาสสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ไม่ให้เกิดขึ้น แล้วทำจิตใสให้ผ่องใส และหน้าที่ประการที่สองคือการเป็นปัจจัยให้เกิดองค์ธรรม ฝ่ายกุศล คือปิติ สุข ศีล สมาธิและปัญญา เป็นหน้าที่ที่เปิดโอกาสให้เกิดสิ่งที่พึง ประสงค์อันจะทำให้บุคคลได้พัฒนาตนเองด้วยปัญญาเพื่อ บรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิตได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ผาสุก มุทฺธเมธา. (2535). *คติชาวบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2541). *พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2552). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: จันทรเพ็ญ.
- พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) และจำลอง สารพัดนึก. (2530). *พจนานุกรม บาลี-ไทย ฉบับนักศึกษา*. กรุงเทพฯ: เรื่องปัญญา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2534). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

การแก้ไขปัญหาที่ดินของวัด: ศึกษากรณีการใช้ประโยชน์ในที่ดิน ของรัฐ*

The Temple Land Solving: a case study of Public Land Utilization

สุชาติ มวลชัยภูมิ และพระมหามิตร จิตปัญโญ (มิตร วันยาว)

Suchat Maulchaiyaphum and Phramaha Mit Thitapanyo (Mit Wanyao)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: imsuchat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงการแก้ไขปัญหาที่ดินของวัด: ศึกษากรณีการใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ที่ดินของวัด ได้แก่ ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และที่กลบนา แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ที่ดินของเอกชน และที่ดินของรัฐ กรณีที่ดินวัดเป็นที่ดินของเอกชน วัดย่อมมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองได้ตามประมวลกฎหมายที่ดินและกฎหมายอื่น ส่วนกรณีเป็นที่ดินของรัฐ ที่ดินนั้นมีได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของวัด การใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ จะต้องเป็นไปตามกฎหมายของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐผู้มีอำนาจดูแลรักษา ปัญหาที่ดินของวัด เนื่องจากปัจจุบันสภาพบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปมาก มีการตัดถนนหนทาง ขยายหมู่บ้าน ที่ดินมีราคาสูงขึ้น จึงหาผู้มีจิตศรัทธาบริจาคที่ดินเพื่อสร้างวัดยากมากขึ้น เป็นเหตุทำให้พระสงฆ์หรือชาวบ้านร่วมกันบุกรุกที่ดินของรัฐเพื่อสร้างวัดเพิ่มมากขึ้น การแก้ไขปัญหาที่ดินของวัด อาทิ การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้คณะรัฐมนตรีได้มติเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2563 และวันที่ 11 พฤษภาคม 2564 ผ่อนผันให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งได้ยื่นคำขออนุญาตไว้แล้วหรืออยู่ในระหว่างดำเนินการโดยยังไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าไม้เพื่อสร้างวัด ใช้พื้นที่ต่อไปได้ โดยยื่นคำขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ ภายในวันที่ 7 กันยายน 2564 หากฝ่าฝืนให้พิจารณาดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

คำสำคัญ: ที่ดินของวัด; การใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ; การสร้างวัด

*ได้รับบทความ: 6 สิงหาคม 2565; แก้ไขบทความ: 2 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 14 สิงหาคม 2567

Received: August 6, 2022; Revised: March 2, 2023; Accepted: August 14, 2024

Abstract

This academic article aims to present the temple land solving: a case study of public land utilization. The land of the temple, namely the temple land, the temple estate, and the monastic revenue estate, was divided into two main types, namely private land and public land. In the case of private land, the temple shall have ownership or possessory right under the Land Code and other laws. In the case of public land, the land was not the property of the temple; utilization of public land must be in accordance with the law of the government agency that had the authorities. Temple land problem, because of the current state of affairs had changed a lot. Roads were cut, villages were expanded, land prices were rising. Therefore, it was more difficult to find a faithful person to donate land to build a temple. These caused more monks or villagers to encroach the public land to build more temples. Temple land solving, such as the utilization of forest areas, the Cabinet resolved on June 23, 2020 and on May 11, 2021, allowing the National Office of Buddhism to which had already submitted an application for permission or was in the process of not being allowed to use the forest area to build a temple, can continue to use the area by submitting an application for permission to enter into benefits within September 7, 2021. If violated, consider taking strict legal action.

Keywords: temple land solving; public land utilization; temple building

1. บทนำ

“วัด” เป็นคำใช้เรียกสถานที่ทางพระพุทธศาสนาแต่โบราณ เป็นคำเรียกรวมที่ดินและอาคาร เช่น อุโบสถ วิหาร ศาลา กุฏิ ที่ตั้งอยู่บนที่ดินนั้นด้วย วัดที่ถูกต้องสมบูรณ์คือวัดที่ได้รับอนุญาตให้ตั้งวัดถูกต้องตามกฎหมายและเป็นนิติบุคคล ส่วนสถานที่ที่มีพระสงฆ์อาศัยอยู่แต่กฎหมายยังมิได้รับรองให้เป็นวัด เรียกว่าที่พักสงฆ์ ยังไม่จัดเป็นวัดในความหมายนี้ (พระธรรมกิตติวงศ์, 2551, หน้า 869)

“ที่ดินของวัด” เดิมทีพระพุทธเจ้ายังไม่ทรงอนุญาตให้ภิกษุมิที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งถาวร ด้วยจะทำให้เกิดความยึดติดในทรัพย์สินทางโลก ภิกษุทั้งหลายจึงอยู่ตามป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชฎ ที่แจ้ง และลอมฟาง (วิ.จู. (ไทย) 7/294/89) แต่ในที่สุดพระพุทธองค์ทรงมีพุทธาณุญาตให้ภิกษุจำพรรษาได้ ดังความในปฐมภาณวารเสนาสนะชั้นธกะ ความว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเสนาสนะ 5 ชนิด คือ วิหาร เรือนมุง แถบเดี่ยว ปราสาท เรือนโล้น ถ้ำ” (วิ.จู. (ไทย)

7/294/90) ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 33 ได้แบ่งที่ดินของวัดเป็น 3 ประเภท คือ 1) ที่วัด ได้แก่ ที่ดินซึ่งเป็นที่ตั้งของวัด ตลอดจนเขตที่ดินของวัด เช่นเป็นที่ตั้งกุฏิ วิหาร ศาลาการเปรียญ อุโบสถ เป็นต้น 2) ที่ธรณีสงฆ์ ได้แก่ที่ดินที่ตกเป็นสมบัติของวัด เป็นที่ทำประโยชน์ เป็นที่สวนไร่นา เป็นต้น 3) ที่กัลปนา ได้แก่ที่ดินที่วัดเก็บผลประโยชน์ แต่กรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดิน ยังเป็นเจ้าของที่ดิน ยังสงวนไว้เป็นของตนเองที่ดินที่ใช้สร้างวัด สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ที่ดินของเอกชน ได้แก่ ที่ดินที่ประชาชนมีกรรมสิทธิ์ และทางราชการออกเอกสารสิทธิให้ตามประมวลกฎหมายที่ดินในรูปของโฉนดที่ดิน โฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง และตราจองที่ตราว่าได้ทำประโยชน์แล้ว แต่อาจมีหลักฐานแบบแจ้งการครอบครอง (ส.ค.1) หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3, น.ส.3 ก.) ส่วนที่ดินของรัฐนั้น ในประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 2 ได้บัญญัติไว้ว่า “ที่ดินซึ่งมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดให้ถือว่าเป็นของรัฐ” หมายความว่า เป็นที่ดินซึ่งมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด และบรรดาที่ดินทั้งหลายที่เอกชนยังมิได้สิทธิตามกฎหมาย โดยรวมไปถึงที่ดินที่ผู้เข้าไปยึดถือครอบครองเองโดยพลการ และมีได้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์มหาชนที่กำหนดให้สิทธิในที่ดินแก่เอกชนด้วย (สิริโฉม พรหมโฉม, 2557, หน้า 136-137)

ปัญหาที่ดินของวัด ในอดีตส่วนใหญ่มีได้คำนึงถึงหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองที่ดินของวัด จะพบหลักฐานเพียงการครอบ

ครองที่ดินและขึ้นทะเบียนไว้เท่านั้น ประกอบกับประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน จึงไม่ค่อยมีปัญหาเกี่ยวกับการบุกรุกที่ดินของวัด ปัจจุบันสภาพบ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปมาก มีการตัดถนนหนทาง ที่ดินเริ่มมีราคาสูงขึ้น โดยเฉพาะที่ดินของวัด เริ่มมีปัญหาด้านการบุกรุกและโต้แย้งกรรมสิทธิ์กับเอกชนข้างเคียงเมื่อมีกรณีพิพาท ถ้าหลักฐานเกี่ยวกับที่ดินของวัดไม่สามารถที่จะยืนยันว่าเป็นของวัดได้ ทำให้มีโอกาสสูญเสียที่ดินไป โดยไม่สามารถที่จะเรียกคืนมาได้ อีกทั้งการปกครองดูแลที่ดินเป็นไปด้วยความลำบาก เพราะไม่สามารถดำเนินการเพื่อให้ได้กรรมสิทธิ์เป็นของวัดโดยสมบูรณ์ตามกฎหมาย (สำนักงานศาสนาสมบัติ, 2562, หน้า 59) นอกจากนี้ ปัจจุบันมักจะหาผู้มีจิตศรัทธาบริจาคที่ดินของตนเพื่อทำบุญในการใช้เป็นที่ตั้งวัดมากขึ้น จึงมีพระสงฆ์หรือชาวบ้านร่วมกันบุกรุกที่ดินของรัฐเพื่อก่อสร้างวัดเป็นจำนวนมาก อาทิ ที่สาธารณประโยชน์ที่ป่าสงวนแห่งชาติ ที่อุทยานแห่งชาติ ที่ป่าไม้ ที่ราชพัสดุ และที่ดินเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ในแทบทุกจังหวัดก็ว่าได้ และเมื่อบุกรุกที่ดินของรัฐแล้วก็มีการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างที่เป็นถาวรวัตถุ เช่น กุฏิ ศาลาการเปรียญ เมรุเผาศพ เป็นต้น บางแห่งมีชาวบ้านเลื่อมใสศรัทธาบริจาคเงินสร้าง เจดีย์ วิหาร ซึ่งล้วนเป็นสิ่งก่อสร้างที่มั่นคงถาวร ยากต่อการสั่งรื้อถอน (ธัญญวัฒน์ ชาญพินิจ, 2564) ดังเช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 178/2526 วัดตะเคียนงามได้เข้าครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินตั้งแต่ พ.ศ. 2485 ย่อมได้สิทธิครอบครอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้ไม่มีหนังสือ

สำคัญสำหรับที่ดิน ที่ดินจึงมีสภาพเป็นที่ธรณีสงฆ์ ก่อนกรมป่าไม้ออกกฎกระทรวงครอบคลุมให้เป็น ป่าสงวน จึงได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 41 แห่ง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ไม่มีผลให้ ที่ดินตกเป็นป่าสงวน

การแก้ไขปัญหาดินของวัด: ศึกษากรณี การใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ จึงเป็นที่สนใจที่จะ ศึกษาและตั้งประเด็นปัญหาเพื่อหาคำตอบในการ ศึกษา 3 ประเด็นดังนี้ 1) ความหมายและประเภท ที่ดินที่ใช้สร้างวัดเป็นอย่างไร 2) กระบวนการขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเพื่อสร้างวัดเป็น อยางไร 3) การแก้ไขปัญหาดินของวัด: ศึกษากรณี การใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นอย่างไร ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการยกฐานะที่พักรงหรือวัดที่เข้า ทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐโดยยังมิได้รับอนุญาต ให้เป็นวัดถูกต้องตามกฎหมายเพื่อการปกครอง ของคณะสงฆ์และการส่งเสริมสนับสนุนจากรัฐสืบไป

2. ความหมายและประเภทของที่ดินที่ใช้ สร้างวัด

“ที่ดิน” ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 มาตรา 1 ได้บัญญัติความหมายไว้ว่า หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไป และให้หมายความ รวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย ส่วนตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่มีคำนิยาม ของ “ที่ดิน” ไว้เป็นการเฉพาะ แต่ได้บัญญัติเกี่ยวกับ อสังหาริมทรัพย์ไว้ในมาตรา 139 ว่า “อสังหาริมทรัพย์ หมายความว่า ที่ดินและทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินมี ลักษณะเป็นการถาวรหรือประกอบเป็นอันเดียวกับ

ที่ดินนั้น และหมายความรวมถึงทรัพย์สินอันเกี่ยว กับที่ดิน หรือทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินหรือประกอบ เป็นอันเดียวกับที่ดินนั้นด้วย” แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ที่ดินของเอกชน ได้แก่ ที่ดินที่ ประชาชนมีกรรมสิทธิ์ และทางราชการออก เอกสารสิทธิให้ตามประมวลกฎหมายที่ดินในรูป ของโฉนดที่ดิน โฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง และ ตราจองที่ตราว่าได้ทำประโยชน์แล้ว แต่อาจมีหลัก ฐานแบบแจ้งการครองครอง (ส.ค.1) หนังสือรับรอง การทำประโยชน์ (น.ส.3, น.ส.3 ก.) ซึ่งผู้ครอบครอง มีสิทธิครอบครองหรือทำประโยชน์

ส่วนที่ดินของรัฐนั้น ในประมวลกฎหมาย ที่ดิน มาตรา 2 ได้บัญญัติไว้ว่า “ที่ดินซึ่งมิได้ตกเป็น กรรมสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ให้ถือว่าเป็นของ รัฐ” ซึ่งสามารถอธิบายความได้ว่า “ที่ดินของรัฐ” หมายถึง ที่ดินซึ่งมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคล หนึ่งบุคคลใด และบรรดาที่ดินทั้งหลายที่เอกชน ยังมิได้สิทธิตามกฎหมาย โดยรวมไปถึงที่ดินที่ ผู้เข้าไยถือครอบครองเองโดยพลการ และมีได้ สอดคล้องกับหลักเกณฑ์มหาชนที่กำหนดให้สิทธิใน ที่ดินแก่เอกชนด้วย (สิริโฉม พรหมโฉม, 2557, หน้า 136-137)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการ แก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545 ได้นิยามคำว่า “ที่ดินของรัฐ” หมายความว่า ที่ดิน อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินทุกประเภท อาทิ ป่าสงวนแห่งชาติ ที่สงวนหวงห้ามของรัฐ ที่สาธารณประโยชน์ และที่ราชพัสดุ

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อ เกษตรกรรม พ.ศ. 2518 นิยามคำว่า “ที่ดินของรัฐ”

หมายความว่า บรรดาที่ดินทั้งหลายอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินหรือสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้อนุมัติให้บุคคลเข้าอยู่อาศัยหรือทำประโยชน์ ตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ

จากนิยามความหมายดังกล่าว ที่ดินของรัฐที่จะใช้สร้างวัดจึงมีหลายประเภท แต่ละประเภทจะมีกฎหมายเฉพาะให้อำนาจในการดูแลรักษา เช่น 1) ที่ป่าไม้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มีกรมป่าไม้ เป็นผู้มีอำนาจดูแล 2) ที่ราชพัสดุ เป็นไปตามพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 มีกรมธนารักษ์เป็นผู้มีอำนาจดูแล 3) ที่ ส.ป.ก. เป็นไปตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มี ส.ป.ก. เป็นผู้มีอำนาจดูแล 4) ที่นิคมสร้างตนเอง เป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 มีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เป็นผู้มีอำนาจดูแล เป็นต้น

สรุปได้ว่า ที่ดินที่ใช้สร้างวัด มี 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ที่ดินของเอกชน และที่ดินของรัฐ “ที่ดินของเอกชน” เป็นที่ดินที่เอกชนสามารถมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองได้ตามประมวลกฎหมายที่ดินและกฎหมายอื่น ส่วน “ที่ดินของรัฐ” เป็นที่ดินซึ่งมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด การใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเพื่อสร้างวัด จะต้องเป็นไปตามกฎหมายของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐผู้มีอำนาจดูแลรักษา โดยปกติให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้ขอ แต่บางกรณี อาทิ ที่นิคมสร้างตนเอง เอกชนเป็นผู้ขอ

ในการพิจารณาอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐเพื่อสร้างวัดจะเป็นไปตามกฎหมายของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐผู้มีอำนาจดูแลรักษานั้นๆ เช่นกัน ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าไม้เพื่อสร้างวัด ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มติเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2563 และวันที่ 11 พฤษภาคม 2564 เห็นชอบให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ก่อนได้รับอนุญาต ซึ่งได้ยื่นคำขออนุญาตไว้แล้วหรืออยู่ในระหว่างดำเนินการ โดยยังไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าไม้ พร้อมรายละเอียดประกอบคำขอ เพื่อขอผ่อนผันตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว

3. กระบวนการขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเพื่อสร้างวัด

ที่พัสดุหลายๆ แห่ง ปลุกสร้างในเขตที่ดินของรัฐ การขออนุญาตสร้างวัดในที่ดินของรัฐเช่นนี้จึงไม่สามารถดำเนินการได้ทันที ทั้งนี้ เนื่องจากยังไม่ได้รับการอนุญาตให้ใช้ที่ดินจากเจ้าของส่วนราชการที่ดูแลรักษาที่ดินเหล่านั้น ถึงแม้ว่าที่พัสดุเหล่านั้นจะมีถาวรวัตถุมั่นคงครบถ้วนเพียงใดก็ตาม ก็ไม่สามารถดำเนินการขอสร้างวัดให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้ ทั้งนี้ เพราะที่ดินตั้งวัดนั้นยังไม่ได้รับการอนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมายของส่วนราชการนั้นๆ ดังนั้น การสร้างวัดในที่ดินของรัฐจึงต้องดำเนินการขออนุญาตใช้ที่ดินจากส่วนราชการที่มีหน้าที่ดูแลรักษาที่ดินนั้นๆ ก่อน เมื่อได้รับหนังสืออนุญาตให้สร้างวัดในที่ดินของทางราชการแล้ว

จึงจะสามารถดำเนินการขออนุญาตสร้างวัดต่อไปได้ มีกระบวนการขออนุญาตดังนี้

1. ขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ 1) ผู้ยื่นรายงานขอใช้ที่ดินของรัฐเพื่อสร้างวัด เสนอรายงานขอใช้ที่ดินของทางราชการเพื่อสร้างวัดให้กับเจ้าหน้าที่ปกครองบ้านเมืองและผู้ปกครองสงฆ์ลงนามให้ความเห็น 2) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของรายงานขอใช้ที่ดินของทางราชการเพื่อสร้างวัด แล้วเสนอให้หน่วยงานราชการเจ้าของพื้นที่พิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง 3) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ทำบันทึกข้อตกลงและรับหนังสืออนุญาตให้ใช้ที่ดินจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมแจ้งให้ผู้ยื่นรายงานทำบันทึกข้อตกลงและดำเนินการขออนุญาตสร้างวัดให้ถูกต้องตามกฎหมายต่อไป

2. เอกสารหลักฐานประกอบ ดังนี้ 1) รายงานขอใช้ที่ดินของทางราชการเพื่อสร้างวัด 2) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านของผู้ยื่นรายงานขอใช้ที่ดินเพื่อสร้างวัด พร้อมลงลายมือชื่อรับรองสำเนา 3) รายละเอียดของโครงการ 4) แผนที่แสดงภูมิประเทศ มาตราส่วน 1: 50,000 และแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศมาตราส่วนตามความเหมาะสม พร้อมแผนที่สังเขปแสดงบริเวณพื้นที่ที่ขอใช้ประโยชน์และพื้นที่ข้างเคียงที่ติดต่อกับพื้นที่ที่ขอ 5) แผนผังแสดงสิ่งก่อสร้างของที่พักสงฆ์ในปัจจุบัน (รวมถึงแผนผังสิ่งก่อสร้างที่จะสร้างในอนาคต) จัดทำด้วยกระดาษขาว ขนาดไม่ต่ำกว่า A3 โดยมีมาตราส่วน ดังนี้ - ที่ดินมีเนื้อที่ไม่เกิน 10 ไร่ ใช้มาตราส่วน 1: 500 - ที่ดินมีเนื้อที่ 10-20 ไร่ ใช้มาตราส่วน 1: 750 - ที่ดินมีเนื้อที่

มากกว่า 20 ไร่ ใช้ตามความเหมาะสมหรือ 1: 1,000 6) ภาพถ่ายอาคารเสนาสนะที่เป็นฉบับภาพสีพร้อมลงลายมือชื่อรับรองภาพถ่าย ว่าเป็นเสนาสนะของวัดที่ขอสร้างวัดจริง จำนวนไม่น้อยกว่า 5 รูป 7) รายชื่อของประชาชนที่ให้การสนับสนุนการขออนุญาตสร้างวัดในที่ดินของรัฐพร้อมลายมือชื่อ 8) อื่นๆ ตามที่กฎหมายและระเบียบของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐกำหนด เช่น บันทึกยินยอมแก้ไขปัญหาของราษฎร เป็นต้น

3. เงื่อนไขในการขออนุญาตใช้ที่ดินของรัฐเพื่อสร้างวัด ดังนี้ 1) ผู้ยื่นรายงานขออนุญาตใช้ที่ดินเพื่อสร้างวัดต้องเป็นฆราวาส และเป็นผู้นำหรือเป็นที่เคารพนับถือยกย่องของประชาชนในพื้นที่ 2) ที่ดินที่ขออนุญาตใช้เพื่อสร้างวัดต้องมีเนื้อที่ไม่น้อยกว่า 6 ไร่ขึ้นไป และไม่เกิน 15 ไร่ เหมาะสมแก่การเป็นที่อยู่ของสมณะเพศ 3) ที่พักสงฆ์ที่จะขออนุญาตใช้ที่ดินเพื่อสร้างวัด ต้องตั้งอยู่ห่างจากวัดอื่นไม่น้อยกว่า 2 กิโลเมตร เว้นแต่มีเหตุผลความจำเป็น กล่าวคือ ที่ดินที่ขออนุญาตต้องตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นหรือพิจารณาจากสภาพภูมิประเทศ เช่น ภูเขา แม่น้ำ ลำคลอง ฯลฯ เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก โดยผู้ขออนุญาตต้องให้ผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน หรือผู้นำชุมชน และนายอำเภอท้องที่ ลงนามรับรองข้อมูล 4) ต้องมีประชากรที่จะทำนุบำรุงวัดที่จะสร้างไม่น้อยกว่า 1,000 คน เว้นแต่มีเหตุผลความจำเป็น กล่าวคือ ที่ดินที่ขออนุญาตต้องอยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร หรือพื้นที่ห่างไกล หรืออยู่ในพื้นที่ที่ชุมชนนับถือศาสนาอื่นเป็นส่วนใหญ่ โดยผู้ขออนุญาตต้องให้ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือผู้นำชุมชน

และนายอำเภอท้องที่ ลงนามรับรองข้อมูล 5) ได้รับความเห็นชอบจากผู้ปกครองทั้งสองฝ่ายคือ ผู้ปกครองฝ่ายสงฆ์และฝ่ายบ้านเมือง (สำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่น, 2566)

กล่าวโดยสรุป กระบวนการขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเพื่อสร้างวัดเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่ดูแลรักษาที่ดินนั้นกำหนด ขั้นตอนการดำเนินงาน เอกสารหลักฐานประกอบ และเงื่อนไขในการขออนุญาต

4. การแก้ไขปัญหาที่ดินของวัด: ศึกษากรณี การใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ

เนื่องจากที่ดินของรัฐมีส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจดูแลรักษาแตกต่างกันไป ในที่นี้ขอยกตัวอย่างการแก้ไขปัญหาที่ดินของวัด กรณีพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหากรณีที่ดินราชการหรือหน่วยงานของรัฐ ทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ก่อนได้รับอนุญาต รวม 5 ข้อดังนี้ 1) ผ่อนผันให้ส่วนราชการที่หน่วยงานของรัฐใช้พื้นที่ต่อไป โดยดำเนินการให้ถูกต้องตามระเบียบและกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ ซึ่งได้ยื่นคำขออนุญาตไว้แล้ว หรือยื่นคำขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ ภายในวันที่ 7 กันยายน 2564 2) ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการประเภทต่างๆ ตามแนวทางปฏิบัติที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้กำหนดไว้ ให้ถูกต้องตามระเบียบและกฎหมายต่อไป 3) หากปรากฏว่ายังมีส่วนราชการ

หรือองค์การของรัฐใด เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ก่อนได้รับอนุญาตอีก ซึ่งเป็นการปฏิบัติไม่ชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ ให้กรมป่าไม้จะพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายโดยเคร่งครัด 4) มิให้ส่วนราชการทุกหน่วยงานจัดสรรงบประมาณให้แก่โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่ป่าไม้ที่ยังไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าไม้ 5) ในกรณีฉุกเฉินและมีความจำเป็นในการปรับปรุงและซ่อมแซมเพื่อแก้ไขความเดือดร้อนของราษฎรไปพลางก่อนได้ และแจ้งให้กรมป่าไม้ทราบภายหลัง

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ควรประสานเจ้าคณะอำเภอจัดส่งรายชื่อวัดและที่พักสงฆ์ในเขตปกครองที่เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐ และจัดประชุมชี้แจงรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติในการยื่นคำขอและเอกสารประกอบคำขอแล้วแต่กรณีเป็นรายอำเภอหรือกลุ่มอำเภอตามบริบทของพื้นที่ ตลอดจนผลการดำเนินงานว่าอยู่ในขั้นตอนใด ติดขัดปัญหาอย่างไร และแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นระยะๆ

วัดหรือที่พักสงฆ์ ควรประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชนในจัดทำประชาคมที่ดี สำรวจรายชื่อประชาชนที่ให้การสนับสนุนการขออนุญาตสร้างวัดในที่ดินของรัฐที่ดี รวมถึงการขอความเห็นชอบทั้งจากสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตดูแลรับผิดชอบ และนายอำเภอ ตลอดทั้งผู้ปกครองสงฆ์

ส่วนราชการผู้มีอำนาจดูแลรักษา ควรมีการจัดทำบันทึกตกลงความร่วมมือ (MOU) กับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรณีติดขัดกฎหมายหรือระเบียบที่ไม่สามารถพิจารณาอนุญาตให้สร้างวัดในที่ดินของรัฐได้ อาทิ ในกรณี

ที่วัดหรือที่พักสงฆ์เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ ยังไม่ผ่านมติการประชุมของคณะกรรมการป้องกัน และแก้ไขปัญหามลพิษในพื้นป่าไม้ระดับจังหวัด กล่าวคือ ยังไม่ผ่านมติที่ 3 อนุญาตให้สร้างวัด เนื่องจากการพิจารณาอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ ในเขตป่าไม้เพื่อสร้างวัดให้ถือเอามติดังกล่าว

5. บทวิเคราะห์

จะเห็นได้ว่า ที่ดินของรัฐทุกประเภท ที่วัด หรือที่พักสงฆ์เข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินเป็นเพียงที่ กัลปนาของวัดเท่านั้น มิอาจเป็นที่วัดหรือที่ธรณี สงฆ์ของวัดได้ ทั้งนี้วัดจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข แนวนโยบายหนังสืออนุญาตให้ใช้พื้นที่โดยเคร่งครัด ปัญหาการเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐยังเป็น ปัญหาที่ส่งสมมานานยากต่อการแก้ไข อันเนื่องมา จากการมีการก่อสร้างเสนาสนะในลักษณะมั่นคง ถาวร ยากต่อการรื้อถอน ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากพลัง ศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในการก่อสร้างวัด อย่างไรก็ดี คณะรัฐมนตรีและส่วนราชการผู้มี อำนาจดูแลรักษา ยังคงออกมาตรการแก้ไขอย่าง ต่อเนื่อง เพื่อบริหารใช้ให้ผู้นุชนรุ่นหลังได้มีที่ดิน ส่วนกลางไว้ใช้ร่วมกัน

6. สรุป

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลข้อเท็จจริงที่ได้จากการศึกษา พบว่า 1) ที่ดินที่ใช้สร้างวัด มี 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ที่ดินของเอกชน และที่ดิน ของรัฐ “ที่ดินของเอกชน” เป็นที่ดินที่เอกชน สามารถมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองได้ตาม ประมวลกฎหมายที่ดินและกฎหมายอื่น ส่วน

“ที่ดินของรัฐ” เป็นที่ดินซึ่งมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด การใช้ประโยชน์ในที่ดิน ของรัฐเพื่อสร้างวัด จะต้องเป็นไปตามกฎหมายของ ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐผู้มีอำนาจดูแล รักษา ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่า ไม้เพื่อสร้างวัด คณะรัฐมนตรีได้มติเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2563 และวันที่ 11 พฤษภาคม 2564 เห็นชอบให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่เข้า ทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ก่อนได้รับอนุญาต ซึ่งได้ ยื่นคำขออนุญาตไว้แล้วหรืออยู่ในระหว่างดำเนินการ โดยยังมิได้รับอนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าไม้ พร้อม รายละเอียดประกอบคำขอ เพื่อขอผ่อนผันตามมติ คณะรัฐมนตรีดังกล่าว 2) กระบวนการขออนุญาต ใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเพื่อสร้างวัด มีวิธีการ ดำเนินงานแตกต่างกันออกไป โดยเป็นไปตาม กฎหมายและระเบียบของส่วนราชการหรือหน่วย งานของรัฐที่ดูแลรักษาที่ดินนั้น เมื่อได้รับหนังสือ อนุญาตให้ใช้ที่ดินเพื่อสร้างวัดจากส่วนราชการหรือ หน่วยงานของรัฐแล้ว จึงจะสามารถดำเนินการขอ อนุญาตสร้างวัดต่อไปได้ 3) การแก้ไขปัญหาที่ดิน ของวัด: ศึกษากรณีการใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ควรมีการจัดทำบันทึกตกลงความร่วมมือ (MOU) กับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรณีติดขัด กฎหมายหรือระเบียบที่ไม่สามารถพิจารณา อนุญาตให้สร้างวัดในที่ดินของรัฐได้

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ โดยยังมิ ได้รับอนุญาตให้ใช้พื้นที่เพื่อสร้างวัด ย่อมไม่ก่อให้เกิด

เกิดสิทธิในการใช้ประโยชน์ในพื้นที่โดยสมบูรณ์ และไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ดังนั้น การที่จะสร้างวัดขึ้นให้ถูกต้องตามกฎหมาย นอกจากจะต้องพิจารณาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วยังจำเป็นต้องพิจารณาถึงพุทธบัญญัติในพระธรรมวินัยประกอบด้วย โดยคำนึงถึงสิทธิในที่ดินที่จะใช้สร้างวัดก่อนเป็นลำดับแรกว่า ที่ดินที่จะใช้สร้างวัดนั้น เป็นที่ดินของเอกชนหรือที่ดินของทางราชการ

ผู้ประสงค์จะสร้างวัดต้องมีสิทธิในกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองก่อน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาภายหลัง หากเป็นที่ดินของรัฐ จะต้องได้รับหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยภายในเขตพื้นที่นั้นๆ จากส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐผู้มีอำนาจดูแลก่อน จึงจะสามารถดำเนินการขออนุญาตสร้างวัดให้ถูกต้องตามกฎหมายได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ธัญญวัฒน์ ชาญพินิจ. (2566). วัดกับที่สาธารณะประโยชน์. เข้าถึงได้จาก <https://www.dol.go.th/secretary/Pages/บทความทางวิชาการที่น่าสนใจ.aspx>
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2551). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสตร์: อธิบายศัพท์และแปลความหมายคำวัดที่ชาวพุทธควรรู้. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.

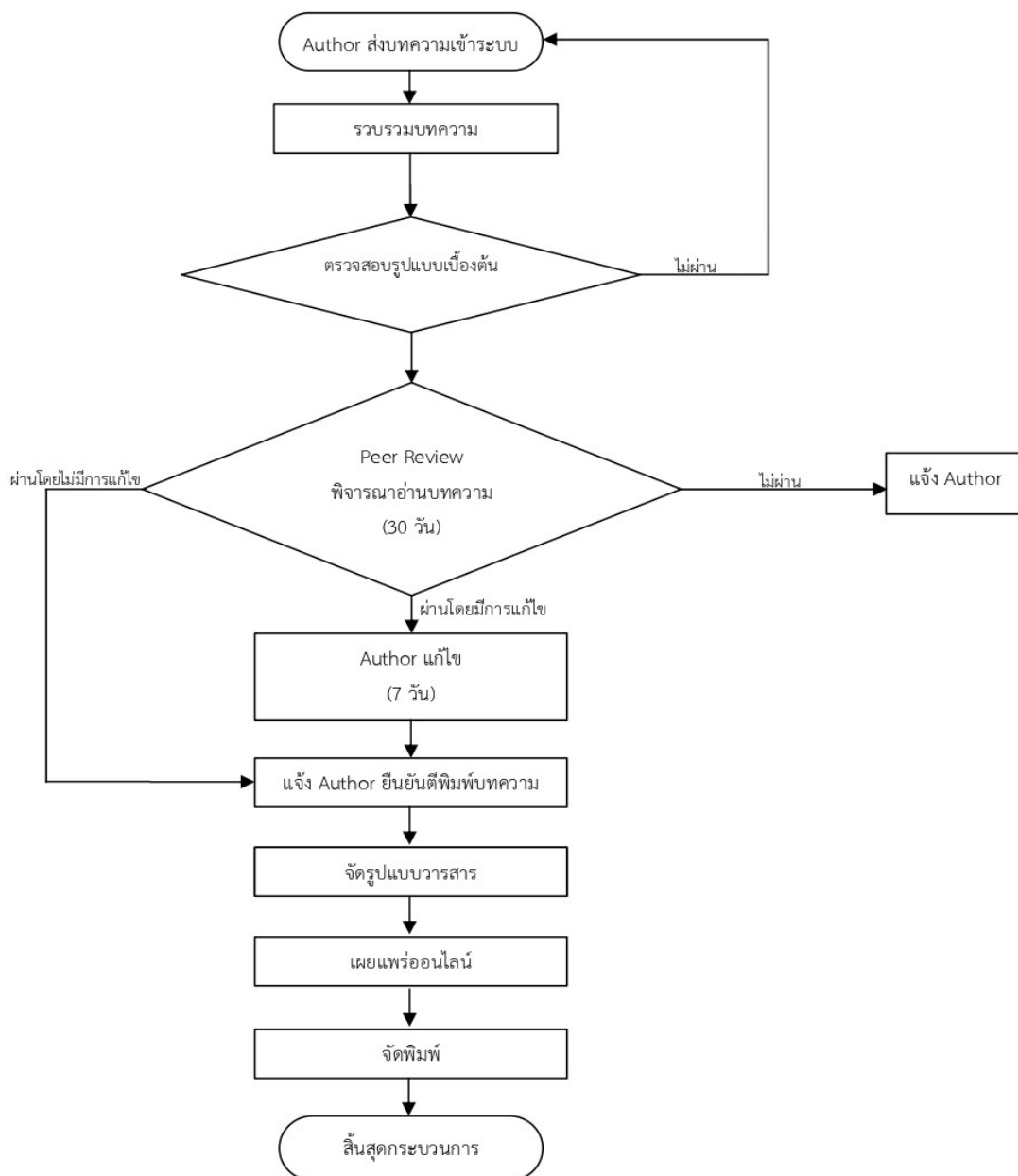

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่น. (2566). *การขออนุญาตใช้ที่ดินของทางราชการเพื่อสร้างวัด*. เข้าถึงได้จาก <https://bit.ly/3EKE4Dq>
- สำนักงานศาสนสมบัติ. (2562). *คู่มือการดูแลและจัดการศาสนสมบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สิริโฉม พรหมโฉม. (2557). สิทธิในที่ดิน. *วารสารจุลนิติ*, 11(4), 136-137.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

30 หมู่ 1 ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 085-752-1693

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ต้องส่งผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 2 ส่วนเท่านั้น คือ

- 1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- 3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่าจะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยาย ในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมา เพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.2.5 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการปฏิบัติ

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.3.7 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA 6th edition

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎก

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บคำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น (อง.ทุก. (ไทย) 20/395/106)

1.2 หนังสือ

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท ฐานุตโตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)
Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตโตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)
(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)
Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)
(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)
Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)
(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.3 วารสาร

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท ฐานุตตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)

Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)

(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)

Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)

(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.4 วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

(Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท ฐานุตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)

Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)

(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)

Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)

(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.5 รายงานการวิจัย

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

(ใช้รูปแบบเดียวกับหนังสือ)

1.6 ราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อพระราชบัญญัติ/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อพระราชบัญญัติ,/ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (2544)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2544)

1.7 สัมภาษณ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป
ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย
ชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

1.8 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่จัดทำ)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่จัดทำ)

ตัวอย่าง เว็บไซต์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น กรวรรณ สังขกร (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (กรวรรณ สังขกร, 2558)

ตัวอย่าง วิกีพีเดีย

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น Wikipedia (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (Wikipedia, 2558)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. คัมภีร์พระไตรปิฎก:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. หนังสือ:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). *พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ปรัชญา*. กรุงเทพฯ: โบบาง.

Yamane, T. (1967). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

3. วารสาร:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่(ฉบับที่)./ เลขหน้า.

พระธรรมาธิ์ ฐานุตโตโร และบุญชนะ ทาโยธิ์. (2559). การบริหารงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 16(1), 1-13.

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. *Journal of Microbiology & Biology Education*, 16(2), 298.

4. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ ดุษฎีบัณฑิต)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย.

พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทรเมือง. (2553). *การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอกในเกาะรัตนโกสินทร์*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). *An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkol borei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle*. (Master of arts). Khon Kaen: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

5. รายงานการวิจัย:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (รายงานการวิจัย)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

6. ราชกิจจานุเบกษา:

ชื่อพระราชบัญญัติ./ (ปีที่พิมพ์./ วันที่/ เดือน)./ ราชกิจจานุเบกษา./ เล่มที่/ ตอนที่/ หน้า.

พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2544, 21 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 118 ตอนพิเศษ 127ง, หน้า 13-17.

7. สัมภาษณ์:

การสัมภาษณ์ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในเอกสารอ้างอิง

8. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ เข้าถึงได้จาก/ <http://www.xxxxxxx>

(คำว่า เข้าถึงได้จาก ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย Retrieved from สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ)
กรวรรณ สังขกร. (2558). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวิถีไทย*. เข้าถึงได้จาก <http://www.slideshare.net/amicsangkakorn/ss-48803224>

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). *Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model*. Retrieved from <http://www.jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03>

9. วิกีพีเดีย :

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ วันที่สืบค้น./ จาก/ <http://www.xxxxxxx>

วิกิพีเดีย. (2561). *ข้าวสารจังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2560*. วันที่สืบค้น 3 มิถุนายน 2562, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki>

ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารวิชาการธรรมทรรศน์” สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อจ อาสภมหาเถร) เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

เว็บไซต์: <http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas>

E-mail: dhammathas@hotmail.com

- 1) ผศ.ดร.สุรพล พรหมกุล 088-578-1671
- 2) น.ส.สาริกา ไสวงาม 085-752-1693

กำหนดการออกวารสาร

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้พิมพ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้พิมพ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้พิมพ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้พิมพ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนพร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

